

ژ ومانین ئیکهتیا نفیسهرین کورد/ دهۆک

چەند ستیڕین گەش
دئەسمانی هەلبەستا نوو یا کوردی دە
(کرمانجیا ژێری)

خەلیل دەۆکی

کوردستان - ۲۰۰۸

www.duhokwriters.net

★ چەند ستیرین گەش د ئەسمانی هەلبەستا نوو یا کوردی دە

(کرمانجیا ژیری)

★ خەلیل دھۆکی

★ دەرھینانا ھونەری و بەرگ: محمد ملا حمدی

★ ژ وەشانین: ئیکەتیا نفیسەرین کورد/ دھۆک

★ چاپخانا: ھاوار - دھۆک

پیشگوئن

کوردستان، وهلاتهکی بهرفرهه، پر چیاپین ئاسی، دارستان و رووبارین مهزنه. ئەڤ سروشتا جوان و خهملاندی، ژ ئالیهکی ڤه، بهایهکی توریستی دده گه لی کورد و ئابوریای وی باش دکه و ژ ئالیهکی دن ڤه ژی، ژیانهکه سهخت و دژوار ژ بو وی پهیدا دکه. ئیدی ئەڤ چهنده بوو سهدهمی هندی کوری و بازه بهرین تیکه لیان، د ناڤ خه لکی مه ده، پر کیم بن و هاتن چوون ژی، ل زڤستانین قهرسی و دژوار، هه ر نه بن... به لی“ ئیدی چیاپه کی ئاسی و رووباره کی مه زن، د ناڤه را دو گوندان ده، دبوونه سهدهمی هندی کو هه ر گونده کی، تایبه تمه ندیین خوه هه بن و ب درێژیا سالان، ده ڤوکین بچوک پهیدا ببن و پاشان، ببنه زاراڤین جودا.

ديسان ژ بهر کو دژمنان ژي، وهلات داگیر کر و نه هیلا پیش بکه شه. ریښین
 باژار فانی ل بهر گرتن و په ردا نه زانینی ب سهر ده به ردا، ئیدی هیدی -
 هیدی، نه و ده قوک ژي، مه زن بوون و حه تا گه هشتیه وی قوناغی، کو هه قودو ب
 دروستی فام نه کن. ژ بهر کو داگیر که ریښ وه لاتی، هه ریه کی کولتوره ک جودا
 هه یه و ئالفابه یه ک جودا ب کار تینه، ئیدی گرفتاری مه زنتر بوو و نها، کوردین
 پشکا تورکیه یی، نکارن ب درستی د به ره م و نه فراندنن کوردین پشکا عیراق
 و ئیرانی بگه هن. هنگی ژي، فالاتیه ک چی دبه و نه ده بیات و دیروکا گه لی کورد
 ، لاواز دبه و نکاره قوناغین باژیر فانی ببره... ژ بهر قی گرفتاریا مه زن و ل
 گور داخو ازین خه لکی مه، من پروژی شه گوهارتن، داناسین و شروقه کرنا
 نه ده بیاتا کو ب زاراقه یی کورمانجیا ژیری، خسته سهر ملین خوه و به ره مین
 هه ژماره که هه لبه ستفانان، به ره ه ق کر و نه ز وان ددانمه بهر ده ستین
 خوه نده فانی ب روومه ت. جارنان نه ق خه بات نه ب دل هن که سان بوو و
 دگوتن کو، زمانی نه ده بی، ب تنی کورمانجیا ژیرییه و ناب هه لبه ست، بینه
 شه گوهارتن بو کورمانجیا ژوری! لی ژ ئالیی دن شه ژي، پرانیان وان
 هه لبه ستفانان، ب دلخو هشی نه ق کار دسه نگاندن و په سنی وی ژي ددان و
 دگوتن کو، کورمانجیا ژوری، زاراقه یه کی مه زن و ده وله مهن دی کوردییه و دق
 نه م خوه نیژیکی هه قودو بکین و ژ بو په یداکرنا زمانه کی ئیکگرتی هه ول بدین.
 خه باته کا ژ قی رهنگی، هه ژاری موکریانی ژي، کریه و مه م و زین شه گوهارتیه
 کورمانجیا ژیری و نه و شاکاری نه حمه دی خانی، ب رییه ک هیسانتر خسته بهر
 ده ستین خوه نده فانان...

من پشکه کا به ره مین هه لبه ستفانان فه گوهازتینه کورمانجیا ژۆری و
پشکه کا دن ژی، هه ر ب کورمانجیا ژۆری مانه . خوهنده قان ژی، وی هه ول بده
د وان به ره مان بگه هه و مفایی ژۆ بیینه . ب قی خه باتی، من قیایه خزمه تا
ئه ده بیاتا کوردی بکم و هه لبه ستفانین کورد، ژ ته قایا کوردستانی، ب هه ق دو
بدمه ناسین...

هەلبەستخان و شۆردەشگەری خوەراگر دلزار ...

دلزار (ئەحمەدی مستەفایی حەویزی)، مەزگەکی شۆردەشگەر و ب روومەتە. هەر ژارۆکتیی خاچا خوە هەلگرتیە و ل گەلەك وەلاتان، دەریەدەر بوویە. ب دەهان سالان، د زیندانین دژمان دە ژیاپە و زولمەکا مەزن لی هاتیە کرن. لی بەردەوام خوەراگرتیە و سەری خوە ژ بو فاشیان نەچەماندیە. ژ ئالیەکی دن قە ژی، هەلبەستخانەکی ژیاپتیە. هەر چەندە ب فۆرما کلاسیک نقیسیە، لی ب نافەرۆکەکا دەولەمەند هەلبەستخان قە دەینە. هیقینی هەلبەستین وی، ژ دۆزا مەزگی و خەمین کارکەر و هەژاران پیک هاتیە. ئەو کۆمۆنیست و وەلاتپەرور بوویە و هەمی ژیاپا خوە، ژ بو دۆزا مەزگی ب گشتی و یا گە لی کورد ب تاییەتی، تەرخان کریە.

د سالان ۱۹۲۰ ی دە، ل باژاری کۆیی ژ دایک بوویە. د سالان ۱۹۴۰ ی دە، دەست ب نقیسینا هەلبەستخان کریە. ئەو ب خوە، دبستانەکا خوەراگری و خوەفیکرنییە. نیزیکی ۶۹ سالایە کۆ، خەباتا سیاسی، بزاقین ئەدەبی و رەوشەنبیری دکە. چەندین خەلاتین ئەدەبی وەرگرتنە. هەتا نها ئەق بەرەمەین ژیری، گەهانندینە چاپی:

1. ئاوازی ناشتی و ئازادی. بەغدا، ۱۹۵۸.

۲. خەبات و ژيان. بەغدا، ۱۹۶۰.
۳. گەنجینە. وەرگەراندا چارینەییڭ بابا تاھری ھەمەدانى. بەغدا ۱۹۶۰.
۴. بیرەوھەرى رۆژانى ژيانم. بەشا یەكی، ستۆكھۆلم، ۱۹۹۱.
۵. بیرەوھەرى رۆژانى ژيانم. بەشا دویى، ستۆكھۆلم، ۱۹۹۲.
۶. دیوانا دلزارى.
۷. پاشكۆیا بیرەوھەریین وی. بەشا یەكی، ھەولیر ۱۹۹۸.
۸. پاشكۆیا بیرەوھەریین وی. بەشا دویى، ھەولیر ۲۰۰۰.
۹. دیروكا پارتا كۆمونیستا ئییراقى. كوردستان، ۲۰۰۲.

ئەو مەرفەك كوردپەرورە. وەلات د دلی وی دە یە و ھەمی ژيانا خوە ژ بۆ وی ئارمانجی تەرخان کرییە. لەورە ئەو دبیژە: "ئەگەر ھەلبەستقان، د خوەشی و نەخوەشیان دە، د شین و شاهیان دە، د گەل نەتەوہیا خوە بوو و د پیشکەتنخواریی دە بوو، بەرھەمین باش و سەرکەتی ئافراندن، ھینگی ئەو دی نەمریا خوە مسووگەر بکە." ^(۱)

**"بە من چ خاکی کوردستان بەھەشتە
ھەموو گولزار و باخ و کیو و دەشتە**

^(۱) گۆفارا گۆلان، ھەژمار ۵۲۴، سال ۲۰۰۵، رووپ ۵۸.

چ سوڊيكي ههيه خيرات و خهрман
 تهگه رڙي دهيان بمرن له برسان
 چريکهي بولبولي سه چل چ ديني
 تهگه دل دهردى بي ناني ههيني
 کهزي قهندی و ههورامان و ههگورد
 که بهرزن ناخو بهرزه حالهتي کورد. ^(۲)

ئو ل سه پيشکه تنه ههلبهستي و قوناغا نوو دپه يفه و دبيژه: "ب هزرا
 من، ههلبهستي بهري سه رهلداني، ب هيتر و سهرکه تير بوون. چنکو پتر
 هزرو بهرهه څو څو دهاته کرن. ^(۳)

هه وهسا د جهه کي دن ده، ل سه کارتیکرنا ههلبه ستفانين بهري وي
 دبيژه: "کارتیکرنا چ ههلبه ستفانان ل سه من نينه و يي ئه ز کريم شاعر: يه ک
 ئو شعر بوو کو د گه ل خوينا من چي بوويه و يا دويي زي، ئو زينگه ه بوو کو
 ئه ز تيده د زيام. من هه ل سالا ۱۹۳۴ ي و قرد ده، ده ست ب خوه ندنا
 ههلبه ستين حاجي قادري کويي، نالي، سالمی، کوردي و پاشي شيخ رهزا، تاهر
 بهگي جاف، وه فايي و گه له کين دن و که شکولين د حوجره بين فه قه بين کويي
 ده، کريه. ^(۴)

^(۲) ليکولينه ل سه زيانا ئه حمه د لزارئ شاعر. ئامينا محه مه ده مين مه ولود. کوردستان ۲۰۰۴. روپ ۲۷

^(۳) کوفارا "گولان"، هه زمار ۵۲۵، سال ۲۰۰۵، روپ ۶۷.

^(۴) کوفارا "گولان"، هه زمار ۵۲۴، سال ۲۰۰۵، روپ ۵۸.

"من يه خه‌ى خۆم بوويه داده‌درم
ئيوه نابن به هيچ و من دهمرم
ده‌بى من كه يغى چيم به دونيا بى
قهومى من وا ره‌زىل و ريسوا بى
قورى كام جى بگرمه‌وه بوټان
بو برايانى جه‌زيره و بوټان
خه‌مى دونيا بكه‌ين به سهر خۆمان
بو عه‌زىزانى ئه‌رزهرۆم و وان
ناوى كورد نه‌ما له ناو توركان
په‌نى توركان و گه‌رده‌نى كوردان" ^(٥)

مه‌جيد ئاسنگه‌ر د گۆتاره‌كا خوه ده، ديبټه: "هه‌لبه‌ستين دلزارى،
ده‌ريابه‌كا ژ جه‌واهر، ره‌وانبىژى، هونه‌ر، هۆستاكارى، وينه‌يين سه‌رنجراكيش،
هه‌ستى نازك و سۆزا گه‌رما مرۆفانه‌ پره. وهرن ببينن د قى هه‌لبه‌ستا خوه ده،
چاوا هونه‌رى جوانكارى و هۆستايه‌تیی خويا دكه:"

"بى قه‌رارم، ئه‌ى نيگارا،"

^(٥) ليكۆلينه‌ك ل سهر ژيانا ئه‌حمه‌د دلزارى شاعر. ئامينا محه‌مه‌ده‌مين مه‌ولوود. كوردستان ٢٠٠٤. رووپ ٢٧.

مەرھەمەت كە، من نەماوم
ئەي نىگار، خۆت نەزانی،
من لە ئەشقت، دل سووتاوم
مەرھەمەت كە، من لە ئەشقت،
شەیت و شەیدام، تىك شكاوم
من نەماوم، دلسووتاوم،
تىك شكاوم، نوورى چاوم ⁽¹⁾

مەوجود سامان دەهەقە یقینەكى دە، دبیژە: "دلزار، هەلبەستفانەكە و پى
نەقى بدنه ناسین. ژيانا وی، هەمی راستی ل خوه كۆم كریه. وی د بیاقى
شعرى، ئەدەبیات، بیرئانین، چالاکیین سیاس و جفاکی دە کار کریه. خوه دان
ئەزمونەكە دریژە. ⁽⁷⁾

"قەبوول ناکەین ئیتەر ئەم ژینە تالە
ئەم تەرزە هاله
سەروسامانی خۆ ناخەینە بەر چنگی
دژمنی دلنەتگ
هەموو هاوار دەکەین تیکرا بە یەك دەتگ

⁽¹⁾ گۆفارا "رامان"، هەژمار ۸۹، سال ۲۰۰۴، روپ ۳۲-۶.

⁽⁷⁾ گۆفارا "هەریم"، هەژمار ۳۰۷، سال ۲۰۰۴، نوپ ۱۳-۷.

هه‌ژار و حه‌قخورا و رووت و برسین

ئیمه ناترسین

له گۆله‌ی خابن و جاسووس و زۆردار

یا خود ئیستعمار

ئه‌کۆشین بۆ نه‌مانی زۆلمی زۆردار" (۸)

که‌ریم شاره‌زا، د نقیسه‌کا خوه ده، ب فی ره‌نگی ل سه‌ر دنقیسه: "دلزار
هه‌لبه‌ستفانه‌کی نیشتمانپه‌روه‌ر و پیشکه‌فتنخوایی کورده. هه‌ر چه‌نده ب
هه‌لبه‌ستفانه‌کی سیاسی و جفاکی ب ناڤ و بانگه، ، ئی د هه‌لبه‌ستا دلداری و
په‌سنی ده زی، سه‌رکه‌تیه. نموونه‌یی‌ن جوان د فی واری ده، پیشکی‌شی
خوه‌نده‌فانین هه‌لبه‌ستا ره‌سه‌نا کوردی کریه. " (۹)

"کوردی که عاشقی کوردستان نه‌بی

خزمه‌تگوزاری نیشتمان نه‌بی

باکی به ناله‌ی هه‌ژاران نه‌بی

دلته‌نگی جهوری دژمان نه‌بی

خوا به‌شنی ئه‌و هه‌ر که‌سادی بی. " (۱۰)

(۸) ئیکۆلینه‌ک ل سه‌ر ژبیانا ئه‌حمه‌د دوزاری شاعر. ئامینا محمه‌ده‌مین مه‌ولوود کوردستان ۲۰۰۴. رووپ ۲۶.

(۹) هه‌ر ئه‌و چافکانی. رووپ ۴۲.

(۱۰) هه‌ر ئه‌و چافکانی. رووپ ۴۲.

د. عزه ددين مستهفا ره سول دبیژه: "من دقئ ببیژم کو ههلبه ستفانی
 تیځوشر، نه و کهسه کو جهی تلین وی سهر رییا پیشکه تنا گه لی وی هه به.
 دلزاری گه له که بابتهین نوو ئانینه ناڅ ههلبه ستا کوردی، بوونه ستران و دهاتنه
 گوتن. لی هن ههلبه ستفان هه نه کو دهین و دچن و تشته کی ل په ی خوه
 ناهیلن. دلزار ره وشتبلند، رۆحسڅک و فیداکار بوویه." (۱۱) ب مرنا گورانی
 دبیژه:

"چل شنکا گول ههلوهر، بولبول نه ما
 کاتی گوران کاخی ژینی دارما
 وهک نه پۆلو بوو به خوداوهندی هونه
 بو نه وهی کوردی دلیر و به هره وهه
 گهرچی ئیستا که، به لاشه، مردووه
 لی به ناو و ناوه رۆک هه زیندووه
 هه ده مینی، هه هه یه، تا کورد هه بی
 دیاره وهک هه لگورده کوردیش هه ده بی
 گه وره یی گوران له شعرا سال به سال
 زیاد ده کا و سیحری رووی دیته پال" (۱۲)

(۱۱) هه رنه و چافکانی. روپ ۴۸ - ۴۹.

(۱۲) گورارا "رامان"، هه ژمار ۸۹، سال ۲۰۰۴، روپ ۲۳.

ئامینا محەمەدەمین مەولود، د نقیسا خوە دە، دببێژە: "دلزار،
هەلبەستفانەکی ریالستە. بەشداری د نووکرئی دە کریه. ژ سالیڤ چلی و فر
دە، بەشداری د فورما هەلبەستا کوردی دە کریه و پارچەهەلبەستە ل سالا
١٩٤٣ ی، بە لاق کریه و ب فی رهنگی خوارببیه:"

" ئەی بالا بەرزی نەرم و شل

ئارامی گیان و جەرگو دل

بە خەمزە ی چاوی پر له کل

تەوقی سەوداتم کەوتە مل

جا نازەنین

هۆری زەمین

مەرھەمی ببین

تا کە ی رازی

تا کە ی گریان

جگەر سووتان!" (١٣)

(١٣) لیکۆلینەک ل سەر ژبانا ئەحمەد دلزاری شاعر. ئامینا محەمەدەمین مەولود. کوردستان ٢٠٠٤. رووپ ١٨.

مەدھەت بېخەو و ئەزموونەكە دريژ...

مەدھەت بېخەو، ھەلبەستفانەكى ناقدارى كوردە و ژ پېنجى سالان پيترە
كۆ ھەلبەستان قەدھوونە و د رۆژنامە و كۆفاري كوردى دە، بە لاڤ دكە. پرانيا
ھەلبەستين وى، ل سەر دۆزا گە لى كوردن و ھاتينە وەرگە راندنى چەندىن زمانين
بيانى ژى. چەندىن سرۆدىن و ھەلا تپاريزي ل سەر كورد و كوردستانى قە ھاندینە
و ھونەرمەندين كورد ژى، كرينە ستران و د راديۆ و تەلەفزيونان دە، گۆتینە.
پرانيا ھەلبەستين وى ژ ئالىي فورم و ناڤەرۆكى قە سەرکەتینە. زمانى وى سفك
و رەوانە. ھەقۆكىن وى ب ھونەرى داريژتینە و ژ وینەيپن جوان پرن. وى ل
سەر پرانيا ئالىين ژيانى، ھەلبەست قە ھاندینە. ھەلبەستين: چينايەتى،

خوه‌ندکار و زارۆکان، نووخوازی و چه‌قه‌نگی، سترانکی و سرۆدین خوه‌راگری و شۆره‌شگیڤیی ژێ هاندینه ...

نافی دیه‌گه‌یی ل سه‌ر قی سرۆدا وی، وه‌ها دنقیسه: "پشتی ئاگری شۆره‌شا ئیلوونا سالا ۱۹۶۱ ی، گه‌ش بووی، هه‌لبه‌ستا خوه‌راگری و شۆره‌شگیڤیی، گه‌رمتر هاته مه‌یدانی و رۆله‌کی گرنگ و کاریگه‌ر له‌یزت و وره‌یین پیشمه‌رگه‌یان بلندتر کر و مینا شیر و پلنگان، خوه به‌ردانه مه‌یدانا شه‌ری و هی‌رش دبرن سه‌ر خه‌نده‌ک و چه‌په‌رین دژمنی هۆڤ و درنده. ده‌ما رادیویا ده‌نگی کوردستانا عیراقی، د سالا ۱۹۶۳ ی ده‌ قه‌بووی، ئیکه‌م سرۆدا کۆب ده‌نگی نه‌مر فواد نه‌حمه‌د، ل ئیزگه‌یی هاتیه‌ گۆتن، سرۆدا پیشمه‌رگه‌ی بوو."^(۱)

به‌لی "سرۆدا پیشمه‌رگه‌، د ناڤ هی‌زا پیشمه‌رگه‌یی کوردستانا ده‌، به‌لاڤ بووبوو و رۆله‌که مه‌زن د بلندکرنا وره‌یین وان ده‌ هه‌بوو. پاشی وه‌ک مارشا رادیویا ده‌نگی کوردستانا ژێ ده‌اته پیشکیش کرن... ئه‌و د قی هه‌لبه‌ستا خوه ده‌، قاره‌مانی و خوه‌راگرتنا پیشمه‌رگه‌یین چه‌له‌نگ خویا دکه‌. ژ ئالیی دن ژێ، وره‌یین دژمنان کیم دکه‌ و ژ وان ره‌ دبیزه‌ کۆ، گه‌لی کورد وی سه‌ربه‌که‌ قه‌ و بگه‌هه‌ ئارمانجین خوه بین پیروژ.

"ئیمه‌ پیشمه‌رگه‌ین هه‌تا ماوین له‌ ژین

^(۱) کۆفارا "گولان"، هه‌ژماره‌ ۲۱، سال ۲۰۰۶.

نیشتمان ئازاد دەكەین لە خوینمژین
 ئیمە كوردین نابەزین.
 جەنگاوهرین نابەزین.
 ئیمە كوردین تیکۆشەهرین نابەزین.
 گیان فیداکارین لە رینگە ی مەتا
 قارەمانی ریی ژیان و شۆرشین
 دژمنی ناپاک هەزار هیزی هەبی
 ئەببەزینین، ئەیرمینین نابەزین
 نیشتمان خوینی شەهیدانی دەوی
 شەرته تا كۆ سەر بەخۆیی نەسەرەوین
 دەوری دیلی و ژێردەستی باوی نەما
 ئەمرۆ کاتی مافی ژینە و راپەرین
 هیزی ئیمە کیوی پۆلا و ئاگرە
 خیلی ناپاک قر دەكەین ئازاد ئەبین. ^(۳)

وی گەلەك ئۆپەریت، چیرۆكە شعر و هەلبەست ژ بو زارۆكان نقیسینه و
 پرانیا وان ژی، ژ ئالیی سترانبیژین ناقدارین كورد فه، هاتینه گۆتن. ل سەر قی
 چەندی ژی، مەغدید حاجی، باسی ئەفراندنن وی دكه:

^(۳) وورشە ی ئاوات. دیوانا هەلبەستان، بەغدا ۱۹۷۳، روپ ۱۷.

"ههلبهستفانین کۆب ههستین نازک و ئاستهکی بلند یی داهینه ر و پهروهردیهی، ژ بۆ زارۆکان دنقیسن، گهلهك كیمن. ئه وههلبهستین کۆ دبنه سرۆد و ههستین زارۆکین مه دلقینن و دلخوهش دکن، ژ ئالیی هونهری فه ژی نهمرن. ههلبهستفانی نیشتمانپهروه ر مه دحهت بیخه و، ئیکه ژ داهینه ر و خوهدان په یامه کا پیروژ، کۆ خوهشی ل خوه حه رام کریه و ب دل و ههلویت، د گه ل دۆزا گه لی خوه بوویه و پشته قانیا شۆره شا وی کریه.⁽⁷⁾ ئه و د قی ههلبهستا خوه ده، زارۆکه کی کورد دده په یقین کۆ، چاوان د رییا گه لی کورد و رزگار کرنا وی ده، خوه دده گۆری کرن و مینا چیا یی هه لگوردی، بلند و ئاسییه .

"من که رۆلهی دلیری کوردستانم
بیچوه شعری ههلمهت و تیکۆشانم
گهر چی وردم، بهلام هوشیار و گوردم
بۆ گه ل و خاک، هیوای گه شنی به یانم

من که نهوهی وهچهی رابوونی کوردم
تیشکی خۆری شه و به زین و نه به رد م
بۆ رزگاری ته و اوی نیشتمانم

⁽⁷⁾ کۆفارا "رامان"، ههژمار ۱۰۸، سال ۲۰۰۶.

خاوهن وره‌ی به‌رزتر له هه‌نگورددم" (4)

ئیدریس عه‌بدولا مسته‌فا ده‌کۆلینه‌که‌خوه‌ده، وه‌ها دتقیسه: "ئه‌گهر
خوه‌نده‌قانی‌ن هه‌لبه‌ستا کوردی و ره‌وشه‌نبیرین ده‌ستپیکا نیفا دویژ چهرخی
بیستی، ترسا هندی هه‌به‌که‌رۆژه‌ک دی بهی و ب مرنا گۆران، هه‌لبه‌ستا
کوردی دی بی ناز و بیخوه‌دی مینه. ئه‌فه به‌ری مرنا گۆران، هه‌لبه‌ستقانه‌کی
مه‌زنی کورد، له‌ده‌قرا هه‌ولیرێ پیدایه‌ده‌ و وی ترسی دکۆژه. ئه‌و
هه‌لبه‌ستقانی ژێ، مه‌ده‌ت بیخه‌وی مامۆسته و ره‌وشه‌نبیره، کۆ د قان پینجی
سالین چوویی ده، خزه‌ته‌که‌مه‌زن یا هه‌لبه‌ستا کوردی کریه. ب هه‌لبه‌ستین
خوه، پرانیای چین و ته‌خه‌یین جقاتا کوردواری به‌هره‌مه‌ند و دلخووش کریه. (5)
ئه‌و د قی هه‌لبه‌ستا خوه‌ده، باسی ره‌وشا گه‌لی کورد یا کامباخ دکه، لی هه‌ر ب
هیقی و ئۆمیده. باوه‌ری ب دۆزا خوه‌هه‌یه و دی هه‌ر بگه‌هه‌ ئارمانجان.

"خۆزگه‌ بو دویینی که‌م خه‌م

چنگ نادانی هه‌لناکیشم.

له‌ ناسووری ته‌می نه‌مرۆش

بی وره‌ نیم

گه‌رچی تووشنی ناو گێژه‌نی ده‌ریای ئیشم.

(4) دیاری بو مندالانی کوردستان. دیوانا هه‌لبه‌ستان، هه‌ولیر 2003 روپ 26.

(5) کۆفارا "نوسه‌ری نوی"، هه‌ژمار 30 سال 2005. هه‌ولیر.

سەرم لە ئاستی ھەنگوردە و
بەرامبەر سەھۆل و زریان
شانازییە بزەیی لێوم.
خۆزگەیی من بۆ بەیانییە
بەلێ بەیانێ بەیانێ...
بۆ دلداران دوور نزیکیە و
ھەر شاد دەبم بە یارەكەم.
منیش برۆم ووشە کانم
ملواتکە و بازنی مروارین
لە نەورۆز و زەماوەن دا
دالینە مل و دەستی نازدارەكەم. " (1)

کەمال غەمبار، د ڤەکۆلینەکە خووە دە، وەسا دنقیسە: "ژیان ل جەم
مەدحەت بیخەو، دیاردەییەکا راوەستایی نینە، بەلکو د گوھەرینەکا بەردەوام
دە یە. ھەر چەندە کاروانی ھات و نەھاتی، تووشی کەتن و گرفتاریان د بە، لێ
چنکو باوەری ب خووە ھەییە، دئ ھەر بگەھە ھێقی و ئارمانجان. چاوا ئاقا
رووباری، یا کەڤن د گەل خووە د بە و یا نوو دەینە شوونی، وەھا ژێ، ژیان ژێ
دھێ گۆھارتن. کەڤن دچە و نوو ژ داییک د بە. دقئ ھەلبەست ژێ، بابەتین نوو

(1) داربەرۆو. دیوانا ھەلبەستان. بەغدا ۱۹۸۳، رووپ ۳۰-۳۱.

ب خوه ڦه گری بده و د نوویونی ده به.^(۷) ټو د ڦی هه لبه ستا خوه ده، دده
خویا کرن کو، هر چنه د ره شه با و زولما دژمنان هه یه و به رده وامه ژی، لی
قه ت نکارن ناڤی وه لاتی مه، ژ نه خشا جیهانی دهرینن. چنکو رهین مه د
ټردی ده، چووینه خواری و ټم مینا داربه روویه کا سه ریلندن.

له کونه وه ره شه بای شووم

هیرش دینی...

گه لایه ک ده وه ریښی.

لقه کانی دار و ده وه تیک ده شکینی.

به لام هه رگیز، نه یتوانیوه و ناشتوانی

داربه روویه ک له ره گ و ریشه دهرینی! " (۸)

د. عیزه ددین مسته فا، د نفیسه که خوه ده، ب ڦی رهنگی په سنی

مه دحمت بیخه و دده و دبیره:

"مه دحمت بیخه و، هه می ده مان ئاماده بوویه، کو په یقین پاقر و ویره ک،

ب رووی دژمنان ده، بته قینه و راستگو به و به رسینگی ژورداران بگره. ڦی

چهندی ژی، هه لبه ستین وی کریه د ناڤ ریزا ټه ده بی ټیکوشینی ده و بوویه

(۷) کوفارا "کاروان"، هه ژمار ۱۹، سال ۱۹۸۴. هه ولیتر.

(۸) داربه روو. دیوانا هه لبه ستان. به غدا ۱۹۸۳، روپ ۴۱.

ويٲنه يه ڪي ٽه ده بي ريبالستي يي مه. ^(۹) ٽه و د قئ هه ليه سٽا خواه ده، ل دڙي شهر و ويٲران ڪرنيٲه. باسي خواه راگري و فيدا ڪاريا گه لي ڪورد دڪه، ڪو چاوان نه چاره به ره ٿاني ڙ دڙا خواه يا ٽادلانه بڪه.

”لهم سه ردمه

كه ٽاسو موڙدهي له دممه

له گشت لايي راپه رينه

ڪونايي چهوسان و تممه

له دڙي جهنگ

بو مانگي مهنگ

بردي زهوي ٽالاي ٽالي

پر هه والي

ڙيني تاري دهر د و تالي

تا ڪو مانگ تريفه و بالي

زهوي روون ڪا

زوو رامالي

درڪ و دالي

بو ٽاسايش بو به رزي ڙين

ٽافرهٲ به ڪه شٽي ٽاسنين

^(۹) رابري ڙيان. ديوانا هه ليه سٽان، به غدا ۱۹۶۸، روپ ۷.

خولى خوى دا

له ئاسمان و دەورى زەمىن

نیشانە يە بۆ قەلاچۆي

شەرىپەرىستان و خوينمىڭين. " (۱۰)

د. عومەر پەتى، د قەكۆلىنەكە خوه دە، دىبىژە: "مەدحەت بىخەو،
هەلبەستقانهكى زىرەكى كوردە و ب شىۋازى كلاسىك، مەسنەوى و ئازاد
دئقىسە و د ھەر سى شىۋازان دە ژى، سەرکەتى بوويە. لى جھى تىبىنىي يە كۆ
رەخنەيا كوردى، كىم ئاور ل بەرھەمىن قى ھەلبەستقانى مۆدىرنى مە داىە.
" (۱۱) ئەو د قى ھەلبەستا خوه دە، باسى رەوشا ھەژار و بەلەنگارزىن جىھانى ب
تەقايى دكە، كۆ ھەر چەند ستەم بەردەوامە، لى دى رۆژىن گەش ژ خەلكى
بىگونەھ رە ئىن.

ئەي رەنگزەردان

ئەي بنىاتنەرانى زەمىن

خاوەنى ئازار و دەردان

ئىوھى مەزن

با جارى ھەر دوور بن لە بەش

(۱۰) رابەرى ژيان. ديوانا ھەلبەستان، بەغدا ۱۹۶۸، روپ ۲۵.

(۱۱) كۆقارا "كاروان"، ھەژمار ۱۹۵، سال ۲۰۰۵.

با بیوچان کیچ و زیرو
 دهم بنینه ناو خوینی گهش
 بهلام نهنجام...
 ئای که نهنجام موژده بیکی بی پایانه
 با بزنانن ره تگدزه کان
 دره تگ و زوو نه م جیهانه
 جلهوی فرمان و کاری
 گشت ههردو کیو و روباری
 مولک و تاپوی ههزاران نه... " (۱۲)

د. عیزه دین مستهفا، د جههکی دن ده، دبیره: "مه دحهت بیخه و وهک
 ته قایا ههلبه ستقانی ریاست، پاشه روژی گهش دبینه و دزانه کو، دی (که قن
 هه رفه و نوو بمینه). رابه ری نه ده بی ریاستا نوو، مه کسیم گورکی، ل وی
 باوه رییه کو (نه ده ب زانستا ناسینا مروقییه)، واته چوونا ناؤ دهروونی
 مروقییه. له وره نه م دبینن کو بیخه و زی، ب وی ههستی، بهر ب هه موو جیهانی
 دچه، دا کو ل هه موو جهان د گه ل مروقی تیگوشه ر و خه باتکه ر ده به. " (۱۳)

(۱۲) داربه روو. دیوانا ههلبهستان. به غدا ۱۹۸۲، روپ ۳۸.

(۱۳) رابه ری ئیان. دیوانا ههلبهستان، به غدا ۱۹۶۸، روپ ۷ - ۸.

ئەو د قى ھەلبەستتا خوە دە، پەيامەكى ژ خەباتكەرى رەشك (لوسەر كینگ)
رە دشینە و پشتهفانیا گەلى كورد ژ بو دۆزا پیرۆزا وی دنیره.

له كوردەوه

له كوردەوه

له گەلى ژیر و مەردەوه

له دلییر و نەبەردەوه

ریز و سلاو

ئەكەم پیشكەش

له سەر ھەنگوردی گاردەن كەش

بە بانگەواز ئەنیرم بو

ھۆزی پیستەش

رەشی بیر گەش

بو زەنگی پر بیر و گزنگ

بو تۆی نەمر

ئەى لوسەر كینگ

ریبەر و پیشەرەوی زرنگ. ¹¹ 11

⁽¹⁴⁾ رابەری ژیان. دیوانا ھەلبەستان، بەغدا ۱۹۶۸، رووپ ۳۰.

مەدھەت بېخەو، د سالا ۱۹۳۴ى دە، ل باژارى مەخمورى ژ دايبك بوويه.
هەر د خورتانیا خوه دە، ژ بەر خەبات و تىكۆشينا خوه، چەندىن جارن كەتیه
د زىندانين دژمان دە. د چەندىن كۆمەلە و رىخستان دە، كار كریه و ل داویى
ژى، راویژكارى جقاتا وەزیران یا كوردستانى بوويه. نها ژى، خانەنشینه و ل
هەولپىرى دمینه ...

هەتا ئەف بەرھەمپن ژپىرى گەھاندىنە چاپى:

۱. زەنگى كاروان. دیوانا هەلبەستان، بەغدا ۱۹۵۹.
۲. رابەرى ژیان. دیوانا هەلبەستان، بەغدا ۱۹۶۸.
۳. ورشەى ئاوات. دیوانا هەلبەستان، بەغدا ۱۹۷۳.
۴. داربەرۆو. دیوانا هەلبەستان، بەغدا ۱۹۸۳.
۵. رەگەكان. دیوانا هەلبەستان، بەغدا ۱۹۸۷.
۶. دیارى بۆ مندالانى كوردستان. دیوانا هەلبەستان، هەولپىر ۲۰۰۴.

شیرکو بیکهس،

ب چاقی نه لهویه کی، ل بوویه ریڼ گه لی خوهِ دنیره

شیرکو بیکهس، ههلبه ستفانه که ناقداره و مشه به رهه م، د کۆقار و رۆژنامه یین کوردی ده، چ ل کوردستانی و چ ل ده رفه یی وه لاتی به لاق کرینه. ههلبه ستین وی ژ نالیی فۆرم و ناقرۆکی فیه سه رکه تینه و وی جهه کی بلند د نا قادا ههلبه ستا نو یا کوردی ده هه یه. ئه و ب زارا قایی کورمانجیا ژیری دنقیسه. ههلبه ستین وی هاتینه و هرگه راندن ژ بو زمانین عه ره بی، فهره نسی، ئینگلیزی، ئه لمانی، فارسی و ترکی ژی... ئیکه م ههلبه ستا خوهِ د سالا ۱۹۵۷ ۆ ده، د رۆژنامه یا "ژین" ده به لاق کریه. د سالا ۱۹۷۰ ۆ ده، د گه ل چه ند تۆره شان و ههلبه ستفانین کورد، بانگه یشته ک تۆره یی ب نا قی "رووانگه" ده رخست، کۆ تیده داخو ازا نووژه نکرن و فه ژاندنا ههلبه ست و چیرۆکا کوردی دکرن. د سالا ۱۹۸۷ ۆ ده، په نکلو ویا سویدی، خه لاتا تۆخۆلۆسکی دده وی. د سالا ۲۰۰۱ ۆ ده، ده زگه ها خاک، وی هیژایی خه لاتا "پیره میردی" دبینه. ئه میر شوایقه ند، د هه قیه یقینه کی ده، فی پرسی ژی دکه: "وه کی کۆ هوون دزانن گه له ک نییرین سه باره ت ههلبه ستی هه نه، هوون چاوا ههلبه ستی پیناسه دکن؟" و ئه و ژی ب فی رهنگی به رسقا وی دده: "که سه ک نینه کۆ

پیناسه یه کی دیار و سنوردار ژ بۆ ههلبهستی هه به، وهکی کۆ چاوا ئه م نکارن ژيانی ب رهنگه کی بخه ملین یان کۆ بخن ناڤا چارچۆڤه یه کی. ههلبهست ژ ی هه ر وسایه. هه ر ژ بهر قی چه ندییه کۆ ژ سه رده می پلاتۆ هه یا نها ههلبهست ب هه زاران رهنگان هاتیه په سن کرن. ئه م دکارن ببیژن کۆ ههلبهست خوه دیی گشت وان پیناسانه، لی د حاله کی ده ژ ی خوه دیی تو ژ وان پیناسه یان نه بوویه. ب رایا من ئه ق نه وه کهه قیانه فه دگه رن بۆ وارین جور ب جورین ههلبهستی. هه ر ههلبهستقن یان ژ ی رهخنه گره کی پیکا مهیل و لیکدانا خوه ههلبهست شروقه کریه. ئه ق چه نده دبه سه دما هاتنه روژه قنا نیرینین جور به جور. بۆ میناک رۆمانسی ههلبهستی خوه زایی دزانن و ب چاقی خه یال لی دنیرن، به ره قازی، ریالیزم کۆ پیتر ئه قلانی نه، ههلبهستی د جیهانا روژانه ده زهق دکن. سوژیالی هه ر ب گشتی به ره قازی هه موو نیرینین دن ده رکه قن و واته یه کی دن ددن ههلبهستی، ئه و باوه رن کۆ ههلبهست بی سنۆره و زمان د ناڤا قی ده به ره داییه، ب ئاوایه کی کۆ دکاره ئورف و ئاده تان بگوه ره و هه موو واته یان سه ر و بن بکه. رهنگه من ب خوه چه ند په سنین جور ب جور ژ بۆ ههلبهستی هه بن، ههلبهست ل بال من بالنده یا زمان و نه په نیا قی هونه رییه کۆ تیگه یشتن ژ قی هه یا قاسه کی گران و زۆره! ئه ز دکارم زافتر ههلبهستی شروقه بکم و واته یین جور ب جور بدم ههلبهستی. لی راوه ستگه هه ک نینه کۆ مروقه سه کنینه و ببیژه ته قاق، ئه قه ههلبهسته!⁽¹⁾

⁽¹⁾ هه قه یقین: ئه میر شوایقه ند، روژنامه یا "ئاگری"، مژم. ۱۹، ۱۸ ئاوگ ۲۰۰۶.

"ئەبى چى بى لە دنيا دا
بۇ جوانى ئەو يېتە كرىن
كام شت
نرخى زۆر گرانە
بۇ خەشەويستەم ھەرزانە.

لە سەر رېئاي، گەرانەوھەم
جانتا، ئامادەى سەفەرم
چى بى ديارىي، سەردانە؟
چى بۇ بەرم؟
بۇ ئەمجارە
چى پەسەندى يادگارە؟
بۇ ئەمجارە:
ئەم ھەلبەستە
پېشكېش بى بەو خەشەويستە! " (۱)

ئەو مينا پرانیا ھەلبەستقانىن كورد، ب دۆزا گەلى خوە قە گرىدايىيە و ژ بۇ
بەرەقانىا كوردستانى، پىر ھاتىە ئىشاندىن و دەرىبەدەر بوويە . لى ئەو ب وئ

(۱) ديوانا شىركۆ بىكەس. بەرگى ئىككى، سلىمانى ۲۰۰۲، رووپ ۱۷-۱۸.

چه ندی سهریلند و سهرفهراراز بوویه و بهرده وام ههلوئستین شوره شگیرانه
ههبوونه و هه نه. سه لاج بهرواری، دبیزه: "هه موو دهردین گه لی کورد ب خوینا
دلی خوه نفیسینه و ب ئاوایه کی گه له ک ته کووز، خورت و موکوم داریژتنه و
کرینه هه لبه ست... شیرکو بیکه س نه ته نی هه ستین خوه یین دلینی دخه
چارچوڤه یا هه لبه ستا خوه، لیبه لی ئه و" ب چاقه کی ئه لهویی ژبانی فه ل
بوویه ریښ گه لی خوه دنیره و هه موو تشنان وه ک وینه گره که هه ستیار تۆمار دکه
و ب خوینا دلی خوه یا که ل و گهرم، دستره و هه قیر دکه، پاشان داتینه سهر
سیلا دلی خوه یا شارهایی و ده لال. ^(۲)

"سهرسام مه به، ئه گهر بلیم:

له لای نیمه

به هار وه رزی گولوه رینه.

خوره هه لاتمان خور نشینه.

خوزگه مان به ره و دیرینه.

دل ته تگ مه به

خه م هاوده مه

تان و پوی ژینی ته نیوه.

خوشی ده میکه ته ریوه

ئه وهی به کول نه گریابی،

^(۲) روسته م هه مزه. ئاموده. جۆم.

هزرقانی ههلبه ستقان، دیتنا خوه ل سه ر شیرکو بیکه سی دنقیسه و

دبیژه:

"دکارم بیژم کو نیزیک سیه سالانه ئەز به ره مین وی دخوینم. ئەوا ژ ئەنجامی قی خواندنی ژ بو من رۆهنبووی ئەوه، کو شیرکو بی ههلبه ستقان، یه که ژ بلیمهت و ئافراندە قانین ههلبه ستی و وی شیایه د گه له ک واران ده، ههلبه ستا کوردی بهر ب نووکایی قه ببه.

د قی کاروانی خوه یی دوور و دریژ ده، وی بزاڤ کریه ل ئورتی به و د ناقبه را ههردو جه مسهرین هه قذر ده، راوسته. خوه نه دایه ئالیی ههلبه ستا داخستی و نه ژی ب جاره کی بهر ب ههلبه ستا قه کری چوویه. ب گۆتنه کا دی، وی ته ق ده، خوه نه به خشیه خوانده قانی، تا کو ب ساناهی بهی قه کرن و ل بهر سار ببه. هه ر وه سا ژی، هه موو ده رگه ه ل بهر خوانده قانی دانه خستینه کو ببه نقشته ک و چه فه نگین وی نه هینه قه کرن و رامانین وی ل تاریا قه شارتنی بمین، یان ژی بچه د خانه یا ترس و پیروزیی ده. شیرکو ی، هه م ژ ئالیی فۆرم و زمانی و هه م ژی ژ ئالیی ئاشو پ و فه نتازی و رامانی قه، هه سپی ههلبه ستقانی خوه، ل ئورتی به زانديه و ب باوه ریا من، وی ئە ق ئورته ب

⁽⁴⁾ دیوانا شیرکو بیکه س. بهرگی ئیک، سلیمانی ۲۰۰۲، روپ ۲۱۶-۲۱۷.

ئەنقەست بژارتىيە، قىيايە رووخسار و ناڧەرۆكى پىك قە بگەھىنە، دا كۆ نە
خوھندەقانى ژ دەست بدە و نە ژى، ب جارەكى خوھ بدە دەست وى. ^(۵)

”لە گەرووتانا رەشەباي سلەيمانين

لە سەر سنگتان تاشە بەردى

ئاگرى داخين.

لە چاوتانا

شالوى بابە گۆرگۆرىن.

لە دلتان

سەھۆلبەندانى سابلانين.

لەيتان... لەيتان نايىتەوھ

وھەك چوون ھەلۆ لە نىچىرى نايىتەوھ.

وھەك تۆر

چوون لە ماسى نايىتەوھ.

وھەك ئاگر ئوون

لە كا و پووشو نايىتەوھ.

كاوھ لە چارەنووسى ئەژدەھاك

گۆر لە مردوو

^(۵) د نامەيەكا خوھ دە.

لافاو له هیزی رامالین.

سهرکه وتنمان له هه ندرین نایینهوه.

لیتان... لیتان نایینهوه. "۶۱"

ئهمیر شوئایفه ند، د هه فیه یقینا خوه ده، قی پرسا دن ژی، ژ شیرکو بیکه س دکه: "هوون د هه لبه سستی ده پیتر گرانیی ددن چ ئالیه کی؟ و ئه و ژی هوؤسان به رسفا وی دده: "هه لبه ست رهه د ناڤا جه سته ده یه کو مروؤ نکاره ئه ند امین وی جه سته یی ژ هه ژ جودا بکه. ب واته یه کی دن د وی جه سته یی ده ژ ره هین هه ری بچوک فه بگره هه یانی ده مار و هه ستيگان، گشت هه ژ و دو دکه ملینن. زمان رها هه لبه سستییه، ئه ژ یه ک تى واته یا قى چهندي کۆ گهر زمان نه به، هه لبه ست ژى تونه یه. ئاهه نگ و موزیک ل ناڤا هه لبه سستی نه، گهر کو لڤین نه به، ژيانا هه لبه سستی تونه یه. واته دشبه چرایى هه مبه ر هه لبه سستی، هه که کو چرا نه به، ب ریچوون، تیگه یشتن، چه يراندن و وینه تونه یه. فورم په نجه رها هه لبه سستییه. هه روها ئه ژ هیمه که کو هه لبه ست ل سه ر قى دسه کنه، گهر کو ئه ژ نه به هلوه شین و هه رفین چى دبه. خه یال تى واته یا فرینا هه لبه سستی یان ژى ئه ژ فانتازیا یه که کو هه لبه سستی ژ خه به ردانا ئاسایى جودا دکه. نها ئه م دکارن بیژن کو هه لبه ست ئافاهیه که کو ژ که قره کی هه یانی ستوونه کی مه زن، دیوار و هه روها پرتک ب پرتکا وی ئافاهیی ب هه ژ ره

(۱) دیوانا شیرکو بیکه س. بهرگی ئیکى، سلیمانى ۲۰۰۲، روپ ۲۴۶-۳۴۷.

گریدایی نه. ئەز وهکی هه موو هه لبه ستفانین دن گرینگی و پوتتهیی ب گشت
پیکهاتهیی هه لبه ستی ددم. هه لبه ستنفیسانن جورهك هۆستاتییه، گه ره که
مروڤه بزانه چ دکه، لی دیسان هه که کو مروڤه دی کاری خوه ده، به ره هه مه کی
رۆناکبیری و نه زمونه کی چی نه که، ئەڤ نه هۆستاتییه. ئەز نرخ و بوهاییی ددم
ب گشت کارین ناڤا تابلویین خوه، ژ رهنگی شه بگره هه یانی فالاهی، هیل و
هه یانی دگه هه سه ر هلبژارتنا چارچۆڤه و ناڤی تابلوییی.^(۷)

"هه فته یه که"

رووت و قووت هه لیا نواسیوه.

ئه و نه هینیا نه ی له لای بوو

به ستیه بالی په ره سیلکه ی دلی و

دلیش به ره و ئه و شاخانه هه/فریوه.

ئه و ئیستا

له ش سارد و سر

سارد و سر وهک

تاشی به فر

ئه و ئیستا

له مایینی مه رگ و ژین دا...

(۷) هه ڤه یقین: ئەمیر شوئائیفه ند، رۆژنامه یا "ناگری"، مژم. ۱۹، ۱۸ ئاوگ ۲۰۰۶.

له په نجره بچکوله که ی نهو بهروه

چاوی لیلووی سهرنج ته دا

نهوا ئیستا به یانییه

خوړیکی تازه هه لهات و

نه میس هیواش

چاوی لیک نا! " (۸)

سیروان ره حیمی، فیلمی "فرین بهر ب نه زمانه که جودا" ل سهر ژيانا شپړکو بیکه س چیکریه و د ناخافتنه که خوه ده، د بیژه: "نه زب خوه گه له کی ژ نه ده بیاتا شپړکو هز دکم، نه ز زوو زوو هه لبه ستین وی دخوینم، من گه له کی ژی ژ بهر کرنه. د ناڤا کوردان ده شاعر گه له کن، لی مه لایی جزیری، نه حمه دی خانی، نالی، گوران هندکن. کیم که س هه نه کو د هه لبه ستی ده، گوهرتنی چی دکن، لی به لی شپړکو گوهرتنه که د هه لبه ستا کوردی ده چی کر، نه ډ دیتنا منه، ل ئالی دن شپړکو خزمه ته که مه زن ژ بو نه ده بیاتا کوردی کریه. نه ډ سه ده مه که بو کو هشت نه زب چیکرنا فی فلمی رابم. (۹)

"زور شت ههن، ژه تگ، هه لدین و

بیر نه چنه وه و

دواییش نه مرن.

(۸) دیوانا شپړکو بیکه س. بهرگی دویی، سلیمانی ۲۰۰۲، روپ ۲۳۵-۲۳۶.

(۹) www.avestakurd.net

وه ڪو تاج و
 سهوله جان و
 ته ختي ٿيڙ پي پادشاکان!
 زور شتيتري دنياش ههن
 نارزين و
 بير ناچنه وه و
 هه رگيز نامرن
 وه ڪو شه پقهو
 گوچانه ڪه و
 پيلاوه ڪه ي
 "شارلي شاپلن" (۱)

شيڪو بيڪه س ل سهر ڙيان و گوهريني دببڙه: "هونه رهندي راسته قينه
 ئه وه ڪو ڙهه ڦرويا تيده دڙيت رازي نه به، به لڪو خهوني ب سوبه ڦه ببينه و
 وي جيهاني ئاڦا بڪه، يا ڪو باوهري پي هه ي، نه ڪو ئه و جيهانا تيده دڙيت.
 (۱)

"ئاخر خو من ڪوردستانم
 له يه ڪ تروڪه ي چاوا بوو
 پيڻج هه زار ڪاني لي ڪوڙرا

(۱) ديوانا شيڪو بيڪه س. به رگي دوي، سلڀماني ۲۰۰۲، روپ ۴۰۳.
 (۱) شيڪو عه بدولره حمان. چند مه سه له يه ڪي شعري. هه وليڙ ۱۹۷۷. روپ ۱۹.

پینچ ههزار زهري لی خنکا
 پینچ ههزار شیریی لی کوژرا
 پینچ، پینچ، پینچ، پینچ...
 وا شهش مانگه له پرسه دایه مهوله ویم
 دار به دارم گوی، ههله خا
 بهرد به بهردم سوڤراخ ته کا و
 شاخ به شاخم چاو ته گیری
 نهوهی دوو کهلی جهرگمی ناسی و نههات
 نهوهی نهمدی
 چوون له بهر چاوی ته م میژوو قوووه سک سواوهم
 رهش، رهش، رهش، رهش
 داناگه ری! ^(۱۲)

چنکو شیرکو بیکهس، کوردستانییه و ژ بو وی ژی، پرسا کوردی ل هه ر
 جهی هه به، یه که و خه مین هه ر کورده کی، یین وی نه . ژ له وره ده ما ره وشا
 کوردستانا باکور و بوویه رین ل نامه دی روو ددن دبهیزه، ئیدی دلی وی دشه و ته
 و ب فی رهنگی هه لو یستا خوه خویا دکه و دنقیسه: "له شکه رین ترک، هه ر روژ
 جوانین مه یین عاشقی نازادی و ده مۆکراسیی، یی ب سرودین نه فینیی و قیرینا
 چاقنه ترسیا ل سه ر جاده و مهیدانین وان باژاران، ته قلی خوین و مرنی دکن. ب

(۱۲) دیوانا شیرکو بیکهس. بهرگی دویی، سلیمانای ۲۰۰۲، روپ ۴۹۲

سەدان ژوان جوانان دگرن و دشینن زندانان. ئەق تشتەکی کۆ ئەم ل بەندی بوون، و تۆرمال دەینە کرن. وەکە دبیزن ژ دژمنەکی خویخوار یی دیرۆکەکه دوور و نەینسانی، ریزیمەکه مرۆکۆژ و رەگەزپەرەست پەیدا دە. لی تشتی نە تۆرمال و نە دروست و ژ بو من جھئی پرسییە، ئەقە: دقئ ئەم ل هەمبەر هەلوەستەکه جدی بگرن و ب هیسانی د سەر رە دەریاس نەبن... ئەو بیدەنگیا ب ترسە، کۆ بالی دکشینە سەر پرانی، رەوشەنبیر، نووسەر و هونەرەندان، ب تایبەتی ژی ل باشووری کوردستانی، کەسەک ژوان ب تو ئاوی دەنگی خوە بلند ناکن. وەکە کۆ قەت ئەو بوویەر و کارەساتین ل باکور، ئەو راپەرین و خوەپیشدانا کۆ دشین پیلدانا بیداویا دەریایەکی، ئەو جۆبارین خوینی کۆ د سەر جەسەدی ب سەدان وان جوانان دچن، وەکە کۆ ژ دوور و نيزیک قە پیوەندیا وی ب فی پەرچەیی وەلاتی مە رە نەبە...^(۱۳)

"ژ بو ئیسمایل بەشیکچی"

دارەکی گۆت

ئەم نەا نکارن

ناقئ تە ل جادەبەکە دیار بەکەر بکن

کولیکەکی گۆت

ئەم نەا نکارن

ناقئ تە ل باخچەبەکی ناق قامشلۆ بکن

^(۱۳) وەرگەر ژ سۆرانی: www.avestakurd.net.

كه قهه كى گوت
 ئەم نها تكارن
 په يكه ره كى ل سهر سينگا بابا گورگور
 ژ بو ته چيبكن
 ههلبه سته كى گوت
 ئەم نها تكارن
 ناقى ته ل كوتوبخابه يه كه سابلخ بكن
 داوى كوردستانى گوت
 ئەوى ئەم نها كارن بكن
 تهنى ئەفه كو
 وهك گول و شعر و نازادى
 ته د جانى خوه ده ههنگرن " (14)

ئەو د ۲ گولانا ۱۹۴۰ ى ده، ل سلیمانیى ژ داییک بوویه. لایى
 ههلبه ستفانى ناقدار فایق بیكه سییه. ههلبه ستفانه كه شوره شگیره و چه ندین
 سالان ژ بو وه لاته كه نازاد پیشمه رگه تی کریه. پشتی دامه زراندا حوکومه تا
 کوردستانا عیراقى، بوو وه زیری ره وشه نبیری. ژ بو چه ند ساله کان ل وه لاتی
 سویدی ژیا و دیسان فه گه ریا کوردستانى و نها ل سلیمانیى دمینه ...

(14) فه گوهاستن ژ کرمانجیا ژیری: روکن که سکین، بدهران حه بیب.

هن بهرهمين وي بين چاپکری:

۱. تريفه‌ی هه‌لبه‌ست. ديوانا هه‌لبه‌ستان، عيراق، ۱۹۶۸.
۲. کاوه‌ی ئاسنگه‌ر. داستانه‌کا هه‌لبه‌ستيه ل سه‌ر شائوئي، ئيران، ۱۹۷۱.
۳. مه‌رايا ساحره. وه‌رگه‌راندن ژ بو زماڻي عه‌ره‌بي، فواد ئال. ديمه‌شق، سوريا، ۱۹۸۸.
۴. دال. چيرۆکه‌شعر، سوئد ۱۹۸۹.
۵. ده‌ربه‌ندی په‌پوله. سوئد ۱۹۹۱.
۶. Små speglar. هه‌لبه‌ست ب زماڻي سوئدي، ۱۹۷۸-۱۹۸۹ سوئد ۱۹۸۹.
۷. Les petits miroirs. وه‌رگه‌راندن ژ بو زماڻي فه‌ره‌نسي، كه‌مال مارووف، پاريس، ۱۹۹۵.
۸. ديوانا شيركو بيه‌سه‌س. پشكا ئيكي، سنۆكهولم، ۱۹۹۰.

۹. دیوانا شیړکو بیکه س. پشکا دوی، ستۆکهۆلم، ۱۹۹۲.
۱۰. دیوانی شیړکو بیکه س، پشکا، ستۆکهۆلم، ۱۹۹۵.
۱۱. میړگی زام، میړگی هه تاو، ستۆکهۆلم، ۱۹۹۶.
۱۴. خاچ و مار و روژژمیری شاعری. رۆمانه شعر. ستۆکهۆلم، ۱۹۹۷.
۱۵. بۆننامه. هه لبه ست. سلیمانی، کوردستان ۱۹۹۸.
۱۶. چراکانی سه ره له مووت. هه لبه ست. سلیمانی، کوردستان، ۱۹۹۹.
۱۷. پیاوی له دارسه و. هه لبه ست. سلیمانی، کوردستان، ۲۰۰۰.
۱۸. قه سیده ی رهنگدان. هه لبه ست. سلیمانی، کوردستان، ۲۰۰۱.
۱۹. ئه زمون. ۱۹۸۵ - ۲۰۰۰. سلیمانی، کوردستان، ۲۰۰۱.
۲۰. ژین و باران. هه لبه ست. سلیمانی، کوردستان، ۲۰۰۱.
۲۱. ژ ناڤ هه لبه ستین من. ستانبۆل، تورکیه، ۲۰۰۱.
۲۲. خۆم ئه و وهخته ی بالنده م! هه لبه ست. سلیمانی، کوردستان، ۲۰۰۲.
۲۳. کوکوختیا بزێوه که. هه لبه ست. سلیمانی، کوردستان، ۲۰۰۳.
۲۴. Röd Flykt (هه لبه ست). وهرگه راندن ژ بۆ زمانی سویدی، خهبات عارف. سوید ۱۹۹۶.
۲۵. رۆمانا "کاله میرو و ده ریا" یا ئه رنه ست هه منگوا ی ژ عه ره بی وهرگه راندیه کوردی.

عەبدولاً پەشیو، ھەلبەستقانی راستگو

تا وەك ئاگری بن کایی بن د گەل یەك
ئەگەر لەھی بە لەشكەری وە، ب قرشەك
حاجی قادری كۆیی

عەبدولاً پەشیو، د ناقتەخا ھەژار و تەپەسەر دە، مەزنبووێه. لەورە ژێ،
ئەو ب ھەمی ھیز و شیانین خوە، بەرەقانیی ژ مافین وان دكە. ئەو بەھایی
ئازادیی دزانە، ژبەر ھندی ژێ ل دژ دژمنان دخەبتە و ھەول ددە پیلانین وان
تیک بدە. بە"ئەو ھەلبەستقانی کی کوردپەروەرە. ئارمانجا وی یا ھەری
گرنگ، سەریبەستیا گە"ی کوردە و رزگارکرنە کوردستانا داگیرکریه. قی
ئارمانجی، تەقایا ئالیین ژیاننا وی دۆرپچکریه. ئی دەما مرۆڤ ھەلبەستین وی
یین کەفن و خۆرتانیی دخوینە، خویا دبە کۆ، ئەو د دەریا چاقین شوخەکی دە
خەنقیه. د ئەقینا خوە دە سەرنەکەتیه، بیئۆمید و بیھتی بوویه و برینین
کوور د لاشی دە قەبوونە. د. مارف خەزنەدار دبێژە: "رەسەناتیا پەشیو، د
ھندی دە یە کۆ، وی ب ئەقینی دەست ب قەھاندنا ھەلبەستان کریه، چنکو

ژیان ب ئه قینئ ده ست پی دکه . پاشی هزر کرن د (بوون) ی ده په یدا دبه .
 ئانکو فه لسه فه یئ و پاشی ژئ هزر و گیانی نه ته وایه تی . د قوئاغه کا دیاریکری
 ده ، ئه ف نه ته وه یایه تیه ، ئه قینئ و هزرکرن د بوونی ده ، دگره خوه و
 هونه رمه ندئ سه رکه تی ئه و که سه کؤ ، ئه قینئ و فه لسه فه یئ د گهل ئارمانجین
 نه ته وه یایه تی بگونجینه . په شیو یه ک ژ وان هه لبه ستفانایه . ^(۱) "ئه ری" پشتی
 گولا ئه قینا وی دچرمسه ، ئیدی هه می ئه قین و دلوقانیا خوه ، ژ بو گه لی کورد و
 ته خا هه ژاران ته رخان دکه . ئه و زوو ژ وه لاتئ خوه ده رکه ت ، ده ربه ده ر و
 مشه ختی وه لاتین بیانی بوو . هه ما ژ پیگه هشتنا خوه و هه تا نها ژئ ، ل
 غه ربییئ دژئ ، لی وه لات هه رده م د نا ف خوینا وی ده بوویه .

هه لبه ست ل جه م په شیو ، به ری هه ر تشتی ، هه لوئسته . ئه و د ریئا
 هه لبه ستئ ده ، دخوازه گه لی خوه هشیار بکه و ل دژ کیماسی و ئاسته نگان
 ژئ ، بپه یقه و خه لکی پالده سه ره لدان و خوه پیشاندانی . ئه و ب هه می هیژئ
 په یاما خوه دگه هینه خه لکی . ئه و هه لبه ستئ دکه نان و ئا ف . دکه ئازادی و
 خوه راگرتن . دکه خه باتا گهرم و پیشقه چوون . به لی" ئه و پیئووسی خوه تووژ
 دکه و په یقان دکه فیشه ک و ب نا فچاقین دژمنان فه دته قینه . ئه و هه تا سه ر
 هه ستيکین خوه گریدایی دؤزا پیروژا گه لی کورده . هه لبه ستین وی ب خه م ،
 ئازار و نالینین خه لکی کورد فه ، خه ملاندینه . د . مارف خه زنه دار دبیزه :
 "هه می مرو ف چیزا نا ف ده روونا خوه د هه لبه ستین په شیو ده ، دبینه . هه می

^(۱) پیشگوتنا دیوانا براکوژیی ۱۹۹۷ .

كوردەك ھېقى و ئۆمىدىن خوە تىدە پەيدا دكە . خودىكەكە كۆ، ھەژار و بىخوھدان، ئىش و ئازارپن خوە تىدە دبىنن. ^(۱)

پەشىو، خوھشتقىە و ژمىژ دە جھى خوە د دلى گەلى كورد دە كرىە . ئەو ب ھەلبەستىن خوە، ھەردەم د سەنگەر و چەپەرىن كوردایەتیی دە بوویە . لەورە ژى، ھەلبەستقان و رەخنەگرى ئىرانىي ب ناڤ و دەنگ، سەعید عەلى سالھج، د لىكۆلینەكا خوە دە، ھۆسان پەسنى پەشىو ددە و ھەلبەستىن وی دەسەنگینە : "پەشىو دزانە كۆ ھەلبەست رەنگدانا پاقتى و دلسۆژيا زارۆكانەيە . ھەلبەستىن وی شیوہیەكى دن بى گفتوگوي مرۆفانەيە كۆ، د ئاھفتن و ديالوگا رۆژانە دە ھەيە . ئەو ب تەنى پەردەيى ژ سەر رۆحا قەشارتيا ھەست و ئاتيفى لاناددە، ب رەنگەكى وەسان كۆ، پىشتى خوھندنا ھەلبەستان، ولۆ دزانی كۆ تو ژى، قى سۆزى، قى ھەستى، دیمەنى، دەرىپىن و پەيامى دزانی، لى ناھیتە بىرا تە . ئەركى خودایى بى شاعرى ژى، ئەو ھە كۆ وان زانیاریپن وندابووی و ژ بىركى، ژ تارىي رزگار بکە و رۆناھىي بدى . بەلى" پەشىو یەك ژ ھەلبەستقانىن ھەرە خوھشتقىپن گەلى كوردە . ^(۲)

ئەو ب زمانەكى سڤك و رەوان دنقىسە . ھەر كەس ب ھىسانی دكارە بگەھە مەبەست و ئارمانجپن وی . زمانى وی خوھش و سادەيە . د گەلەگ ھەلبەستان دە ژى، فۆرم و ناڤەرۆكا وان، پىر ب ھىزن و سەرکەتینە . مۆسىكا وان نەرمە و

^(۱) ھەر ئەو چاڤكانى .

^(۲) كۆڤارا رابوون . ھەژمار ۹، سال ۱۹۹۴، رووپ ۶۷-۶۸، سوید . سوما ژ فارسى وەرگەراندیە كورمانجیا ژبى .

هېدی خوه دهاڅیڅه گوھین مرؤقی. ئه و یه ک ژ هه لبه ستقانیڼ ریڼا یه کئییه و جهی وی باش خویایه و پړانیا خوه نده قانیڼ کوردستانا داگیرکری، وی ناس دکن. چنکو ئه څه ژ میڅ څه یه کؤل دهرڅه یی وه لاتی دژیت و د گه له ک فیستیقالان ده ژی، هه لبه ست خوه ندینه و هنده ک ژی بو تیپین لاتیڼی هاتینه شه گوهارتن. هه لبه ستین وی بو زمانین، عه ره بی، فارسی، ترکی، روسی، سویډی، دانمارکی و ئیتالی هاتینه وه گهراندن.

مامؤستا هه ژاری نهمر، کؤ هه لبه ستقان، زمانزان و نقیسکاره کی کوردپه روهر بوو، ب فورما کلاسیک و نافه روکا مؤدیرن دنقیسی، پر ب هه لبه ستین په شیو دلخوش بوو و د هه څپه یقینه کا خوه ده، ولؤ باسی وی دکه: "هه لبه ستین په شیو سه ره بستن، لی پر مانا نه و نافه روکا وان جوانه. به لی" ئه و هه لبه ستقانه کی باشه. " (4) دیسان هه ژاری نهمر، د جهه کی دن ده ژی دبیڅه: "به ره قاڅی هزر و بوچوونین گه له ک که سین دن، ئه ز ب هه لبه ستین عه بدولاً په شیو داخبارم و په یوه ندیڼ من د گه ل ب هیزن و خه باتا وی جهی ریڼی یه. ئه گهر چ شیڅو بیکه س، خه لاتا توخولسکی وه رگرتیه، لی ئه گهر بریار د ده ستین من ده بوویا، من وی خه لات دابا عه بدولاً په شیو. چنکو د ناف هه لبه ستقانیڼ کؤ، ب فورمی سه ره بست دنقیسن، وی جهه کی بلند هه یه. " (5)

(4) روژنامه یا خه بات، هه ژمار 610، سال 1991، روپ 9. کوردستانا باشوور.

(5) کؤفارار ریڅای ناشتی و سؤسیالست. هه ژمار 26، سال 1991، روپ 147. خه لاتا توخولسکی، ددنه هه لبه ستقانیڼ بیانی یین کؤل وه لاتی سویډ دژین. په شیو ژی هیڅی ل بازاری مؤسکوی د ژیا. ژبه ر هندی ژی، ئه و نه دکه ته ناف لیستا خه لاتگران.)

به لي“ وي ب ئه قيني دهست ب ههلبهستان كويه. ئه و عاشقه و د دهريا
چاڤين شوخه كي ده خه نقيه. لي د جقاتين پاشكه تي ده، ئه قين قه ده غه يه.
نه مازه د جفاكا كوردي ده. يي هه ژار نكاره ب هيسانى بگه هه يا ده وله مهنه.
ئادته و تورين كه قن، كریت و نه ژيهاتي، ري ل بهر ئه قينا وان دگرن و هه مي
قولاچ و كولانان ژي، كو نترول دكن و ديتني ل وان دكنه هزرته. لي ئه قين هه ر
هوسا بوويه و ئه قينداران ژي، گه له ك جارن رييين چاره سه ركنا گرفتاريين
خوه دبينن و خوه شي و ئازادى پيدا دكن. مينا ته قايا ئه قيندارين دني، ل بهر
خوه ددن و رييين ديتني، دوور ژفه ساد و به كرؤكان، پيدا دكن و ده ردين
دلين خوه ده رمان دكن. لي گه له ك جارين دن ژي، دكه قنه بهر حنگ و دنگين
خه م و ئازاران. په شيو ژي، يه ك ژوان ئه قيندارايه كو، ب ئاگرى ئه قيني
شه وتي و نه گه هشتيه مه خسه د و مرادين خوه. ئه و د قى هه لبه ستا خوه ده،
ره وشا دلي خوه يي چرمسى و روخا خوه يا دامايى، خويا دكه:

”ل بيرا منه،

سال: داويا شنيست و شه شى بوو.

باژار: زه ند و باسك بوو.

زقستان: باز نه كي رهش بوو.

ئيقار بوو.

بو جارا يه كي،

من ههست ب بهر ته تگيا باژارى كر.

ته ژي ئه و ههسته كر.

دوور چووین...

ل قولچه کی، گهشتین یهک

رهنگ زه په تخی.

بیپته نگ.

ژ سیه را خوه دترساین

دار و دیواران، چاق هه بوون!

دار و دیواران، دهق هه بوون!

لی تم، یاخیووین و مه له عنهت

ل خه لکی بازاری کر!

مه له عنهت ل چاقی بازاری کر!"^(۱)

هر چه نده ئادهت و تیتالین خه راب، د رییا بهختیاریا ئه فینداران ده ئاستهنگ و کوسپه نه، لی دیسان ئه و پاقرن، که رب و کین تژی دلین وان نابه. چنکو ئه و دزانن سه ده میئن ئازار و ئیشین وان، که س و کارین دلره ق، ئاده تین کریت و نه زانینه. جقاتا مه ب هه می هیزا خوه، ل دژ ئه فینتییه و ناهیله ئه فیندار خوه شیئی بیینن و بگه هن ئارمانجین خوه. ل فر، ده ما که چکی ب زوری ددنه شوو، ئه فینداری وی دکاره گه له ک کارین نه باش ئه نجام بده. دللی زاقایی ره ش بکه و سه ری مالباتا وی ژی شوور بکه و وان د ناغ جقاتی ده، بی

(۱) شه و نامه ی شاعریکی تینوو. هه لبه ست، ۱۹۷۲، روپ ۶۸، ۶۹.

روومەت بکە. لێ ئەو بۆ خاترا ئەقینا خوێ یا پاڤژ و دلۆقانیی، وی چەندی ناکە
و ژیا نا وان ژێ تیک نادە. ئەو ب تەنی دەردی دلی خوێ قالا دکە و هەستین
خوێ نیشان ددە.

”ژ دەستی من تی،

دەمژمیری بەختیار یا تە راوستینم.

ژ دەستی من تی،

گوستیلا تلیا تە پاڤژم.

نامە یا بەختی تە بشەوتینم!

ژ دەستی من تی،

هەمی تشتان ئەشکە راکم!

کیژان شەفا تە، خوێش و گەشە،

وی شەقی پف ل چرایی بکم!

ئەری جانا من.

گەر من بقی،

دەمژمیری بەختیار یا تە راوستینم.

گەر من بقی،

گوستیلا تلیا پاڤژم.

نامە یا بەختی تە بشەوتینم!

بهانگه ل جهم من هه نه!
 هه زار بهانگه یین ته شکره را و خویا
 بهانگه یین چار سالین ته قینیی
 لی چ بکم!
 ته قینا ته، نه ههنگه که
 خوینا من یا فیریایی دخوتن.
 ته قینا ته، رووباره که،
 که ربا من یا رهش دشووتن.^(۷)

مه زنان گوتیه: "به ل جهی خوه ب سه نکه. "دهمی مرۆڤ ژ وه لاتی خوه
 ده رکهت و ده ربه ده ری کۆلانین بیانیاں بوو، هینگی چ تام و چیژ د ژیا نی ده
 نامینه و ته نیبوون، باری هه ره گرانه ل سه ر دلی مرۆڤی یی چرمسی. به لی"
 په شیو گه له ک ژ میژه ژ وه لاتی خوه ده رکه تیه. هه ر چه نده ژ بو خوه ندنا بلند
 بار کربوو، لی دیسا فه گه را وی بو وه لاتی، ئاسته نکه کا مه زن بوو. چنکو
 فاشیا ن حوکوم دکر و وی ژی نه دخوازت د رییا وان ده فه گه ره و بکه فه بن
 کۆنترۆلا وان. ژ بهر هندی ژی، ده ما خوه ندنا خوه ب داوی ئانی، فه نه گه را،
 به لکو نه خوازت فه گه ره همبیزا فاشیزمی. ئیدی نه چار بوو رییین ژین و پاریی
 نانی په ییدا بکه. وی ل وه لاتی لیبیایی کار کریه و پاشی ژی، ل داوی ل

(۷) هه ره ئه و چاڤکانی، رووپ ۵۰ - ۵۴.

فینله ندایی ئاکنجی بوویه و دهردی په نابریی دکیشنه. به لی "ئه و پیرانیا خورتانیا
خوه ل دووری وه لاتی ژیايه. دیتنا کهس و کاران، دۆست و هه قالان، گوند و
بازارین کوردستانی لی هزرهت دبه و ب تهنی د خه ونان ده، سه ره دانا وه لاتی
دکه. چنکو وه لات د خوینا وی ده یه. وهرن ئەم قی هه لبه ستا وی بخوینن و
دهردین وی بناسن.

"دلی من مینا قارگۆنا ترینییه

هه زار و یه ک راهه سته هه نه.

ل هه ر راهه سته هه کی سه کنه،

ریویه کی ب جی دهیله.

ریویه کی دن جهی وی دگره.

لی هه ر ژ ده می دلی من بوویه قارگۆن

ریویه کی عهیدی تیده یه.

ل قولچه کا قی دنیا یی.

ناهینه خواری. ناهینه خواری.

ئه ژ ریویه ل په ی نا قی خوه سه رگه ردانه.

ئه ژ ریویه ل په ی چاقی خوه سه رگه ردانه.

ئه ژ ریویه، برینا منه.

ئه ژ ریویه، گر نثرین و گرینا منه.

ئەقۇ رېويە كوردستانە.

وار و ھېلىنا يەكەم ئەقينا منە. ^(۸)

ئەو ژ دل دخوازه، ره وشا ئالۆز و كه مباحا گەلى كورد، ژ بو زارۆكان
قەگيرە. وى دقئى قان كارەسات و ويرانكرنا ل وەلاتئى وى چئى دبه، بكة چيرۆك
و ھەلبەست، تا زارۆك ژ بىر نەكن و ھەمى دەمان ل بەر چاقئى وان بە. ئەو دزانە
كۆ، دژمنئى گەلى كورد ھار و درندە يە. ھەمى رېكان ب كار دەھينە، ژ بو كۆچ
شووئە وارئىن قئى وەلاتئى ژى نەمىنن. باژار و گوندان د شەوتينە. كولتوور و
شارستانىە تا مە بنئاخ دكن. ھەمى تشتئى بەرزە دكن. لەورە ئەو زارۆكان
ئاگە ھدارى تەقايە روودانان دكە. بەلى“ وى دووازە دەرس ژ زارۆكان ره
نقىسینە و دقئى نەھينە ژ بىر كرن. د ناڤ خويىنا وان دە بەئى و بچە، تا كۆ تۆلا
خوہ قەكن و بەرەقانىئى ژ دۆزا خوہ يا ئادلانە بكن. ئەو دزانە زارۆك، خۆرت
ميرين پاشەرۆژى نە و ئاڤاكرنا قئى وەلاتئى تالان و ويرانكرى، وى بكة قە سەر
ملين وان. ئەو وان ھشيار دكە و رھين خەبات و خوہ راگرتنى، د دل و مە ژيئىن
وان دە دچينە. ب ھزرە كا كوور و ب فۆرم و ناڤەرۆكە كا گەش و ب ھەقۆك و
پە يقئىن رەسەن، قان دەرسان قە دەھوونە و ژ زارۆكئىن كوردستانئى ره دبئژە:

“زارۆكنۆ!

ھوونن پەنكافئى د شلقينن.

^(۸) شەونبىە خەونتان پئوہ نەبىنم. ھەلبەست، ۱۹۸۰، رووپ ۵۸، ۵۹.

ھوونن بیقھلہ رزان، سوبہ کانئی دپہقینن.
 ھوونن سوبہ سنۆرین چیکری دشکینن.
 خەلە کین زنجیرا قەتیاپی،
 گری ددن و دشدینن.
 ھوونن سوبہ، ل قامشلی
 ل دیار بە کرا شیخ سەعیدی
 د سلیمانیا بریندار دە
 د مەھابادا قازی دە
 باوهری ب یەک فەلسەفی تینن.
 ھەمی دی تیکەھن،
 ئەوی کورد بە، بەرەیی نوو بە.
 دقئ خوارنا ریا یە ککرتنا کوردا پی بە. ^(۱)

ل ھەمی وەلاتان گۆرا سەربازی وندا ھەییە و سیمبۆلا قارەمانی و
 میرخاسیا وی وەلاتییە. لّ مخابن مە وەلاتەکی ئازاد و سەربخوہ نینە، چنکو
 دژمنان ھەمی داگیرکریە و پاشی ھەر چ بەرھەمین وی ھەنە، سەرئەرد و
 بنئەردین وی تالان کرینە. ئەقە سەدان سالە کۆ، گە لّ کورد خەباتەکا گەرم و
 بی راوہستان دکە، لّ ھیشتا ژ دەست و پەنجین دژمنان رزگار نەبوویە. ھەر

^(۱) دووازده وانه بۆ مەلەن. شام ۱۹۸۵، رووپ ۹.

کەس دزانە کۆ، هەتا ب سەدان هەزاران شەهیدین کوردستانی هەنە و تو دکاری
 ل هەر بهۆسته کا ئاخی، گۆرا شەهیدەکی ببینی. دژمنان هەر چ چهکین سۆتن
 و قپکرنی، یین گران و یین قەدەغە ژی، ل دژگە ل کورد ب کار ئانینە. ئەقە
 چەندین سەرهلدان و شۆرەشین کوردی ل بەر چاقان ب خوین، ویرانکرن و
 شەوتاندنی ب داوی هاتن، ل گە ل کورد هەر ل بەر خوە ددە و ب بندەستی
 رازی نابە. پەشیو د قی هەلبەستا خوە دە، ژ تەقایا جیهانی ره ددە خویا کرن
 کۆ، ئەق کوردستانە پیره ژ شەهیدان و هەر کەس دکارە ببینە. بەلگە ژی ل
 هەمی جە و دەقەرین وەلاتی مە هەنە. بەلی" دەما وەفدەک، گرۆپەک سەرەدانا
 وەلاتی مە بکە، ئە و قەفتا گولین خوە ل چ جەیی دەینە، ئە و جە گۆرا
 لەشکەری وندایە...

"دەما هەیه ئەتەک دچە جەهەکی.

ژ بو گۆرا لەشکەری وندا،

دبە تاجە گولەکی.

ئەگەر سووبە، هەیه ئەتەک بهی وەلاتی من

ژ من بپرسە:

"کانی گۆرا لەشکەری وندا؟"

ئەز دی بیژم: ئەز بەنی!

ل کەناری هەر جۆیی

ل سەر دۆشکی هەر مزگەفتی

ل بهر دهريي ههر مالي
 ههر دييري
 ههر شكهفتي
 ل سهر زناري ههر چيائي
 ل سهر دارا ههر باخچهيي
 ل كوردستاني
 ل سهر ههر بهوسته كا ئهردى
 ل سهر ههر گهزه كا ئهسماني
 نه ترسه!
 هن سهرى خوه بچه مينه و
 تاجه گولا خوه دهينه. " (1)

دژمني گه لي كورد، بهري سهدان سالان خهلكي مه ژ جه و واريين باب و
 باپيران، ده رخستنه و مشه ختي ده قهريين دووري كوردستاني كرينه و جارنا ژى
 بهري وان دانه چول و بيابانيين گهرم و هسك. ب قى پيلاني دخوانن كوردان ژ
 هه ق جهى بكن و كووراتيا ستراتيجى تيك بدن و خهلكي مه د نا ق خوه ده
 بجه لينن. ب نياز هندی كو مه بكن عه ره ب، ترك يان فارس! هنده جاران واريين
 مه شه وتاندينه و هنده جاريين دن ژى، خهلكين خوه قه گوهارتينه سهر جه و

(1) ههر ئه و چافكاني، روپ 28.

وارین مه . ههلبهت ئەفه خهونهکه ژ بۆ وان، لی بهردهوام ههول ددن. نهمازه د
 فان سیه سالین داویئ ده، ل کوردستانا باشوور ئەنجام دایینه. بهلی“ پیلانین
 وان ژ بۆ ب عه ره بکرنا کوردین باشوور، ژ میژده دهست پی کرینه. ژ ئالیهکی
 فه ب هه زاران گوندین سهر سنۆران، بۆمبه باران کرن و ته پ و هه شک ب هه فه ره
 شه وتانندن. خه لکی مه فه گوهارتنه ئۆردۆگایین به رته نگ و ل ژیر کۆنترۆلا
 له شکه ری فاشی دهینان. ب هه زاران ژی، فه گوهارتنه ده فه رین ژیریا عیراقی و
 ب ده هان هه زار عه ره ب ئانینه سهر گوندین مه و ژ خوه ره تالان کرن. به لی“
 پیلان و نه خشا ب عه ره بکرنا کوردین باشوور، ب گهرمی جی ب جی دبوو و ب
 هه می ری و شیانین خوه ل دژ گه لی کورد دخه بتین. دخوازتن کوردان ژ
 مهیدانی راکن و دۆزا پیروزا وان ژی بنئاخ بکن. ئەفه روودان و برین بوونه
 سه ده مین نفیسینا چه ندین چیرۆک و هه لبه ستان. نفیسکارین خوه راگر و
 کورد په روه ر، ب هه می هیزا خوه ل دژ فان پیلانین گه نی راوه ستان. لی دیسان
 ژی، فاشیین عیراقی شیان گه له ک قۆناخان بپرن و ب عه ره بکرنا کوردان پیش
 ده بپن، وه ک ل باژارین ئیسفنی، ئاکری، ئینزالا، سیمیلی، سنجاری، که رکوکوی
 و خانه قینی. قانون دهرخستن کۆ، یه کی کورد نکاره ئه رد و خانیان بکره.
 نکاره هۆتیل و خوارنگه هان ب نافی خوه چیبکه. کوردی ژ وان باژاران –
 نهمازه که رکوکوی – دهریکه فه، په ره ددانی و ئه رد ژی ل باژاره کی دن
 پیشکیش دکرن. دقیا ب هه می رییان کوردان ژ هه فه به لاق بکن. له وره قی
 ره وشا ئالۆز و ترسناک عه بدولآ په شیو هه ژاند و وی ژی ئەفه هه لبه سته فه هاند.
 وهرن ئەم ب هه فه ره بخوینن:

"ژ ئەسمانان نەهاتی مە

نە مێقانم.

بەری دیرۆکی،

کانیەك بووم ل قرا دەربووم.

بەری دیرۆکی،

ئاگرەك بووم ل قرا ھەلبوووم.

باركن ھەرن...

ژ بلی من، كانی كەسی دن تێر ئاڤ ناكن!

ژ بلی من، دارگوزر بۆ كەسی دن سيبهري ناكن!

باركن ھەرن...

توقی وە ل زەڤیا مە شین نابە، دمرە.

میدگا مە ل بن پین گەرھانین وە، ئاگرە.

ھەتا دارتوويا مە ژى، دى ئازرە

جۆلانكى ژ بۆ زارۆكین وە راناگرە!

باركن ھەرن...

فیکىی دارین مە، خاڤ و کالە.

ئاڤا مە شوورە.

ھنگڤى مە د دەڤى وە دە تالە.

باركن ھەرن...

باركن ھەرن... " " (1)

دېرۆك شاهده كۆ، بەرى ھەزاران سالان ئەم ل سەر ئاھا كوردستانى دژىن و بەلگە ژى مشەنە. بەلى "ھىشتا دەولەتتىن دەقەرى و سنۆرىن نھا تونە بوون، دەما ئەق وەلاتە ھەبووى. كەس نكارە قى راستىي بىناخ بکە و ناقتى كوردان ژ نەخشەيا جىھانى ژى ببە. لى مخابن كۆ ئەق سەرى سەدان سالايە كۆ، ئەق وەلاتە ھاتىە داگىر كىرن. دەمى ئۆسمانى و سەفەويان دە و ھەتا دگەھە دەمى شەرى جىھانىي يەكى كۆ، ب قى رەنگى سنۆر ھاتنە كىشان و وەلاتى مە د ناقتى چار دەولەتان دە دابەش كىرن. كورد گەلەكى ئاشتىخوازە و ب دىژىيا دىرۆكى، زولم و ستەم ل چو گەلین دن نەكرىە. لى بەردەوام تادايى، ويرانكىرن و سۆتن پشكا وى بوويە. ژ لەورە وى بەرەقانى ژ ھەبوونا خوە كرىە و ھەتا نھا ب سەدان ھەزاران شەھىد پىشكىشى قى دۆزا خوە يا پىرۆز كرىە. د گەل ھندى ژى، گەلى كورد ئالايى براتى و دۆستانىي بلند كرىە، لى دژمنى ب ئاگر و ئاسنى بەرسقا وى دايە. ژ بەر ھندى ژى، ئەو نەچار بوويە كۆ، دەست بدە تفتەنگى و خوە ژ ھىرشىن ھۆق و دىندەيان بپارىزە. ب دەھان كارەساتىن دلتهزىن و خويىناوى ھاتىنە سەرى گەلى كورد، ئەو ژى ب دەستىن رژىمىن جىران، بىن كۆ كوردستان داگىركرى. بۆ نمونە: قىرنا گەلىي زىلان، قەبراندا دىرمى، سەربىنا مەھابادى، كارەساتا ھەلەبجە، ھىرشىن ئەنفالان و رەقا مەزنا سالا

(1) ھەرنەو چاقتانى، روپ ۲۵، ۲۶.

۱۹۹۱ ع. ئۇقە ھەمى ب سەرى گەلى كورد ھاتن. ژ ئالىھكى قە، ھەمى برىنن
 كوورن د دلى كوردان دە و ژ ئالىى دن قە ژى، پنىن رەشن ب ناچاقىن براتيا
 ساختە و مروقاتيا بىدەنگ قە ! لى دەما كورد داخوازا ئازادى و سەرخوھ بوونا
 خوھ دكن، ئىدى ئەو شوڧىنست و رەگەزپەرستن، جوداخواز و تەرۆرستن!
 بەلى "پەشىو قى ھەلبەستى قەدھوونە و ژ تەقايە گەلن جىھانى رە ددە خويا
 كرن كۆ، كورد دخوازان ژ پەنجەيىن ھوقان رزگار بىن. سەربەست و سەربىلد
 بژىن. ئەو مروقتن و بەرەقانىى ژ خوھ دكن.

"ئەقە قىيەتنامە،

بۆ قىيەتنامى، سەرى خوھ دچەمىن.

فەلەستىنى، ژ بۆ دلۆپەكا ئاقى،

بۆ ھەر كەقەرەكى فەلەستىنى،

دژىن و دمرن.

ئەگەر ئەز ژى داخواز بكم

د كوردستانەكا ئازاد دە

سەربەست بژىم وەك پەيايا.

نەكو پارچە كرى ل ژىر پى يا.

چرا شوڧىنست و خوھ پەرستم؟!

چرا شوڧىنست و خوھ پەرستم؟! " (۱۲)

(۱۲) ھەر ئەو چاڧكانى، روپ ۲۲.

ئەو كوردپەرورەكى دلسۆزە و كوردستانىيەكى خەمخورە. ژبۆ وى كوردستان يەكە و چو جوداهى د ناڤبەرا ئاڤا پيرۆز دە نينه. سەرى يەكى ل قامشلۆيى دئيشە، خوە دكە ئەسپرين. دەستى يەكى ل مەهابادى دشكى، خوە دكە گولتە و گۆپال. يەك ل دياربەكرى دكەڤە زيندانى، خوە دكە بەتانى و ئيزينك. ژبۆ برچيپين سلیماني، خوە دكە نان و ئاڤا. ئەو كوردستانىيە و د هەڤە يڤينه كا خوە دە، قى راستى خويا دكە: "ئەز خوە ب خەلكى قامشلۆ، مەهاباد، دياربەكر و سلیماني دزانم. چەند پوتەى ب هەوليرى دكم، هند ژى، خەمخور و گوڤە چنيى دەنگوباسين هەر بهۆسته كا ئاڤا كوردستانا مەزنم. ئەو ژبۆ كوردستانا ئازاد و سەربخو دەخەبته، دتڤيسە و باوهرىا وى ب بلندكرنا ئالايەكى هەيەكۆ، ل سەرتەڤايا چيان، ئاڤاهى و دەڤەرين كوردستانى بلڤە و خوە بهەژينه. ئەو د هەلبەسته كا خوە دە، هۆسان دلى بى پەردە و ب ئەشكەرايى قالا دكە:

"دۆستين من! باش بزائن.

دژمنين من! باش بزائن.

من چەند باوهرى ب زەردەشت، ئاڤيستا و خودايى هەيە.

(۱۳) رۆژنامهيا كوردستانى نوئ. هەژمار ۲۶۹۲، سال ۱۹۹۲، رووپ ۶. كوردستانا باشوور.

ههزار جار پيتر

من باوهري ب بلندكرنا ئالايي ههيه. " (14)

ب دههان بۆبلا و كاره ساتين مهزن و دلشهوات، د ديوكا نيزيكا گهلي كورد ده هه نه و هه مي زي، ب ده ستين رژيما فاشيست و خوينريژ يا عيراقى، ئه نجام داينه. هه ر كوردهك، به لكو هه ر مرؤقه كي نافي سه دامى بهيستبه، يه كسه ر ديژه: "بكوژ و خوينمژي گه لي كورده. " ما كي دكاره كاره ساتا هه له بجه، قركرنا ئه نفالا 1988 ي و هه تا دگه هه ره قا مه زنا بوهارا 1991 ي، ژ بير بكه. مرؤف بيژه جه لاد، بكوژ، سوزانى، خوينريژ و هيتله ر زي، هيشتا كي مه. به لي" د گه ل فان سته مان زي، ديسان پرانيا پارتيين كوردستانا باشوور، سه روك و نوونه ري ن خوه دنيرن جه م سه دامى و وي ماچى دكن! به لي" فان ماچين وان دلي پرانيا خه لكى كورد ئيشاند و برينين وان زي كوور كرن. هه تا دؤستين گه لي كورد زي، حيبه تي مان و گه له كا نه رازيبوونا خوه زي، به رانبه ر ماچين وان ديار كر. ئه ف چه نده بو سه ده ما هندي كو، چه ندين رو ناكبير و نفيسكارين كورد ل دژ بنفيسن. عه بدولا په شيوي شاعر، د هه له به سته كا خوه ده، ب هه مي هيزا خوه ل دژ، سه ره دان و ماچيكرنا سه رو كين كوردان، بو سه دامى هو ف و درنده، رادوه سته و له عه نه تا لي دكه. به لي" په شيو هه له به سته قانه كي راستگو و ب جه رگه. به رده وام هه لو يستين خوه به رانبه ر

(14) دووازده وانه بو متالان. شام 1985، روپ 23.

ته قايآ روودانين گه لي كورد ده ستنيشان دكه . حه مه سه عيد حه سه ن دييژه :
"په شيو كو شاعره كي ب نافوده نكه ، راستگويي و نه ترسي ، خه سه له تين
ئه شكه رايين هه له به ستين وي نه ، ئه و ماچين سه رو كين كوردان ، ئه و هه ژاند و
بيهنآ وي ته نگ كر كو ، نه چاركر د هه له به سته كا خوه ده ، هه ست و هه لويستين
خوه ده ريره ."⁽¹⁵⁾ ئه و هه له به سته خوه ، ب قئ ره نكي ده ست پئ دكه :

"ئهوئ ته گفاشتي ده ست نه بوو

ئه ژده هايه كي پينج سه ر بوو .

ئهوئ ته ماچي كرى روو نه بوو

دارشتنا ياسا دارستاني

ديواري به رلين

سمئ كه رى بوو .

ئهوئ پيكه ني ده ق نه بوو .

ناقرا نا قه حيه يئ

بنزكى كووچكى

سو په كا هيتله رى بوو ."⁽¹⁶⁾

⁽¹⁵⁾ كؤفارا خه زمانه . هه ژمار 3 ، سال 1991 ، روو پ 20 .

⁽¹⁶⁾ كؤفارا خه زمانه . هه ژمار 3 ، سال 1991 ، روو پ 19 .

په شپږو گڼه لکه سالیڼ ژيانا خوه ل غه ریښی بۆراندیه و قی دوری دلی وی
 حه لاندیه و برینین وی کوور کرینه. ئه و ب دریریا بیست سالان ل ده رفه یی
 وه لاتی مایه. بیست سالیڼ مشه ختی، دور ژکه س و کاران، ژهه قال و
 دۆستان، ژ گوند و باژیرین کوردستانی. ئه و د هه قپه یقینه کا خوه ده دبیرته:
 "بیست سالیڼ مشه ختوونی، ژ بۆ من خوه ندنگه هه کا خوه شتقی کوردستانی و
 خه لوه تگه هه کا نیزی کبوونا نه ته وه یی بوو." (۱۷) ئه و د هه لبه سته کا خوه ده،
 قی ئه قینا مه زن، ب قی رهنگی خویا دکه:

"زه قی دستره ژ بۆ بارانی."

چیا ژ بۆ ته بیری باز

رووبار و چه م ژ بۆ رانه وه ستانی.

رۆژ ژ بۆ ئاسویی

ئاگر په ریس ژ بۆ ئانه شکه هی

با ژ بۆ تاکی داری

ستیر و هه یف ژ بۆ سپیده یی

ئه ز ژی ژ بۆ ته کوردستانا من.

ئه ز ژی ژ بۆ ته." (۱۸)

عه بدولاً په شپږو، دور ژ واری خوه ژیا یه. چنکو وه لاتی وی د بن کونترولا
 فاشیان ده بوویه و وی ژی نه شیا یه فه گهره. ئیدی خه ونان پی فه دبینه. دلی

(۱۷) رۆژنامه یا ئالای ئازادی. هه ژمار ۲۰، سال ۱۹۹۲. کوردستانا باشوور.

(۱۸) رۆژنامه یا به رخوه دان. ئیلوونا ۱۹۹۱، روپ ۲۲.

خوه خوهش دكه و ئۆمىد و هېقىيّن خوه گهش دكه. هەر ئه و "ئه گەر" ب خوه رۆناهيى دده رۆحا وى و باوه رييّن وى ب فه گه رى موكوم دكه. ئه و مرؤفه كى گه شبينه و ل به ندا رۆژه كييه كو، ب سه ريلندى و ئازاد فه گه ره. چنكو ژ بو وى، چه ندين رييّن فه گه رى هه بوون، لى دقيا بوو سه رى خوه بچه مينه و بكه فه بن سيبه را فاشيان! وى ئه و نه كر و ده ردى غه ريبيى كيشا و ل به ندا رۆژا گهش ما. به لى" مرؤف ژ قى هه لبه ستا وى خويا دكه كو، وه لات د نا ق خوونا وى ده يه. له وره ئه و دخوازه فه گه ره و مينا به رخه كى ساقا، تير گيايى پاقرى دهشت و رۆزانيّن كوردستاني بخوت. ژ هه ر كانيه كى، قورچه كا ئاقى فه خوت. مينا سقوره يان، ل سه ر دارگووزا بليزه. ئه و هه مى رۆژين زارؤكتيا خوه ب بير دهينه. ژيان هه ر ئه وه يا كو، ل سه ر گر، زوور و كو لانيّن وه لاتی دبوره. ژ له وره مه زن ديژن: شام شه كره، لى وه لات شيرينتره. به لى" ئه گه ر وه لات و ئا خا پيرۆز، ئه وقاس شيرين و خوهش نه با، دا چه وان ئه ق خه لكه خوه ل سه ر دنه شه هيد كرن؟ ژيان بى وه لات نابه. وه رن ئه م ب هه ق ره قى هه لبه ستى يخوينن، كا چاوان ژ كووراتيا دل و مه ژيى وى ده ردكه فه.

"ئه گه ر ئه ق جاره بيمه فه:

سحاران، دى وه ك به رخه كى ساقا

خوه د نا ق گيايى پاقر ده،

گه قزيم و تير گيايى تير فه جووم.

تا بوه ستم و دى لاشى خوه

د خوناقا سار هسووم.
 ٺهگر ٺهؤ جاره بيمه ٺه:
 وهك سٺوره بي، دي ل سهر دارگووزين بلند گهرم.
 مينا ٺهوره كي نزم،
 دي ل سهر ميرگين كه سڪ، چهرخا ٺهدم.
 وهك شه تگه بي، دي ب سهر رووباري ده
 ب سهر گش زناران ده، خوه شوور بكم.
 ٺاخ! بهس ٺهؤ جاره بيمه ٺه!

ٺهگر ٺهؤ جاره بيمه ٺه:
 دي ر سهر ي مه مڪين ههر كانيه كي،
 قورچه كا ٺاقي ٺه خومه ٺه.
 دي ههميان كمه ديا خوه.
 د ههر شڪه فته كي ده،
 دي شه ٺه كي، سهر ي خوه ل سهر كه ٺره كي ده ينم و
 گشان كمه لاندكا خوه.
 ٺهگر ٺهؤ جاره بيمه ٺه... " (19)

(19) شه ونامهي شاييركي تينوو. هه ليه ست، 1972، روپ 73-79.

وی ب دريژيا بيست سالان، خهون ب وهلاتي خوه فه دديتن. لي خهونا
 روخا وی يا وهستيايی نارام نه دکر و دلي وی يی دامای تهنا و گهش نه دکر. ژ
 بهر هندی ژي، دهما کوردستان رزگاربوويی، ئەو ب فی رهنگی پهسن دده:
 "خوهشترين روژين ژيانا من، روژين سه رهلدان و رزگارکرنا بازار و گوندین
 کوردستاني بوون." (۲۰)

به لي "پشتی بیست سالین دوری، ئەو دگهه ئومید و هیقیین خوه و د
 نیژیکترین دهلیفه ده، فه دگه ره کوردستاني، ژ بو کو ژ نیژیک ده، خهباتی بکه
 و رۆلهکی د پیشفه چوونا گه لی خوه ده ببینه. لی ههزار حهیف و مخابن کو،
 شهرى براکوژی، دیسان دهست پی دکه و هیقیین وی دکوژه. ئەو ب هه می
 هیژا خوه ل دژ شهرى براکوژییه. نکاره وی شهرى ئه ری بکه و ب باوه ریا وی،
 چ سه ده م نینن کو ژ بهر شهرى براکوژی بهیته کرن، دفی نه هیته کرن. چنکو
 ژ زیانی پیقه تر چ ژ بو گه لی کورد نایینه. له وره ئەو ب ئاشکه رایى دبیزه: "ل
 جه م من، چ تشتهک پاکانی ژ بو شهرى براکوژی ناکه. پیستین شهر،
 نامه ردتری شهر، بینامووستین شهر، شهرى براکوژییه." (۲۱) به لی "ئه و فی
 جاری ب چاقین خوه شهرى خوه کوژی دبینه. وی قهت باوه ر نه دکر کو، ئەفه
 شهره نیخا پارتيین کوردی - نه مازه پشتی پهیدا بوونا فی دهلیفه یا دیرۆکی ژ
 بو گه لی کورد - بگه هه فی ره وشا ئالۆز و ویرانکار. ئەفه جارا په کپییه کو،
 کوردستانا باشوور ب فی رهنگی بکه فه ژیر کۆنترۆلا کوردان. ئەو ب خوه ببینه

(۲۰) روژنامه یا ئالای نازادی. هه ژمار ۲۰، سال ۱۹۹۲. کوردستانا باشوور.

(۲۱) براکوژی. هه ولیر ۱۹۹۴، رووپ ۶.

حاکم و پەرلەمانا خوە ھەلبژێرن و دەولەتیی ژێ ب ریی قە بێن. ھەمی دنی ب چاقەکی دن تەماشای دۆزا کوردی دکر و وەسان ھزر دکرن کۆ، کورد دکارن دەولەتا خوە ئاڤا بکن و دەمۆکراسیی ژێ بچەسپینن! ژ بۆ قی چەندی ژێ ب ھەمی رییان ئالیکاریا کوردان کرن. ژ ئالیەکی قە، کورد ژ ھێرشیی سەدامی پاراستن و خیچا ۳۶ دامەزراندن و ژ ئالیی دن قە ژێ ب دەھان رییستنی مرقایەتی ھنارتن و ب سەدان گوندین ویرانکری ئاڤا کرن و کوردستان خستنه رەوشەک باشتر و پیشکەتیتەر. لئ دیسان مخابن کۆ، پارتیی کوردی، ب قی شەپری، رۆحا خەلکی مە ژێ کوشت، ھیقیین وی بنناخ کرن و ئیدی ھەر کەس ھەول ددە قی کوردستانا خوەش چۆل بکە و ب چ ریی یا ھەبە ژێ، خوە بگەھینە وەلاتەکی ئەرۆپا. بەلی" خەلک ژ بەر قان کارین نە کوردانە و نە مرقانە درەڤن و ل داویی، پەشیو ژێ کوردستان ھیلا. چاوا دکارە بمینە: "دەرکەتتا دەرڤە ل باژاری ھەولیری میرخاسیەک بوو. من ب چاقی سەری خوە براکوژی دیت... ھەر دیلە و دەیی کوشتن. ھەر بەرائەتە و دەیی وەرگرتن. ھەر مالە و دەریی وی دەیی شکاندن. ھەر خانییە و دەیی تالان کرن. ھەر خۆرتی کوردە و ل سەر بیر و باوەریین خوە ژ مال دەیتە دەرئانین و بی سەروشوون دبە. ھەر ناموسە و دەیی کریت کرن... کوردستانا من یا ئەنڤال کری دیسان دەیی ئەنڤال کرن! ."^(۲۲)

^(۲۲) براکوژی. ھەولیر ۱۹۹۴، رووپ ۷، ۸.

چېرۆکا ئەڤینا پەشیۆ و کوردستانی، مینا ئەشقا قارەمانین چېرۆکا
سۆمەرست مۆمی لئ هات: سووره و سالی، دو ئەڤیندارین مەزن بوون. دەنگ و
باسین وی ئەڤینا گەرم ل وان دەوروبەران بەلاڤ بووبوو. جارەکی کەشتیقانەکی
پێویستی ب کارکەران هەبوو، ئیدی وی سووره سەرخواش کر، د گەل خوە بر
و ژوی گرافی دوورئێخست. ئیدی ڤهگەرا وی زەحمەت بوو. ب درێژیا ۳۰ سالان
کەچک ل بەندا وی بوو. د دەلیڤهیهکی دە، سووره جارەک دی هاتە گرافی. لئ
ئەڤیندارا وی نە مینا بەرئ خوەشک و رند مابوو و ئەو ژئ پیر، ڤەلەو و کریت
بووبوو. خەمین ئەڤینی و دەردئ دووری هند ئیشاندبوون کۆ، دەما د
ئۆدەیهکی دە، گەهشتینه یەک، هەڤدو ناس نەکرن. هەر کەس ب ئالیەکی دە
چوو. ! بەلئ" دەما پەشیۆ ژئ، پشنتی ۲۰ سالان ڤهگەریایی، دیت کۆ وەلات یئ
وێرانبووی و شەری براکوژی ژئ، برین کوور کرینه. ئیدی ب دلئ شکەستی، ژ
کوردستانی دەردکەڤه و ڤه دگەرە ئەورۆپا. لئ نە ڤالا و بی هەلوئست. بەری
دەرکەڤه ئەو ل باژاری هەولیری، سەمینەرەکی دگێرە و تیدە، هەلبەستین
ئاگرین ل دژ براکوژی و پارتیین کوردی دخوینە. تف و لەعنەتان ل وان
کەسان دکە کۆ، دبنە سە دەمین وی شەری قریژ و خوەکوژ. ئەو ب ڤی رەنگی
ل سەر شەری براکوژی دنڤیسە:

" د ڤی نیشتمانی چارەرەش دە،

چ مایه وه دابهش نەکری، مینا رەزی خوە؟

هەر ب شەهیدان سەری مە بلند بوو،

وه نه و ژي کرن وهك په زړي خوه!؟
 د ترسم پينووسه كي هه لگرم.
 د ترسم كراسه كي ل خوه بكم.
 روويي وه رهش به.
 وه رهنگ ژي، دابهش كرن!
 بيېژم: خوه نديكار يان قوتابي؟
 ژن يان ئافرهت؟
 روويي وه رهش به.
 تا په يقين نأف فهره نگان ژي،
 وه دابهش كرن.
 دو كنارين زييي نه مران،
 خاني و هاجي ژي، وه دابهش كرن.
 ئاخ، ئأف و ئاگر ژي، وه دابهش كرن.
 كا وه چ هشت؟
 كا وه كي هشت؟
 تا وه قه چپه، دز و ريگر ژي دابهش كرن.
 مينا زرته كي گاكوز، وه نيشتمانك كره دو بهش.
 بازار ب بازار، گوند ب گوند،
 ل ههر ماله كي، وه ئاگردان ژي كره دو بهش.
 خهلكي ديروكهك هه به،

مه دو دیرۆك هه نه .

هه می دنی سه رۆكه ك لی به لایه ،

مه ژ وان ژی، دو هه نه!؟" (۳۳)

به لی "خه ك عه بدولآ په شیو وهك هه لبه ستقانی نه ته وهیی كورد دناسه . ئه و سیمبۆلا كوردایه تییه و نها ژی، ل سه ر هه لویستین خوه مایه . وی د ناؤ چ ریخستن و پارتیی كوردی ده ، كار نه کریه ، لی ته فان ریز و حورمهت ژی را گرتیه . ئه و ل دژ ته قایا داگیركه ران خه بتیه و هه ر پارتیه كا كوردی، كیماسیه كا نه ته وهیی کریه ، وی ل دژ نفیسیه و هه ر كه س ل دژ دۆزا كوردی بوویه ، وی له عنهت و تف لی باراندینه . ئه و ژ بۆ گه لی كورد دنقیسه ، نه مازه ته خا رینجبه ر و هه ژاران . له ورا ن ئه و د دلی پرا نیا خه لكی كورد ده یه و جهین تلیین وی ژی، ل سه ر نه خشا هه لبه ستا نو یا كوردی هه یه .

په شیو، هه لبه ستقانه کی خوه دان تا قهت و شیانی بنده . زمانی وی جه ماوه رییه و ژ بۆ هه ژارین گه لی كورد دنقیسه . دروشمی وی یی هه ره مه زن، كوردایه تییه و ژ بۆ كورد و كوردستانه كا ئازاد و ده مۆكرات دژیت . هه لبه ست ل جه م وی، به ری هه ر تشتی هه لویسته . مینا پرا نیا شاعرین وه لاتپاریژ، پیتر پووته ی ب نافه رۆکی دده . له ورا ژی، جارنا هه لبه ستین وی په یقینه كا نۆرماله و ژ قالبی خوه ده ردكه شه و دبه گۆتاره كا سیاسی . لی ئه و وی چه ندی ژی، ب باوه ری دكه و وی راستیا خوه ژی فه ناشییره .

(۳۳) براكوژی . هه ولیر ۱۹۹۴ ، رووپ ۱۵ - ۱۸ .

عەبدوللا پەشىۋو، د سالا ۱۹۴۷ ى دە، ل گوندى بېركۆت، ل نىزىك باژارى
ھەولپىرى ژدايك بوويه. ژىيى ۋى دو سال بوويه دەمى باب لى مرى. زارۆكتيا ۋى
ھند تال و دژوار بوويه كۆ ناخوازه بينه بىرا خوه. ھەر ل ۋى باژارى خوهندنا
خوه ب داۋى ئانىه و ل سالا ۱۹۷۰-۱۹۷۳ ى، مامۇستايى كرىه. پاشى ھاتيه
سۆقىھە تا بەرى و د سالا ۱۹۸۵ ى دە، باۋەرنامە يا دكتورايى ب ئەدەبى كوردى
ۋەرگرتيه. ھەر ژ دەستپىكا سالا ۱۹۶۱ ى و قردە، ھەلبەستان قەدھوونە. نھا
ژى ل ۋەلاتى فىنلادايى پەنابەرە. من ھەلبەستىن د فى لىكۆلىنى دە، ب كار
ئانين، ژ كورمانجيا ژىرى كرىنە كورمانجيا ژورى. ھىقىا من ئەۋە كۆ،
خوھندە قانن كورمانجيا ژورى، مفايى ژى بىينن و جىھانا ھەلبەستقانيا ۋى، ژ
نىزىك دە بناسن.

هەتا ئەق بەرھەمەین ژیری چاپ کرینه:

فرمیسك و زام. ھەلبەست، ۱۹۶۷.

بتی شكاو. ھەلبەست، ۱۹۶۸.

شەونامەى شاعرئىكى تینوو. ھەلبەست، ۱۹۷۲.

شەونىيە خەونتان پئوھ نەبىنن. ھەلبەست، ۱۹۸۰.

سەدان سالە. بەلاقوڤكا ھەلبەستان، ۱۹۸۲.

دووازده وانه بۆ منالان. ھەلبەست، ۱۹۸۵.

براكوژى. ھەلبەست، ۱۹۹۴. قەگەر.

ھەلبەست ب كورمانجيا ژۆرى و ب تىپىن لاتىنى. وەشانىن ئاقەستا،

ستانبۆل ۱۹۹۶.

له تيف هه لمه ت هه لبه ستقانی ته په سهر و هه ژاران

نقیسین ل سهر هه لبه ستین له تیف هه لمه تی، چیژ و تامه کا تاییه ت دده مروقی، چنکو نه و ب زمانه کی سقک و ره وان دنقیسه و هه ر زوو خوه نده قانی رادکیشه جیهانا به ره مه مین خوه. نه و بیپه رده، بیته م و مژ، بیئاسته نگ و گری دنقیسه. نه و مینا ستیره کا گه ش، خوه ل نه سمانی خویا دکه. نه و نه ب ته نی، ژ بو گروپه کا به رته نگ، هشیار و زانا دنقیسه، به لکو ژ بو ته قایا کارکه ر، جوتکار و بسپوران ژی هه لبه ستان قه دهینه. نه و په یقین خوه، مینا گول و رحانان ب سهر جه ماوه ری ده دره شینه و خه لک ژی، وان همبیز دکن.

نه و ژی وه که هه مزاتووقی دبیزه: "نه ز ژ خوه دی، هیقی و تکایان دکم کۆ، من ژ زمانی من بیبه هر نه که، چنکو نه ز دخوازم ب ره نگه کی، هه لبه ست، پرتووک و ته قایا به ره مه مین خوه، بنقیسم کۆ، ژ بو دیا من، خویشکا من و گشت خه لکی ناشکه را و هیسان بن. من نه قی نه ز دل و وان نه خوه ش بکم، به لکو من دقئ به ختیار و کیفخوه شی ژ وان ره بیم. چنکو هه که زمانی من خه را بوو، هیگی نه و چند ژیا نا من تیک دده و دل و دل من دئیشینه." (1) به لی "هه لبه ست ژ

(1) به ده ل ره قو مزووری. سیناهمین چیاپی، به غدا ۱۹۸۹، روپ ۷.

پینوسا وی، مینا ئاڤا کانیاں دزین، ریڤا خوه دسه قینن و خوه دگه هینن ناڤ
مهژی و رۆڤا خوه نده قانی. چ د مهژی وی ده هیه دبیزه و چ د تورکی وی
ده هیه، ڤالا دکه مهیدانی. ئه و ژ چ هیژ، رژییم و دسه لاتی ناترسه و ب وی
چه ندی، هه لویستا مروڤه کی دلسوز و خه مخور نیشان دده و ب وی ری
خزمه تا گه لی کورد دکه و وی بهر ب باژار قانی دبه.

هه لبه ست ل جه م له تیف هه لمه تی، وه ک ئاڤ و نانی یه. ده ما نه نفیسه،
هینگی دمره. له ورا ژی به ره م و پرتو و کین وی پرن، لی ب هیژن، سه رکه تینه و
جهین خوه د پرتو و کخانه یا کوردی ده کرینه. ئه ز باوه ر دکم کو، پرنیا
پرتو و خانه یین مالان ژی، ب پرتو و کین وی خه ملاندینه. هه ر ئه ده بدوسته ک ژی
هه به، بیگومان ناڤ و ده نگی وی بهیستیه، چنکو ب ره وشتین خوه یین پاقره،
هه لویستین خوه یین مروڤانه و وه لاتپاریژیا خوه، شیا یه بچه ناڤ دلی هه ر
کورد ه کی. که مال میراوده لی قی راستی، پیتر ئاشکه را دکه و دبیزه: "له تیف
مروڤه کی پاقره، پاقریه کا بیسنور. خوه دان رۆحه کا پاقره. ژ قی پاقریا وی،
راستی، دلسوزی و سوژین سوڤیانه یین وی دزین. له وره نابه یه که له تیفی بناسه
و خوه ش نه قی. ئه و که سه کی خوه شتقیه."^(۲)

مروڤه دکاره ببیزه کو، چه ندین سالان، ل پرنیا باژارین کوردستانی و ل
به غدایی ژی، ئه گه ر فیستیڤاله کا شعری هاتبا گیران، بیگومان دڤیابوو له تیف
هه لمه تی، هه لبه ستین خوه تیده خواندبان. چنکو وی جهی خوه د لی

^(۲) که مال میراوده لی. رۆژنامه یا هه تاو، هه ژ. ۴ و ۵، له نده ن ۱۹۹۶، روپ ۴.

خوهنده قانی ده کریوو. فه رهاد شاکه لی، ل سهر به هره و هونه رمه ندیا وی دبیره: "د ناڤه له به ستقانی ئیرو یین کوردستانی ده، ئەز باوهر ناکم که سه ک ب قاسی له تیف هه لمه تی، خوه دان به هره یا شعری به. د ده ستپیکا سالیڤ ۱۹۷۰ ځی ده، ئەو وه که تاقیه کا بارانا بو هاری باری و ب دریتیا چه ندین سالان، بوویوو دیارده یه کا ئە ده بی د فه ره نگا کوردی ده، ره خنه گر و روژنامه قانیڤ کورد ژی، ب خوه و هه له به ستیڤ خوه فه مژوول کربوون." (۳)

"د سالا ۱۹۷۰ ځی ده، بزاقه کا نوو یا ئە ده بی، ب مه به ست و ئارمانجا په یداکرنا ریڤیڤ نوو، وه ک گوهورینا زمانی شعری، بوچوونین شعری و ته کنیکین نوو، ژ دایک بوو. مه به ست ژ وان ریڤیڤ نوو ئەو بوو کۆ، بکارن ده برپینی ژ کوفان، ئازار، خه م و خه ونین مرۆقی کورد بکن." (۴) "به لی" له تیف هه لمه ت، یه ک ژ پیشه نگین قی بزاقی بوو و هه له به ستا نوو یا کوردی ژ، گه هانده پله یین بلندتر. ژ بو چه سپاندنا قی راستی ژ، ره فیه سابر دبیره: "ده ما باسی نووکرنا هه له به ستا کوردی، د سالیڤ ۱۹۷۰ ځی ده به یته کرن، ب هزرا من، د قی به ری هه ره که سی، نا قی له تیف هه لمه تی به یت. یه که مین کومه لا هه له به ستیڤ وی کۆ، د ناڤه راستا سالا ۱۹۷۰ ځی ده به لاقبوو، نیشانا ده رکه تنا ده نگه کی نوو بی هه له به ستیڤ بوو و هه ره وه سا د ئە ده بی کوردی ده دیارده یه کا

(۳) فه رهاد شاکه لی. د نامه یه کا خوه ده، کۆ ژ بو من هنارتیه.

(۴) خه لیل دهۆکی. کوفارا نووده م، هه ژمار ۱۸، روپ ۶۶.

نوو بوو. چنکو ب زمانه کئی نوو یی شعری هاته مهیدانی و بۆچوونین نوو دگهل
خوه ئانیبوون. ^(۵)

ژ بۆ کۆ ئه وه له به ستفانه کئی ناقدار و ژیری کورده. خوه دان تاقهت و
شیانین شعریین بلنده، له وره ل جه م خه لکی خوه شتی و ب روومه ته. ل سه ر
قی چه ندی ژی، حه مه سه عید حه سه ن دبیزه: "ب دریزیا سالیّن هه فتی،
نه ترستین، خوه شتیترین و سه رکه قتیترین هه له به ستفانی کورد بوو. هه له به ست
که چه که زوو خوه ده افیژه همبیزا وی، ب ته نی ئاوره کئی لی بده، چ جهی
بخوازه دگهل دچه. گه له ک ب ژیری دگهل په یقی دلپزه. نه گه ر کوردان شارل
بودلیره ک هه به، نه وه له تیف هه له مه ته. ^(۶)

ب راستی ژی، نه وه چوو به ناقد دل و ده روونا خه لکی. نه ف چه نده ب
هیسانی نابه. دق ره وشت، ژيانا وی یا رۆژانه و هه لویستین وی یین مرقانه،
نه وه گه هاندبه قی نه نجامی. نه خوه چاوان نه دبیه ک دکاره هن خوه شتی به. ل
سه ر قی چه ندی، عه بدولره حمان زه نگه نه دبیزه: "د هه ر په یقه کا وی ده،
راستگویی، دلسۆزی، ده روونپاکی، کوردپه روه ری و وه لاتپاریزی سه ره لدن و
بیپه رده و په رزان، هه ست و بیرین خوه ده ردبره. له وره بی په سندان، له تیف
هه له مه ت، پیشه نگی کاروانی هه له به ستا نوو یا سالیّن ۱۹۷۰ ئییه کۆ، پشتی وی
یین روانگه یی ژی، نه وه شوپ گرتن و نه و ریپاز مه شانندن. ^(۷)

^(۵) ره فیق سابر. د نامه یه کا خوه ده، کۆ ژ بۆ من هنارتیه.

^(۶) حه مه سه عید حه سه ن. گۆرانیه بالنه کراوه کان، سوید ۱۹۹۴، رووپ ۱۳۵.

^(۷) عه بدولره همان زه نگه نه. د نامه یه کا خوه ده، کۆ ژ بۆ من هنارتیه.

ب دريژيا شان ۲۶ سالين بوري، گه لهك ليكولين و گوتارين ئه ده بي، ب زمانين كوردى و بيانى، ل سهر ههلبه ستين وي هاتينه نقيسين، لي مخابن كو، زوو زووب ده ست ناكه فن. يوسف حه يده ري د ليكولينه كا خوه ده، ب زمانين عه ره بي دنقيسه: "له تيف هه لمهت، ديار ده يه كا شعرييه و كانيه كه، ه شك نابيه. ئه و ژ جيهانه كا ئه فراندني پي كه هاتيه، جيهانه ك تايبهت و كوور. ژ بو كو مروؤ بچه نا قى جيهانا رند و خوه شك، پيدقى ليكولينه كا به رفره ه و پرناليه."^(۸)

له تيف هه لمهت، هه لبه ستقانه كه ب دوزا گه لي كورد و وه لاتي خوه قه گرئدايييه. نه مازه ته خا هه ژار و بنده ست. له وره زي، هيقييني پرائيا به ره ميئن وي كو، چيروك و هه لبه ستن، ژ بو زاروك و مه زنان دنقيسه، ل سهر ئاخين، دهره، خه م، كو فان، خه ون و پاشه رو شا خه لكى كورد و مروقاتي پيك هاتيه. هه ر چه نده جارنا ل سهر خه ميئن خوه يين تايبهت و روخا خوه يا وه ستياى زي قه دهينه، لي ديسان وان د نا ق خه ميئن ته قايا مرو فان ده، دحه لينه. ئه و نكاره ژ بن قى سي به ري دهر كه قه، چنكو ئه و ب مانا په يقى مرو قه ... ژ بو سه ر فه رازى و به ختيا ريا مرو فان درييت. نه مازه مرو قى كوردى بنده ست، ته په سه ر و ئه زيه تدايى. يى كو ب سه دان سالايه، وه لاتي وي وييران دبه و خويانا وي يا پاقر درزه سه ر ئاخا وي يا پاقر. به لي" له تيف هه لمهت ژ بو وان دنقيسه.

(۸) يوسف هه يده ري. رووپه لين رهنجين ژ ئه ده بي كوردى، به غدا ۱۹۹۱، رووپ ۱۱۸.

هه زاران ساله، دژمن وه لاتی وی ویران دکه و تهر و هشکی پیک فه
 دشهوتینه. نه تهنی فی، به لکو نافین گوند و باژاران دگوه رینن و شوونوارین
 وه لاتی وی ژی دهه پفینن. نه و مرؤقه و ریژا وی ژ بو مراقاتی هه یه، دخوازه
 گه لی وی، مینا گشان ژيانا خوه ب ته ناهی ببورینه. لی دژمن هه می رییان ل بهر
 دگره و ژیان لی دکن دؤزه خ. له وره نه و داخوازا مرؤقین ب باوهر و نه ترس دکه
 کؤ، به رانبه ر فی سته می رابوهستن. ب ناشتی و براتی، مافی نه ته وه بیی وی
 نادن، به لکو ب خه بات، قوریانی و خوه راگرتنی نه و دهینه و هرگرتن. نه و د فی
 هه لبه ستا خوه ده، تف ل فی ناشتیا دره وین دکه.

”کانی عالیو؟ ل بهر ده رگه هی مه زن

بی ترس ژ مه سیجی ره بییژه:

ئینجیلا خوه بشه وتینه.

په یقین خوه د بن ده ریا و ندادبوونی ده، کلیت بکه

ته ی پیغه مبه ری ناشتی

له شکهری کئقزالین هوؤ دفی

نه خشی باژاری من بگوهه رینه.

ناقین کولانان و دهنگی باژاری من بگوهه رینه.

ناق و نیشانین باژاری من بدزه.

من خوه شتقی خسته ناق له پین خوه

که ته بهر رمین وان!

مرۆقاتی کره لاوکهک ژ بۆ وان

کوئرا ب تکلێ خوه بری، ئەو ژێ کوشت وان" (۱)

ئەو بەردەوام هەوار و گازی دکه. لێ کەس بەرسقا وی نادە! ئێدی ژ دروشمێن خاپینۆکێن مرۆقاتیی بێزار دە. باوەری ب براتیا ساخته و ئاشتیا درهوین نامینه. چنکو چ هیزین خیرخوارین دنی د هەوارا گەلێ وی ناهین! ئەو د بنی بیرێ دە یه و کەسێ های ژێ نینه. بەلێ" ما چاوان ئەقەمی کارهسات و بۆلاتین قی نەتەوهیی هەژار و بێ خوهدی، ناگەن هەرچار ئالین دنی؟! ما دە، مرۆق د دینهکی پیرۆز دە، برا و هەقیر بە و پاشی ب ناقی خوهدی و وی ئایینی، مرۆقی کورد بکوژن و فەتوایین قپکرن و کافرایی ژ بۆ دروخینن و ئەنجام بدن! ما چرا مرۆقاتی چارهیهکی ژ قی گەلێ ره نابینه؟ ئەری" دەما هەمی دەرگەه بهینه گرتن و چ ئالیکاری ژێ نەبە، هینگێ مرۆقی کورد نەچار دە کۆ، ب چاقهکی دن تەماشای قان دروشمێن درهوین بکه و ل تۆلێ بگەرە. دەما هیقیین وی ددزن و ژینا گەلێ وی سەرۆبن دکن و گپنژینی ل سەر لیقیین زارۆکان دکوژن. ئێدی ئەو ل رییین دن دگەرە و دقێ خوه بیاریزه. لەورە ئەو د قی هەلبەستا خوه دە، ب قی رهنگی دگەل دنی دپه یقه.

(۱) نامادەبوون بۆ له دایکبوونیکیتەر. دیوانا هەلبەستان، سلیمانی ۱۹۷۳، روپ ۷.

الکى ئەۇ سترانه ژ بو من قه گيرا!؟

كى هه تافا خوه زيبن من، هاقينه گوريا شيرا!؟

لافينه هه مى درهون.

جفاتا گه لىن يه ككرتى و سه ربه ستيا مروقى درهون.

ياسا... وه كهه قى... براتى...

روشه نبيرى... خوه پيشان دان... ناشتى...

هه مى پروپاگه نده نه و درهون.

دى قيجا نهى بارووتا توله و راستى

د باهوژا پاينه ختى روناهيه كا نوو ده.

ته فان بپرتكىنه،

د وى خوه شتقيا دهيت و ناهيت ده. " (10)

ئەو دخوازه خەلكى كورد هشیار بکە و ژ وى سته م و ئەزیه تی قورتال بکە. رى نیشانی وان دده و پیلان و نه خشین دژمنى ئاشکەرا دکە. دگەل هندى ژى، هه لوپستا که سه کى شوره شگەر وەردگره و ناخوازه ببه لیبۆکى دیوانین ئاغا و به گان و به ره فانیی ژ به رژه وه ندیین وان یین گەنى بکە. له وره دهما ئەو د گەل خەلكى دپه یقه، هینگى فۆرما قه سه کرنا مه سیجى ب کار دهینه و دبپژه: "ئەز ژ وه ره دبپژم... " لى پر جارن ئەو خوه مینا مه سیحه کى كورد دبینه، خاچا خوه بلند دکە و دخوازه گە لى كورد یى بنده ست و په ریشان، ژ

(10) هه ره ئه و چافکانى، روپ ۱۴.

دهست و په نجین چه جاجین چه رخی بیستی رزگار بکه . لی نه و مه تودین
مه سیحی بین مروفانه و شیره تین وی پیشکیش ناکه . به لکو ب مه تودین قی
سهرده می کوژتن و فه براندنی، سهرده می نه مانا ناشتی و براتییی دخه بته و
خه لکی کورد پال دده شوره ش وسه رهلدانی.

"من ناقی مینا پارسه کا بکم و

سترانا ژ بو تاغا بییژم.

دا من نه کوژه، دا بهیله د کوچکا وی ده بیه یشم.

ئه ز ژ وه ره دییژم: پر ره تگی، مکیاچه .

ئه ز ژ وه ره دییژم: بتازرن...

ژ دژ نه خشه و باجی.

یاخی بین ژ مه دیدان و گه راجی.

مروقه مینا نامیره تان دکه فه هه راجی.

یاخی بین ژ ساتورا سور بووی ب خوینا هه لاجی.

یاخی بین... یاخی بین

ژ خودایی قی بازاری، ژ هه جاجی." (1)

* هه لاج: سو فیه کی ب ناڤ و ده نگ بوول به غدایی. د ده ما عه باسیان ده،
ژ بهر بیر و باوه ریڼ خوه، پر ب کریتی و نامه ردی کوشتن. دهست و پین وی
برین و ب داری فه هه لایستن، پاشی سو تن و خوه لیا وی هاقیتنه ناڤ چه می

(1) هه رنه و چاڤکانی، روپ ۱۸.

دیجله‌ی، ژ بو کۆ وی چ گۆر نه بن و رۆژه‌کی نه به جهی سهره‌دان و ته‌وفا
مریدین وی. *حه‌جاج: حاکم و هۆقه‌کی سهرده‌ما نه‌مه‌ویان بو ل کۆفه،
عیراقی. سته‌مه‌کا مه‌زن ل سهر موسلمانین نه ل گۆر باوه‌ریین وی و بیگونه‌هان
دکر.

ئو دگه‌له‌ک هه‌لبه‌ستین خوه ده، هه‌وارین خوه دگه‌هینه خوه‌دی و
پیغه‌مبه‌ری وی. خه‌مین گه‌لی کورد دکه‌گه‌لوازه و ب ستووی خوه یی زرافه
دکه و به‌ر ب دیوانا خوه‌دی دچه. به‌لی“ ئو ژ بو رزگارکرنا کوردان، هه‌می
رییان دسه‌قینه. لی هه‌رده‌م ده‌ست قالا و بیه‌یقی، فه‌دگه‌ره وه‌لاتی خوه یی
ویران کری! ئو پپ ب گه‌وریا خوه هه‌وار دکه و سهره‌نجا جیهانی رادکیشه
ره‌وشا که‌مباخا گه‌لی کورد. ئو ل که‌سه‌کی ب هی‌ز و خوه‌دان شیانی مه‌زن
دگه‌ره کۆ، ده‌رکه‌فه و قی سته‌می نه‌هیله. ئو ل به‌ندا محه‌مه‌ده‌کی یه کۆ قی
گه‌لی بگه‌هینه که‌ناری ته‌ناهی و خوه‌شیی. ئو ل به‌ندا هی‌زا نه‌بابیله‌کی یه کۆ،
به‌یت و له‌شکه‌ری دژمنان بده به‌ر که‌قرین سجیل. زیندان و گرتیگه‌هان
به‌ه‌رفینه و ملی کوردان ژ به‌ر ساتورا دژمنان قورتال بکه. ئو هه‌وارا خوه
دگه‌هینه پیغه‌مبه‌ری و ژی ره‌خویا دکه کۆ، چه‌ند جار کوردستان ویران کرینه،
مزگه‌فت و هه‌تا قورئانا پیرۆزا وی ژی شه‌وتاندینه... ئو وی ره‌وشی و ئازارین
گه‌لی کورد، ب ئه‌شکه‌رایی د قی هه‌لبه‌ستا خوه ده، ده‌ستنیشان دکه. وه‌رن
ئو ب هه‌ژره بخوینن.

''من خوہ شتقی نغیسی ل سہر کہشتیا خوہ.

ناق و نیشان ہیلاں ل سہر گؤرا خوہ.

ئہزم. ئہزم

د فہرہتگا ہہمی زمانان دہ، ونم.

تازی ئ بو یہ کہم رؤژی دکم.

ئہز دگہرم، ل تہقایا شکہفتا دگہرم.

گہر محہمدی ببینم، دی ئی رہ ببیژم:

چرا زولغہقار تہ خستہ دستہ دژمنین عہمار؟

دی ئی پرسم: چرا دوبارہ ئہ باییل

لہشکہری ئہ برہہیی نادنہ بہر کہقیرین سجیل؟

دی ئی پرسم: توچ ژ زیندانان دزانی؟

باستیل. باستیل.

ہہزارہا نوقرہسہلمان.

دی ئی پرسم: دہربارہیی سہدان تاوان.

دی ئی پرسم: تو دزانی. تو دزانی.

چہند جار شہوتاندن کوردستان!

شہوتاندن، چہند مزگہفت و چہند ہہزار قورئان!''^{۱۱۲}

^(۱۱۲) ہہرئو چافکانی، روپ ۲۶-۲۷.

*دسوره تا ئه لفييل يا قورئانا پيرۆز ده ههيه كۆ، خوه دى ته والين ئه بابيل
هنارتنه سه ره لشكه رى ئه بره هه يى و شكاند.

*عه مار كورى ياسرى: هه قاله كى پيغه مبه رى بوو. دژمنين موسلمانان ل بهر
چاقتين وى داىك و بابين وى كوشتن.

*ئه بابيل: ته ير بوون و هه ر به كى سى بهر ل كافران دره شاندى و هه مى پاش
ده برن.

*سجيل: بهر بوون يان ژى هه ر يا هشككرى بوو.

*ئه بره هه: مه لكى يه مه نى بوو.

*نوقره سه لمان: زيندانه كا ب ناڤ و ده نگ بوو ل بيا بانا ژئريا عيراقى.

ئه و ب هه مى باوه رى و بوچوونين خوه ڤه، گرئدايى ته خا بنده ست و
هزاره. ئه و نه ته نى گو ه دده پرتووك و ته وريان، به لكو د پراتيكي ده ژى،
دگه ل ته په سه ر و رووتين وه لاتى خوه يه. ئه و باش ئاگه هدارى كاودانين
هه ژارايه، چنكو د ژورين هوتيلين هه ره ئه رزان ده، ب ته نى ژيايه و دهردى
فه قيرى و دوورى كيشايه و ديتيه. ئه و بهايى نانى دزانه و ده هان جاران ل
كولانين غه ريبيى برچى و بى خوه دى مايه. لى ب راستى هه لبه ستفانه كى
جهرگئاسنه و ترسى رى ل بهر خوه راگرتن و خه باتا وى نه گرتيه. ژ له و ره ژى
پر خوه شتقيه.

ئه و مروڤه ك راستگو يه و خه لكى ناخاپينه، ئانكو نه هه ر ب په يقى، به لكو
ب كارى ژى، قى چهندى نيشان دده. وهرن ئه م قى هه لبه ستا وى بخوين، دا

کۆ بزائن کۆ ههتا چ پلهیی دگهل خه لکی خوه یی هه ژار دایه و به شداری خه م،
دهرد و خوه شیپین وان دبه .

"هه ژارینۆ...

گهر وه ههست کر، دهنگی من یی هه وه نینه .

رهنگی من، یی هه وه نینه .

گهر هه وه ههست کر، خه ما من یا هه وه نینه .

دهقی من یی هه وه نینه .

ههلبه ستین من بدرین .

مینا په یکه ره کی کریت، من به رفین .

گهر هه وه ههست کر، مینا هه وه نه برچی مه .

گهر هه وه ههست کر، ل ده رقه ی زنجا هه وه دژی مه .

گهر هه وه ههست کر، بورژووازی مه .

ناقوی من، مینا ژهنگا پاره یی برهن .

گهر هه وه ههست کر، مینا هه وه زه حمه تکیش نینم .

مینا هه وه کانی خه م، ژان و ئیشان نینم .

گهر هه وه ههست کر

من د دلی خوه ده بکوژن

ب هه قوکه کا مه زن بنقیسن

شاعره کی ترسنوک و دره وین مر...^(۱۳)

وهلات د ناه خوینا وی ده یه. نه و د نه شقا وی ده هلیایه. مه زنان
گوتیه: "شام شه کره، لی وهلات شرینتره. "ژ خواه نه گهر وهلات نه وقاس
خوه شک، رند و دلغه که نه به، که سی نکاره قوریانی ژ بو بده. مروقی بی
وهلات، به رزه یه و چ بهایی خواه نینه. هتا نها ب سه دان هه زاران، ژ خورت و
کالین مه، ژ که چ و دایکین مه، د رییا وهلاتی داگری ده، شه هید بوونه و ب
خوینا خواه یا پاقر، دارا نازادیی ئاقدانه. هه لبه ستقان ب گیان و بیرین خواه
قه، گریدایی دوزا وهلاتی خواه یه. خه بات ژ بو کریه و چه ندین جاران ژ، ل
سه ر هندی، تووشی نه زیهت، گرفتاری و درده سه ریان بوویه. نه و ژ بو وهلات
و گه لی کورد بوویه هه لبه ستقان و دنقیسه، روپه لین دیوانین وی ژ، ب خه م،
کو فان و دردین وهلاتی خه ملاندینه.

"دهما هاتن، هزر کرن

وهلاتی من، پیره که کا رووته و دکارن بکرن!

دگهل خواه بینه ئاقده ستخانه بی.

دگهل خواه بین قه هپه خانه بی.

هزر کرن، وهلاتی من ب پهره یانه.

پیره که کا رووت و جوانه.

(۱۳) پرچی نه و کچه ره شمالی گه رمیان و کویتستانه. دیوانا هه لبه ستان، سلیمان ۱۹۷۷، روپ ۳۰.

شېت و شهيدايه ژ بو گوستيل و مه مکدانې.

دې خاپين، دهما دو توفه و چهند شهه دانې.

لې نزان، وهلاتې من، که عبه يه

ب هه زاران نوبه دار يې ل رهخ و چانې. " (۱۴)

مروځ هه لويسته، لې دهما د رڼيا سهره رازي و سهريلنديې ده به. دڅې هه لويستا مروځي، به رانبه ر دوزا عادل و ژيانا روژانه، پاقر و راسته قينه به. ژ خوه که سي بې هه لويست، د نافه جفاتې ده، بېبهايه. ب تايهت د نافه ريزين گه لې مه ده، هه لويست مينا نان و نافي پيوسته. چنکو وهلاتې مه داگيرکيه و نه م ژي بنده ستن. ژ بو ب جه نائينا نارمانجين پيروز، دڅې خه بات بهيته کرن و خوه راگرتن ژي پيره به. نه مازه د نافه ته خا هشير، بسپور و زانان ده، چنکو نه و ته خ ژ هه مي چينين دن، پيتر د رهوشې دگه هه و دکاره گرفتاريان شوځه بکه، پيلان و نه خشين گرنگ ژ بو زرگارکرنې دابريزه. هه لبهت دهما گه ل، پيوستې ب هه لويستين شوځه شگيرانه هه به، هينگي که سين چه له نگ و ترسنوک ژي، خويا دبن. د نافه شوځه شې ده و د قوناغا زرگاريان گه لان ده، ب سهدان نفيسکار و روڼاکير شه هيد بوونه و دوزا گه لې خوه به ر ب پيش ده برينه. هه لبهت د نافه ريزين ته قايان سهرهلان و شوځه شين کوردي ده ژي، ب ده هان که سين زانا، نفيسکار و ژير، خوه گوري ناخا پيروز کرينه. لې ل ناليې دن ژي، ب سهدان که سين ترسنوک و خوه په ريس ژي هه نه کو، چ هه لويستين

(۱۴) هه رنه و چافکانې، روپ ۸۱.

شۆره شگه رانه وهرناگرن و بهلكو رۆله كا پيس و نه باش دبينن. هينگى بىگومان
ديروكا گه لان، رووپه لىن رهش ژ بو ترسنوك و يارينگا قى دنقيسه و يين گه ش و
زيرين ژى، ژ بو وه لاتپاريز و شوره شگه ران دخه ملينه. له تيف هه لمهت،
هه لبه ستفانه كى خوه دان هه لويستين شوره شگه رانه و بلنده و وه لاتپاريزه كى
ژيهاتيه. به ره مه ين وى، قى راستى ده ستنيشان دكن. وهرن ئه م قى هه لبه ستا
وى بخوين.

الشاعر و كين ترسنوك

ئهى زه لامين بى ناف و لىبووك

هوونن. هوونن

هه وه هه لبه ست كرنه نالا هه سپى سولتانى.

هه وه دا ب ناف، ب نانى.

هه وه دا ب ماچ، ب ناقرانى.

ئهى زه لامين پووچ...

كى گوته هه وه، هه لبه ستى پشتيش بكنه

شاه و خه ليفه يين خه ساندى؟

ئهى شا پيرۆزه يان پىلاقا هه ژارى يا دراندى؟

ئهو ده هولا هوون لى دخن، وى كون ببه.

وى رۆژه ك بهى، كوچك و كهلا هه مى شاهان، كافل ببه.

ئه قجا هينگى، كى دى ژ بو هه لبه ستين هه وه بكر ببه.

ئەي زەلامىن بېروومەت و گەنى.

ئەي شاعرىن مينا سۆلى، ھەر ل بنى. ^(۱۰)

دژمنان وەلات داگىركىيە و پاشان پارچە كرىيە. ب قى چەندى سنۆر د
ناقبەرا دەقەر و گوندىن كوردستانى دە چىكرنە. رووبارەك، چىيايەك و جارنا
باخچەيەك، بوويە دو بەش و ھەريەك د بن كۆنترۆلا دەولەتەكى دە مايە. ب قى
پىلان و ھۆقىتىيى، خەلكى مە ژ ھەق دوور بوونە. دايك ژ كەچى، باب ژ كورى و
پىسام ژ دۆتمامى. بەلى، نمونە يىن قى راستىي گەلەكن. پىر جاران ل گوندەكى
كوردان يى سنۆر كرى، ل وى ئالى كەچ بانك دكە و ل قى ئالى دايك دقيرىنە،
پىسا كاودانىن ژيانا خوە دكن. ئەقە دەردەكى مەزنە و دلى خەلكى مە
دخەلىنە. ئەم د ناڤ وەلاتى خوە دە، مېقانن و ژ بو ديتنا ھەق، دقى
پاسە پۆرتىن مە ھەبن! دژمن رىيىن ديتنى ژى، ل مە دگرن. لەتيف ھەلمەت، د
قى ھەلبەستا خوە يا ب ناڤى (ئامۆزا گيان) دە، گەلەك زىرەكانە، چوويە ناڤ
دەروونا پىسام و دۆتمامەكە كورد كۆ، ژ ھەق دوورن و نكارن ب ديتنا ھەق شاد
بىن. خويايە كۆ پىسام پىشمەرگەيە و دۆتمام ژى ل باژارى يە. دژمن رى نادن
و ئە و ژى نكارن ب ھىسانى ھەق بىينن. سترانەكا خوە شپەيڤ و خوە شئاواز ب
قى ناڤى، د فۆلكلۇرا كوردى دە ھەيە و د ناڤ خەلكى دە، پىر بەلاقە. لى وى
زىرەكانە كاريە سوودى ژى وەرىگرە. ئە و بها و گرنگىي ددە فۆلكلۇرا كوردى و
د ناڤ وى دەريايى دە، دگەرە و دىر و مرارىيان ژى دەرتىنە. ئە و دىيژە:

^(۱۰) ھەر ئە و چاڤكانى، رووپ ۹۹.

"هەلبەستە فۆلکلۆریا کوردی، جیھانەکه ژ نووکرینی پیره . ب باوەریا من، هەر
هەلبەستفانەکی کورد، ئەگەر ب سەدان تیکستین هەلبەستین فۆلکلۆری، لاوک
و حەیرانان نەخوینە، ئەو نکارە بێ شاعرهکی رهسەن و نکارە رییازا خوه یا
تایبەت پەیدا بکە. " (۱۶)

ئەقە هەلبەستەکا پەر کوور و ژ ئالیی فۆرم و ناڤه روکی قە، سەرکەتی و
له قهاتیە . موسیکا وی ژی، دلێ خوهنده قانی خوهش دکە . وەرن دا ئەم ب
هەقەرە بخوینن.

"تو دووری و ری ژی دووره دۆتمامی."

هەزارەها چەتەیین برچی،

د ناڤهرا مه ده، سنۆره دۆتمامی.

ئەگەر دەستی من نەگههه ته

ئەگەر مینتا ماچا من نەگههه ته

ئەگەر چۆکا هەلبەستە من، نەگههه ته

ل من ببۆره...

ری دووره دۆتمامی...

ئەگەر دەقی خوه درێژی یی ته بکم، دی قەتینن.

ئەگەر تلایا خوه درێژی پۆری ته بکم،

دی شهوتینن.

(۱۶) کۆڤارا خەرمانە، هەژمار ۹ و ۱۰، سوێد ۱۹۹۳، رووپ ۱۷-۱۸.

ئەگەر نامە يا شاعره كى دووره بازار

بگهه ناڤ سنۆرین بازاری

نه تهنى نامەيى، بەلكو پۆسته چى ژى دهنجنين...

ئەز تېپىنى تە مە، يا بيا بان يى ئاقىيە، دۆتەمى.

ئەز شەيدايى تە مە، يا بازار يى ھەتاقى يە، دۆتەمى.

ئەز د خەو دە دەھى مە جەم تە

بى كۆ تە ھشيار بكم

ھەردو لامين تە رادمووسم

ئاسۆيا دەقى تە، تژى ھەلبەست و ستران دكم.

دگەل ئەندى پەيڤا نامە يە كا بى ناڤ

ل مەمكىن تە درەشېنم، مينا گولاق. " (۱۷)

دژمنى ھەمى دەرگەھىن بازارقانىي ل بەر گە لى كورد گرتنە. نه رى ددن
خەلكى مە زمانى خوه بپاريزە و نه ژى فير بېن. بەلكو دخوازن گە لى مە د ناڤ
خوه دە بحەلېنن و دىرۆكا مە ژى بن ئاخ بكن. بە لى " دژمن ژ زمان و زانينى
دترسن و ھەزاران تۆبەدار و كرېگرتيان ل پە ي پەيڤا كوردى ريز دكن. ل تركا
سزايى ژى ددنه وى كەسى ب پەيڤا كوردى باخىڤه ! ئەو دزانن ھيزا پەيڤى
چەندە و رۆلا وى چەند گرنگە. لەورە ل ھنەدەك دەقەرېن كوردستانى زمانى
كوردى قەدەغەيە، لى ل جھېن كۆ سەربەست بوويە، ئەو ب خويىنا ھەزاران

(۱۷) پرچى ئەو كچە رەشمالى گەرميان و كوستانمە. ديوانا ھەلبەستان، سلېمانى ۱۹۷۷، رووپ ۱۳۹ - ۱۴۰،

شەھیدان گەشبوویە و پشستا دژمنان چەماندیە . ئەگەر بکارن و ری ببینن، وی ل
تەقایا وەلاتی قەدەغە بکن. وەرن دا کۆ فان پەیفین وی یین ناگرین بخوینن.

” دەما شاعرهك ته ماشای کاغهزه کی دکه

تەقایا دژمن وی جی دۆرپیچ دکه .

ل بن گشت که قمر و داران

خوه قەدشیرن وەکه ماران

دبه ژ هندی بترسن.

شاعری هه ژار تەقایا پەیفان،

ل وان بکه دژمن.

دبه ژ هندی بترسن. ” (۱۸)

گەلی کورد ژ نەچاری دەست دایە تەفەنگی و شەری رزگاریی دکه . چنکو
هەموو ری لی گرتنە و ژ بو کۆ خوه ژ قەبرانندی بپاریزه، ئەو تووشی شەری
بوویە . هەر وەسا ژ هەر ئالی دژمنان دۆرپیچ کریه و بیهنا وی چک کریه . وەلات
وێرانکریه، مرۆف ب ساخی قەشارتینە، زک ل ژننن ئافز پەقاندینە، گوندییین
هەژار د شکەفتان قە شەوتاندینە و گەل ب گشتی دانە بەر هێرشا چەکین
کیمیای و قپکرنی . بەلی ” دەما ئە قەهەمی تادایە و ئەزیەتە هەبە و مرۆقاتی و
وجدان ژی نەمینە، هینگی ئە قەگەلی تەپەسەر، هەوارا خوه بگەهینە کی؟ ئەو ژ
بەرەقانیی زیدەتر، چ رییان نابینە و ژ لەورە ب خەباتەکا گەرم و بیراوەستان،

(۱۸) ئەم روویارە وشک ناکات. دیوانا هەلبەستان، بەغدا ۱۹۹۱، رووپ ۹.

مانا خوه دپاريزه . ئه و خويا دكه كو ناشتي و براتي ب چهكي پهيدا دبه . ژ
عيسا پيغه مبه ر ره دبيژه : ئه فه نه دهمي دروشمين تهيه . هه ره ژ ديوكي
دهر كه فه . يي مه بكوژه ، دفي تولا خوه فه كن . يي ددانه كي مه بشكينه ، ئه م

دي سه ري وي هه رشين !

" ژ هه زه تي عيسا ره بيژن :

گه ر برينا زاروكي قي باژاري بيني .

چاوا دپيچه و دبوړه ، بي كهر ب و كيني .

هيشنا جهي بزمارين زورداران

د له پي ده دياره .

له و هه واره .

ژ هه زه تي عيسا ره بيژن :

گه ر بزاني زوردارين قي چه رخي .

چاوا زاروكان دكوژن ، مينا ميش ، كولي و به رخي .

دي نيجيلي شه وتيني ،

هه واركی و هنيه قي ره خي .

يي زله هه كي ل ته خينه

دي ده يه بهر شيلكا گوله ين و تولي ده رخي ... " (1)

(1) هه ر ئه و چاكانی ، روپ ۳۰ - ۳۱ .

کاره سات و بۆلاتتین مەزن هاتینە سەری گەلی کورد و هەتا نەها ژێ، ب
 سەدان خەلکی مە ب دەستتێن دژمنان دەینە کوشتن. وەلات دسەوتە و هەر چ
 کارێن هۆڤە هەنە، بەرانبەر مە دەینە کرن. گەلی ژ بۆ رزگارکرن نیشتمانی خوە
 خەباتی بکە، بیگومان وی شەهیدان ژێ بدە. هەر چەندە هیزین جودا و
 شەرەنیخا تەخەیی، د نەفا تەڤایا گەلین دنی دە هەبوونە و نەها ژێ هەنە، لی
 مخابن کۆ، د نەفا گەلی کورد دە، ئەڤ ناکۆکی و گرفتاری، مەزن بوونە و شەری
 براکوژیی برینین کوور د دلی خەلکی مە دە چیکرنە. هەر چەندە سەرۆکین
 کوردان و هیزین سیاسی ژێ، دزانن کۆ ئەڤ شەرە، خزمەتی ناکە و زیانین مەزن
 دگەهینە دۆزا پیرۆزا کوردی، لی هەزار حەیف و مخابن کۆ، دەست ژێ بەرنان
 و ب رییین براتی و ئاشتی، گرفتاریین خوە چارەسەر ناکن. بەلی“ قی شەری
 دلی خەلکی مە حەلاند و ئۆمیدین پاشەرۆژی ژێ بن ئاخکرن. ئەڤ شەرە بۆ
 سەدەمی پەیدا بوونا خەم، ئازار و برینین کوور. د قی دەمی دە کۆ، دژمن ب
 پیلان و نەخشین خوە یین کریت و چەپەل، ری ل سەرکەتتا گەلی کورد دگرن،
 ل قی ئالی، هیزین کوردی ب خوە ژێ، د ریییا سەرفەرازی و سەربلندیا خەلکی
 مە دە دبنە کۆسپ و ئاستەنگ. ئەگەر مەرۆڤ ب هەزاران رووپەلان رەش بکە و
 بنقیسە، هیشتا نکارە رەوشا کەمباخا قی شەری براکوژیی سالۆخ بدە. ئەڤە
 شەری ویرانکرن و شەوتاندنا کوردستانی یە. شەری پاشقەمان و بکەتتا گەلی
 کوردە. شەرەکە کۆ سەرکەتن تیدە نینە. شەرەکە کۆ دۆزا کوردی چەندین
 سالان پاش قە دبە و ل تاریی دەهەلینە. شەرەکە کۆ دقێ هەر وەلاتپارێزەکی
 کورد ل دژ بە و ل رییین چارەسەرکرنی بگەرە. بەلی“ ب دەهان نقیسکار،

رؤناکیر، زانا، بسپور و دوستین گه لی کورد ژی ل دژ دنقیسن و هیشتان رانه وه ستایه. له تیف هه لمهت، ب رۆحه کا کورده کی پاقژ، خه مخوهر و وه لاتپاریزه کی هشیار، فی هه لبه ستا دلشه وات فه دهینه. ره وشا گه لی کورد و ئه نجامین فی شه ری ده ستنیشان دکه. ئه ز هه لبه ستا وی یا ب نا فی (نامه یه کا فه کری د پیشوازیا سالا ۱۹۹۶) ی ده، شروقه ناکم، چنکو په یف ب خوه هه وار دکن و له عنه تا ل فی شه ری خوه کوشتنی دکن.

"ئه فه رۆژه کا نوو ل سه ر کۆپی گله زه ردی

هیلینه کی ئافا دکه ژ خوه ره.

ب خیر هاتی ئه ی سالا نوو

مه چ نینه پیشکیش بکن ژ ته ره.

ژ بلی رۆندک و خه ونان.

ئه فه ده ربه ده ر ل به ندا ته نه دیسان.

تو وان دناسی؟

"ده ربه ده ر ژ دوور فه دیارن

رووتن... برچی نه... خه مبارن."

ب خیر هاتی ئه ی سالا نوو

چ د توورکی ته ده یه، ته چ ئانی؟

گوله گنم و ئاشتی، گوله نیرگز و برانی.

یان ژی که له خ، خوین و مالویرانی؟

ئه ی سالا نوو

تو مینا سالا بۆری نه که

سالا بۆری دلره ق بوو.

تهوالین سهر جاده یان کۆچبه ر کرن و ههر ره ق بوو.

کۆترا گر نژین و ناشتی، نیچیرا چفتا بوو. تابر، شهستیر
کوردستان.

کره مهر گستان.

ئهم ههمی ژ بو پیشوازی ته هاتین و مه هیقی یه.

ههر چه نده ئهم ده ستفالا نه، لی دلی مه پر خواهه شتییه.
مه گول دقین، نه کو گوله.

مه نان دق، نه کو رۆندک.

مه کار دق، نه کو سته م و هوتک.

مه گر نژین دق، نه کو په یقین ره تگین.

مه ناشتی دق، نه کو شه ری برا کوژی و خوین.

ترسنۆکن یین به شداری شه ری برا کوژی دبن...

قاره مانن یین ناشتیا ناقخوه دروست دکن...!!^(۲)

ئو پر ب رهوشا ئالۆز و دلشه واتا گه لی کورد دئیشه. نه مازه ده ما
پارچه کری و ژه ه فکه تی دبینه. دژمن جوداییا دخنه ناق ریژین کوردان و
پیلانین چه پهل دادنن. دبینه کۆ رژیمن داگیرکه ری کوردستانی، ب ته قایی

^(۲) کۆقارا دهنگی مه لبه ندی، هه ژمار ۱، ئه مه ریکا ۱۹۹۶، روپ ۲۹ - ۳۰.

خوه دکنه یه کدهست ژ بۆ نه هیلانا گه لی کورد. ب درییژیا چه ندین سالان عیراق و ئیران شه ره کی و یران کرنی دگه ل هه ژ دکن و هه ردو وه لات دهینه شه وتاندن و ب ملیۆنان خه لکی وان ژی دهینه کوشتن، گرفتاریین وان دیرۆکی نه و دژمناتیا وان یا به ری سه دان سالایه ژی، لی ببینن... ئای خودیۆۆ! ده ما ره وشا کوردان باش دبه و خوه نیژیکی رزگار کرنی دکن، ته قایا دژمنین هه ژ یین دوهی، دبنه دۆستین ستراتیجی و ل دژی نه ته وه یی کورد شه ری دکن و پیلانین قپرکرنی دادریژن. ئەڤه د ناقبه را هه رچار رژیمیین هۆڤ ده، کۆ هه موو دژمنین هه ژن و ل دژ کوردان دبنه دۆست و برا!. ئەڤه هه می ژ ئالیه کی، لی ل ئالیی دن کاره ساتا هه ره مه زن دهست پی دکن!. خه لکی مه نابنه یه ک و هه ر ژ هه ژ جودا نه! گرفتاریین خوه یین به روه خت ناکنه د خزمه تا دۆزا پیرۆزا کوردی ده. مخابن کۆ هه تا نها ژی نکارینه ب یه کدل و یه کدهست ل دژی دژمنین خوه خه باتی پیش ده ببن! هه ر هیژه ک ب ته نی به، هینگی دژمن دکاره ب هیسانی ژ ناڤ بیه و بخاپینه ژی. لی ئەگه ره هه می خوه بکن یه ک، هینگی شکه ستنا وان زه حمه ته و سه رکه قتن نیژیک دبه. له تیف هه لمه ت، پپر ب قی گرفتاریی قه مژووله و ره وش دلی وی دخوه. له وره ئە و ژ دل ل دژ هه قه تاندنا گه لی کورده و داخووا یه کگرتنی دکه. به لی“ یه کگرتن سه رکه تنه. یه کگرتن ئازادی و رزگاریی دهینه. ئە و ده له به سه ته که خوه ده، ب قی ره نگی ژیر، یه کگرتنی ده ستنیشان دکه.

ئه قایا په یقان جقیان

بوونه درییژترین هه له به ست و ستران.

ته قاييا شه مالکان جغيان

بوونه هه تاقه کا گهش و روون.

ته قاييا ئاقا يه ککرتن

بوونه مه زنترين لهی و ئاقرا بوون.

بوونه داره ک... ته قاييا دارين دارستاني.

ب هيترين بقر شکاند ل مهيداني.!"^(۳)

ژن د گه لهک هه لبه ستين وي ده، جههک گرنگ دستينه. ئه و د چه ندين هه لبه ستين خوه ده، وه سان دده خويا کرن کو، چ که چک خوه ناهافينه همبیزا وي. دبه ژ لاوازی، فه قیری و هه ژاريا وي به. ئه و خوه بيشيان و بيهيژ به رانبه ر ژنی و جوانيا وي دبينه. ئه گهر وه نه به، پا چرا که چک وي ناکنه کلی چاڅين خوه و ناکن رستکين ره ننگين، به ژن و ستوويين خوه پي ناخه ملين! . چرا ل گوڤه ندان ده ستين وي ناشدين و ل سه ره ريکان زي، ئاورين ئه فيني لي ناره شين! ؟. ئه و رييه کا دن ژ بو همبیزکرنی دبينه و جارن خوه دکه ميڤاني خه وين وان و جارنا زي، که چکين شه نگ و خوه شک، رادکيشه جيهانا خه وين هنگفينين خوه. ئه و نکارن خوه ژ خه وين وي رزگار بکن.

الگه ر د خه وي ده شاعره ک هات

قيا ته همبیز بکه.

قيا ب زووري ته ماچي بکه.

^(۳) سرودی هه ژاران. ديوانا هه لبه ستان، به غدا ۱۹۸۲، رووپ ۳۵.

گهر د خه و ده شاعره ك هات

قيا ته بره قينه، ببه ژ خوه ره.

ئهو ئه زم...

تهنى د خه و ده دكارم روونم ب ته ره. " (۲۲)

ئهو خوه دان ههسته كه نازك و دهروونه كه پاقره. ئهو ب وي به ژنا خوه يا كلك و پورى خوه يى قزاقژ، لى ب جهرگى شيران و ب دله كى مه زن و پر ئه قيندارى و دلوقانى، ههردو دهستين خوه ژ بو كه چه كى قه دكه. ئهو ب رييا شه فان و روژين بيكارى، ل به ندا كه چين رند و خوه شك دمينه، لى كه س د تان و هه وارى ناهى! به لى" ئهو د قى جيهانا به رفره ه ده، خوه ب تهنى دبينه. هنده جاران ب غه رييا خوه دگه هه پله يا ناموبوونى.

"ناخ دهما جارنا د ژورا خوه يا وهك قه فه سان ده

ئهز خوه قه دنسليم و دگقيشمه سه ريك

ئهز ههز دكم

دلى خوه مينا پارچه يه كا گوشتى گه هى.

باقيمه بهر پشيكه برچيا پشت ده رگه هى.

بلا ئيدى سترانا نه لورينه بو كه چه كى.

كو د دلى ده نابه جهى شاعره كى...!" (۲۳)

(۲۲) پرچى ئهو كچه ره شمالى گه رميان و كوستانمه. ديوانا هه لبه ستان، سلیمانى ۱۹۷۷، روپ ۶.

(۲۳) ئهو هونراوه يه كه ته واو ده بى و ته واو نابى. ديوانا هه لبه ستان، به غدا ۱۹۷۹، روپ ۹.

لی ژن، نه هر بووکه شووشه یه که و ژ بو جوانی و رندی پیدایه بوویه.
 به لکو“ نهو ژی مروفه. خووشکا هیژایه، دوستا خه باتی یه و دایکا دلوقانه.
 له وره ژن، دایکا له تیف هه لمه تی، پر ئالیین ژیانای وی داگیر دکه، نه مازه ده ما
 ل پیش چاقین وی دشه و ته و نکاره رزگار بکه. نهو برین کووره و ناهیته ژبیر
 کرن. نهو نه قینداری دیا خوه یه و ژ له وره ژی پر ریژ و بهایی ب گشتی ژ ژنی
 ره دده. ژ ئالیی دن فه، دایک ژی هه می هیژا خوه دده زاروکان و خوه
 دشه و تینه دا کوو رونا هیی بده وان. چنکو له تیفی باوه ریسه کا مه زن ب
 موسلمانه تی هه یه و ئایین ژی، روله که گرنگ دده دایی، نه مازه ده ما محمه د
 پیغه مبه رب خوه، په سنی دایکی دده و دبیزه: "دایک سی پله و دهره جه یان ل
 پیش بابی یه. "ژ له وره نهو د چن دین هه لبه ستین خوه ده، باسی خوه شکی،
 نازکی، دلفره هی، دلوقانی و هیژایا دایکا خوه دکه. نهو ئاخین و نالینین کوور
 ژ بو دیا خوه راده ئله. وهرن نه م فی هه لبه ستا وی یا دلشه وات ب ناقی
 (مه زنتین برین) بخوینن.

"دهما دیا من مر.

نه ستیر ژ نه سمانی رژیان،

نه ماسیان کوچ کر!

دهما دیا من مر.

نه روئد که ک ژ چاقی نه سمانی دهر بوو!

نه ته واله ک د خه می وهر بوو!

دهما دیا من مر.

عهرد ههر وهك خوه بوو
 لی د ناق دلی من ده
 ده رگه هی کوورترین برینی قه بوو.
 ئای یادی، دووریا ته پر گرانه.
 دووریا ته، نه قرقچینا تیپنی یه
 نه زیزبوون و دلماینا ده زگرتیی یه
 ئای دایی
 دپیمه شه کروکا، شه کروک
 دپیمه برینی، برین
 دپیمه گولی ژی، گول
 لپه لی دایی
 ئیدی حه تا هه تایی.
 بیژمه کی دایی...؟ " (۲۴)

ئه و د گه لهك هه لبه ستین خوه ده، ناقه رۆکی دوباره دکه و فورمی ژی لاواز و
 سست دکه. هنده جاران مینا سوهبه ته که ساده دنقیسه و چ تام و چیژا
 هه لبه ستی نامینه، وهك:

(۲۴) پرچی ئه و کچه ره شمالی گه رمیان و کویتستانه. دیوانا هه لبه ستان، سلیمانی ۱۹۷۷، رووپ ۲۲-۲۳.

''بهري چند ساله كا

ٺهز و چند هه ڦالين څو

ل بهر ده رگه هي ته چنيدا باژاري

چاڦه ري هندی بوويين

کو مه بو سه ربازي بين'' (۲۵)

له تيف هه لمهت، بيگومان هه لبه ستخانه كي ب نافت و دهنگه و څوه دان به هره، تاقهت و شيانين ټه ده بي يين بلنده. به رهه مين وي ژ ناليي فورم و نافت روکي ڦه سه رکه تينه. ته کنیکا نوو ب کار دهينه و ژيرانه ب په يځي دلپزه، بي کو مه به ستا څو به رزه بکه. د نافت خه لکي ده ژي پر څوه شتفي و هيژايه. ب زمانه كي شعري ره سمن، سڼک و ره هوان دنقيسه. هه لبه ستين وي ژ وينه يين شعري مشتن و هه ڦوکين وي ژي جوان دارپژتينه، موسيکا وان مروځي ده ژينه. ټو زوو مه به ستين څو دگه هينه څوه نده ڦاني و دلي وي څوه ش دکه و باندورا څو ل سهر دهيله. شاعري عه رهب عه بدولوه هاب ټه لبه ياتي، د هه لبه سته کا څو ده، دنقيسه:

''ميه راجاي گوته غالي

ته چ د گوستيلا څو ده، ڦه شارتيه:

دلپه کا ژه هري

له عنه تا ټه ڦيني

(۲۵) ټو هونراوه يه ي که ته واو ده بي و ته واو نابي. ديوانا هه لبه ستان، به غدا ۱۹۷۹، روپ ۸۷.

یان ژى زهرييه کا خوہشک

ب خه مگینی لی قه گيرا:

ههلبه ستین خوہ و خه مین هه ژاران " (٢٦)

به لی" د گوستیلا هه لمه تی ده ژى، ب ته نی هه لبه ست، خه م و کوفانین هه ژاران هه نه، نه کۆ ژه هر و پیلانین گه نی و ساخته. نه و ژ بۆ ته خا بنده ست و ته په سه ران دنقیسه و خوہ ل بهر ته قایا له هی و نه خوہ شیان ژى رادگره، تا کۆ دۆزا وان بهر ب پیش ده ببه و که شتیا خوہ بگه هینه که ناری ته ناهی و سه رفه رازی. (له تیف هه لمه ت، د سالا ١٩٤٧ ی ده، ل باژاری کفری، سه ر ب پاریزگه ها که رکوکى، ژ دایک بوویه. د سالا ١٩٦٣ ی ده، ده ست ب نقیسینا هه لبه ستان کریه و د رۆژنامه و کوفارین کوردی ده به لاق کرینه.) (٢٧)

هه لبه ستین وی بۆ چه ندين زمانین بیانی هاتینه وهرگه راندن. نه ق هه لبه ستین من د قی لیکۆلینی ده، ب کار ئانین، ژ دیوانین وی، ژ کورمانجیا ژیری (سۆرانی) وهرگه راندینه کورمانجیا ژوری. مه به ستا من نه وه کۆ، به ره م و جیهانا هونه رهنه دیا وی، بگه هینمه ته قایا کوردین پارچه یین کوردستانا داگیرکری. هیقیدارم پرتووکخانه یا کورمانجی ب قی لیکۆلینی ده وله مه ند ببه .

(٢٦) کوفارا نه ل هه وادس یا عه ره بی، هه ژمار ٢٠٥١، سال ١٩٩٦، روپ ٥٤.

(٢٧) که مال میراوده لی. رۆژنامه یا هه تاو، هه ژمار ٤ و ٥، له نده ن ١٩٩٦، روپ ٤.

هەتا ئىنا وى ئەف پىرتووكىن ژىرى چاپ كرىنه :

۱. خوا و شارە بچكۆله كەمان. ھەلبەست، ۱۹۷۰
۲. ئامادە بوون بۆ لە دايكبوونىكىتر. ھەلبەست، ۱۹۷۳
۳. پىرچى ئەو كچە رەشمالى گەرميان و كوئىستانمە. ھەلبەست، ۱۹۷۷
۴. گەردە لوولى سىپى. ھەلبەست، ۱۹۷۸
۵. جوانترىن دى. ھەلبەست ژ بۆ زارۆكان.
۶. ئەو نامانەى كە دايكم نايا نىخوئىنئىتە وە. ھەلبەست، ۱۹۷۹
۷. ئەو ھۆنراو ھەيەى كە تەواو دەبى و تەواو نابى. ھەلبەست، ۱۹۷۹
۸. ووشەى جوان گولە گول. ھەلبەست.
۹. دەنگ خوە شترىن مەل. ھەلبەست ژ بۆ زارۆكان.
۱۰. فەلەستىن ھەمىشە نىشتمانى خەسان كەنە فانىە. ھەلبەست.
۱۱. سرودى ھە ژاران. ھەلبەست، ۱۹۸۳
۱۲. ھىلانە يىكىتر. ھەلبەست و چىرۆك ژ بۆ زارۆكان، ۱۹۸۹
۱۳. ئەم رووبارە وشك ناكات. ھەلبەست، ۱۹۹۱.

شہوات و گۆچبەری د هەلبەستین ئەنوەر قادر دە

د سالای ١٩٧٠ ٲ دە، بزافه کا نوو یا ئە دە بی، ب مە بە ست و ئارمانجا پەیدا کرنا رییین نوو، وە ک گوھۆرینا زمانی شعری، بۆچووینین شعری و تەکنیکین نوو، ژ دایک بوو. مە بە ست ژ وان رییین نوو ئە و بوو کۆ، بکارن دە ریرینی ژ کۆشان، ئازار، خەم و خەوینین مرۆقی کورد بکن.^(١) بە لی ئەنوەر قادر ژ، یە ک ژ پیشە نگین وئ بزافی بوو کو هەلبەستا نوو یا کوردی گە هانده پلە یین بلندتر. چنکو ئە و دە ستپیکا سالین ١٩٧٠ ٲ دە، ب گە رمی هاتە قادا ئە دە بیاتا کوردی و د ریا بە لاکرنا هەلبەستین خوە یین سەرکە تی دە – ژ ئالیی فۆرم و نافەرۆکی قە – شیا خوە ب خە لکی بدە ناسین و بچە د دلی خوە ندە قانان دە. خوە ندنە کە هەلبەستین وی، خویا دکە کۆ ئە و خوە دان بە هرە و شیانیین بلندە. ب هەستین خوە یین نازک، زمانی خوە یی ریکوپیک و رەسەن، سوودوەرگرتنا ژ کە لە پووری نە تە وە بی و شارەزا و بسپۆریا د ئە دە بی جیھانی دە، شیا جھی خوە د نافە هەلبەستا نوو یا کوردی دە بکە.

ئە قینا دلشە وات، وە لاتسی داگیرکری، زولم و ستە ما دژمنان، دووری و غە ربی، خوە زایا (سروشتا) کوردستانا رە نگین، دکە هیقینی هەلبەستین خوە.

^(١) خەلیل دە مۆکی. کۆ قارا نوودە م، هە ژمار ١٨، رووپ ٦٦.

به لي "حهزا وي بو كوردستاني، خواه راگرتنا ل به رانبهر دژمنی هۆڤ و باوه ريبا ب
دۆزا پيرۆزا گه لي كورد، نه وه مي بوونه كانيبه كه زه لال و هه لبه ست ژي دزان.
نه و ب دۆزا گه لي خواه شه گريدييبه و وه لات د دل و مه ژيبي وي ده به. ب قي
چه ندي نه و بهك ژوان هه لبه ستقانا به كو رۆله كه گرنگ د پيشقه چوونا
هه لبه ستا نوو يا كوردي ده ليزتبييه.

هه ر چه نده زمانى وي سقك و خواه شه، هه قوكين وي ب هوستايي
داريژتبه و ب وينه بين جوان خه ملاندينه، لي هه لبه ستين وي مينا به زكو و قبيين
زنار و كوپين ناسي، ب هيسانى خواه نادنه ده ستين خواه نده قاني، بهلكو "دقي
نه و ل به ي بچه و خواه بيقه بوه ستينه تا كو بگه هه نارمانج و مه به ستين وي.
وه رن دا نه م خواه به رنده جيهانا هونه رمه نديا وي، داکو ببينن كا چاوان
به يقان، جارنا دكه گول و نيرگز و ب پرچا كه چه كه نازدار شه دكه و جارنا ژي
دكه گوله و فيشهك و ب سينگي دژمنان شه دته قينه ...

نه و د خورتانيبا خواه ده، دكه شه دافين نه قينه كا گران. خويابه كو د وي
نه قيني ده دشه و ته و كۆقان دلي وي دئيشين و شه ربه زه دبه. لي نه كو شوخا
رند وي دهيله، بهلكو نه و ب خواه دبه كو سپ و ئاسته نگ د ريبا نه قيني ده.
نه و چ سه ده مان ده ستنيشان ناكه، لي به رپرسياريبا مرنا نه قيني تيخه ستويي
خواه. به لي "نه و نه قين وي پر دئيشينه و ژيانى لي دكه دۆزهخ. نه و ناخوازه ل
سه ر وي نه قيني به يقه، خويابه برين كوورن. وه رن بخوين ده ما د
هه قبه يقينه كي ده، ژي ده ي پرسين: "كيژان هه لبه ستا ته گريديايي نه قينه كه
دلشه واته؟" نه و ب دله كي خه مگين به رسقى ده: "مه به ستا ته هه لبه ستا

کۆچا شازادهیی یه. ئەز تکا و هیقییا ژ ته دکم کۆ تو دەست ژ وی چیرۆکی بەردی، چنکو پشتی نازار و کۆفانی مەزن ب داوی هات و هاته ژ بیر کرن. ^(۱) " به لی" ئەو د وی ئەقینی دە خەنقی، لی ژ بیر ناکه و وهک برینهکا کوور د لی ده دمینه. ئەو راستگۆیه و گۆنه هی ناخه ستوویی که چکی، لی ئەقین دبه سەده می ژ دایکبونا قی هەلبەستا جوان، بەلکو وی ئەقینی ئەنوهەر قادر کریه هەلبەستفانه کی سەرکه تی:

" نارینا من، ئیشه ق من خهون دیت:

باهۆزی دار ژ ریه د کیشا یان دقراند.

باگهری ده ریا دازراند.

که شتی دشکا.

مهله قانی ژیر دوه ستیا و دخه نقا.

جیهان ته ق ده ویران دبوو. ئیشه ق نارین! سه ری من ژ لاشی دودا دبوو

تلییین من دوه ریا

دی من سینگ دکه شانند و ل جاده یان دره قی.

ته ژ کۆچ کر و ته ئەز هیلام ژ بو...

ئەز ژ ته نه خه ییدی مه، سووچی منه و من ب خوه کر. ^(۲)

سه دان ساله کۆ داگیرکه رین کوردستان دخوازن نا قی وی ژ نه خشه یا

جیهانی ژ بی و گه لی کورد ژی وندا بکن. دژمنان ب هیژ و پیلانی خوه یین

^(۱) باشکۆیا رۆژنامه یا عراقی، ژماره ۱۹، ئیلونا ۱۹۷۸ ی، به غدا.

^(۲) زریان. دیوانا هەلبەستان، چاپخانه ی کۆری زانیاری کورد-به غدا ۱۹۷۸. رووپ ۸۵.

گهني، هه ولدايینه قسي وهلاتسي وييران بکن و کوردان زي ژ هوئي راکن.
هه لبه ستقان قسي چهندي دزانه و خهبات و بزاقسي ل دژ دکه. ئه و دزانه کو دوزا
گه لي وي عاده و ديروکا خوه زي باش دناسه. ئه و دزانه کو تا چيايین ناسي و
بلند هه بن، کاني بزین و چه م بلقن، ميگر و چيمه ن شين بين و دل زي بيدهنگ
نهمين، هه ر وهلات دي هيته پاراستن و پيلانين دژمنان زي دي تیک بچن و
بنئاخ بن. به لي“ ئه و ب باوه رييه و په يقين خوه دکه گوله و ب ئه نيا دژمني فه
دته قينه.

” بالنده ژ داري نا عه يده

ئهو ژ جاده بي

جاده ژ ته نييوونا شه قسي

ئهو ژ دلي خوه...

دلي من ژ ته، دلته نگ نابه.

” چرا قه دمره. دل بيدهنگ نابه. ”

تا کو کوپين چيان ل ناسماني شين

سه ري ن خوه به ژنين، دي هه ر مينم.

تا کو چه مي وهلاتي من، ب عه ريبي و چاق ب مژ،

خاتري ژ عه ردی مه بخوازه، دي هه ر مينم.

تا کؤ جیہانا ھلہبہستین من،

واری پہیقا ناموو و دہریدہربن، دی ھەر مینم. " (4)

دہما وەلات دەھئ داگیرکرن، باژار و گوند دەھینە شەوتاندن، بیگومان وی خەلک دەریدەر بە و مشەختی وەلاتین بیانی بە. کەسین کۆل دژ دژمنان دخەبتن، دەھینە شەھید کرن، دەھینە گرتن و ب سالان د زیندانین تەنگ و تاری دە دمینن و یان ژئی ژنەچاری دەریدەر دبن. غەریبی دەریدەکی گرانە و دی مروۆقی دحلینە. لی دگەل ھندی ژئی، وەلات د دی مروۆقی دە دژیت. ما مەزنان نەگۆتیئە: "شام شریئە، لی وەلات شریئەرە."

ھەلبەستقان خەونا ب وەلات و یارا خوە قە دبینە. د ھزریئ وان دە دژیت و ھەر دخوازە قەگەرە و ب دیتنا وان شاد و کیفخوہش ببە، لی دژمن ئاستەنگا مەزنە. ژ بەر قی دەریدی گران، ئە و ھەوارا خوە دگەھینە خودایی مەزن و دلۆقان، تکا و ھیقیا ژئی دکە کۆ چارەھەکی ژ وان رە ببینە و ل رەوشا وان بنیئەرە. ژ خودایی رە دبێژە: "تە چرا ئەم ب تەنی ھشتن؟ چارەکی د ھەوارا مە ژئی وەرە. ئەم ژئی بەنییئ تە نە و ئەرک و قاتنییئ خوە یئئ ئایینی ژئی ئە نجام ددن. وەرە خواری و ل مە ژئی بنیئەرە؟

"گەر دین نەبم ئەز ل کوو و دەست ل ملی وەلاتی ل کوو!؟"

گەر دین نەبم ئەز ل کوو و میتنا بشکوژین لیقین

* کابوولا یاری ل کوو!؟

(4) ھەر ئەو چافکانی. رووپ ۷۸.

من نه قی ل غه ری بی بی بمرم
دلی من . . . دلی من ژ قابلی لاشی من غه ری به .

ئهی خودایی غه ری بیان تو!

که تگی دی ژ نه واران ب پیخواستی هییه خواری!

که تگی دی په یامی ژ مه ره ئینی و هییه هه واری!

که تگی دی ژ هه موو جیهانی ره بیژی:

بهلی " ئه قه ژی زارو کین نازدارین من،

ئهو ژی هه ژینه ژ بو ژ یاری! " (۶)

* کابول: ئیشاره ته ژ بو هه لبه سته کا مه ولانا خالد ئ نه قشه به ندی.

هه ر چه نده زولم و سته ما رژیمین فاشیست و چه په ل ل سه ر گه لی کورد
دهیته کرن و جارنا گه لین سه رده ست ژی د هه وارا وی ناهین. هه ر چه نده ب
ناقلی براتییا دهره و و ساخته ژی، جارنا کوردان دخاپین، لی دیسان ژی، کورد
براتییا گه لان ژ بیر ناکن و هه لبه ستقانی مه ژی، قی چه ندی پیشچاډ دکه . ئهو
خه مین هه ژار و بنده ستین گه لان ب یین خوه دزانه و ژ بو رژگار کرنا وان ژی
دخه بته . برینین وی کوورن و کوغان مشه نه، لی به رده وام دخوازا براتییی دکه .

" دهر بده رین قی جیهانا ته م و مژی!

سیبه ر و سیتا فکا وه مه .

(۶) هه ر ئهو چا فکانی. روپ ۶۲.

دگهل وه پینگافا دهاقیم، هیزا وه مه .

دگهل لاشی گرانی وه .

بو پارچه نانی که دا وه . نهز دهیم و دگهل وه مه .

دی بمه ئافا هیقیی

دا بشکینیم، قرقچین و تینا وه .

دی بمه همبیزا دهیکی،

راته قینم ئه ورین ژانان، دی ژ دل بم خه مخوه ری وه .

دی دگهل وه پینگافا ها قیم .

به رب ئاخه سوئیا وه .

به رب نازداره وه لاتی وه .

دی ب ری که قم ژ بو وه . " (1)

خویایه کو ژ بو مروقی کورد، زیان هیقی و نارمانجه که . مه زنترین نارمانج
ژی، رزگار کرن و سه ره سستییا وه لاتی یه . چنکو زولم و تادایی یا رژیمین چه په ل
ل کوردستانی ب داوی ناهین و هه می رییین فه براندنی ل دژی گه لی کورد ب کار
ئانینه . کاره سات و بوبلاتین مینا هه له بجه و ئه نفالین رهش ناهینه ژبیر کرن .
خه لکی مه ژی ب قی چه ندی رازی نه بوویه و ل سه ر خه بات و تیکوشینی
به رده وام بوویه و خوه راگرتییه .

(1) هه ر ئه و چا قکانی . روپ ۸ .

ئەنوەر قادر، داستانا ئەقینا فەرھاد و شەرین، ژبو رزگارکرنی، دکه
سیمیۆله که گرینگ و پیگوۆتی. شەرین خەلکی بئەست و ستەملیکری یە و
فەرھاد ژی، شۆرەش و ئازادی یە. بە ئی "کورستان و یران دبه و باژار و گوند
دشەوتن، خەلکی بیگونه هەینە کوشتن. پەردە یە کە رەش ل سەر وەلاتی
قەدایییە. خەلک ل بەندا ئازادی و رزگارکرنی یە. ئەنوەر ب هەمی هیژ و
باوەرییا خوہاوار دکه:

"ئازادی ئەم ل بەندا تە نە. کەنگی دی هیی!؟"

باژار برسییە

باژار تێننیه ژ بو هاتنا تە.

باژار وەک پیکافا ریوییه کی کە سیرە یە.

باژار زیمار و خریکینە کە وەستیایە.

پریزە یە کە شەوتییە.

نازدارە کە، ئەقینداری وی د گرافقی ئەقینی دە سوۆتیە.

کەلە کە کە ریبەری وی خەنقیە.

فەرھاد کەنگی دی هیی!؟

فەرھاد کەنگی دی هیی!؟

کەنگی چەمی ئاقی دی رژتە قەرکا باژاری دامای!؟

فەرھاد کەنگی دی هیی!؟

چاقی و ہستیایی چاقہ ریکرنی،

دہریا روندکا تیدہ زایہ . کہنگی دی ہی!؟ " (۷)

غہریبی و دووری و ہلاتی، دہردہ کی گرانہ و دلّی مرؤقی دحلینہ . نہمازہ
دہما مرؤق ب زوری و ژ نہ چاری جھ و واری خوه ب جی دھیلہ . پر جاران دہما
مرؤق ژ بازارے خوه دوور دکہ قہ و دچہ بازارہ کی دن ئی و ہلاتی ژ، ہینگے
کہ لا غہریبی ل مرؤقی ددہ و بہردہ وام د خہیالا وی دہ دژیت . مہولانا خالد
کو سؤقی و خودیہ ریسه کی مہزن بوو و ژ بو فیربوون و تیگہ ہشتنا ئایینی
چووبوو و ہغہری، لی دیسان ژ، دہما و ہلات و دیا وی دھیتہ بیرے، روندک ب
چاقان دہ دبارن . بہ لی " و ہلات و ب تاییہ تئو جہی مرؤق لی مہزنبووی، قہ ت ژ
ہزر و بیرین مرؤقی دہرناکہ فن . ئەگہر ئاستہنگ د رییین قہ گہری دہ ہہ بن،
ئیکجار دل و مہژی ژی دہووتہ و ب تہ نی گری و چہ می روندکان بیہنا مرؤقی
پیچہ کی دھینہ .

" * مہولانا ب وی مہزنبیا خوه

رؤژی دو دو تہ نہ کین ئاقی

ل سہر ملین خوه، ژ بو تہ کیا شیخ دہحلہ وی دانین .

خوه ژ ری دا ئالیہ کی

ل سہر روومہ تی وی، روندک ریز دبارین . . .

ژ پہنجہرہ یا تہ کیایی رہ، چاقی شیخی لی بوو .

(۷) ہرئو چاقکانی . روپ ۱۴ .

شېخى گازی كرى و گوٺ: خاليد!
 ئەز تېنەگەهشتم، تو چرا رۆندكان دبارىنى؟
 گوٺى قورىان! ئەو ژنا د بەر من ره بۆرى
 دىمى ارووخسارى، وى مينا يا ديا من بوو.
 هەر كو من ديت، سلیمانى كۆلان ب كۆلان هاته پيش چاقين من.
 يەكسەر ئاگر بەر بوو دلى من.
 ببۆره؟ تو دزانی سۆز و ئاره زوویا قەگەرینا وهلانی،
 ئاگر بەردا دلى مم. " (A)

* مەبەست مەولانا خالیدی مكاپەلى نەقشەبەندییە (۱۷۷۶-۱۸۲۷) كۆل
 سەر دەستى شېخ ئوبەيدوللا دەحلهوى، تەریقەت وەرگرتییە.
 دایك ب مەهان زارۆكى د زكى خوه ده خوهدى دكه. ب شهقان ل بەر
 لاندك و دارگوشا وی دمینه و ل بەر ئاستەنگ و كۆسپین ژيانى خوه رادگره. ژ
 بەر قى چەندى، دایك نىزىكتىن كەسە ژ بو مرقى. ئەز باوهر ناكم كو د
 جیهانى دە، دایكەك هەبە ب قاسى دایكىن كوردان دلئیشى، دوورى و
 ئەشكەنجە دیتبە. ئای پا دایكىن كوردان، دەردەسەرى و رۆندك باراندینە.
 ئەگەر یەك ل چیان، دۆل و نهالان، دارستان و بەلكول بن هەر كەقرەكى
 كوردستانا شەوتاندى بگەرە، هینگى ژ وان گۆر و مەزەلین شەهیدان، وى بزانه
 كو دایكىن كوردان چ خوین ژ چاقان باراندینە. ئەرى ژ خوه د دیرۆكا گەلى

(A) زايله. ديوانا هەلبەستان، كۆمەلەيا فەرھەنگى سوید. كوردستان ۱۹۸۸، سوید. رووپ ۴۰-۴۱.

كورد ده، ب سەدان كارەسات و روودانئین مەزن ھەبوونە. دژمنان دايك و زارۆك ژ ھەق جودا كرينە و جارنا ل بەر چاڤئین وان، زارۆك گولەباران كرينە. ژ بەر ستەما دژمنان، خۆرت و گەنج رەڤینە و دووری دايكئین خوە ژيانە. د زیندانئین تەنگ و تارى دە رازانە و دووری دايكئین خوە ب قنارەیان ڤە ھەلاويستينە. ژ لەورە ژى، دلى دايكى دشەوتە. بەلى“ دايك سيمبۆلا ئەڤین و خوەشتڤيى يە. ئەڤینا دايكى د دلى مرقى دە یە و د ناڤ خوينى دە دگەرە. وەرن ئەم ب ھەڤ رەڤى ھەلبەستتا ئەنوەر قادر بخوينن، كا چاوان رەوشا دايكا خوە دەستنيشان دكە.

” دبیژن: پر بیڤریا من دکی

دبیژن: دەما تاريی پەردەیا خوە ڤەدا

كاروانى تەم و مڤى،

ژ چیان بەر ب باژار دەى.

دودلى مينا درك و سترييان خوە ل دۆر دلى تە دئالينە

تو بەرپەنجەرەیا خوە بەرنادى،

تەماشايى ھەمى ريان دكى.

ھەر وەك بالندەبم،

تەماشايى ئاسمانى دكى.

- نەھاتەڤە؟! لاوى من نەھاتەڤە!؟

دبیژن: تارى تە دۆرپيچ دكە و تو پەنجەرەيى بەرنادى!

تو ناھيلى كەس پەردەیان بەردە و چراكى ڤەمرينە...

هۆو دایکی! باوهر بکه

دهما دچمه د ژۆرا خوہ یا عہریب ده

تیر تہ ماشایی وینہیی تہ دکم

ل بہر وینہیی تہ دکہ قہمہ سہرچۆکان... " (۹)

ئە و د ۱۱ . ۱۰ . ۱۹۴۷ ۆ دە، ل باژارۆکی ئەرہت، ل نیزیك باژاری
سلیمانیی، ژ دایک بوویہ . ل باژارین: ئەرہت، سلیمانی، قہلادز و ہلہ بجہیی
خوہندیہ و د سالا ۱۹۷۳ ۆ دە، بەشی کوردی ل زانیگہ ہا بە غدایی ب داوی
ئانییہ . ہەر ژ سالا ۱۹۷۰ ۆ، دەست ب بە لافکرنا ہلہبہست و گۆتارین ئەدہبی،
ب زمانی کوردی و عہرہبی کریہ . چہند سالان ل ئەنستیتۆیا کوردی ل بە غدایی
کارکریہ . د سالا ۱۹۷۸ ۆ دە، چوویہ رووسیا و ل لینینگرادی دکتۆرا خوہ ل
سہر ہلہبہستاقانی مہزن مہولہوی و ہرگرییہ . نہا ژی ل وەلاتی سویدی
دمینہ .

(۹) ہەرئەو چاڤکانی . رووڤ ۲۲ .

بەرھەمبەن وی :

۱. زریان. دیوانا ھەلبەستان، سالا ۱۹۷۸ ى ل بەغدايى.
۲. زايله. دیوانا ھەلبەستان، سالا ۱۹۸۸ ى ل ستۆكھۆلمى.
۳. ليريكای شایری گەورەى كورد مەولەوى، ليكۆلین، سالا ۱۹۹۰ ل ستۆكھۆلمى.
۴. ھندە سیمای ژيانى كۆمەلايەتى و سیاسى كورد، نفیسینا د. جەلیل جەلیل، وەرگەر ژ رووسى، سالا ۱۹۹۳ ل ستۆكھۆلمى.
۵. چەند گۆتتین كوردناسی، وەرگەر ژ رووسى، سالا ۱۹۸۸ ل ستۆكھۆلمى.
۶. میرو، میرویی من، نفیسینا ئاسترید لندگرەن، وەرگەر ژ سویدی، سالا ۱۹۹۹ ل ستۆكھۆلمى.

سته م و زولما دژمنان، نه کاریه سه ری نازاد دلزازی، بچه مینه

نازاد دلزار، د ساللا ۱۹۴۷ ى ده، ل باژیری کوی ژ دایک بوویه. هر ل وی ده ری خوه ندیه و د ساللا ۱۹۶۸ ى ده بوویه مامۆسته. ساللا ۱۹۹۶ ى فاکولتا قانونی ل هه ولیری ب داوی ئانیه. وی ئەزمونه کا دریژ هیه و د وان سالان ده شیایه جهی خوه د ناڤ قادا هه لبه ستا نوو یا کوردی ده بکه. د گه له ک فیستیڤالی ئه ده بی ده هه لبه ست خوه ندنه و به ره مین وی بو چه ندین زمانین بیانی هاتنه و هر گه راندن. ئەو ب دریژیا ژیا نا خوه پر جار ان که تیه زندانین فاشستان و زولم و سته ما دژمنان ل سه ر وی و مالباتا وی گران و سه خت بوویه. ل، ل به ر خوه دایه و دژمنی نه کاریه سه ری وی بچه مینه. به لکو به ر ده وام د ناڤ ریزین گه لی خوه ده سه ر بلند و سه ر فه راز بوویه. فان هه لو یستین وی یین شۆره شگیرانه، دژمن نه رازی کریه و ژ بهر هندی ژی، ده ربه ده ری ژیریا ئیراقی بوویه و ته دایی لی هاتیه کرن. ژ بهر هندی ژی، جهی وی د دلی گه لی کورد ده هه بوویه و هه یه ژی.

بابی وی دلزاري شاعير، شوره شگر و خوه راگر به رده وام د زنداني ده
بوو، يان ژي دهر به دهر بوو. ژ له ورا، په يوه نديين وي د گه ل دايكا وي ب هيژ
بوون. كوچپه ر بوويه و گه له ك دهر دهر سه ري ديته.
ده ما دايكا وي دمره نه و في هه لبه ستي پي دبيژه:

*"دلي توش نووست وهك سه عاتيكي گرانبا
وهك سه عاتي كليسا يه كي كوڼ تارا
برينه كانم كه چند سال بوول سهر باسكي تو دخه وتن
ئيستا هه موويان به تاگان
شه لالن له فرميسك و ژان." (1)*

نه و د هه لبه سته كا خوه ده پر ب جواني په سني باژاري هه وليري دده.
دخوازه ژ دني ره بده خوياكرن كو باژاري وي پر كه فنا ره. ژيبي وي چار هه زار
ساله. جهي شهري دارا و نسكه نده رييه. له شكه ري گه زنه فوني تي ره دهر باس
بوويه. لي ديسان ژي، ل به دلي وي شيرينه و هيشتان زارو كه.
*"شاروچكه كه م خه وي قورسه.
ل كارواني پيشكه وتنا خاو و خرسه!
نه گهر چي كو نترين شاري سهر دنيا يه،*

(1) "حاجيله كاني ده شتي هاموون." ديوانا هه لبه ستان، ۲۰۰۴. هه ولير، كوردستان. روپ ۲۷.

جیئ نەرزەگە و یادگاری چوار خودایە!
 ئەگەرچی دە هەزار سواری،
 کەزنەفۆنی پیا روپیوه.
 دارا و ئەسکەندەر ئیره دا
 شیریان لەیەك هەلبریوه!
 ئەگەرچی میژووی تەمەنی پتر لە چار هەزار ساله.
 بەلام هیشتا شارۆچکە کەم هەر مناله!
 تازە خەریکی گاگۆله و گروگاله!! " (۲)

ئەو شۆرەشگەر و ولاتپارێزە، دژيانا خوه دە، گەلەك دەردەسەری
 دیتنە لێ خوەراگر و سەرلند بوویە. هەر دەم دگەل یەكگرتن و براتیییە. نە
 كەقنەپەرەست و یاریگاڤییه. بەلكو خاچا خوه هەلگرتیە و داخوازا براتییی دكە.
 دبیژە:

" براكانم

گەر خەرمانمان سوورەگول بی
 دەبی تومان خۆشەویستی و سۆزی دل بی!
 بوویە ئیستا، هەرەتی ئەو وەرزانەیه سۆز بروینن.
 واز لەو سەرکەشی و دلرەقی و هاری و شتییه بهینن

(۲) هەر ئەو چاڤکانی. رووپ ۰۹.

که ساله‌های ساله ئیمه

کویله‌ی نه‌وین.

ساله‌هایه،

شهرمه‌زار و ریسوای نه‌وین! " (۲)

خالد به‌کر ئه‌یووب دبیره: "دیوانا وی یا کۆ ساللا ۲۰۰۴ ی چاپ بوویه، ری
بۆ ره‌خنه‌گری خواهش دکه کۆ پیژانینان ل سهر ژیان و قوناغین هه‌لبه‌ستفانیا
وی، ژ ئالیی هونه‌ر و وینه‌یین شیعیری قه‌ ب دریژیا ۳۰ سالان په‌یدا بکه. ب
ره‌نگه‌کی گشتی، ئه‌و هه‌لبه‌ستفانه‌کی نیاس و به‌رچا‌قه، ئه‌و خواه‌دان شیانه و
د زمانی ده‌ شاره‌زایه. هه‌لبه‌ستین وی، ژ ئالیی فۆرم و ناهه‌رۆکی قه‌
سه‌رکه‌تینه. " (۴)

"ئه‌ی زۆزانی به‌ر زه‌رده‌په‌ری ئیواران

گوله‌ زه‌مه‌قی ژیر رنوو.

چوزره‌ ریواسی بن که‌ویان

ئیسته‌ مه‌ندی، ئیسته‌ جوانی

گه‌ر جارن ته‌نیا به‌رچاو بووی،

ئیسته‌که‌ له‌ به‌ر دلانی.

(۲) هه‌ر ئه‌و چا‌فکانی. رووپ ۰۹.

(۴) رۆژنامه‌یا الاتحاد، مه‌ژمار ۸۳۰، ۲۰۰۴.

ئەگەر جاران گەلاوێژ بووی،

ئێستاگە مانگی تابانی!

ئێستە جوانی،

ها جلهوی ئەو دله ماندووهم بگره

بەر زەفتیکە، بیئاملینە. " (۵)

عەبدوللا قادر دبیژە: "هەلبەستین وی نە تەنی نازک و هیسانن، بەلکو ژ ئالیی دەربیرینی قە کوورن و د ناڤ ریزین خوه دە هەست و ئارەزوویین دلقەکەر هەمیژ دکن. ئەو ب هوشیاری پەیقین هەلبەستین خوه هلدبژیره و ب فۆرمەکا هونەری دادریژە."

ئەو بۆ دەمەکی د ناڤ هەلبەستا خوه دە دژی، بەری کۆ ژ دایک بیه. ئازاد هەلبەستفانەکی گەشبینە و هەتا دەما سالۆخدانا پاییزا بیهنتەنگ، وەراندنا بەلگان و سیسبوونا گولان ژێ، هنگی ئەو ژ مە ره خویا دکە کۆ دیسان دار و گول دئ شینبنە قە و بوهار دئ قەگەرە، دئ سروشت خوهش به و رۆژ هەلیتە قە. " (۶)

ئەو بها و رۆلی سەرۆکاتیا کوردی دزانە. ئەو دزانە کۆ بارزانیی نەمر، خوه دسۆت دا کۆ رۆناهیی بده گەلی خوه. ئەو ل سەر گۆرا وی قئ هەلبەستا جوان، پر سۆز و باوهری دنقیسه:

(۵) "حاجیلەکانی دەشتی هاموون". دیوانا هەلبەستان، ۲۰۰۴. هەولێز، کوردستان. رووپ ۲۷۳.

(۶) "کۆفارا کاروان"، هەژمار ۲۳، سال ۱۹۸۵ رووپ ۱۲۲.

"به خته وهر به،
 ناو خهر به ردیگی وهلات
 دوا مه نزل و ئارامگای تو!
 بنوو بی خهم، ئاگردانی بارزان گهرمه و
 شیرین- ئیشکچی ریگای تو!
 بنوو بی خهم،
 ئهی ههلۆ جهنگ به گره کهی سهر تروپکی چیاکانم.
 ویزی هه ندرین و خوا کورک و بهوری مه تین و سه کرانم.
 ئهی مردۆ خاکه رایه کهی پشتهی نه دار و هه ژاران.
 له خو بور دوو، خو نه ویست و
 بی مولک و مال و خان و مان.
 بنوو بی خهم،
 ئهو ئالایهی له دهست قازیت وهر گرتبوو.
 ئیسته شه کاوهی سهر قوپی و کهل و دونده.
 گهله مهرد و ره شوده کهت،
 له سایهی دا، سهر فراز و سهر بلنده.
 بنوو بی خهم،
 کوردستانه سوتماکه کهت
 له ناو خوین و خو لامیشنا
 وهک ئیرگزر جار،

دوباره هه‌لودای وه.
به شه‌قام و پرد و ته‌لار،
ئیسته جوان و رازاوه‌یه.
کوردستانه تاریکه‌که‌ت،
نوقمی سپیده‌ی رۆژیکى ساهی و روونه.
ناوی کورد په‌رت و په‌خشانى
جیهان و تیکرای گه‌ردوونه. " (٧)

(٧) "حاجیله‌کانی ده‌شتی هاموون". دیوانا هه‌لبه‌ستان، ٢٠٠٤. هه‌ولێر، کوردستان. رووپ ٢٨٦.

ههتا نهه ډهه ډرتووگين ژيري، گه هاندنه چاپي:

۱. "خونچه ي سههول". ديوانا ههلبهستان، ۱۹۷۵ بهغدا.
۲. "ريجهكه ي خوين". ديوانا ههلبهستان، ۱۹۹۶ ههولير.
۳. "حاجيله كاني دهشتي هاموون". ديوانا ههلبهستان، ۲۰۰۴ ههولير.

"نه و سه عدولا پەرۆشه كییه، هند هه لبه ستی جوان دنقیسه!" (هیمن)

پەرۆش، هه لبه ستفانه کی ناقداری کورده. د نیقا سالیڤ شیسستان ده، دهست دایه نفیسینا هه لبه ستان و د پرانیا رۆژنامه و کۆفارین کوردی ده، به لاق کرینه. هه لبه ستین وی، ژ ئالیی فۆرم و نافه رۆکی شه، سه رکه تی نه. وی جهه کی گهش، د قادا نه ده بیاتا کوردی ده هه یه. نه و هه لبه ستفانه کی هه ستنازک و دهنگه کی ره سه نه و ل ریژا به کی یا هه لبه ستفانین کورده. نه و ب دۆزا گه لی خواه فه گریداییه و هه لبه ستین وی ده برینیی ژ نه ته وه یا کورد و خه مین مروقی دکن. هه لبه ستین وی ژ بو زمانی، عه ره بی، فارسی و ئینگلیزی ژ هاتنه وهرگه راندن. چه ندین گۆتاریڤ ره خه یی ل سه ر نه فراندنی نفیساندنه.

پەرۆش، د سالا ۱۹۵۰ ی ده، ل باژاری هه ولیڤری، ژ دایک بوویه. هه تا نهۆ

ئه ف دیوانین ژیری، به لاق کرینه:

۱. کۆشی ئارام. هه لبه ست، ۱۹۶۹.

۲. شه وانی ته نیایی. هه لبه ست، ۱۹۸۰.

۳. ناسنامه ی با. هه لبه ست، ۲۰۰۳.

وی د گهلهك رۆژنامه و كۆفارین كوردی ده، وهك سه رنقیسه ر و نقیسه ر كار كریه . د سالین ۲۰۰۱ - ۲۰۰۳ ی ده، به رپرسی رادیویا دهنگی كوردستانی بوویه . سه رۆکی ئیكه تیا نقیسه كارین كورد، لقی هه ولیری یه . نهۆ ژی، ریقه به ری گشتی یی رآگه هاندنا وه زاره تا ره وشه نبیری یا حكومه تا هه ریما كوردستانییه . مه نه فی ب دریزی، ل سه ر هه لبه ستفانیا وی به یفن، لی ئه می ریبدن هزر و نیرینین كۆ ل سه ر هاتنه نقیساندن .

سامی شۆرش، ل سه ر په یوه ندیین وی یین مرۆفانه، سه لیه و چیژا هه لبه ستین وی دبیزه :

"ئه ز و په رۆش، گه لهك تشتان ژ هه فو فیربینه . لی یا جهی شانازی ئه وه كۆ ئه ز گه لهك تشتین باش، ژ وی فیربووم . یا ژ هه میان گرنگتر ژی، چیژ، سه لیه و هونه ری هه لبه ستی بی . ئه و د رییا هه لبه ستی و راستگویی یا هه لبه ستی ده، ته ماشای ژیانئ دكه . ئه و سه ره كانیا هه ژاندن و گه شه پیدانا، ژیان، ره وشه نبیری و ئه زمونا گه لهك ئه دبیا بوویه .

" ناسمان كویره و "

ئه ستیره كانی نیگایان وه ریوه و بی جریوه

ئه ستیره كان چاوه روانی

كاروانیکی ته نیا ئه كه ن

كاروان دیت و تی ئه په ری

کاروان دیت و به دیواری ماله کانا ههله گهری

له لووتکهی کیوی ته مه نا دائه به زی و

به دارتهلی ساله کانا ههله گهری

کاروان دووره

ناگا به دهروازهی سینگی ئەم کیشوهره

نایینه بهر کۆشکی چاوی بی په نجه ره

کاروان مهیی

کاروان مهرۆ

کاروان وه ره ... "

قوبادی جه لیزاده، ل سه ره ئه فراندن، نووخوازی و شوره شگیریا وی

دپه یقه:

" په رۆش، یه ک ژ هه لبه ستفانین داهینه رین کورد د هی ده ستنیشان کرن و
د کاروانی هه لبه ستا نوو یا کوردی ده، پشتی گۆرانی رییه ره، حساب ژ بو د هی
کرن و ب هه لبه ستفانه کی نووکاری، جوانی په رست و رۆمانسیه تا ناڅ خه مین
مرۆقی دهی هه ژمارتن. په رۆش، هه لبه ستفانه، نازکه، سۆزداره، هه ستلفینه ره،
نیشتمانیه روه ره. شورشگیره کی خه مبار و وه ستیایی کاروانی شوره ش و
کوردستانی یه. "

" من دمه ووی

شعر بکه م به ریباری
 سهوزی بخانه
 دهروونی گشت به هاری.
 من دهمهوی
 شعر بکه م به وهلاتی
 تی دا نه بی چه وساوهیی، رووتی، لاتی.
 من دهمهوی
 شعر بکه م به چیاپی
 هزاره فرۆکه به رده نی
 نیته رای "

رهشید فندی، ل سهر خوه راگرتن و هه لویستین وی یین کوردینی دبیژه:
 "وی هه رده م ب قه له م و په یقا جوانا هۆزانی، خه بات کریه و دژمنین گه لی
 کورد و مرقاتی، ب په یقین خوه رسوا کرینه. نه گهر که تواری گه لی وی هاتیه
 گوهارتن، ئاویین خه باتی ژی، هاتنه گوهارتن. له وما ئاویی هۆزانا وی ژی،
 هاته گوهارتن. لی گرنه ئه وه کۆ وه رار د ئاویی، شیواز و موزیقا هۆزانی ده،
 چی بوویه و هه ر وه سا د جوړین خه باتی ده ژی. لی چو جارن ئارمانجا وی یا
 بابه تی، د ئاسویا به رچافی گه لی وی ده، نه هاتیه گوهارتن.

ئەگەر دوھى، چەك و فيشەك، قەرەمانىن مەيدانى بون، ئەقرۆل جەم
پەرۆش، پەيڧ ژى، ژچەكى كىمتر نىنە و ئاستى ھىيارى و تىگەھشتنا
گەلى وى ژى، بەر ب ژۆر قە دچت و باشتر د ئاستى ھۆزانى دە دگەھت. "

"ئەو ئىستا، وەك پىرەراوچىي

ھەر تەنيا سەربور دەى شكار و

گۆرانى نامۆيىم، ميوانى سەر لىون.

دەنا خۆ نە بەزمى كىوگەرى و

خارى نىريان، سەرنجم دەبزيون.

نە سۆزى بلوئىرى شوانكار و

نە تىرى موژگانى بىريان

وەك جارن، سەردلم دەتگيون.

مالاوا...

رۆژگارى رامن و رۆشنايى، مالاوا

مالاوا...

يادگارى شەوانى ئەوين و تاشنايى،

مالاوا. "

فەريد زامدار، ل سەر رۆمانسىيە تا ھەلبەستىن وى دپەيڧە و ب قى رەنگى
دپىژە: "پەرۆش د كۆمەلەك ئەزموونىن ھەلبەستى دە، دەربازبويە. ژوان ژى،
ئەزموونا رۆمانسى و رۆمانسىا شورەشگىرى، كۆ ب ھزرا من، ئەو د وى بياقى

ده، دهنگه كى هه رى خويا و كارىگه ر بوويه . ئه و هه لبه ستفانه كى كورد په روه ره
و بيرا نه ته وه يى، هه لبه ستين وى داگير كويه . دىروكا نوو يا ئه ده با كوردى ژى،
دى جهه كى خويا و بلند بده وى. "

"له مه ستترين ساته كانى به دممه ستىما

له تاريكترين كونجه كانى ته نيايىما

دان به وه دا ده نيم كه:

يه كه م كلگوم ژوانى شعره .

دووهم كلگوشم ژوانى تو بوو. "

عه بدولره همان فه رهادى، ل سه ر كيمتفيسين و هيزبوونا هه لبه ستين وى
دبيژه: " ئه و هه لبه ستفانه كى خوه دان شيانه . كيم دتفيسه، لى جوان.
به ره قازى هه لبه ستفانين مه كو، د ژيانا خوه ده، پر به ره م بوونه، لى د
ئه نجامى ده، به ره مين سست و لاواز به لاق كونه. "

"له شه وه وه، وا هه ست ده كه م

سه رله به رى ئه و هه ر فانه ي

خويندومنه ته وه و نووسيومن

سه رله به رى ئه و خه ونانه ي

پيان بينيومه وه، بينيومن

تەمەنىك بوون له دوودل.
قەلايىك بوون له كەلەسەر
نیشتمانىكیان پى به خشم
له با لهب نامۆیى و كەسەر
بوویە هەمیشە شالورى شعرە كانم
گۆرانى دەلین بو سەفەر.

ئىسمائىل بەرزنجى، ل سەر زمانى زەلال و باوەرىي دپەيقە: "يەك ژ
هەلبەستقانىن ناقدارىن سالىن شىستى يە و خوەدان رىيەكا تاييەتە. ب رىيا
مووزيقى، ژيانى دخە ناڤ هەلبەستىن خوە. دزانە چاوان سەرەدەرىي د گەل
پەيقى بکە. ب كوردیەكە زەلال، سڤك و بىگري، هەلبەستى دنقىسە. تشتى كۆ
باوەرى پى نەبە، نانقىسە."

" دەمم دەنىم بە دەنگتا و دەتخۆمەووە
دەمت بینه بە رەنگما و هەلم بە
دەمم دەنىم بە جەرگتا، نوشت دەكەم
دەمت بینه سەمای شىتانه دابەستم
دەستم بگرە سەمای شىتانه دابەستە
وەرە نەرۆی
سەما، مردن

سهما، شیتی
سهما، مالوایی کرد.

* مه سوود ژ کۆفارا ئه فراندن، هه ژمارا ۸- ۹، ۲۰۰۴، کۆ ل هه ولتیری دهر دکه شه، وهرگرتیه.

مرؤف و وهلات

ده لهبه ستين ره فيق سا برى ده

داسـتانا مهـشهـختـبوونا من، ب نغيسينى شروقه نابه
دى ژ بو نه فه گيرم، گهر چاقى من ب يى ته كه نه فه
حاجى قادري كويى

ره فيق سا بر، هه لهبه ستقان و شور هـشگهـرهـكى كوردستانا باشووره، ب تـيـپـين
عهـرهـبى و كورمانجيا ژيـرى دنغيسه. د دهـستـپـيـكا خورتانيا خوه ده، دهـست ب
نغيسينى كـريه. وى نه بهـس نه و بارى گران ههـلگرتيه، بهـلكو ب گهرمى، خوه
ثاقتيه قادا خهـباتا سياسى ژى. د ههـلهـستا نوو يا كوردى ده، خوهـدان تاقت
و شيانين بلنده. وى جههـكى تاييهـت و ب هـيـز د قادا نهـدهـبياتى ده ههـيه.
ههـلهـستين وى ل كوردستانا باشوور، پر د بهـلاقن و جهى وى د دلين
خوهـندهـفانان ده ههـيه. د چهـندين فيستيقالين نهـدهـبى ده ژى، ههـلهـست
خوهـندينه. وى نه بهـس ب ههـلهـستين خوه خزمهـتا گهـلى كورد كـريه، بهـلكو د
سهـنگهـر و چهـپهـرين، پيشمهـرگهـتى و خوهـراگرتنى ده ژى، خهـباتا خوه
بهـردهـوام كـريه. نه و خوهـدان بير و باوهـرين رينجبهـر و كاركهـرانه، كورد و
كوردستان، دهـفينا وى يا مهـزن ده، دو ئارمانين ههـره پيروزن. ژ ئاليهـكى ل

دژ فاشیپین عراقی و ژ ئالیی دن ژی، ل دژ ئاغا و شیخان، رهوشتین که فن و فتؤدالیی بزاڤ کریه. له وره جهی وی یی دروست، ناف ریزین کؤمؤنیستان بوو. فی چندی ری ل باوه ریین وی یین نه ته وی نه گرتیه، چنکو ئه و کورده و سته ما ل سهر مله تی، دلی وی دگفیشه و برینین وی کوور دکه. ئه و ب دهسته کی قه له می دگره و ب دهستی دن ژی، تفهنگی رادکه. ته قایا سالین خورتانیا خوه، دده خه باتی و چه ندین سالا ژی، ل چیا و شکه فتین کوردستانی دبووینه. ئه و ژیه رهوشا ئالؤزا کوردستانی و جدابوونا بیر و باوه ران، نه مازه گرفتاریین شه ری براکوژیی، خاچا خوه هه لدگره و بهر ب ده رفه یی وه لاتی دجه و حه تا نها ژی، ژيانا ده ربه ده ریی ددوومینه، لی کوردستان و گه لی بیخوه دی، د دل و مه ژیی وی ده نه.

د سالا ۱۹۷۰ ی ده، گه لی کورد ب خوینا هه زاران شه هیدان، شیا پشکه کا مافی خوه مسووگر بکه و ئوتؤنؤمییه کی ل کوردستانا باشوور ب ده ست خوه قه بینه. هینگی ری ل بهر رؤشنبیری و ئه ده بیاتا کوردی فره تر بوو و ب ده مان ده زگه هیین کوردی قه بوون، چه ندین کؤفار و رؤژنامان ژی ب زمانی کوردی سه ریین خوه هلدان. فی چندی ری ل بهر نفیسکارین کورد ژی خوه ش کرو ب گهرمی هاتنه قادا خه باتی. به لی^{۷۷} د وی ده می ده، بزاڤه کا نوو یا ئه ده بی ب مه به ستا په یدا کرنا ریین نوو، وه ک گوه رهینا زمانی شعری، بووچوونین شعری و ته کنیکین نوو ژ دایک بوون. مه به ست ژ وان ریین نوو ئه و بوو کؤ، بکارن ده برینی ژ کؤقان، ئازار، خه م و خه ونین مرؤفی کورد بکن. ژ وان نفیسکارین کؤ رؤلا خوه له ییزتین، یه ک ژ وانا ره فیق سا بر بوو.

یئ ههلبهستین وی بخوینه، بۆ خویا دبه کۆ، ئەو بهردهوام بهر ب پێش
 ده چوووه و ههلبهستا کوردی یا نووگه هاندیه پلهیین بلندتر. ئەو خوهدان
 بههره و رۆشه نېیرییه کا بهرفره هه، خوهدان ته جرویه و ئەزمونه کا شعری یا
 مهزنه. ههلبهستفان و رهخنه گری ئیرانیی ناقدار سه عید علی سالحی، د
 لیکۆلینه کا خوه ده، ب قی رهنگی ههلبهستفانیا ره فیهق سابری دسه نگینه:
 "ره فیهق سابری، خۆدیکا ههلبهستا نوو و پێشرهوا کوردیه. وی ههلسهنگاندنه کا
 تازه و گهش د پێگه هشتنا ههلبهستا کوردی ده پهیدا کریه. سۆریالستهکی
 یاخی کۆ، ئارمانجین بزافا مرقاتییا گه لّ خوه، ب شاره زابوون خستیه نافا
 زمانی نوو یئ ههلبهستی. سۆریالزما وی د ههلبهستی ده، چ ئالین هه فیشک د
 گه ل سۆریالزما رۆژافا نینه. ره فیهق سابری، یه که م شاعری کورده کۆ، ب
 رهنگه کی بهرفره هه، ههلبهستا نوو یا کوردی، ژوی گریکی رزگار کرکۆ دگوت، ژ
 ئالیی فورمی فه پێش ناکه فه. ههلبهستا ره فیهق سابری، مزگینیا وه رزه کی نوو
 و ده رکه تنه کا گه شتره. ده رکه تنه وه رزه کی و هاتنا سه رده مه کی دن کۆ، دقیا
 بوو د ههلبهستا گه لّ کورد ده روو بدابا. ههلبهت گه شه هزر و شیانین
 داهینه رانه یین وی، بوونه سه ده مین هندی کۆ، ئەو گوهرین ب سۆریالستا
 یاخی بینه ناسین!".⁽¹⁾

حه مه سه عید هه سه ن، د هه فیه یفینه ک خوه ده، دببێژه: "ره فیهق سابری،
 ههلبهستفانه کی داهینه ره. هه ر چه ند د ژیا نا خوه یا رۆژانه ده، پیتیر ب کاری

⁽¹⁾ کۆفارا رابوون. هه ژمار ۹، سالا ۱۹۹۴، رووپ ۶۹ - ۷۰. سوئید. سۆما ژ فارسی وه رگه راندیه.

سیاسی قہ مژوولہ، نہ کو ہلبہ ستی، لی جہی سرنج و کٹفخوہ شتیہ کو، حہ تا
نہا رەشە بائی سیاستی گولا بە ہرە و مەوہیبا وی نہ وەراندیہ. ئەقە ژێ من
دلخوہش و گەشبین لکە کو، رۆژەکی ئەو دی پینەکا ب ہنزل گۆکا سیاستی
دە و ئیدی ب دروستی قہ گەرە جیہانا پیرۆزا ہلبہست و ئەدەبی.^(۱)

ہەر وەسا ہەقال کوستانی، د گۆتارەکا خوہ دە، دبی: "د ناقدەنگین
دیارین سالین ہفتتیا دە، رەفیق ساہر، ب پینگاقتین ہیدی و ل سەرخوہ، لی
ب ہیز و خویا، بەر ب پیش دە چووہ و سالین ہفتتیا بجی ہیلایہ و
گەشتیہ پلہ یین بلندتر و جہی خوہ د ناقد ہلبہستا نوو دە موکوم و قایم
کریہ. ئەو دەنگی ہەرە بلند و داہینەری ہلبہستا پشتی سالین ہشتتیاہ و
ہەردو دیوانین وی (وہرزی سەھۆلبەندان و لاوکی حەلە بجە) باشترین نمونە
نە، ژ بو سەرکەتن و ئەفراندنن وی." ^(۲)

ہلبہست ل جەم رەفیق ساہری، بەری ہەر تشتی، ہەلوستە بەرامبەر
ژیانی و تەقایا روودانین سەردەمی. ئەو ل دژ گشت ستەم و زولمی رادوہستە.
ئەقە چەندە ژێ، چیرۆکا کەرەمانی شاعر دەینە بێرا مرقی. دبیرن: "جارەکی
تەیموورلەنگی ھۆق، ئاھەنگ و فیستیقالەکا مەزن ژ بو سەرکەتنن خوہ چیکر.
وی گەلەک ہونەر مەند، سترانیبژ و ہلبہستقان میقان کرن. ہەر یەکی ل گۆر
بەرژوہندی و پئویستین خوہ، یان ژێ ژ ترسا مرنی، پەسنی میرانی و
چاکیین وی دا. حەتا دۆر گەشتیہ کەرەمانی ہلبہستقان.

^(۱) حەمەسەعید حەسەن. گۆرانہ بالئەکراوہکان. چاپخانا ئاپەک، سوید ۱۹۹۴، رووپ ۵۸.

^(۲) کۆفارا نووسەری کوردستان. ھەژمار ۱۶، پاییزا ۱۹۸۹، رووپەل ۳۸. سوید.

ته یموورله نگی ژ که ره مانی پرسى:
 تو چه وان من دببى و ئەز ب چ قاسى دهينم؟
 که ره مانی به رسف دا و گۆت:
 تو ب قى ره و شى هيزاى بيست ليرايى...
 وى ب هيرس ژى ره گۆت:
 تو چ دببى! که مەرا پشتا من ب تەنى هيزاى قى پەره يى يە.
 که ره مانی لى قەگەراند:
 مەبه ستا من ژى که مەرا پشتا تەيه، نە خو تو نە هيزاى تشته کيى.
 هينگى ته یموورله نگی فەرمانا کوشتنا وى دا.

بە لى“ ره فبق سابرى ژى، ب دريژيا ژيانى، هەلوئىستين خوه پاراستينه، چ
 جارا سەرى خوه ژ بو دژمنى نە چه مانديه و نە بوويه زرنا چ حوکومه تا. ژ بەر
 قى چەندى ژى، بەر ده وام دەر به دەر و دووره وه لات بوويه. ئەرى“ ب سەدان
 زالم، درنده و هۆقين مينا ته یموورله نگی و فرانکۆى، ب لانهت و تف چوون و
 روپه لىن ره ش ژى، ژ بو وان هاتنه نفيسين، لى قاره مان و خوه دان هەلوئىستين
 شورە شگير، مينا که ره مانی و لۆرکاي، هەر د دلى مروقاتيى دە دژين و ديرۆکى
 ژى روپه لىن زيرين ژ بو وان خە ملاندن.

ئەو هەلبە ستفانه کى سەرکە تيه و ژ بو تيگە هشتنا بە ره مین وى ژى،
 خوه نده فان جارنا زە حمە تى دکشینه. ئەو شاعره ک شارە زايه، لە وره ئەو چەند
 پیتەى ب ناقه روکى دکە، هند ژى بهايى دده فورمى ژى. هەلبە ستين وى، ژ
 وينين شعری مشتەن و هە قۆکين وى موکوم داريتينه. موسيقا هەلبە ستين وى،

نەرمە و ھېدى خوە دافئژە گوھيئ مړوځى و د ناڤ خوینی د دگەرە. زمانى وى ژى، رهوان، سښك و خوه شه. هېڅينى ههلبه ستين وى، ل سەر ژيان، گرفتارى و كوڅانين مړوځى نه. ب دهر د، خه م و نازارين وى څه گريډايينه. ب راستى ژى، مړوځ ل جه م وى مەزنترين سەرمايه يه. ئەو ب خوه دبېژە: "من وهلاتى خوه، هه تا پله يا په رښتنى خوهش دځى، لى راستى، سهر به ستى و پاراستنا بير و باورهين من، وهك مړوځ، گرنگتره. " (۴) به لى " ئەو بهرى هه مى تشتى مړوځه. لى مړوځه كى كوردى بى وهلات و ژيړدهسته. بارى وى گرانه و خه مين وى چيانه. چنكو ئەو سەر ب مله ته كيه كۆ، هه مى رۆژى دهيتته چه وساندن و وهلاتى وى ژى، دهيتته شه وتاندن و ويړانگرن. ئەو هه ر ژاروكتيا خوه، د ناڤ توپپاران و مرنى ده بوويه. ئەو دى: "شهرى ل كوردستانى، زاروكتيا مه كوشت. لى وى چه ندى نه بهس ترس، كه رب و كينا مه به رامبه رډرمنى زيده كر، بهلكو هه ر د وى ده مى ده، ئەم زوو مەزنكرين و ئەقينا وهلاتى پيتر د لى مه ده موكوم كر. " (۵) به لى " ده ما د سالا ۱۹۶۱ ى ده، شورەشا كوردى ل كوردستانا باشوور ده ستپيكرى، هينگى ره فبيق زاروكه كى يازده سالى بوو. ئەو دگه ل وان كاره سات و شه واتان مەزن بوو. رۆژى چه ندين فروكا بارى خوه يى بۆمبان څالا دكره سەر گوند و باژارين كوردستانى و ب ده هان خانى دهه رفاندن و ب ده هان كه س ژى د كوشتن. څان كريانين هۆڅانه هه ر زوو ئەو گه هانده باوره يى كۆ، دځى خه باته كا گهرم و بيړاوهستان ژ بۆ ررگار كرنا وهلاتى بيتته كرن.

(۴) ديوانى ره فبيق ساير. سويد ۱۹۹۳، روپ ۱۴.

(۵) هه ر ئەو چافكانى، روپ ۱۱.

زولم و ستهما دژمنی فاشی ل عراقی، هەر زوو ره فیهق سابر فییری خهبات
و خوه راگرتنی کر. وینین دلشه واتین زارۆکتیی ژ پیش چاقان وندا نابن. هەر
رۆژ ژن، زارۆک و کالین باژاری، ب تۆپین هۆقان دهاتنه کوشتن. ئەو ب وی
رهوشی مهزن بوو و دهما کیر گه هشتیه سهر ههستی و ستهما فاشیان
بهردهوام بوو، ئیدی ئەو نه چار بوو کۆ، دهست باقیژه تفتهگی و بهره قانیی ژ
گه ل و دۆزا خوه بکه. ئەو ده له لهسته کا خوه ده دبیزه:

"ئهسمانه کی شین و جوان، من هه بوو

داگیر کهران ب سهر من ده هرفاندن.

چهند دلۆپین خوینا رهش و

قهفته کا خهونین هتگقینی و

چهند پرتووک، من هه بوون

ئهو ژێ تالان کرن.

لی دهما خاستن چهرمی من ب گورین

سهرووچاقین من، کریت بکن

من خوه ب بهفر و برووسی خهملاند

وهلات دهینا سهر ملی خوه و

ریا تفتهگی گرت. " (1)

(1) هەر ئەو چاڤکانی، رووپ ۲۷۵.

سه‌دان ساله کۆ گه‌ ئی کورد ل به‌ر سته‌ما دژمنانه . وه‌لاتی وی ویرانکرن و ته‌ر و ه‌شک ب هه‌ ژ ره شه‌وتاندن . ب ده‌هان هه‌زار بی‌گونه‌ه کوشتن، ئی چنکو وی باوه‌ری ب دۆزا خوه هه‌یه و ئه‌و دزانه کۆ دارا ئازادیی ب خوینی ده‌ی ئاقدان، له‌وره ل سه‌ر خه‌باتی به‌رده‌وامه . ئی هه‌ر وه‌ک هه‌لبه‌ستقانی ئسپانی لۆرکا ده‌ی: "هه‌می تاریا دنی نکاره رۆناهییا فه‌نه‌ره‌کی بغه‌شیره . " ره‌فیع ژی ل وی باوه‌رییه و رۆژا گه‌ش ل پێشیا خوه دبینه و د نیژیک ده ، وی ئه‌ورین تاری ئه‌سمانی وه‌لاتی وی چۆل که‌ن و وی رۆناهی بگه‌هه ته‌فایا ئالیین کوردستانی . ئه‌و د هه‌لبه‌سته‌کا خوه ده ، ب فی ره‌نگی ره‌وشا خه‌لکی گوندی خویا دکه ، ده‌ما هیژین هۆقان هیژشی ده‌ینن سه‌ر وان:

"ل نیژیک مالا وان هه‌واره‌ک هات
ب له‌ز رابوو و چرا قه‌مراند
ژ ئالیه‌کی په‌نجه‌ری، ئاوره‌ک ل کۆلانی دا
ریژین فیشه‌کین گرده‌ار
تونه‌له‌ک دریز، د شه‌قی ده چیکر
مالا به‌رامبه‌ر ژی، چرای خوه قه‌مراند
تاخ د ناڤ بیده‌تگیی ده وندا بوو
لی ل سه‌ر گری ئالیی دن

چرايہ ک مینا ستیرہ کا قہلس

مینا ناگری ل سہر کویہ کی دوور، دشہوتی. " (۱)

زاروک چووکین بہہشتینہ، لی یین کوردا، د دوزخ و جہہنہمی دہ
دژین. د سہرسالا دہ، زاروکین دنی خلات و دیاریا و ہردگرن، لی یین کوردا
ناپالم و توپان دبینن. بہ لی "رہوشا زاروکان ژی ب کارہ ساتین ملہ تی قہ
گریدایہ. لی حہتا داوی، بیستا دژمنال سہر مہ نابہ. دی رۆژہک ئیت کۆ
زاروکین مہ ژی، مینا یین دنی شاد و کیفخوش بن. رہفیق سابر، د قی
ہلبہستی دہ، باسی رہوشا زاروک و دایکین کورد دکہ کۆ، چہوان یین خہلکی
د نہخوشخانان و جہین تہنا دہ، ژ دایک دین، لی یین کوردا ل بن توپین
فرۆکان، د شکہفتا دہ، د ناف ترومبیلین لہشکہری دہ، د گوؤ و زنجہ دہ، د ناف
برین و ہواران دہ، ژ دایک دین. ہندہک دایک د وی رہوشی دہ دمرن، ہن زاروک
ژی ب نورمالی رۆناہیی نابینن. ہنہ ب توپین دژمنہ، کۆر، بیلنگ دین. حہتا
نہؤ ب ہزاران زاروک بی دایک و باقمانہ و ل کۆلانین باژار و گوندان ژی شیت و
دین دگہرن. ئەو ب دلہکی پڑشہوات دلۆرینہ:

" د کۆلکہ کی سری بری دہ

ل بن دلۆپان و

ل بہر ترس، برس و سہرمایی

(۱) ہرئو چاقلانی، روپ ۲۸۰-۲۸۱.

بی داپیر و بی کەس، ژ دایک دبه!

د شکەفتا تارى ده، ل نأف ههوارى

د پشتا زیلا ده

ل بن دهواران، ژ دایک دبه!

د نأف برینان ده، ژ دایک دبه!

ل دەمى سەربرینا، ژ دایک دبه!

ل نأف تۆپباران و شهوتاندنى ده

زارۆکەكى كورد، ژ دایک دبه!

زارۆکى كورد ژ بۆ یاخیبوون، نازرین و

پیشمه‌رگاتیى، ژ دایک دبه... " (A)

ئەو مەزگە و مینا یێن دن، حەز مۆسیک و جوانیى دکه. ئەو ژى دخوازه د
ئافههیی نەنا دە بژی. ئەو ژى دکاره سەرى خوه نەئیشینه و بەرژەوه‌ندیین
خوه بپاریزه. لى چنکو ئەو ب ئەشقا وه‌لاتى خوه فه گریدایه و هەمی جیهانى
د چافین کوردستانی ده دبینه. ئیدی بى وه‌لات چ چپژ و تام د ژیانى ده نینه.
وه‌لاتى وی کریت دکن و پیلانین چه‌پهل یین هه‌پفاندنى دگێرن. هه‌لبه‌ت ئەو ب
وی چه‌ندی رازی نابه، لى یا ژوی تى ئەوه کۆ، تف و لانه‌تا ل گشت پاشا و
خوینریژا بکه. ئەو د هه‌لبه‌سته‌کا خوه ده دبپژه:

(A) هەر ئەو چاڤکانی، رووپ ۲۱۵-۲۱۶.

"ئەف مەرۆقە ئى

شەيدايى مۆسىك و جوانىيە.

ئەف مەرۆقە ئى

مينا تە، ئەقندارى ئىانيە.

لى دەما دىنە، وەلاتى وى ل كۆلانى كەتتە

كۆر و چەقۆ، سىبەرى لى دكن

ھندى دكارە،

دەرگەھى بائارى كەقەرە باران دكە

ھندى دكارە،

سەر و وچاقىن پاشان ب تفى بوويخ دكە. " (1)

ئەو تەناھى و دلخوەشيا خوە د رزگاركرن و سەرفە رازيا وەلاتى خوە دە،
دىنە. ئەو ژ ئەقندارىن مينا وەلى دىوانە رە دىيژە: دەردى ئەقينا تە و شەمى
سفقە و خەمىن وە ھندكن. كۆفاننن وەلاتى پىر و ئەقينا وى گرانە. وەرە
بىنە د سەدساللا بىستان دە، ھىشتا مەرۆقى كورد يى ژىردەستە. برسى و
ھەژارە. ئەگەر توب دەردى رىنجبەر و بىخوەدانا بھەسى، رەوشا كامباخا

(1) ھەر ئەو چافكانى، رووپ ۲۲۵-۲۲۶.

وهلاتی بیینی، ئەز باوهر دکم دی ئەفینا خوه ژیر بکی. ئەو د قئی ههلبهستا
خوه ده، دلی دههلبه، لی رهین خوه راگرتنی دچینه.

”ئهی دیوانه!“^(۱)

باژاری مه، چاڤکانیا گری و خه مانه.

^(۱) وهلی دیوانه د سالا ۱۱۸۰ی کۆچی ده، ژ دایک بوویه. ئەو کورپی مه هه مەد ئاغای کۆ، سه روکی ئیجاخه کا
عه شیرا که ماله بی ل ده قه را هه ورامان بوو. شه م ژی که چا قادر ئاغای بوو کۆ، ئەو ژی سه روکی ئیجاخه کا
دن یا عه شیرا که ماله بی بوو. هه روکا ل بهر دهستی مه لا یۆسفی قوران دخوهند. ئەو حه ز هه قندو دکن و
د ئەفینه کا مه زن ده دژین. شه می ژ بو وهلی دیوانه ی دخوازن و بو سالا کی ده ستگرتیا وی دبه. لی
چه روان، گیایی ده شتی و گرفتاریین عه شیرتی، دبه سه ده مین کوشتنا چه ندین که سان و خوینداری
پهیدا دبه. ئیدی مالا بابی شه می ژ وی جهی بار دکن و دچنه زۆزانان. ب وی چه ندی هه روو د ئاگری
ئەفینی ده ده وتن. وهلی دیوانه، ههلبه ستین دلشه وات ل سه ر ئەفینا خوه دنقیسه. وی دیوانه ک ب
زاراڤی هه ورامی هه به و هیژا رانی ئەو فه گوه ازتیه کورمانجیا ژیری (سۆرانی). من ژی ئەف پارچه
فه گوه ازتیه کورمانجیا ژوری. ههلبه ستین وی ل کوردستانا باشوور و رۆژه لاتی پر به لاقن و گه له ک ژوان
بوونه ستران و ئەفیندار خه مین خوه پی دره فینن. ئەو د ههلبه سته کا خوه ده، دگه ل ئەو وی دبه یقه و
دبیژه:

”تو خودی ئه وری رهش، بلا ئەم وهکیه ک

ئەز ل سه ر عه ردی و تو ل سه ر فه له ک

ئەم هه روو ب هه ق ره، ب گه رمی بگرین

ژ ئافی په یداکین، ته م و ئازرین

ئەگه ر ب فی رهنگی، لهیه ک رابه

جهی ئیلی ل زۆزانان نابه

ئەز ژی دی ب دیتنا شه می شاد بم

وی دلی من خوه ش به و بی کوفان بم

(دیوانا وهلی دیوانه. چاپا دوئی، چاپخانا بابل، به غدا ۱۹۷۹، روو پ ۷۱-۷۲)

تەقايە قولاچ و ئالبېن وى، پىرى ژانە.

عەشپىر دەر بە دەرى دەشت و چيا نە.

بى زۆزانە.

خەلك ل جەبى بە ژنا شەمى

چاقەرى و شەيدايى، قەتەكە نانە.

ئەى دىوانە!

ھەمى چيا و زۆزان

ب لاشىن ھەزاران بى گونەھان

ب تىزاب و بارووتى، وندا كرىه

تو خودى كەى، چرا؟ دەنگى خودى

د باژارى من دە، خەنەقىه! " (1)

د بوھارا سالا ۱۹۸۸ى دە، حوكومەتا فاشىيا عىراقى، بازارى ھەلەبجە، ب
ژەحرى تۆپباران كر. د چەند ھىرشىن فرۇكان دە، ژ پىنج ھەژار كەسا زىدەتر،
زارۇك، ژن و كالىن كورد كوشتن و باژار د بىدەنگىه كى دە ھىلا. ئەو رۇژ،
پنىەكا رەشە ب ناچاقىن ھوقىن عىراقى قە و برىنەكە كوورە د دلى تەقايە
مرۇقاتىا بندەست دە. دەما ناقى ھەلەبجە دەى، ھەر كەس ئاخىنا رادھىلە و
چىرۇكا وى ژى، ل گشت دنى بە لاقە. پىشتى كارەساتا ھەلەبجە، دەھان لافاؤ و
لەپىن دن ژى ب سەر كوردا دە ھاتن. ھەر چ گوندىن مايى ژى، ئەو ژى

(1) دىوانى رەفىق سابىر. سوئد ۱۹۹۲، رووپ ۲۸۲-۲۸۳.

شهوتاندن و کوردستان کاقل کرن. ل هەر جههکی شقانه ک ژى که تبا بهر چاڤین
 دژمنى، یه کسه ر دکوشتن. به لی“ د قی رهوشا کامباخ ده، وره یین خه لکی
 شکه ستن و ته قایا بنگه هین سهر کرده و پیشمه رگان، ده ریازی سنوورا بوون و
 کوندا ل شوونه وارن، سترانین شین و گریی دگوتن. فان کاره ساتین مه زن
 باوره یین خه لکی کیمکرن و گه له ک تووشی داشکه ستنی بوون. په رده کا ره ش
 خوه ئافیته سهر کوردستانی و دوزا گه لی کورد ژى، چه ندین سالا پاش ده
 چوو. به لی“ قی ده ردی گران کاره کی مه زن ل سهر ته قایا مروقتین خوه دان
 ویژدان کر، نه مازه د ناڤ کوردان ده و ئەڤ ئافاته بوونه سه ده مین فه هاندنا
 ده هان به رهه مین ژیهاتی. لی سه د مخابن، جیهانا بی ویژدان و دوستین
 هه لپه رست، مروقاتیا دره و، ئاشتیا ساخته و جفاتین ب ناڤ ده موکرات، ئاوره ک
 ژى ل گه لی کورد نه دان. ئەو د خوینا خوه ده، گه قزی و ب ته نی ما. ب ته نی و
 که سی خوه لی نه کره خوه دی. ره فیق سابری، هه لبه سته که دریز و دلته زین ب
 قی هه لکه تننا دلشه وات فه هاندیه. ئەو د پارچه که وی ده دبیزه:

”ئهم ل بهر لافاو و لهیا گازا ژه حرکری و

بیروهوشتیا قی چه رخی، چند رووتین...!

ئهم د تازیا قی بازاروکی شه هید ده،

چهند ب ته نی نه!

ئهم د شینی ده، چهند ب ته نی نه!

ئهم د گوڤه ندا خوینی و که رنه قالا سه برپینی ده،

چهند ب ته نی نه!

ئەم چەند ب تەنى نە!
 چەند ب تەنى!
 بلا حەلەبجە
 سەمغۇنيا داويا قى شەقى بە...
 بلا حەلەبجە
 بەرسقا سوورا نەقىا بە...
 بلا كەرنەقالا داويى يا
 خوين و برينا ئەبەدىا گەلى بە...
 بلا حەلەبجە
 حەتا ھەتايى حەلەبجە بە...
 حەلەبجە بە و حەلەبجە بە! " ۱۱۲

كارەساتىن گەلى كورد، بوونە سەدەم كۆ ب ھەزاران كەس ژ ۋەلاتى برەقن
 و دەربەدەرى جىھانى بن. گەلەك كەس ب رىقە دمرن يان دەھاتنە كوشتن. يىن
 ب دەرد و بەلا قە خوە گەھاندینە ۋەلاتىن بيانى ژى، د غەرىبى دە گىژ و
 سەوداسەر بوون و ھندەك ژى، ل كۆلاننن بيانان دین و شىت بوون. ژ خوە
 مەزنىن مە گۆتیه: "كە قرد جەئ خوە ب سەنگە. " بەلى" قى رهوشا غەرىبیا
 دەھان سالا، دلى رهفیق سابرى ژى خاریه و بېھنا وی تەنگ كریه. ئەو ھەر
 ئیقارنى پیلان و نەخشان چیدكە كۆ، ۋەلاتى خوە یى وندا ببینە. لى ئاخ ژ

(۱۲) ھەر ئەو چاڭكانى، روپ ۱۳۹ و ۱۴۷.

دووریی. دژمنا ری ل دیتنا وهلاتی گرتیه. ئهو د ههلبهستهکه خوه ده، دهردی
دووریا وهلاتی تینه زمان و ب ههسرهتا وی د خه و دجه.

"دهما رابووی

گوئی: دی د ناقه گرفتاری و سه رگیژیا ده، دهر باز بم!

گوئی: دی وهلاتی خوه یی وندا پهیدا کم!

ل سه ر می رگی نه خشا وهلاتی خوه چیکر

ب تیریزی ئالا بو دروستکر

دهما بوویه ئیقار

مینا زاروکه کی، خهوی دلی وی گرت

چاره که دن

خهوی، وهلات و ئالا ژی دزی. " (۱۳)

ره فیق، شهیدایی وهلاتی خوهیه و د ئه شقا وی ده ههلیایه. چه وان
فه رهاد، ژ بو خاترا چاقین شرینی، ئاماده بوو چیا یی بیستوونی کون بکه و
ئافی ژی دهرینه و وهلی دیوانه، هیقی و تکا ژ ئه وران دکه کۆ، لافاو و لهیه کی
راکن دا کۆ ئیل و عه شیرا شه می ژ ژوزنان فه گهرن ده شتی و ئه و چاقین خوه
ب دیتنا وی تیر بکه. ئا ولو ره فیق ژی، عاشقی وهلاتی خوهیه و ئاماده یه
هه می کۆسپ و ئاسته نگان بشکینه و د ریا وی ده، خوه قوربان و گۆری بکه.

(۱۳) هه ر ئه و چاقانی، روپ ۰۵۳.

یئە ھەول بەدە ئەقینا وان بکوژە، بلا ھەرە کارین ئەنتیکە و گران ئەنجام بەدە. چنکو ب تەنئ مرن دکاره وان ژ ھەڤ دوورکە، لئ ھینگئ ژئ، ئەقین ژ دلئ وی دەرناکەڤە. ئەو ب قئ ئەشقا مەزن، وەلاتئ خوە ھمبیز دکە. د ھەلبەستەکە خوە دە دببژە:

"ئەوئ بخوازە کیشوہرا ئەقینا من

وندا بکە.

وئئ تە د دەریا خوینا من دە، ب شەوتینە.

بلا ئاقا چەما،

بۆستەکئ بەر ب پاش دە قەگەرینە. " (١٤)

داگیرکەرەن ب تانک و توپان وەلاتئ شیرین وئرانکرینە. ھەر چ رەنگین بازارقانیئ ھەنە، تیکداینە و کوردستان سەرووبن کرینە. ھەر چ چەکین قەدەخە ل دنئ ھەنە، وی دژمنئ ھۆڤ ل دژئ گەلئ کورد بکار ئانینە. شوونوارین دژمنئ ل ھەر چار ئالیین وەلاتئ ھەنە. گوندین ھەرفاندئ، دارستانین شەوتئ، بیر و کانین گرتئ، مروڤین بی دەست و پئ، کۆرە و سەقەت، سیوی و بیژن. تە چ رەنگئ ئەشکەنجە، ستەم و ئەزیەتئ بەیستبە، ئەو ل کوردستانی و ل دژئ گەلئ کورد بکار ئانینە. دژمنا وەلاتئ وی یئ

(١٤) ھەر ئەو چاڤکانئ، روپ ٤١٧.

شيرين، پيس و كریت کرينه. له وره نه و پیدښی ته قایا ئاڅا جیهانییه. نه و ل
ئاڅی دگهره، چنکو هر ئاڅ دکاره شوونوارین پيس و گه نیین دژمنی پاڅر بکه.

"تو هر ئاڅی!

تو رنګان گهش بکيه فه... تو هر ئاڅی!

سهرهاتیا رهان بنځیسی... تو هر ئاڅی!

سنوورا ناقبه را تستان پاڅر دکی... تو هر ئاڅی!

تو هر ئاڅی... ئاڅی و هر ئاڅی!

من نه ژادی ئاڅی دڅی

تا ده مسالا ئاڅی بشووم.

من ته قایا ئاڅا جیهانی دڅی

ئاڅی عهردی ژ گونه ه و شوونوارین داگیر که ران پاڅر بکم.

من نه ژادی ئاڅی دڅی...

من ته قایا ئاڅا جیهانی دڅی! " (۱۰)

ده ما پارتا کۆمۆیستا عیراقی، د سالا ۱۹۷۸ ی ده، بریارا شه ری
چه کداریی ل دژی حوکومه تی دا، هینگی ره فیک سابری ل بۆلگارستانی
خوه ندنا خوه یا بلند ددۆماند. لی ژ بۆ کۆ پشکداریی د خه باتی ده بکه، نه و

(۱۰) هر نه و چاڅکانی، روپ ۴۰- ۴۱

دهست ژ خوهندنئى بهردده و دچه كوردستانئى. د چهند سالان ده، ئه و گه هيشته باوهريئى كۆ د ناڤ پارتيا وى ده ژى، ئازاديا بير و باوهرا نينه و پير گرفتاريئى سياسي ژى مشه بوونه. نه مازه ده ما ئه و ئاريشه بوونه سه ده مين شهري براكوژيئى، ئيدى ئه و بريارى دده: "ده ما سه روكنين عه شيرين مه ژى، ده ست ب شهري براكوژيئى كرين، هينگى ئه م توشى ئه زموون و ته جرويه كا سه خت و دژوار بووين و ناموبوونئى ژيانا من دوورپيچ كر. ئيدى مانا من وهك مرؤف و شاعرل چيا، كارهكى بى مانا و وندا بوونه كا ئه بهدى بوو. ئه نجام ديسا ده ربه ده رى و مشه ختبوونا ده رقه بى وه لاتی." (17) ئه و د هه لبه ستهك خوه ده، ره وشا كامباخا شهري براكوژيئى ده ستنيشان دكه. ده ما مه فره زه كا پيشمه رگان، وه ستياى و كه سيره، ژ چالاكيه كئى فه دگه ره ده فه رين رژگار كرى، وهك ئادهت دچن و ل مالين گوندى به لاف دبن. لى ربا هنده كا دكه فه مالا يه كئى كۆ د شهري براكوژيئى ده هاتيه كوشتن. ده ما كورى وى ده رگه هى فه دكه، يه كسه ر تف و لانه تا دبارينه سه ر وان و چ ئاليكاريئى ژى ناكه. به لى" شهري براكوژيئى گرفتاريئى مه زن ژ بو كورد و شو ره شا وى پهيدا كرينه و ب ده هان سبوى و بيژن هشتينه. له و ره يا فه ره ل سه ر هه ر كوردى كۆ ل دژى قى شهري نه پيرؤز و ويرانكه ر راوسه ته و پيلانان ژى تيك بده. ره فيق سابر، د قئى هه لبه سته خوه يا دريژ ده، ره وشا ئالوزا پيشمه رگين مه فره زى و زاروكئى

(17) هه ر ئه و چاڤكانئى، روپ 17.

پیشمەرگی کوشتی ژی، دده بهر چاقین مروقی و دلی دحلینه . ئەقە پارچەك ژ
وی هەلبەستی.

"وی شەقی، وهستیای ژ بازاری قەگەریاین

باکوزیرکی ری ل مه گرت بوو.

برسی ئەم بهر ب قوتتاری برین.

ب قوتتاخین تەتەنگان، ب پینا مه ل دەرگەهی کۆکەکی دا.

زارۆکەکی ریس و پیتخاس

پۆرەتنگینی دەرگەه قەکر . هاوار کر!

- مێرکوژینۆ

ما هوون نەبوون، وه بابی من کوشتی

چرا وه ئەو کوشت؟!!

مێرکوژینۆ!

زارۆکەکی سوور و چاقشین، پۆرەتنگین

ئەم نەناسین و دەرختین!

ب ئاخین و کەسەر بێنکیشنا

دژین گۆتن و داینه بهر تەفا

زارۆکەکی سوور و چاقشین

مه نهزانی، کوری کێژان پیشمەرگی جوانەمەرگ بوو...

مه نهزانی، چما مه بابی وی کوشت بوو!؟

ئەری ما مه بابی وی کوشت بوو!؟

كى ئەفۇ ئاگرە د رۇحا من دە ھەلكرىه!
كى ب خوينا من، قوتتار سووشتىنە قە!
خەونىن ساقايىن من دزىن و
جارەكا دن برىنىن من، كرنە نىشان؟ " (۱۷)

قى رهوشا ئالۆز و دلته زىنا ل كوردستانى، چەندىن نفىسكارىن كورد
تۆشى بىئۆمىدى و نامۆبۇنى كرىنە و چ چىژ و تام د ژيانا وان دە نەھىلايە.
يەكى وهك ره فىق سابرى، قەگە رىايە وەلاتى داكو ل دژى فاشيان خەباتى بگە
و رۆلكى د گوهرىن و پىشكەتنى دە ببىنە و خوەشى ل سەر لىقن زارۆكان
بچىنە. لى ل شوونا قى ئارمانجا پىرۆز، ئەو دكە قە ناڤا گرفتارى و كىماسىن
شۆرهشى و شەرى براكوژى. ئەو نەرازىبوونا خوە ديار دكە و ل دژ خەلەتيا
رادوھستە و ب كىمى ژى بە، ئەو پەشدارى تى دە ناكە. لەورە ئەفۇ چارە ژى،
ژ بەر نەھەقى و نە دەمۆكراسىي، ديسان وەلاتى خوە دەئىلە. ھەلبەت رهوشەك
و ھا مرۆقى دئىشىنە، نەمازە ئەگەر نفىسكارەكى راستەقىنە بە. ھىنگى دلى
وى دحەلىنە و بېھىقى و بىزار دكە. ئىدى ئەو بەر ب جىھانا تايىبەتيا خوە قە
دچە و نامۆبوون ھندە ئالىين ژيانا وى سەرووبن دكە. لەورە ئەو ھىز و
تەخمىنان د دنى و دووروبەرىن خوە دە دكە. د مەنەلۆگەكى دە، پسىارىن كۆ
بەرى فەيلەسوفان ل سەر رهوشا دنى، جە وھەرى مرۆقى، خوە زايى، مەسەلین
مرن و ژيانى، زولم و ستەمى، كرىن، دووبارە دكە. ئەفۇ چەند ژى وى سەوداسەر

(۱۷) ھەر ئەو چاڭكانى، روپ ۲۰۴ - ۲۰۶.

دکه و ب چاقه کی دن ته ماشای دنی و روودانین سهرده می دکه . ئیدی رهوش
وی بهر ب نامو بوونی دبه و ئه و ل تشته کی دن دگه ره کۆ وی بگه هینه ئارام و
ته ناهیا رۆهی . دا پارچه کا دن ژ هه لبه ستا وی (وه رزی سه هۆلبه ندان) بخوینین:

" د ئیغارا ئیغار ی ده

نیهنی رۆها من ئا نه ته بتی په رترین دکه

باکوزیرک دیمی من دگوه ره

د قوتتارا گومان و بی ته ناهیی ده

سه ری خوه ددم ئالیه کی ئاگری و

خوه ب گژلۆکی دپیچم

ئه ووره کی نه راوه ستای

ریا خوه، د دلی من ده وندا دکه

خوینا ب دیواری فه و

تۆزا مشه ختبوونی

ئیغار ی و وهلاتی تهر دکه .

دیپیری ئه ف و وهلاته

قولاچه کا برینییه و

شیلکا گولایه ل هنداق

دیپیری ئه ووره کی وهستیایه

ل سهر ده رازینکا گهردوونی ههلاویستییه

داهاتۆ و ستران، نه وهک ته نه

بېرئانين، سهربرين و ميږگا به فرين
 روژتاقابوون و نامؤبوون، نه وهك ته نه
 چهوان ته د قى مشهختبوونا دژوار ده
 مينا بهلكين زهرين پاييزى
 جادده و كولان پر كرينه؟
 چهوان ته وهك رهنگى ته ئيبوونى و بارانى
 ژيى توژگرتيى مه، قهراخا ئهسمانى و ئاسويى گرتيه؟
 هتا بيت، مشهختبوون
 فرهه و فرههتر دبه.
 هتا بيت، برين
 كوور و كوورتر دبه.
 هتا بيت، ئهقين
 ئاسى و ئاسيتر دبه.
 ئهز دى ستيرهكى چينم
 و د دلى خوه ده فه شيرم.
 ل بهر ده رازينكا مشهختبوونى،
 ئيقارهك من دپيچه.
 ئيقارهك كو باران و دارستان و
 بېرهاتن يهك رهنگ دبن.
 ب سهر ئهقرزى گومانى ده سهر دكه قم.

سهری من ب ئاسۆ یی دکه قه .

د ناقبه را

ئهسمانی پیرۆزی و کووراتییا چاقین ته ده

ناقبه ر و سنووری رهنگان وندا دکم .

مشه ختیبوونی و

داهانویا مژگرتی و

تشتین دن ژ بیر دکم .

نهینی رۆحا من ئا نه تبتی په رژین دکه .

من دکه میدگا وندا بوون ،

ترس و رهنیی .

وهك بروسکی من تهر دکه .

من دکه رهژی و خوهرلی

وهلاتی من!

چه وا خوه ب ده می قه بگرم؟

چه وا خوه ب ده تگی قه بگرم؟

چه وا خوه ب ره تگی قه بگرم؟

وهلاتی من!

چه ند جارین دن، دقئ د مشه ختیبوونی ده بمرم؟

وهلاتی من!

وهلاتی من! " (۱۸)

مروفتی کورد ههست ب ته نیبوونی دکه . چنکو بیکهسه، بی هه قال و هوگره . نه فه دبیته سهدهمین بیهتی و رهشبوونی . چنکو نه و ژی مروفته و روودانین دووروویهر و گرفتاریین جیهانی، کاری ل سه ر دکن و وی بهر ب غه ربیی و نامبوونی دبن . نه فه چهنده د قی هه لبه ستا وی ده خویا دکه .

" باشه، قی شه قی نایمه جهم ته!

دی د ناق پیله کی ده رازیم

دی ئالیی سهرما و ته نیبوونی، کمه وهلاتی خوه

ئیشه قو روجا من، کناره کی چوول کریه

باران وهک دیمی مریه

گهردوون ته م و مژه

نیازا من ژی، پیلین ده ریایی نه

نه قو شه قه ژی نایمه جهم ته

ل پشت قی ده می

دی ده مسالا ئاخ، کمه وهلاتی خوه. " (۱۹)

(۱۸) هه ر نه و چافکانی، رووپ ۱۶۸-۱۷۲.

(۱۹) هه ر نه و چافکانی، رووپ ۲۳۶.

ل غه ریبیی، نامۆبوون ژيانا وی داگیر دکه و رۆحا وی دئیشینه. ژ خوه
مرۆف هنده جارا ههست ب ره شیبوون و تاریتیه کا گران دکه. د گه له ک
هه لبه ستین وی ده، ئەف بیزاریه خویا دبن، لی ئە و نه ره قینه. چنکول دژ
راوهستان و ل سهر نفیسین، ئەو ژی هه لویسته کی د جهی خوه دهیه. ئەو د
هه لبه سته کا دن ده ژی، قی چهندی ده ستنیشان دکه.

"ب تهنی نه بووم..."

شهف... ل تهنشتا من، تهرمه کی رازای بوو

دهم... تهم، مژ و نالین بوو

وهلاتی من ژی

مسته کا تۆزا بهر بای بوو

ل بهژنا رۆحا من ئالیا بوو

ب تهنی نه بووم

ئاگره ک بووم

نهنیان گهش دکرم

پرتوو که ک بووم

دهریایی دخوه ندم. " (۲۰)

(۲۰) هر ئەو چافکانی، روپ ۲۲۵.

گهلهك جاران نفيسكارين توشى ناموبوونى دبن، ژبه ره وشا ئالوز و
ئازارين دهروونى، مينا مايكوفسكى، خوه دكوژن زى. ره فيق كه تيه د ده مهك
نه خواهش ده، ئيش و خه مان نه و دوورپيچ كويه. لى ئه ز باوه ر دكم كو، ئاليين
تارى د روخا وي ده، روونى دبن. وهك هه منگواي دبيژه: "مرؤه دشكى، لى
ناره قه. " فهرمون قى هه لبه ستا وي يا دن زى بخوين.

"ب سهر روخا من ده،
پينگافا باقيزه.
كو ئاسو خه ون به و
دهم پيلين زهر به و
باران زى له يلان به
تو من بهه ژينه.
تو دارستانا بارانى يى
دارستانا ده مسالا يى
تو ته م و توژا روويى داهاتيا من دشوى
من وه كو خه ون و عه ردى دكى
نهيئين مرن و گه ردوونى
ژ دهفته را روخا من تو مار دكيه قه. " (۳۱)

(۳۱) هه ر نه و چافكانى، روپ ۲۲۷.

ئەقەلبەستە ئى، ب بىرئانىنا قارەمان و شۆرەشگەرى مەزن فەھەدى،
كۆ دامەزىنەرى پارتا كۆمۆنستا عىراقى بوو، نقىسىيە . ئەو د سالا ۱۹۴۹ ى دە،
ژ ئالىي دەولەتا عىراقى قە، ھاتە ل سىدارەدان . گەشپىنەك دلخوەشكەر د
ھەقۇكىن قى ھەلبەستى دە ھەيە و باوهرىي دە مرقۇقى كۆ، ھىزىن تارىي
نامىنن و رۆژىن گەش ل پىشيا خەلكى ھەژارن .

"ھەمى شەقى، ھەقالى من

سەرەدانا مالىن برسى و ھەژاران دكە .

ل رەوش و كاودانىن مەزن و بچووكان دپرسە .

بەحسى راستى و سەرخوەبوون و سۆسىالىزمى دكە .

دەما وى دگرن . . .

قى جارى ل سىدارى نادن

ل كنارى چەمەكى دىشەوتىنن،

خوھلىا وى يا جوان ب ئاقى دە بەرددن

لى د سحارا رۆژا دىتر دە

جارەكە دن، ھەقالى من

قەفتەكە تىرىرى دچىنە . . .

ب دەستى خوە يى برىي چەپى

نان، گول و ئالايه كى سوور هلدگره،

بهر ب قى باژارى تى. " (۲۲)

ره فيق سابر، قى ههلبهستا دلشهوات ب مرنا بابى خوه دقه هينه. ههمى
ئازار و خه مين زاروكتيا خوه ب بير تينه و كوور دچه ناقا روخا خوه يا
شه پرزه و وه ستيايى. ئه و ژيانا بهرى مينا شه ريته كه سینه مایی ريز دكه. ههر
وه سا ئه و ديروكا گه لى كورد، رهوش و رهوشتين جقاتا كوردى يا ئالوز و
پاشدامايى ده ستنيشان دكه. باسى وه لاتی د خوينى وه ربووى ده دكه. وه لاتی
بيخوه دى و ويړان كرى. به لى " ههر تشت ويړان كرىه. ئه مر، ديروك، لاش و روخا
مروقى كورد ويړان كرىه. ئه و دخوازه د قى ويړان كرنى ده، زاروكتيا خوه
ببينه. لى ههر كو دچه، ته نيتر و غه ريبتر دبه. ب خوه ندنا قى ههلبه ستي،
روودان مروقى رادكيشنه جيهانا زاروكتيى و بيره وه ريپن كه فن زندي دكه نه فه.

" پاتوله ب سهر ئيقارى ده دبارن

پاتوله ب سهر لاشى ته يى رووت ده دبارن و

داويا ده مين ژيى ته دپيچن.

ئهز ب تليين خوه بين زاروكانه

تابلوي لاشى ته، ل سهر بهرفى چيدكم

ئهو لاشى دهرزه ك خستيه ئيقارى

(۲۲) ههر ئه و چافكانى، روپ ۲۷۳.

ټه و لاشي مينا خيچه كا زيفي
 د تاريخه وركا نيقاري ده خويا.
 پاتوله ب له ز دبارن:
 ب سهر ته نيووني ده
 ب سهر روڼدكښ ديا من ده
 ب سهر زاروكتيا من ده
 ب سهر خلكي ترسيابي كو، د حهوشا مه ده جفيبي
 ب سهر خه مگنيترين نيقاري ده، دبارن و دبارن
 نه نيقار د په يقين من دگه هه
 نه ټه داري ب ته ني ل ژير سهر ي ته به رفي گرتي
 من د كولانا سبي ده، باز ددا
 ټه ز ژ نشكافه د تهرمي ته هلنگفتم،
 ب سهر چاره نووسي ده كه تم.
 نهال ژير قي قالاتيا شيلي ده
 من ره تگي تهرمي ته وه رگرتيه
 ريبه رزه مه
 من داهاتيا خوه وندا كريه.
 ل ژير قي قالاتيا شيلي ده، د بيثري ټه م دو ديلين
 دو به ندين، ريكه فت مه ب هه قوره غه ريب دكه
 چاره نووس ژي، د دووريانه كا ټه به دي ده

مه بهر ب دو ونبوونا دبه.
 پاتوله بپترس دبارن و دبارن
 ئەز ژى شاشكره كم
 من داهاتيا خوه ونداكره
 چقه گيايه كم
 ل سهر كه قهره كى نغستى شينبوومه
 گونه هكاره كم
 من ره تگى گونه ه و شه قى گرتيه.
 نه شه د په يقين من دگه هه
 نه ئەو دارى ب تهنى ل سهر سهرى ته، بهرفى گرتى
 نه لاشى ته، مانايه كى دده بوونى
 نه پرسيارين من بين بى بهرسف. (۲۳)

ب راستى ژى، مروقى كورد و وه لاتی كوردان د دل و مه ژيى ره فبق سابرى
 دهيه. هه مو هزر و ته خمين، بىر و باوه رين وى همبىز كرينه. وى وه لاتی خوه
 هلگرتيه و ل هه چار ئالين دنى گيرانديه. ئەو بى وه لات نه كاريه بژى. هه ر
 چهند وى د خه باتا خوه يا سياسى ده، باوه رى ب دروشمى "ئەى كاركه رين
 جيهانى يه ك بگرن" و "سنوور د ناڤه را كاركه ران ده نينه" هه بوويه، لى ژ
 هه لبه ستين وى خويابه - نه مازه د فان سالىن داويى ده - كو وه لات پاريزه كى

(۲۳) ئاوئنه و سئبه ر. هه لبه ست، سوئد ۱۹۹۶، روپ ۷-۲۸.

بلنده و دروشمی کوردستانهکا ئازاد و سه‌ریخوه، ئارمانا وی یا هه‌ری مه‌زنه. گری، ئازار، خه‌م، ده‌رد و کۆفانین گه‌لی کورد، د هه‌لبه‌ستین وی ده، سه‌ری هلدن و ئه‌و ژێ مینا ئه‌حمه‌دی خانێ و هاجی قادری کۆیی، هه‌وار دکه:

ئاخ وه‌لاتی من!

ره‌فیق سابر، د سالا ۱۹۵۰ ی ده، ل بازاری قه‌لادزی ژ دایک بوویه. د سالا ۱۹۷۴ ی ده، پشکا کوردی ل فاکولتا ئه‌ده‌بیاتی ل زانینگه‌ها به‌غدایی ب داوی ئانیه. هه‌ر ژ سالا ۱۹۶۹ ی و ئه‌ده، ده‌ست دایه‌ نفیسینا هه‌لبه‌ستان و د رۆژنامه و کۆفارین کوردی ده به‌لاڤ کرینه. ژ سالا ۱۹۸۲-۱۹۸۷ ی، پشکا فه‌لسه‌فی ل بۆلگارستانی خوه‌ندیه و شه‌هاده‌تنامه دۆکتۆراییی وه‌رگریه. سه‌رنقیسکاری کۆفارا رابوونی بوو، کۆ ل سویدی ده‌اته وه‌شاندن. من هه‌لبه‌ستین د فی لیکۆلینی ده ب کار ئانین، ژ تیپین عه‌ره‌بی و کورمانجیا ژیری قه‌گه‌ه‌رتینه تیپین لاتینی و کورمانجیا ژوری. ل ته‌قایا هه‌لبه‌ستان، من ژ هه‌شت دیوانین وی هه‌لبژارتینه کۆ، د ناڤه‌را سالین ۱۹۷۰-۱۹۹۵ ی ده، یین هاتینه چاپ کرن. مه‌به‌ست ئه‌وه کۆ خوه‌نده‌قانی کورمانجین ژوری ب دروستی تیپه‌گه‌ن، و ج و مفایی ژیی وه‌رگرن.

هه تا نها وی نه ف بهره مین ژیری چاپ کرینه:

۱. پشکۆکان ده گه شینه وه. هه لیه ست، به غدا، ۱۹۷۶
۲. ریژنه. هه لیه ست، مه هاباد، ۱۹۷۹
۳. سووتان له به رباران دا. هه لیه ست، لهنده ن، ۱۹۸۶
۴. وه رزی سه هۆلبه ندان. هه لیه ست، لهنده ن، ۱۹۸۷
۵. لاوکی حه له بجه. هه لیه ست، بیرووت، ۱۹۸۹
۶. کاروانسه را. هه لیه ست، سوید، ۱۹۹۰
۷. وه رزه به ردینه. هه لیه ست، ئەلمانیا، ۱۹۹۱
۸. به ره و میژوو. فه کۆلینا فکری و سیاسی. سوید، ۱۹۹۱
۹. دیوانی ره فیک سابره. هه لیه ستین سالیین ۱۹۷۰-۱۹۹۰. سوید، ۱۹۹۳
۱۰. ئاوینه و سیبه ره. هه لیه ست، سوید، ۱۹۹۶.

بەرگري و خوهر اگرتن دهه لبه ستين چه مه سه عید چه سه نی ده

چه مه سه عید چه سه ن، هه لبه ستان، ره خنه گر و وه لاتپاريزه کی ناقداری کوردستانا باشووره. ب کورمانجیا ژیری و ب تیپین عه ره بی دنقیسه. ئە فه ژ سیه سالان پیتره هه لبه ستان فه دهینه و هه ر وه سا ره خنه گره کی ناقداره و چه ندین پرتووکیین وی، باشترین گه واهیین فی راستیی نه.

ئو وه ک ته قایا خه لکی کوردستانا داگیرکری، د ناڤ شه ر، کوشتن، سۆتن و ویرانکرنی ده، مه زن بوویه. ده ما فرۆکیین دژمنی، گوند و ده قهرین وه لاتی بۆمبه باران دکرن، ئە و زارۆک بوو. دیمه ن و کاره ساتین هینگی، ژ به ر چاقین وی وندا نابن. ئاشکه رایه، هه ر که سی ئاگه هدارى ره وشا کوردستانا باشوور، باش دزانه، کۆ ئە فه شه دهیته ویران و خۆپانکرن. له و ره وی زارۆکتی، خۆرتانی و ته قایا سالین ژيانا خوه د گه ل قان کاودانین ئالۆز و روودانین دلشه وات بۆراندینه. وان بوپلاتان رهین خوه، کوور د دل و مه ژیی وی ده، کۆلاینه. فی چه ندی ژى، ب به ر فره یی د هه لبه ستین وی ده، سه ری هلدایه. له و ره، فه هه د گه رده وانی، نقیسکاری و هه لو یستین وی، هۆسان ده ستنیشان دکه:

"چه مه سه عید چه سه نی، رژيما عیراقی، باش ناسکریه. ژ به ر هندى ژى، ئە و وان، ب خوه نده کارین هیتله ری ل قه له م دده." ⁽¹⁾

⁽¹⁾ رۆژنامه یا سه رده می نوو. هه ژمار ۴۰.

خویایه کۆ، هەر چ حوکومهتێن دهاتنه عیراقی، کهڤنه په‌رست، شۆفینست
 و ل دژ ده‌مۆکراسیی بوون . هەر چه‌نده هنده‌کان ل ژێر گورزی خه‌بات و
 قوربانین گه‌ لێ کورد، پشکه‌کا مافین وی ئه‌ری دکرن، لێ هه‌ر ده‌ما ئه‌و
 حوکومه‌ت ب هیز بیان، دیسان لیڤه‌ دبوون و ل دژ رادوه‌ستان و پیلانین گه‌نی
 دادنان. نه‌مازه حوکومه‌تا به‌ عسا فاشیست، کۆ مه‌زنترین کاره‌ساتین کوردستانا
 باشوور، ب ده‌ستین چه‌په‌لین وی هاتنه ئه‌نجام دان. به‌ لێ، زولما دژمنان گه‌له‌ک
 بوو، نه‌خاسمه به‌رانبه‌ر ته‌خا هه‌ژار و ته‌په‌سه‌ران. ل سه‌ر قی چه‌ندی، فازل
 جاف دنقیسه: "حه‌مه‌سه‌عید هه‌سه‌ن، ب زمانێ خوه یی ده‌وله‌مه‌ند، باسی
 خۆشه‌ویستی کوردستانی، تیکۆشینا خه‌لکی وی‌خه‌باتا کارکه‌ر و هه‌ژاران دکه.
 (٢)"

سته‌م به‌رده‌وامه و مافین مرۆقی کورد د بن بیان قه‌ ددن. له‌وره ئه‌ده‌بی
 به‌رگری و خوه‌راگرتنی، ژ دایک دبه‌ . گه‌ لێ کورد ژێ، مینا ته‌قایا گه‌لین
 بنده‌ست، دژ حوکومه‌تین هۆڤ و درنده، خه‌بات کریه، لێ مخابن هیشتان رزگار
 نه‌بوویه و نه‌گه‌هشتیه ئارمانجین خوه یین پیروژ. لێ ل سه‌ر خه‌بات و قوربانیا
 به‌رده‌وامبوویه . هه‌مه‌سه‌عیدی دژی رژیمی هۆڤ نقیسه و چ جار سه‌ری خوه
 نه‌چه‌ماندیه . ئه‌و یه‌ک ژ هه‌لبه‌ستفانین به‌رگرییه و ل سه‌ر قی چه‌ندی ژێ،
 سروه‌ه‌زیز دنقیسه: "حه‌مه‌سه‌عید هه‌سه‌ن، هه‌لبه‌ستفانه‌کی ناقداری

(٢) پرتووکا بیانیان. ژ وه‌شانین پرتووکخانا گشتی ل سویدی. مه‌ژمار ١٢، روپ ٨٨.

به رگريپيه. ئه و د نفيسينا ههلبهست و بابهتین رهخههیی ده، خوهدان ریبارا
تایبهتیا خوه یه. ^(۳)

من بهری ژی، حه مهسه عید دناسی، لی ناسین و تیکه لیپین مه، د سالا
۱۹۷۹ ی ده، پیتر و ب هیتر بوون. به لی، د وی سالی ده، ل بازار ی سلیمانیه،
فیستیقالا دو یی یا ههلبهستا کوردی چیبوو. هینگی دژمنی فاشی، ب سه دان
گوندین کوردستانی دشه وتاندن و روژی ب ده هان خورتین کورد ژی، د زیندانان
ده، ل بهر نه زیهت و نه شکه نه یی شه هید دبوون. لی ل چیا و ده شتین وه لاتی،
پیشمه رگه یین قاره مان، شه ری رزگاری و خوه پاراستنی دکر و د بازاران ده
ژی، نفیسکارین کورد یین وه لاتپاریز، ههلبهستین شورشگه ری و به رخواه دانی
دخوه نندن. ئه ری، د وی فیستیقالی ده، وی ههلبهسته کا خوه خوه نند و
ئه سمانی بازار ی، ژ په یف و رسته یین به رگریی پر کر. ئاگر ل بن پین دژمنی
هل کر و رهین خوه راگرتنی ژی، د دلین خه لکی ده، کوورتر کرن. به لی، وی ل
بهر چاقین ده هان سیخور، کریگرتی و به رپرسین دژمنی، ههلبهستا خوه،
بیترس و بی کۆ بهایه کی بده وان، پیشکیشی خه لکی کر. ژ بهر هه لوپستین وی
یین دژی فاشیان و ژ بهر وی ههلبهستی ژی، چه ندین جاران راکیشایه ده زگه ها
ئاسایشی و ژی ره دگوتن "ته ژ مه ره گوتیه، کۆ ئه م نه فیین هیتله ری نه. ل
سه رفی چه ندی، کوشتنا ته ره وایه. لی تا کۆ ته نه هرفینن، ته ناکوژین، چنکو
ئه م ناخوژن پاله وانان دورست بکین. ^(۴)

^(۳) هه ره ئه و چافکانی. هه ژمار ۱۹، روپ ۹۰.

^(۴) دیوانا هه له بجه خه ززه ی خه مناکه. سوید ۱۹۸۸، روپ ۶.

ئەو دەھەلبەستا خوە دە، پیلان و نەخشین دژمنی خویا دکە، خەلکی ژى
 ھشيار دکە و پالددە خەباتى. ئەو باژارى ھەلەبجە، ب خەزە یى فەلستینى،
 دشبەینە. ئەو ب دلەکی شەوتى و ب رۆحەکا شۆرشگىر، زارۆکین کورد پالددە،
 کۆ پۆلیسان کەقرباران بکن و دکاندار ژى، دەرگەھا ب روویى وان دە، بگرن.
 ئەو پیشبینى دکە، کۆ ئەگەر کاودان ب قى رهوشى بچە، ھینگى وى تەقايە
 گوندى کوردستانى مینا گوندى ژیرنیکا ئسپانى، ویران و کاقل ببن. ژ خوە
 پشتى چەند سالان ئەنجام ژى، ولۆ بوو. ئەو ددە خویا کرن، کۆ سەدام ژى،
 خوەندکارەکی ھیتلەریە و زەھاکی چەرخى بیستییە. رۆژى مەژى دەھان
 خۆرتان ددە مارین ھناقین خوە و ھەر تیر نابن. لى ل داویى باوەرى ھەیە، کۆ
 رۆژا گەش ل پیشە و گەلى کورد دى گەھە ئارمانجین خوە یین پیرۆز. ئەو دە
 ھەلبەستا خوە یا سەرکەتى و ب ھیز دە دبیزە:

"ھەلبەجە خەززا خەمبارە و

زارۆک پۆلیسان کەقرباران ناکن.

دکاندارین دۆکان،

ب رووی پۆستالان دە، ناگرن.

سلیمانى سۆیۆتۆیە و

خۆرتین وى بەرسیتگى سیخورا ناچرینن.

تەقايە گوندین کوردستانى،

چاقەری ئەنجاما ژیرنیکایە.

كۆقار و روژنامه، ئازانسا دەنگ و باسان ژى،

د گوھين گاي ده، رازايه!

ئازريايه.

بازاري ستيگايه و ئازريايه.

ھەر خوەندكاري خوەندنگه ھا ھيتلەريه

گري وي ل قى جھى ئاليايه.

ستيگين ھار

ب قى سئوري ژى رازى نابن

باپيري وان نه خشه كيشايه.

ل جھم وان وھيه:

ديروك عەرەبانه يه و ب ئارەزوويا وان

دى ب پاش ده چيت و ئەق كارە رەوايه. " (۹)

* خەزە: بازارەكى عەرەبايە ل فەلستين ى. ل ويى زاروكان پوليسين ئيسرائيل ى

كەفرەباران كرن.

* سويوتو: بازارەكى ئەفريقا ژيري يه، خەلكى وي شورشگەرن و د گەل مانديلاي خەباتەكا

گەرم دكرن.

كارتىكرنا قى ھەلبەستى ل سەر خەلكى و پيشمەرگەيان گەلەك بوو. لەورا

(۹) ھەرئەو چاكانى، روپ ۱۰ - ۱۲.

په یقین ماموستا پشکووی، کو هینگی ل دهه را سلیمانی، به رپرسه کی پیشمه رگه یان بوو، جهی سرنجی نه. نه و دبیزه: "نه هه لبه سته، یه که م شیلکا گولین نه ده بی به رگری بوو کو، ب رووی داگیرکه ران ده ته قی. وی ده می قی هه لبه سته، هیز و گه رمیه ک خسته دل شورشگه رین باژار و چیان. ده ما کاسیتا وی گه هشتیه بنگه هین مه، د ده مه کی کورت ده، دل پرنیا پیشمه رگه یین هشیار، ژ بو خوه کره هیلین.^(۱)

به لی، زیره کی، هشیاری و پیشبینین همه سه عید حه سه ن ی هه لبه ستان، جهی خوه گرتن و خویابوون. چنکو پشتی هینگی ب ده مه کی کورت، ل چه ندین باژارین کوردستانی، خوه پیشاندان چیبوون. زاروکان پولیس که قباران کرن، دکانداران، دکانین خوه ب رووی پوستانان ده، داخستن و خورتان ژی، به رسینگی سیخور و کریگرتان گرتن. هه ره سا مینا باژاری ژیرنیکایی، ب سه دان گوندین دن ژی، دژمنی هوق شه وتاندن و ویران کرن. به لی، فاشیین عراقی، ژ نه قیین هیتله ری ژی، درنده تر بوون و کوردستان د خوینی وه رکن. روودان و کاره ساتین چه کی کیمیاوی ل هه له بجه، باليسان و گه لیلی بازی و هه تا دگه هه ره فا مه زن، ژ بیر ناچن و برینین وان کوورن. کوورن د دلین گه لی مه بی هه ژار و بیخوه دی ده. نه ری، ژ بو هه لبه سته کا هوسان، دبه مروقه هاتبا کوشتن. لی دژمنی نه دخواست ب نه شکه رایبی وی کاری نه انجام بده، لی دفیا وه لاتپاریرین کورد ب رییه کا وه سان به رزه بکه، کو که س پی نه زانه یان

^(۱) کوزارا نووسه ری کورد. هه ژمار ۱، سال ۱۹۹۰، روپ ۷۳.

ژی ل بهر خه لکی وندابکه . ژ ترسا گرتن و کوشتنی، ئەو نه چار دبه، کۆ سلیمانیی ب جی بهیله و قهستا چیا بیین ئاسی و بلند بکه، د ناف ریزین شوره شا کوردی ده، خه باتا خوه بدوومینه .

وی باوه ری ب ریبازا ئەده بی ریالیزی ههیه، له وره ئەو پیتر گرنگیی دده نافه رۆکی و دخوازه ب نیزیکتین ری، خوهنده فانی بگه هینه مه بهستین خوه . لی فورمی ژی، ژ بیر ناکه و ههلبهستین خوه ب ئاشوپا به رفره ه، موسیقا شعری، مه نه لۆگ، دیالۆگ، وینه بیین جوان و زمانه کی ره وان دخه ملینه . ئەو د هه قه یهینه کا خوه ده، دبیزه: "هونه ر ب گشتی کۆ (ئهدب پشکا هه ره گرنگه) دفی خۆدیکه کا راستگۆ و زیندی به، هه می ئالیین ژیا نی نشان بده . ئەو هونه ری ژ ژیا نی غه ریب به و گرنگیی نه ده چاره نفیسا مرۆفی، هینگی وی چ رۆله ک نابه . هنده ک وه سان هزر دکن کۆ، ئاوردان ل ئازار و خه مین رۆژانه بیین خه لکی، نه کاری نفیسکاریه، لی ئەز باوه ر دکم، کۆ ئەو نفیسکاری ل سه ر ریبازا ریالیزی نه چه، نه ل وه لات و نه ژی ل وه لاتی بیانیان، دکاره هه بوونا خوه مسووگه ر بکه ."^(۷)

به لی "هه لبه ستفانی راستگۆ، په یاما شورشگه ریی دگه هینه خه لکی. ئەو هه لبه ستی دکه تفه نگ و فیشه ک، دکه نان و ئاف ژ بو تیهنی و برچیان، وزه و هیزا وان بلند دکه و وان بهر ب هشیاریبون و خه باتی دبه . د فی قوناغا ئالۆز و

(۷) همه سه عید سه سن . سه باره ت شعری هاوچه رخی کوردی، لیکۆلین . سوید ۱۹۹۲، رووپ ۱۵۰ .

دژوار ده، گه لى كورد پيويستی ب فان ههلبهستان ههيه. وهرن ب ههقره وئ
بخوين:

گهر وه زانى ههلبهستا من
ژ كووراتيا ژان و خه مين وه دهرنه چوو.
ههست ب برچيبوونا وه نهكر،
ژ هيزا دهست و لهپان نهبوو.
گهر وه زانى ههلبهستا من
ههلبه پرسته، ترسنوكه.
دبنگه هى چهوسينه ران ده،
دله رزه و ل سهر چوكه.
گهر وه زانى ههلبهستا من
د گهل رابوونا جاده يئ، سروودا وه قه نه گيره.
د گهل يه كه م هيرشا وه،
سپنگى نه ده بهر گولا و دلى پى ره.
گهر وه زانى ههلبهستا من
شه هى دهستى فلان كه چا دهوله مه نديا.
ب پورى دريژ و سستى نازه نينه كى قه گریدا يه.
گهر وه زانى ههلبهستا من
چه پهرى وه ب جى هيللا،

سه خمه رات شه راب، ژن و پاره يا.

هه رچ هه لبه ستا من گوته،

مينا گونه هكاره كي مه زن

هه لاويسن، گه رده نا وي ل سئداره يا. ^(۸)

ده ما مروقه هه لبه ستين وي دخوينه، خويا دبه كو نه و دچنه خانه يا نه ده بي ريباليزما سو سياليست. له و ره به ره مئین وي ژي، ره نگدانا هزر و بيري کاکه ر و هه ژارايه. نه و مينا نه ديبي ترستوك خوه د بن په رده يا ته م و مژي ده نافه شيره. به لكو" ب هه مي هيژا خوه ده مي ميداني و هه رچ ژ بو وي چيني پيوست به، ديژه و هه لويستين شورشگيره ژي وه رديگره. ژ بهر هندي ژي، حه زا هه ژاران زيده دكه و كه ربا دژمان پيتر دكه. لوركا دبي: "پيوسته هونه رمه ند د گه ل گرین و پيکه نينا گه لي خوه به."

وي باوه ري ب قی پرنسيبي هه يه و دبي: "گه لي كورد د قوناغه كا سه خت و دژوار ده دبوره و نابه نفيسكارين وي ل به ندا هندي بن، كول سهر به ره مئین خوه بژين. به لكو، ده ي بيترس بنفيسن و چاقه ري سهرگيژيا بن و ل سهر به ره مئین خوه بهينه كوشتن. نابه نفيسكار ساخته و سازشي بکه. نه گه ر نفيسكاران ژي، سهرين خوه شور کرن و يا پيوست نه گوتن، ئيدي كي دي راستيني ده ستنيشان بکه! ^(۹) به لي، ژ بهر گوتنا راستيني و هه لويستين خوه

^(۸) ديوانا تافگه و بنار. به غدا ۱۹۷۸، رووپ ۴۷.

^(۹) حه سه عيد حه سن. سه بارهت شعري هاوچهرخي كوردي، ليكولين. سوئد ۱۹۹۲، رووپ ۱۵۰.

تووشى چەندىن گىرقتارىيان بوويە. ئەو د ھەلبەستتا خوە دە، بەرەقانىي ژ چىنا
ھەژار دكە. وان ھشيار دكە و بەر ب خوەراگرتن و سەرھلدانى دبە. ھەر چەندە
ھىشتان يىن مينا ھۆلاكو، جەنگىزخان، ھىتلەر و سەدامى ل دنى مانە و ستەما
خوە ددۆمىنن، لى ھىز و خەباتا ھەژاران، كەلا و كوچكىن وان بەھرفىنە.

''د ھشكە كەلەكا تەختى سولتانى مەزن و بچووك دە

لاشى ھەزاران ھەژارا رىزكرىە.

ھۆلاكو ساخە،

ھىتلەر ماىە و جەنگىزخان ھاتىە.

لى ھىشتان توژا گورستانى ل سەر كارگەھا راخستىە.

بېنا خوېنى جاددە گرتىە.

ھەژارينو:

كەنگى ئاگردانى ھناقىن وە، دى گەش بە؟

كەنگى ئەورى بېنا ھەو، دى دەنگ بە؟

كەنگى بارانا وە دەست پى دكە؟

خەنا خوېنى ژ بو دەست و تلىين

بوكا دەمسالەكا نوو قرى بکە؟

كەنگى دى دەست دنە قامچى؟

که تگی ههسپی رابوونا وه،

دی گههینت مزگینی: " (۱۰)

حه مهسه عید، وی دیواری د ناڤه را ههلبه ست و خه لکی ده، دهه رفینه و دخوازه وی ناگه هدراری ته قایا گرفتاری و ئالوزیان بکه. وی دقئ مه به سستین خوه بگه هینه جه ماوه ری رووت و هه ژار. ژ خوه ئه و ژ بو وان دنقیسه و رۆله کئ د گوه رینی ده ژی دبینه، چنکو تیدگه هه، کو ئه ده ب چه که کئ چینیایه تی و هۆیه کئ خوه راگرتن و پالقه دانئییه. د قئ ههلبه ستا خوه ده، باسی رهوش و کاودانین ژيانا رۆژانه یا خه لکی دکه، کو چاوان دبن سته م و زولما فاشیان ده دناله. دخوازه روودانین دلته زین و برینین گه لی کورد، نیشا مروقاتیی بده.

ئه گه ر ناڤین هه می ته یرین،

د کوردستانی ده، دهین و دچن

ژ زارو کین کورد بیرسی

ئه و نزانن.

لی ئه گه ر پرسیارا ناڤین ته قایا

چه کین ل گوند و باژارین

کوردستانی ب کار تین بیرسی

دی هه میان بیژن.

ئه گه ر ژ زارو کین کورد

(۱۰) دیوانا هاژه. سوئد ۱۹۹۶، روپ ۳۱ - ۳۲.

ناقیڻ سەرۆکی ل خوہ کرین، بیرسی

ئەو نزانن.

لی دی ناقیڻ تەقایا قەسابخانەییڻ ب فەرمانا

سەرۆکی ئاقا بووین، بیژن.

ئەگەر ناقیڻ کارەساتیڻ کوردستانی

ژ زارۆکیڻ کورد بیرسی:

ئەو دی بیژن:

یە کەم: کارەساتا ھەلەبجە.

دویم: ژ ھەر کرنا نانی خەلکی مشەختی بادینانی.

سییەم: قەگوھازتەنا پشەدەری.

چارەم: دۆلا مرنی ل باژاری سلیمانیی.

پینجەم: برینا زمانی اترکی چیا.

شەشەم: کەمەرا کەسکا وەلاتی شامی.

ھەفتەم: دۆزەخا ل بن سیبەرا رھین ئیمامی. " (۱)

ئەو زولم و ئەزیەتا دژمنی فاشی ل سەرگەلی کورد دکر، نە ھیتلەری و نە
ژی ھۆلاکۆی کریە. رۆژی ب دەھان گوند دسەوتاندن، کانینی ئافی دگرتن تا کۆ
کەوال و تەوالین کوردستانی ژ، مفای ژێ نەبینن و ژ تیھنا بمرن. ھەر دەما

(۱) دیوانا لە سایەیی چەقۆ دا. سوئید ۱۹۹۰، روپ ۵۲ - ۵۴.

یەکی نەرازیبوونا خوێ دیار کریا، یە کسەر گولە باران دکرن. ئی وه لاتپاریزین کورد ب قی چەندی رازی نەبوون. خورتین کورد خەبات پیشدە برن و ژ ئەنجاما هندی، زیندانین دژمنی تژی بوون. پیشمەرگەیین قارەمان ژێ، شاخ و چیایین وه لاتێ، کربوونە گۆرستانا فاشیان. بە ئی، د قی ریا پیروژ دە، ب هەزاران کورد، زارۆک، ژن، کال و خۆرت شەهیدبوون و ب خوینا خوێ یا پاقرژ، دارا ئازادیی ئافدان. ئەو د گەلەک هەلبەستین خوێ دە، باسی رۆلا وان شەهیدان دکە، کۆ مینا میرخاسان دچوونە سەر سیداران. هەلبەت دی دیرۆک رووپەلین زینین ژ بو وان خەملینە. ورن قی هەلبەستی بخوینن.

(بو شەهید ئەکرەمی)

۱

"د سەردەمەکی تاری دە،

یە کەم ستیر چاقی تە بوو.

یە کەم دلۆپا بارانی،

خوینا تە یا ریتی بوو.

یە کەم بشکوژا ل بەندا گەشبوونی،

روویی ئەقینا راستەقینە یا هەتاقا تە بوو.

یە کەمین پیشمەرگە بووی و تە یە کەم چەپەر هەلبژارت.

یە کەم نامە یا ئاگری، تە بو هەمییزا

سار و بیدەنگا تە پەسەران هەنارت.

ئەز دزانم یی تیهنی، چەند دل ل جەم ئاقییه.

بەلگ چەند ھۆگری تاکیه.

لاسی چەند غەزال دقیا

پەلاتینک چەند شەیدا یا گولئییه.

لی کی دزانە

تە چەند تەخا کارکەرەن خوەش دقیا؟

لی کی ھەیه بکارە

د ناقبەرە ئەقینا تە و ھەزاران دە،

سنۆران دەینە و بکوژە ھیقییا؟" (۱۲)

دەما شۆرەشا کوردی، د سالای ۱۹۷۵ ی دە، شکەستی. پەردە یەکا رەش
خوە ئاقیتە سەر کوردستانی. بیئۆمیدی و رەشبینی د ناڤ خەلکی دە
پەیدا بوو. فاشیین عیراقی ژێ، دەست ب پیلانین خوە یین چەپەل کرن.
خەلکی بیچارە و بیگۆنە، ڤەگۆهازتنە دەڤەرین ژیریا عیراقی و ب دەهان ب
دزیڤە ژێ کوشتن. دژمنی وەسان ھزر دکر، ئیدی شۆرش ل کوردستانی ژ دایک
ناپە و دی گەلی کورد د بن پۆستالین لەشکەری خوە دە، ھەرشینە. بەلی،
ھەرچار ئالیین کوردستانی ب دژمنان داگرتی بوو و ھەمی رژیمیین داگیرکەر،

(۱۲) دیوانا سەمای گولالە سوورە. سوئید ۱۹۸۷، رووپ ۷ - ۱۳.

پیلان و نه خشین کریت، ل دژ گه لی کورد دادنان. لی ژ ناڤ ئاگر و مرنی، ب دهان خورتین ئازا، ده رکه تن و دیسان دست ب شورشی کرن. یه ک ژ وان قاره مان و ژیهاتیان، دلسوز و ئه فینداری گه ل و وه لاتی خوه ئارام بوو. وی ب دسته کی تفهنگ و ب یی دن ژی قه له م هه لگرتبوو و ل چیا و ده شتین کوردستانی، مینا که وا دقه بی. لی سه د حه یف و مخابن زوو که ته بووسه یین دژمنی و شهید بوو و گه هشته کاروانی نه مران. به لی“ حه مه سه عید د قی هه لبه ستا خوه ده، وی ب بیر دهینه. خه باتا وی ب یا فه هدی، که نه فانی و گیفارای فه گری دده.

(بو شهید ئارام)

۱

”ل پاییزی، ته گه ولین سه وۆرین بوه هاری
 قهفته قهفته جه قفانندن و جاردن
 چیا یی ویرانگری، کهره گولندان.
 ته ئازارین کارکه ران و کولانین رهش و رووتنا
 کرننه په پشته و جاردن
 ته قهستا میرگا کر و بوویه دوستی چیان.

۲

چاقی ماقی ن ل ته یه
 ریویه کی سهرسهختی و د قی شیه فا ترسناک ده
 ل کویه کی بلند، یه کهم مومی هه لکی و ددهینی.
 چاقی ماقی ن ل ته یه
 دهلیقه بی نادای گورگ بیینه کی ته نا بین،
 ل ههر بوس ته کا ع هردی.
 توفی قولکانا نه کا نوو دره شینی." (۱۲)

* نارام: سهکره تهری کومه لاره نجه رانی کوردستانی بوو، د رۆژا ۳۱. ۱. ۱۹۷۸ ع ده، ل
 گوندی ته نگیسهر، ده فها را قه ره داخی شه هید بوو.

ئه ده بی بهرگری د سهنگهر و چه پهران ده، دهی نفیسین. د نافشهری ده و د
 گهل هیرش و په لاماردانی، ژ دایک دبه. لی ئه دیبی ب دۆزا خوه یا ئادل قه
 گریدایبه، ئه و د وه لاتین غه ریپی ده ژی، د گهل خه م و ئازارین گهل خوه
 دژی. چنکو ئه و بۆ خوه شی و که یفی نه هاتینه ده رقه ی وه لاتی، به لکو ره وشا
 ئالۆز و کامباخ ئه و نه چار کرینه. حه مه سه عید، ل وه لاتی و ل ده رقه ژی،
 راستگو بوویه و د پرسا گهل خوه ده هلیایه. وی د باژاران، د چیان و د
 ئه وروپا ده ژی، خه باتا خوه کریه و ئه فراندین وی هه بوونه. ژ بهر قی چه ندی
 ژی، هه لبه ستین وی زوو دچنه د دلی خه لکی هه ژار ده. وی به رده وام

(۱۲) دیوانا هاژه. سوید ۱۹۹۶، روپ ۶۴-۶۸.

هه لویستین راسته قینه هه بوون و ل سهر هندی ژی، چه ندین جاران تووشی
سهرئیشی و گرفتاریان بوویه. ئه و دبیزه: "نه کو ئه ز بی نفیسینا هه لبه سستان
ناژیم، به لکو" شعر ژ میژه یه کو، گه ف و هیرشان ل من دکه. ئه ز ده ست ژ
هه لبه سستی به رنادم؟ ژ خوه چ نه مابوو، فاشیین عیراقی ل سهر (هه له بجه
خه ززه ی خه مناکه) و ئاغا ژی، ل سهر (هه لبه ست هه لویسته) داوی ب ژیا نا من
بین. ^(۱۴) ب راستی ژی، هه لبه ست ل جه م وی هه لویسته.

"بیست و چار سال بوو
ل سهر انسه ری وه لاتی
پولیسان وینه یین دکتاتور
ل دار و دیواران
ل که قهر و سینگان دابوو
لی گاغا تراری خه لکی پر بوو
سولتانی ترسنوک.
ل بهر پیلا ئازرینا خه لکی
که ته سهر چوک.
د چند سه عه تا ده

^(۱۴) دیوانا سه مای گولاله سووره. سوئد ۱۹۸۷، روپ ۲۰ - ۲۲.

وینه یه کی نه دریا یی سهرۆکی
ل ته قایا وهلاتی نه ما. " (۱۵)

نه ئه و سهری خوه ژ بو دژمنی دچه مینه و نه ژی، ب فیت و فه رمانا سولتانا
دنقیسه. ئه و نابه زرنا و بوقا چو هیژین سیاسی ژی. له ورا ن ئه و دبیزه: "ده ما
ئه ز دنقیسم، به رژه وهندی، سیاسهت، پارتی، رژیم و سولتانه کی ل بهر چاڤ
ناگرم. ئه ز دزانم هه لبه ست هۆکاره کی مه زن نینه ژ بو نه هیلانا رژیمی و
هه پفاندنا که لا سولتانی، لی دکاره تلیی د چافین چه وسینه ران ده بکه. ئه ز ژ
مینا (هیژمان هیسه) وی چه ندی په سند دکم کۆ، ب ده ستین فاشیستان بهیمه
کوشتن، نه کو ببه فاشیست. " (۱۶) به لی، د گه ل ئاخ و نالینان مه زن بوویه و
هه ر چ زولم و سته ما فاشیین عراقی هه یه، دیتیه و ل دژ ژی، خه بات کریه و
هه لو یستین شورشگیرانه وه رگرتینه. ئه و د فی هه لبه ستا خوه ده، ب فی
رهنگی سه نگ و رۆلا هه لبه ستی ده ست نیشان دکه.

(۱۵) دیوانا له سایه ی چه قو دا. سوید ۱۹۹۰، روپ ۰۷.

(۱۶) هه ر ئه و چاڤکانی، روپ ۰۵.

* ھېرمان ھيسە: نقيسكارەكى ئەلمانىي ب ناۋ و دەنگە. خەلاتا تۆبلى ۋەرگرتىپە و ل دژى فاشيان نقيسيە.

"ماسى كەتگى گوھ ددە

سنۆرى ئاقا ناۋ ۋەلاتان.

با كەتگى گوھ ددە

سنۆرىن ئەردى نابقبەرا ۋەلاتان.

عەور كەتگى گوھ ددە

سنۆرىن ئەسمانى ناۋ ۋەلاتان.

ھەلبەست كەتگى گوھ ددە

ياسا چىكريا سولتانان. " (۱۷)

رەوشا كامباخا ۋەلاتى، ستەم و ئەزىيەتا دژمنى ھۆڧ، ئەو نەچاركر كۆ، ژ كوردستانى مشەخت ببە و بگەڧە كۆلانين غەربىي و نامۆبوونى. مەزنان راست گۆتپە: "كەڧر د جھى خوە دە ب سەنگە. " لەورا دەما يەك ژ نەچارى ۋەلاتى خوە دەيىلە، ئەو دكەڧە بەر حنگ و دنگين خەم و ئازاران. غەربىي دلى ۋى دچرمىسینە و ژيانى لى تال دكە. ئەو دىپژە: "نقيسينى ل باژار و ل چىاي ژى، ژ سەرتئيشىي پىڧە، چ ژ بۆ من نەئانپە. لى ل قى دەرى، ل قى غەربىي و دورىي، رۆژ نپنە كۆترا خەيال و ئاشوپا من، نەڧرە و نەچە ۋەلاتى، بنارى گويژە. ب

(۱۷) ديوانا ھەلبجە خەزەھى خەمناكە. سوئد ۱۹۸۸، رووپ ۲۴-۲۸.

شەق و رۆژ، خەونان ب کوردستانی قە دبینم. ژ بەر هندی ژێ، ل دووری، د گەل تەقایا تشتان غەریب و نامۆ مە. نقیسینی ژیا نا من راگرتیه و ب نقیسینی دژیم و هەبوونا خوە دپارێزم. ئەگەر من نەکاریا بنقیسم، من وی نەکاریا بژیاما. ^(۱۸) ئەو د قی هەلبەستی دە، خەم و دەردین دووری قە دەهینه. کوردستان ب هەمی خوەشی و تەهلین خوە قە، د دلی وی دەیه.

* گوێژە: نێزیکترین چیا یی بازاری سلیمانیه.

"ژ شار باژی سەخت و ئاسی.

ژ بناری سەگرمە ی،

دەما چەند میلا ژ دلی کوردستانی

دوور دکەتم، بی من بقی.

هەمی شەقی: چرایین ئەسمانی سلیمانی

کانیا شیلیا دلی من گەش دکر.

سرنجا من، هەر ل جەم وی رۆناهیی بوو

هەتا چاقین من دوەستان و خەوی دلی من دبر. ^(۱۹)

^(۱۸) دیوانا له سایه ی چه قۆ دا. سوێد ۱۹۹۰، رووپ ۸.

^(۱۹) دیوانا په پوله پاییزه. سوێد ۱۹۹۳، رووپ ۵.

* شاربائيز: ده قهره كا بهر فرده ل پاريزگه ها سليمانبي.
* سه گرمه: چيايه كي ده قه را قهره داختيه ل پاريزگه ها سليمانبي.

هر چه نده ئه و ب ئه قينا وه لاتي خوه قه گريدايه، لي جارنا ئه قينا شوخ و
شهنگه كي زي، وي دهه زينه و شه قين وي تيك دده. ئه و مروقه كي هست نازكه
و جوانيا كه چه كي، وي گيز و سه وداسه ر دكه. ژ خوه ئه گهر مروقه ئه قينداره كي
راسته قينه نه به و د دهر يا چاقين رنده كي ده، نه خه نقه، ئه وي چاوان بكاره
قي هه لبه ستا نازك قه بهينه.

"قافكي دلي:

گولا قيانا ته تي دهيه.

خوديك چاقى:

روخساري نوورانيا ته تي دهيه.

ديا گوھين من

ل به ندا پسپسه كا ليقين تهيه.

گولا لاشي من:

ماسيا گيانى ته تي دهيه.

ئه قينا من:

گوله كه چ جار ناچرمسه و هشتك نابه.

ديمي ته:

تیریتزکا خوداییه.

ئاقا نابە.

ئەگەر رۆناھیا ئەقینا تە

ژ ئاسۆیا بوونا من وندا بە

ژیانا من تاریستانه و گەش نابە.

باران ژ ئەوران دزی

یان تەم و مژ ژ ئاقی تی؟

تو ژ دەیکا ئەقینی بووی؟

یان دەیکا ئەقینی ژ تە بوویە؟

من باوەری ب یەك یاسا پیروژ ھەیه:

یاسا ئەقینی.

من باوەری ب یەك ھیز ھەیه:

ھیزا بلندا ئەقینی. " (۲۰)

ھەمەسەعید ھەسەن، شۆرشگەرەکی چەپە، کورد و کوردستان د دلی وی دەیه و ژیا نا وی داگریتیه. چنکو سەدان سالە، ستەم و تادایی ل گەلی وی دەیی کرن و ھەلاتی وی ژی د شەوتینن. لەورە ئەو نەچارە بەرەقانیی ژی بکە. دژمن دخوازن ئاقی کورد ژ نەخشەیا جیھانی دەرینن و بناخ بکن و ژ بو قی ئارمانجا

(۲۰) ھەمەسەعید ھەسەن. سەبارەت شعری ھاوچەرخی کوردی، لیکۆلین. سوید ۱۹۹۲، رووپ ۱۴۲.

گه نى پيلانان دادريژن. به لي "گه لي كورد ژ دو ئاليان شه ، دهى چهوساندن. ژ ئاليى نه ته وه بى شه ، وهك كورد و ژ ئاليى چينايتى شه ، وهك كاركه ر وهه ژار. نه ز باوه ر دكم كو ، ده ما نه ديبه كى كورد ل دژى خوينريژه كى عه ره ب ، ترك و فارس ، هه لويسته كى وه ريگره و ل دژ بنقيسه ، نه وى چه ندى ناگه هينه كو ، نه و نه ديب ل دژ وى گه ليه . گه لي كورد قه رزاري ده هان روناكبير ، سياسى و نه ديبين مينا ئيسمايل به شكچى ، هادى نه له وى و مه عين به سيسويه . وى وه لاتي خوه خوه ش دقئى و هه ر كه سئ ولو نه كه ، نه و نكاره حه ز ل يين دن بكه . ژ به ر هندى ژى ، حه مه سه عيد ، د نه فنا وه لاتي خوه ده هه ليايه .

ئه ز دزانم روزه كى ،

ده ستى مرنى دى ده رگه هى من هه ژينه .

ئه ز چاقه رى مه و من چ ترس نينه .

لى ژ هندى دترسم :

ده ما مرن دبه ميقتانى من .

نه و روويى داويى دبينم ، يى ته نه به ، وه لاتي من .

ژ هندى دترسم :

به رى چاقين خوه ده ينمه سه ريك ،

يى دبينم ، ديمى رندى

گوند ، چه م

چيا ، قوتتار

دهشت، بنار

قهفته کا گولین ته یین سوور نه به

ٺه ی وهلاتی من. " (۲۱)

وی باوهری ب هندئ هه یه کؤ، دقئ ٺه دیب ب گشتی و نه مازه یئ کورد، راستگو به و دهره و ساختا ل جه ماوهری نه که، یان ژئ ژ بو به رژه وه ندیین خوه یین کریت و چه پهل، خه لکی نه خاپینه و د سهردا نه به. دقئ ٺه و به ره قانیی ژ راستیی و ٺه داله تی بکه، نه کو مینا هنده کان بیه زرنا و ده هوی ژ بو وان لیبه. هه تا نها ژئ خه لک تف و لانه تا ل عزرا پاوه ندی دکه، چنکو به ره قانی ژ فاشیزمی دکر و ل عه بدولره زاق عه بدولواحدی دکه کؤ، ژ بو رژیما سه دامی دنقیسه. ژ میژ ه فقیی ته یران گوتیه:

"ٺه ز ناچم دیوانی میرا

ناجم شارووری کؤچک و سه را

برال من خه ن کیر و خه نجه را

فقیی ته یرا ته تگه زاری دلا

هه بوونه ده تگیئر و شاعر

ب رووه و دل قه پر فقییر

(۲۱) دیوانا په پوله پاییزه. سوئد ۱۹۹۳، روپ ۱۱-۱۲.

میر و بەگا را سترانه

بى قىمەت و مەلۇول مانە. " (۲۲)

بەلى " پىويستە ئەدىب خۇدىكا گەشا خەم و كۆقانن جەماوەرى بە . وەك
نازم حكەمەت دىبىژە: " د قى مرۆف خوە بشەوتىنە، دا كۆ رۆناھىيى بدە خەلكى
دن. " ئەو د قى ھەلبەستە خوە دە، ل سەر رەوشا دو شاعران دنقىسە و
ھەلوپىستىن وان زى دەستنىشان دكە .

" ئەز و تو ھەردو ژىرفەرمانن

تول بەر بنگەھى پارتىيى

ئەزل بەر بنگەھى راستىيى .

ئەز و تو ھەردو ب فەرمانى دنقىسىن

تو ب يا خودايى پارتىيى

ئەز ب يا خودايى ھەلبەستى .

ئەز و تو ھەردو گوھدارن

تو بۇ بانگا بەرىكى

ئەز بۇ ھەوارا ويژدانى .

ئەز و تو ھەردو

ل بەندا خەلاتى نە

تو يى مىرى

(۲۲) د. ئىززەدىن مستەفا رەسول. شەرى كوردى، ژيان و بەرھەمى شاعرانى، بەشى يەكەم. بەغدا ۱۹۸۰،

روپ ۴۰ - ۴۱.

ئەزىي تەپەسەران
ئەز و تو ھەردو، ھەلبەستقانىن
تو د ديوانخانەيى دە
ئەز د دەربەدەريى دە. " (۲۳)

ستەم و زولما ل سەرگەلى كورد دەيى كرن، بى سنۆرە. دەما فرۆكئىن
دژمنى، گوند و باژاران بۆمبەباران دكە، ئەو جوداييى د نابقەرا زارۆ، خۆرت،
پيرەك و كالان دە، ناكن. ئەوتەر و ھشكى ب ھەقرە دشەوتينن. ژ بەر قى
چەندى ژى، نە ھەرزەلام خەباتى دكە، بەلكو ئافرەتا كورد ژى، رۆلا خوە
دليزە، نەمازە د قان سالىن داويى دە. ئافرەتا كورد، د ناق رىخستينن سىياسى
دە و دناق رىزىن پيشمەرگەيان دە، ل ھەمى ئالىين كوردستانى، خەبات و بزاقى
دكە. وي پيلانين دژمنى تىكدايە و د ناق خوەپيشاندان دە ژى، بەرەقانى ژ
دۆزا خوە كرىە. بەلى" نمونەيىن ئافرەتا سەربلندا كورد گەلەكن. لەيلا قاسم،
ل دژ فاشيزما عىراقى دخەبتى و د سالا ۱۹۷۴ ى دە، ل باژارى بەغدايى، ل
سىدارى دان. سەنەويە د سالا ۱۹۸۲ ى دە، د خوەپيشاندانا باژارى قەلادزى
دە، ھاتە گولەباران كرن. زەكيا ئالكان د سالا ۱۹۹۰ ى دە، ل باژارى
دياربەكرى خوە شەوتاند و ب لاشى خوە بى نازك ئاگرى نەقروۆى گەش كر.
لەورە ھەمەسەعید، رۆلا ئافرەتا كورد دزانە و ژ بو وي ژى، ھەلبەستى

(۲۳) ديوانا پەپوولە پاييزە. سوئد ۱۹۹۳، رووپ ۴۵-۴۶.

دقه هینه . ئو د قى ھەلبەستا خوه دە ، باسى رۆلا که چا کورد سنه و پەرى دکه
کۆ ، ل پيشيا خۆرت و که چين بازاری ، ل دژ دژمنين فاشى دپە یقى و دروشمين
شۆرش و خوه راگرتنى بلند دکرن .

" ھۆ جواميرى گرى يارى

ئاگە ھدار بووى ، قى بوھارى ژى

جارە ک دن ،

سینگى که چان مەتال بوو

بۆ شيلکين بارانا گولان ؟

ئاگە ھدار بووى ،

لەشکەرى خونمژ ،

يى بەر بوويه لاشى قى بازاری و ھەمى جھان ؟

ئاگە ھدار بووى ،

خۆرتين ھيژا ، ل جادە يين بازاری

شەيتان دانە بەر کە قران ؟

ئاگە ھدار بووى ،

جۆکا خونى ، ژ بنارى سەيوانى رە

ب لەز دەھات ، بەر ب بازار ؟

چاقين زارۆکان نيشانبوون بۆ

ھيرشا خەرتەلى ھار .

هۆ جوامپیری گری یاری
 هۆ پیره میرد: ئاگه هدار بووی،
 گهردهن نه دترسا ژ کیری
 ئاگه هدار بووی،
 کهلا وره یا دایه ئامین.
 بلند بوو مینا کوپی سهفین؟
 ئاگه هدار بووی،
 تاک و چقین سهری بلندی سنه و بهری
 گه هشتبوو به رانبهر نه وری و دکر قیرین.
 ههزاران مشار و تهقر
 ب بهژنا وی فه وهستیان و نه برین. " (۲۴)

*گری یاری: گۆزا قارهمانی کورد مامه یاره، پیره میردی ههلبهستفان و گه له ک نافدار و
 ژیهاتیین کورد د وی گری ده، فه شارتییه.
 *سه یوان: گۆرستانه کا ب ناڤ و دهنگ و مهزنه، ل باژاری سلیمانیه.

هه ر چهنده ئه و وه ک ههلبهستفانه کی ب دۆزا گه لی خوه فه، گریدایه و ژ بو
 چینا هه ژاران دنقیسه، لی د قان سالیین داوییه ده، نه مازه ده ما گه هشتیه
 وه لاتی غه ربییه، جارنا دووری و خه مین گران، روڤا وی دگفتیشن و تووشی

(۲۴) دیوانا سه مای گولاله سووره. سویند ۱۹۸۷، رووپ ۲۴-۲۸.

ناموٻوونئِ دڪن. ب راستي غهريبي دئي مروٽي هونه رمنه ند دخوه و مه ٿي وي
 دهيره. مروٽ به رده وام خواه ب ته ني دبينه. چنكو كولتورا گه لي كورد ٿيا
 نه وروپيا پر جودايه و نه و ٿاليي شارستانيه تي ٿه، دهان سالال پيشيا مه
 نه. لهوره نه مروٽي كورد دڪاره خواه ٿ كولتورا كوردي دوور بڪه و نه ٿي
 ٿيگه هشتن ره وشا جقاتا كوردان ري دده كو، مروٽ وهك وان بير بڪه و مينا
 وان ٿياني ب ري ٿه بيه. نه ٿ گرفتاري و ناسته ننگين جقاتي دبنه سه ده مين
 غهريبي و دلته ننگي، و جارنا د ناقبه را هه ردو كولتوران ده، خواه هه لاويستي
 دبينه و نڪاره برياره كا راست و دوست بده. نه ٿ چه نده ٿي، روڄا مروٽي
 نفيسكار دنيشينه و دهردين وي مشه دڪه. وي د ٿي هه ليه ستا نازك ده، گه لهك
 زيره كانه و هشياران، ره وشا خواه دده خويا كرن. ناي مروٽ چه ندي ب تنييه!

” ههر دهما

باٿاره كي، وهلاته كي دهيلم

ههر دهما

دگه همه باٿاره كي، وهلاته كي.

كارواني خه ما

واري هناقين من، پر دڪه ٿ ٿانه كي

هيشنال ته ٿايا راوستگه ها

ل هه مي گه راج، به ندهر و فرگه ها

نه شوخه كي، نه زب شيلڪه كا ماڇا ريڪرم.

نه رنده كې، نه زب قهفته كا گولا همييز كرم.

نزا چهوان من ب سهدان ريويتي كرن و
نه ز ژ خه ما نه مرم." (۲۵)

لی روژ ب روژ مروځ هه ست دکه کو، غه ری بی سهرتاسه ری ئالیین ژيانا وی
داگیر دکه. بیزار و بیهتی دکه. باوه ری ب چو نامینه و هه تا دگه هه وی
چه ندی کو، ناخوازه هه قاله کی ژی، په یدا بکه. ب راستی جهی داخییه کو،
هه مه سه عیدی خوه راگر و پیشبینی هشیار، پر ره شبین بوویه. جیهانا به رفره ه
و مشت ژ تشتین خوه ش، تاری بیینه و چ سیناهیی نه بیینه. بخوینن:

"دژی هه زان من،"

نه ز هاقیتمه د ناق قی ژيانا به رته نگ ده.

بی هه له و گونه ه

نه چار كرم، هه می ژیی خوه، ببورینم.

د ناق زیندانا ژيانی ده." (۲۶)

ئو د گه له هه لبه ستین خوه ده، مینا ئه به سیه کی دنقیسه کو، ژيانی پوچ و
بیمانا دبینه. نه گرنگه مروځ بژی یان بمره! هه به یان ژی نه به. وهرن دا قان

(۲۵) دیوانا په پووله پاییزه. سوئد ۱۹۹۳، روپ ۰.۵۰.

(۲۶) دیوانا هاژه. سوئد ۱۹۹۶، روپ ۰.۷.

ههلبهستان ژى بخوينن:
"د قى جيهانى ده، ب تهنى مه
د قى كيشوهرى ده، ب تهنى مه
د قى وهلاتى ده، ب تهنى مه
د قى باژارى ده، ب تهنى مه
د قى خانى ده، ب تهنى مه
ههتا د قى ژورى ده،
د نغينين رازانى ده ژى، ب تهنى مه
ئەز تهنهبا د دەر وونا خوډه، نه ب تهنى مه." (۲۷)

"ئەقرو ژى بى بهايه مينا:
روژين ژيانا من بين بهرى.
ئەقرو ژى بى بهايه مينا:
روژين من بين داهاتى!" (۲۸)

"- بو دغيسم؟
- چنكو نكارم بيه يقم.
چنكو ربييه كا دن نينه،

(۲۷) ديوانا هاژه. سوئيد ۱۹۹۶، روپ ۱۸-۱۹.

(۲۸) ديوانا هاژه. سوئيد ۱۹۹۶، روپ ۲۱.

کوئز ھەمە، نیشان بدم.

چنکو ریبە کا دن نینە ،

ژ ژیان و بوونی بره قم.

ئەز بو وان دنقیسم،

یین ژ من دەرباز دبن و د گەل من ناپه یقن.

د بەر وان ره دچم و وان نابینم. " (۲۹)

بیگومان ھەمەسە عید ھەسەن، ھەلبەستقن و شۆرەشگەرەکی کوردی
ناقدارە. وی نە تەنی ب پەیقان خەبات کریە، بەلکو ب ھەلوپستین خوە ژی، د
چەپەر و سەنگەرین بەرگریی دە، خوەراگریە و ژ بو دۆزا پیرۆزا کوردی
بزاڤەکا مەزن و ژ دل کریە. ژ بەر ھندی ژی، چەندین جار ھاتیە ئیشاندن و ل
داویی ژی، مشەخت و دەربەدەری وەلاتی غەریبیی بوویە.

راستە ئەدەب دکارە، رھین خەباتی د دلی جەماوەری دە، کوور بکە و
بەرچاڤین وی ژی، رۆھن و خویا بکە. لی دڤی بەرھەمین نقیسکاری، نە مینا
راپۆرت، گۆتارین سیاسی و نسپھت و شیرەتا بن. جارنا ھندەک ھەلبەستین
وی، ژ خانەیا ئەدەبی دەردکەڤن و ریا خوە وندا دکن. سەدەمین وی چەندی
ژی، ئەون کۆ، ئەو دخوازە ب زووترین دەم و ب کورتترین ری، مەبەستین خوە

(۲۹) دیوانا ھاژە. سوید ۱۹۹۶، رووپ ۲۲.

بگههینه خوهندهقانی. د هندهك ههلبهستان ده، دوبارهكرنا مهبهستان خویا
دبن، وهك: (ههلبهستا ترۆپكى شهیدایی. ههلهبجه خهززهى خهمناکه، رووپ
۰۴۴) و (ههلبهستا رهشبین. هاژه، رووپ ۰۷) ههروهسا ژ ئالیی ناڤهروک و
فۆرمی ڤه، سست و لاوازن، وهك: (ههلبهستا چهند پرسپارین ئاسان. ههلهبجه
خهززهى خهمناکه، رووپ ۱۷) و (ههلبهستا نهمام. له سایهى چهقو دا، رووپ
۰۳۹)

زمانی وی سڤك، خوهش و رهوانه. ههقۆكین وی، ب هیز داریزتینه و
فهروهنگا وی دهولهمهند و پاقره. ئهوب زمانهکی جهماوهری دنقیسه پرائیا
خوهندهقانا ب هیسانی د مهبهستین وی دگههن. کیشهیا ههلبهستین وی ب
سهلیقا تلیان دهیناینه و سهروا ژى، ب ریك و پیکی خهملاندینه و موسیقا وان
ژى، گوھین مرۆفی نائیشینه.

حههسهعید ههسن، د سالا ۱۹۵۰ ى ده، ل باژاری قهرهداخی، ل
پاریزگهها سلیمانی، ژ دایك بوویه. د سالا ۱۹۶۹ ى ده، پشكا مامۆستاتی ب
داوی ئانیه. د سالا ۱۹۶۹ ى ده، دهست ب نقیسینی کریه و بهرهمین خوه د
کۆفار و رۆژنامین کوردی ده، بهلاق کرینه. ئهونه تنی ههلبهستان دنقیسه،
بهلکو رهخنهگرهکی خوهدان تاقهت و شیانین بلنده و ههتا نها، چهندين
پرتووکین ب نهرخ و سهرکهتی ژى چاپ کرینه. ههلبهستین وی هاتینه
وهرگهراندن بۆ زمانی عهرهبی، فارسی، سویدی و ئهلمانی ژى. سهرنقیسکاری
کۆفارا خهرومانه بوو. ئهو د سالا ۱۹۷۸ ى ده، بوویه ئهندامی یهکهتیا

نقیسکارین کورد، ل کوردستانا باشوور. ههلبهستین من د قی لیکۆلینی ده،
بکار ئانین، ژ کورمانجیا ژیری (سۆرائی) فهگوهارتینه کورمانجیا ژوری.
مهبهستا مه ئهوه کۆ، خوندهقان ب دورستی د بهرهه مین وی بگههن و ژ نیریک،
سهربۆرین ژيانا وی یا پر ئاستهنگ و دهردهسهری بناسن.

ههتا نها وی گه لهك پرتووك چاپ کرینه و نه قه هن ژوانن:

۱. تافگه و بنار. ههلبهست، بهغدا ۱۹۷۸.
۲. شعر ههلوئسته. رهخهیا ئهدهبی، سلیمانی ۱۹۷۸.
۳. ووشهکان دهگهرینهوه مه داری خویان. رهخهیا ئهدهبی، بهغدا ۱۹۷۹.
۴. شهپۆلی شهقام. ههلبهست، کوردستانا باشوور ۱۹۸۷.
۵. سهمای گولاله سووره. ههلبهست، سوید ۱۹۸۷.
۶. با سوئیسکهی شعر به شهواره نهکهوی. رهخهیا ئهدهبی، یهکگرتن ۱۹۸۸.
۷. ههلهبجه خهززهی خهمناکه. ههلبهست، سوید ۱۹۸۹.
۸. له سایه ی چه قۆ دا. ههلبهست، سوید ۱۹۹۰.

۹. میژووی سوید. وەرگەر، سوید ۱۹۹۱.
۱۰. ناوهرۆک و شیوه له چیرۆکی کوردی دا. رهخه‌یا ئه‌ده‌بی، سوید ۱۹۹۲.
۱۱. جوگرافیای سوید. وەرگەر، سوید ۱۹۹۲.
۱۲. سه‌بارهت شعری هاوچه‌رخى کوردی. رهخه‌یا ئه‌ده‌بی، سوید ۱۹۹۲.
۱۳. چاوشارکی. چیرۆکین زارۆکان، وەرگی‌ران، سوید ۱۹۹۳.
۱۴. په‌پوله‌ پاییزه. هه‌لبه‌ست، سوید ۱۹۹۳.
۱۵. یه‌کیتی نووسه‌رانی کورد چی به‌ سه‌ره‌ات؟ رهخه‌یا سیاسی و بیرئانین، سوید ۱۹۹۳.
۱۶. گۆرانیه‌ باله‌کراوه‌کان. رهخه‌یا سیاسی و بیرئانین، سوید ۱۹۹۴.
۱۷. هاژه. هه‌لبه‌ست، سوید ۱۹۹۶.

پروژه‌یا نووخوازیی د هه‌لبه‌ستین ئه‌نوه‌ر مه‌سیفی ده

ئه‌نوه‌ر مه‌سیفی، هه‌لبه‌ستفانه‌ک سه‌رکه‌قتیه و د قادا نووکرئی ده، جهه‌ک تاییه‌ت ژ خوه‌ ره په‌یدا کریه. به‌ره‌میئ وی خوه‌مالی نه و چافلئیکرئی ناکه. د هه‌لبه‌ستین خوه‌ ده، ته‌کنیکه‌که تاییه‌ت ب کار دهینه و جارنا خوه‌نده‌قان، نکاره ب هیسانی بگه‌هه مه‌به‌ستین وی. هه‌ر چه‌نده چالاکیین وی کیمن، لی د نا‌ف‌شانین هه‌لبه‌ستفانان ده، گه‌ش و پر ب روومه‌ته.

ئه‌و د سالا ۱۹۵۲ئ ده، ل گوندی کوری، نئزیک هافینگه‌ها سه‌لاحه‌ددین ژ دایک بوویه. ژ ده‌ستپیکا سالیئ ۶۰ئ دنقیسه. ژ بلی هه‌لبه‌ستی، گوتارین ئه‌ده‌بی دنقیسه و کاری رۆژنامه‌فانیی ژی دکه. چمکی ل په‌ی گوه‌رینی دگه‌ره، ئیدی د سالا ۱۹۹۳ئ ده، مانیفه‌ستویه‌ک ب نا‌فی (به‌یانی دووه‌می فۆرمی گران) و د سالا ۲۰۰۳ئ ده ژی، مانیفه‌ستویه‌ک ب نا‌فی (به‌یانی چواره‌می فۆرمی گران) به‌لا‌ف‌کرن. هه‌تا نها ئه‌ف‌به‌ره‌میئ ژیری چاپ کرینه:

۱. خۆرباران. ديوانا ھەلبەستان، ۱۹۷۸.
۲. جاريكى تر خۆرباران. ديوانا ھەلبەستان، ۱۹۸۴.
۳. جلوويه رگ و ھمكه كان. ديوانا ھەلبەستان، ۱۹۹۰.
۴. شەيتان. ديوانا ھەلبەستان، ۲۰۰۳.
۵. پىرەمىردىك بۆ فرۆشتن. چەند شانۆگەرى، ۲۰۰۳.

"ردىنى خۆم دا ماسى ماسى"

لە شوپىيىكى تر بوومە بەلەمى پر

بەرد

ھەور لە بىبابانان

ھەور لە چاپخانان

دۆلابى پر رەژوو

لە گۆرىنگى چارۆگان

لە برۆى مردوووان

نەرمترە چيا

دەرۆن

ھىسكە كان ھىسكە كان

دەرۆن " (۱)

(۱) پىرەمىردىك بۆ فرۆشتن. چەند شانۆگەرى، ۲۰۰۳. روپ ۲۱.

مه ئه ق پرس: " ئه رى ئه نوه ر مه سيفى، چه ند به شدارى د پرۆژه يا هه لبه ستا نووخوازي يا كوردى ده كرىه ؟ " ژ چىرۆكنفيس سالح غازى كر و وى ژى، ب قى رهنگى به رسف دا و گۆت: "هه لبه ستا ئه نوه ر مه سيفى، به رده وام د گوه رىنى ده يه و شىوازه كه نه مازه يى، ژ ئالىي فۆرم و ناڤه رۆكى قه هه يه . پرانيا جاران، د يه ك هه لبه ستى ده، رسته يه كى، چه ندين جاران سه روين دكه و هه ر جار ژى، رامانه كى دده . ب ديتنا من، ئه قه تشته كى نوويه و شىوازه كى تايبه ته . زىده بارى ب كارئانينا په يقين قه چاخ كو ئه ق ژى، ل جه م هه لبه ستفانى، گرۆڤه يى وىره كىييه . ئه ز چىژ و خواه شىي د هه لبه ستين ئه نوه ر مه سيفى ده دبىنم. "

" له داهاتوو هاتمه وه

ردىنيان له ناو قه بر نام

پيش دوينى

قه برى دوينيه

دوينى قه برى نه مرويه نه مرو

قه برى سبه ينيه

سبه ينى قه برى

پاش سبه ينيه

له داهاتوو هاتمه وه

کتا بییان له ناو قه بر نام
پاش سبه ینی
قه بری سبه ینییه
سبه ینی قه بری نه مرویه
نهمرو قه بری دوینییه
دوینی قه بری
پیش دوینییه
له داهاتوو هاتمه وه
پیلوویان له ناو قه بر نابووم
کراسوویان له ناو
قه بر نابووم" (1)

دیسان نه ق پرس: "تاییه تی و خاسیه تین نه نوهر مه سیفی، چنه و چهند به شدارى د پرۆژه یا هه لبه ستا نوخووزیا کوردی ده، کرییه؟" ژ د. فه رهاد پیربالی ژى کرو وى ب قى رهنگى به رسف دا و گوټ: "نه نوهر مه سیفی، هه لبه ستفانه که، چاقلیکرنی ناکه و کهس ژى، نکاره لاسایا وى بکه. نه قه خاسیه ت و تاییه تمه ندیه کا گه له ک کیمه و هاوتایه. چمکی هه لبه ستفانین ئیرو، د ده ما نووکرنی ده، که تنه ژیر کارتیکرنا هه ق و یین بیانی ژى، نه نوهر تی

(1) شهیتان. دیوانا هه لبه ستان، ۲۰۰۳. روپ ۳۴.

نه په . ئه نوه، د ناڅ زمانى ده، كار دكه، نه كو د ناڅ مانه يي ده . مانا وي ژى
ئوه كو ئه فراندنا وي، په يوه ندى ب ته كننيك، شيواز و ئه سته تيكا ده برينى څه
هه په . ئه څه ژى ديارده په كه نويه، چمكى پرانیا هه لبه ستقائين به ري، د ناڅ
دورستكرنا هزر و مانه يي ده، كار دكرن،
پرانیا ره خنه گر، ئه كاده مى و تووژهران، نكارينه ئه سته تيكا وي بناسن،
چمكى ئه قليتته كا ميدياتيک و حزبى، ل سهر تيگه هشتنا كوردى، بو هه لبه ستا
ئيرؤ زاله !

" هه ستم به ميياتى نه كرد

هيچ هه را په كى سه كسى

له فلچه كه م نه رژا

فلچه كه م نه بووه ژن

نوينه ران مه لين هونه رمه نديكى

كوړه په هونه رمه نديكى

پيره من ژنه كانى ئه شكه فتى

شانه دهرم ره سم كردووه

من دوزانم ره سمى ژنه كانى بن دهر يا بكم

دوزانم هه وريك ره سم بكم هه وريك

ره سم بكم نوينه ران

بارانی پیتان بکھوی" (۲)

ہەر وەسا، ئەڤ پەرس: "ئەری ئەنوەر مەسیفی، چەند بەشداری د پڕۆژەیا
هەلبەستا نووخوازی یا کوردی دە کریه؟" ژ هەلبەستقان، هزرقانی کر وی
ژی، ب قی رهنگی بەرسف دا و گۆت: "ئەنوەر مەسیفی، هەر ژ سالین
هەشتییان، جودا هاته قادی و د فەلسەفە و هونەری خوه دە، تایبەتمەندیەکا
بەرچاڤە هیه. هەر چەندە کارتیکرنا وی نه هنده بەرچاڤە، لی ب ویریان هندهک
دەرگەه قوتان و هن پیرۆزی شکاندن، نەمازە بەر ب جیهانا ژن و سەکسی ڤه.
"

قۆلخیکی پر

ئاسن شکا

واته قۆلخیکی

پر شمشیر شکا

قۆلخیکی پر

پاییز شکا

واته قۆلخیکی

پر رهنگ شکا

(۲) پیره میردیک بو فرۆشتن. چەند شانۆگەری، ۲۰۰۲. روپ ۰.۷.

قولخېكى پر
تاین شكا
واته قولخېكى
پر كاهين شكا
قولخېكى پر
مار شكا
واته قولخېكى
پر كاز شكا
قولخېكى پر
گاشكا
واته قولخېكى
پر كا شكا
قولخېكى پر
گيا شكا
واته قولخېكى
پر شير شكا
قولخېكى پر
كوتر شكا
واته قولخېكى
پر بال شكا

قولخېكى پر
ژن شنكا
واته قولخېكى
پر سېو شنكا
قولخېكى پر
خوى شنكا واته قولخېكى
پر ئاوشنكا" (۴)

(۴) شهبان. ديوانا هلبستان، ۲۰۰۳. روپ ۴۷.

قوبادى جەلېزادە ديوارىن د ناقيبەرا خوە و ژنى دە دەهرفينه

قوبادى جەلېزادە، سالا ۱۹۵۳ ى، ل باژارى كۆيى ژ داىيك بوويه. هەر ژ نافەراستا سالا ۱۹۸۰ ى، دەست داىه نقيسينا هەلبەستان و د كۆڧار و رۆژنامەيىن كوردى دە بەلاڧ كرينە. ئەندامى دەستەكا نقيسارا يەكەتيا نقيسكارىن كورده، جيگرى سەرۆكى سەندىكا مافپەرورين كوردستانى ل سلىمانىيه. دەمەكى سەرنقيسكارى گۆڧارا “گەلاويژى نوو” بوويه. نھا ژى ل سلىمانىي دادوهره.

هەتا نھا ئەڧ بەرھەمىن ل خوارى چاپ كرنه:

- ۱- قەلەمىكى رددەن سپى. ديوانا هەلبەستان ۱۹۸۸.
- ۲- تەمتومان. ديوانا هەلبەستان ۱۹۹۱.
- ۳- سىدارەكانى بەهەشت. ديوانا هەلبەستان ۱۹۹۶.
- ۴- هەميشە روو له خودا، هەميشە مەست. ديوانا هەلبەستان ۲۰۰۲.
- ۵- سەرچەم بەرھەمەكانى. شەھيد بە تەنيا پەياسە دەكات ۲۰۰۵.

ٺه وهلهبه سستقانى داهينه ره . ب زمانه كى ره وان و خواهش دنقيسه و ههلبه سستين وى ژ وينه يين جوان و موسيقيه كا نهرم پيك هاتنه ، كو هه ر زووه دگه هينن كوورانيا دلي خواهنده قانى . جارنا ههلبه سستين وى مينا تابلويين خه ملاندى خويا دكن . هه ر چهنده ٺه و ب دوزا گه لي خواه زي قه گرئدايه ، لي ژنى و جيهانا وي ، هه موو ژيانا وى داگر كويه . ٺه و ژنى بلند دكه و جارنا دگه هينه پله يا په ريستنى . ههلبه سستين وى ژ ئالىي فورم و ناقه روكي قه سهركه تينه . ٺه ز ب دريژايي باسى هونه رمه نديا وى ناكم ، بلا ٺه و چه ند به هرا هنه ك نقيسه ر و ههلبه سستقانى دن به كو په سن و شيرؤقه يا وان بكن .

ٺه كره م ميهرداد دبيژه :

"ل جه م من ژ هه مووييان جوانتر و قه كريت ر ههلبه سستا وى ده (هه ر وهك باهتين دبيژه "گرئژينا قه رنه قالي" ههلبه سستا قوباديه . ٺه و (هه ر وهك ٺه ز دناسم ، ژ بهر كو گه لك ب ئافره تي و ژيانى قه گرئدايه ، كو چا قكانيا پرانيا خواه شيانه) چمكى به رده وام ليثف ب گرئژينه ، هه ر ب جوړى د قى ههلبه سستى ده ، قوباديتيا خواه نيشان دده و تا داويا ههلبه سستين خواه ، به رده وام مه دگرئژينه . لي د گه ل هندى زي ، هن جارن باسى بؤبه لات و ئاليين نه خواهش د ژيانى ده دكه . خوييه ٺه گه ر ههلبه سستقانه ك سه ر ب ژيان و ساده يي يا ژيان و ئاليين وى قه به ، دبه گرئژينا ژيانى ل سه ر ليقيين وى وندا نه به . گرئژينا قوبادى زي ، گرئژينه كه ئارام يا ره خنه گره ."⁽¹⁾

(1) گؤقارا "رامان"، ژماره ٩٩ ، ٢٠٠٥ ، روپ ١٩ .

ئەو د ھەلبەستا خوە دە، ھەق بەرکرنەکی د ناڤبەرا ئەرکین ئایینی و یین
ژنی دە دکە. ئەو ددە خویاکرن کۆ ھند دەستین وی ل سەر مەکان ھاتنە
گیران، ب قاسی وان ژ بو دوعا و تکایان، نە ھاتنە بلنڊکرن. من ھند ژ بو
سەمایە کە رووس و تازی خوە چەماندیە، ب قاسی نیڤا وی، وەختا خوە ل
سەر شەملکا نڤیژی نەبۆراندیە. ھند د ناڤ گۆلین لاشی ژنی دە مەلەقانی ژ
کریە، ب قاسی نیڤا وی ژ بو دەستنڤیژی، دەستین خوە ھلنەدایینە.

“مەبۆرە

مەمبۆرە

لیم مەبۆرە

ئەو ھەندە دەستەم لە سەر گومبەزی

مەمک دا گرمۆلە بوو،

نیو ئەو ھەندە پانم نە کردۆتەو

بو دوعا!!

مەبۆرە

مەبۆرە

لیم مەبۆرە

ئەو ھەندە لە بەردەم سەمایەکی روونا،

کرنشووم بردوو،

نیو ئەو ھەندە لە سەر سینگی بەر مالیک دا

نە نووشتاومەتەو!

مه پوره

مه پوره

لیم مه پوره

نه وندهی له گۆمه گهرمه یه کانی له شی ژن دا

مه لهم کردوو،

نیو نه ونده باسکم، بۆ هه لگرتنی

ده ستنوێژ هه لنه کردوو! ^(۱)

صالح غازی، دبیره: “ب دیتنا من هه ر داهینه ره کی کۆ بشیت هه ستین
خوهنده فانی بئازرینه و پرسیاران ل جه م پهیدا بکه، ئه و دی نقیسه ره کی
سه رکه قتی به، ژ به ر هندی قوبادی جه لیزاده یه ک ژ وان شاعرین پر باش ی
کوره، کۆ هه تا نه ا شیا یه ب به ره مین خوه تشته کی باش بده ره وشه نبیران
ب گشتی و هه ر ده م د هه لکه قتنین ئه ده بی ده پشکدار بوو، کۆ دبوو جه ی
خوه شحالی و پووته دانا ره وشه نبیران و شوونتلین خوه ل سه ر دی مرۆقی
دنه خشینه، نه مازه د به ره مین خوه ده لایه نین هه ستارین ژیان ی به رجه سته
دکه. ئه ژ ژ کاره کی پیروژ و سه رکه قتییه.”
ئو د قی هه لبه سته خوه ده، باسی ره وشا که چه کی و بیژنه کی دکه.
هه لو یسته ک مرۆفانه نیشان دده و ره وشا جقاتا کوردی ژی شرۆفه دکه، ئه و

(۱) شه هید به ته نیا پیاسه ده کات ۲۰۰۵. دیوانا هه لبه ستان ۲۰۰۵. روپ ۲۶۵-۲۶۶.

خوه نيزيكي كه چكي ناكه و داخواز ژ خوه دي دكه كو پاداشته كي بده، لي ده ما
دلي بيژنه كي دشكينه، هنگي داخوازي ژ خوه دي دكه كو وي سزا بده. نيدي
ئه و دجه ناڤ كوراتيا هه ست و پيدڤيڤين مروڤي (ژني).

“كچيك تكاي ليكردم
رووت رووتي نه كه مه وه،
كه چي كردم.
خودايه
پاداشتي ئه م چا كه بچكوله يه م،
بده ره وه!
تكاي ليكردم
شه ويك له پالي دا بخه وم
كه چي نه خه وتم.
خودايه
له م گونا هه گه وره يه م
خوشبه!! ”^(۳)

(۳) هه ره وه چاڤكاني. روپ ۲۱۳ - ۲۱۴.

محسن قوچان دبیژہ: “ہر چہ ندہ کو قوبادی جہ لیزادہ ہہ قچاخی
کوردانہ و دوزا گہل و ولاتی وی ہموو ہستین وی ناراندینہ، بو ئەق کونج و
قولاچکین ژیانئ ستریہ، نالیہ، کہنیہ، ہیستر باراندیہ، لی ہەر دمینه
ہہلبہ ستقانی ژنی یی بیہہ قرق و ژن ل نک وی حەز و ہیماہیہ، پرہ ژ بو
دہرباسبوونی بہر ب ہیژین ژیانئ یین بی دووماہی. سو فیہ کہ دقیت دگہل
گیانی وی ژنی تیکہلبہ.”

ئەو د قی ہہلبہ ستا خوہ دە، باسی رەوشا گەلەک تشتان دکە کو گەر ب
باشی بہینہ ب کار ئانین، دی مفایہ کی مەزن ژ بو مرۆقاتی ژئ ہہبہ. ئەگەر
تیئینتی ژ بو شکاندنا کہ قران و کونکرنا تونہل و چیکرنا رییان بہ، گەلەک
باشہ، لی ئەگەر ژ بو ہەرفاندنا باژاران و کوشتنا خەلکی بہ، ہندی زیانا وی
گەلەکە. بہ لی، ئیدی مرۆق دکارہ ل گۆر دلئ خوہ بکار بینہ. باران، ماچ و گولہ،
دکارن گولان ئاق بدن، ہیقیہ برہشینن و زۆرداران بشکینن، لی ہەر ئەو ہەر
سی، دکارن کارین خراب ژئ، ئەنجام بدن. ئەو دبیژہ:

ئەم سی ریژنہ ئیسک سووکن.

ریژنہی باران

ریژنہی ماچ و ریژنہی گولہ.

ئەو دەمانہی

گول دەرۆینی.

ھيوا و عيشق و خور دەچيني.
 چۆكى زوردارى دەشكىنى!!
 ئەم سى رېئىنە رەزاقورس
 رېئىنەى باران
 رېئىنەى ماچ و رېئىنەى گولە.
 ئەو دەمانەى
 پەپۆلەى پى ھەلدەوهرى!
 ژەحرى لە دەم دېتە دەرى!
 دەچى بە گز تىكۆشەرى!^(۴)

د. عارف حىتۆ دېيژە: “قوباد د قادا ھەلبەستا كوردى دە، ناڤەكى
 بەرچاقە. پەيفىن وى يىن نازك و ژيگرتى... ھەستىن وى يىن گەرم و
 فوورىايى... وىنەيىن وى يىن مينا ھونەرى شىوھكارى د ھەلبەستى دە، وە ل
 وەرگرى دكە كۆ بخوينە و خوھشىي ژى ببينە... ھەموو ھەولا قوبادى ئەو
 كۆ خوھشىي بۆ وەرگرى پەيدا بکە، گەر باسى مەزنترين كارەساتين ملەتى
 كورد ژى بکە، ب ھندەك پەيفىن نازك و سەرنجراكيش باس ، دكە كۆ مروڤ
 ھەست ب خوھشپەكە ئازراندى بکە و ھزرى تپدە بکە، چمكى د پرانيا جاران

(۴) ھەرئەو چافكانى. رووب ۵۹۱-۵۹۲.

دە، پەيغەمبەر ۋى يېن فەرھەنگى گەلەك راماڭ و فەرەيزەن باركرى ل پشت ريزكان
ھلدگرن. "

"لە سەر ديري
ھۆندراوہ يەكيان سووتانم.
لە سەر شيعري
كتيبيكيان لي خنكانم!
ھۆ پەريخان...
ئەگەر رۆزي خۆشت ويستم
لە لاي خۆشت نەيدركيني
با لە سەر من
مەمكت نەكەن بە قاورمە.
با لە سەر تو
چاوم نەكەن بە ئاگردان...!!" (۵)

ئەكرەم مەيرداد ل جەھكى دن دبيژە:
"قوبادى جەليزادە، ب زمانى رووت و سادە و خوەدانين وينەين
ئەشكەرە و ھونەرماندەن ژ ھەستين خوە يين ھەلبەستقانى، مە دبە ناڤ مانەيا

(۵) ھەرئەو چاڤكانى. روپ ۶۸۲.

جوان و خاباتکارانه یا شعری و بهر ب جیهانا بهرف و سروشتی د گهل دهی، ژ
بؤ نه خشاندنا تابلویین رندی بهرفی. ” (۱)

ئو د فی ههلبهستی ده، په سنا ژنی دده و سالو خدانین وی ئه شکه ره
دکه. ئو دده خویا کرن کو ژنه ک چه ز ژ وی دکه، کو ده فی وی ژ ئاگردانی
گهرمتره و مه مکین وی ژ سیفین به هه شتی مه زنترن.

”ژنیک

خوشی دهویم

ژنیک:

دهم گهرمتر له ئاگردانی

گول و دهنگ.

به جۆشتر له موسیقای ئاگر.

ژنیک،

قؤل “لووستر له ئومید و په نجه

ناسکتر له خهون.

ژنیک، چاوه ریم دهکات

(۱) گۆقارا رمان، هه ژمارا ۹۹ سالا ۲۰۰۵. رووپ ۱۵.

مه مڪ، گه ورتل سيوي ئادهم و

بچو وڪتر له چنگي له زهت.

ژنيڪ،

هه ناسه“ بوون خوشتتر له سه فهر و

پيڪه نين“ ئالتتر له گرياني هه نار. ” (۷)

هه فزينا وي نازدار خان ديپڙه:

“دهمه كه من هه ست كرية ڪو د رڳا قوبادي هه فزينا ده، داڻو و ژييه ڪا
ئفسانه يي هه يه ڪو د رڳا زه لامين دن ده گه له ڪي مه. هه ڏه ساله نه زب
ترس سه ره ده ريي د گه ل وي و ته ر و داڻا ئفسانه يي دڪم و من نه هيلايه
بقه ته. تڪا ژوان ژنان دڪم يين ڪو زه لامين وان هه لبه ستقان، هيا وان ژهندي
هه به ڪو هه لبه ستقان ژته قن و هه ريه ڪه دينه و جودا نه ژوي هه ريه ڪو ئادهم
و هه وا ژي چي بووين. نه و ته قن و هه ري، ژكه نارين به هه شتي هاتنه سه ر
روويي نه ردي. ” (۸)

نه و د قي هه لبه ستي ده، خواه زيا راهيلا و دده خويا ڪرن ڪو نه گه ر نه و
ژن بووايه“ دا ب نه رمه سه مايه ڪي، هه موو نه خشه و پلانين زه لامين شه رڪه ر
تيڪ بده. دا د ده قه رين حه رام ده، خواه رووت و تازي بڪه، تا ڪو گليزب

(۷) شه هيد به ته نيا پياسه ده ڪات ۲۰۰۵. ديوانا هه لبه ستان ۲۰۰۵. روپ ۱۹۵-۱۹۷.

(۸) شه هيد به ته نيا پياسه ده ڪات ۲۰۰۵. ديوانا هه لبه ستان ۲۰۰۵. روپ ۲۰.

لوولییښ تښه نگان ده دهاته خواری. دا ب مه مکین خواه چه پهر و سه نگران
داگیر که ، تا کو پیشمه رگه د همبیزا وان ده ساقا بوویانا .

"من ژن بوومایا ب نهرمه سه مایه ک، نه خشنه ی پیاوه

شهرخوازه کانم،

رهش ده کرده وه .

من ژن بوومایه مه تاره ی جه تگاوه ره کانم،

ده کرد به گولدانی په مه بیترین ماچ .

من ژن بوومایه له عهردی حه رام دا روت روت ده بوومه وه،

تا تښه تڼه کان لیکیان له ده می ده رژی .

من ژن بوومایه به مه مک

سه تڼه ره کانم داگیر ده کرد

تا له باوه شمه دا پیشمه رگه کان ساوا ده بوونه وه . " (۱)

دیسان محسن قوچان دبیژه: "قوبادی جه لیزاده، یه ک ژ هله به ستقانی ب
ناڅ و ده نگیښ هه چه رخین کوردانه ب کورمانجیا ژیری دنقیسه . د گهل
هه له ویستین قوبادی بین نه نالیسه نگی ل به رانبه ر ژیانې، ژنی جهه کی یه کجار
مه زن ژ به ره می وی یی هونه ری داگیر کریه . جوانی ل نک قوباد، جوانیا ژنییه

(۱) شاهد به تهنیا پیاسه ده کات ۲۰۰۵ . دیوانا هله به ستان ۲۰۰۵ . روپ ۲۹۱-۲۹۲ .

و ههست ب چ جوانیی ناکه، ئەگەر لەش، لیف، چاڤ، مەمک، مکیارئی ژنی
 نه بوویه پرەك د ناقبەرا ههستین وی یین ئاریایی و بابەتین جوانیی دە.
 جوانی و نازکیا می هه بوویه ب ته قایی قە دبیتە ئەگەرین ئاڤا کرنا هونەری
 د وینەیین هه لچوویی دە، مینا سەردابرنایەکی یا ئادەمی، دەمی ژ بەهەشتی
 دەربدەری واری ئیشان و قیانی بوویه. و ل داویی ئەڤ جوانیە دبە ته ناهی و
 مەهدەرا بەهەشتا بەرزەبوویا هەلبەستقانی. گیانی وی، لاشی وی، هەموو
 دەمی وی ژ بیهنە بیهنە ژنان، ژن پرە پی قە، چاقین وی پرچا وی، باقین وی،
 ناڤتەنگا وی، نازک و دەلالیا وی. هەندەك جارن قیان و سۆتنی ل نك قوبادی
 چی دكە و جارنا ژى هەر ئەو چاڤ، پرچ، باقین پیا خەمەكە ب مژ و
 بیهنەنگیی ل نك هەلبەستقانی مە چی دکن و دەرەقی دۆژەها کەربین وی
 دئازینن.

د پیڤه نووسانا قوبادی دە، ب ژنی قە وەك هەبووی، وەك هیما و
 هیردەیین لاش، جل و بەرگ و بزاقین وی د هیلینا هەلبەستین وی دە مەهین.
 دۆژا هەرە مەزنا ژنی ژ بیر نە کریه، داخوژا رزگار بوونا وی کریه، سەرەدەریا
 وی د گەل ژنی سەرەدەریا روونکر نییه کۆ هەزاران وارین بلند و سەرت یین
 سروشتی د ناقبەرا وی و ژنی دە هەبن. دی بابەتی جفاندنا وان هەر چی نە بە،
 حەزا کۆ هین لی و روونکر نە کە بی پەردە. "

ئەو د قی هەلبەستا خوە دە، هیرشی دبە سەر یاسا و قانونان و دخوژە
 تە قایا ئاستەنگان بشکیئە. لی هەر چەند کۆسپ و دیوار د ناقبەرا وی و ژنین

سرخوشين وه لاتی وی ده هه نه، لی ئه و، هه وهك دل دخوازه، هه موویان
تازی و رووت دبینه. ئه و دبیزه:

“ژنه سه رخوشه کانی وه لاته کهم...
لیم بیورن،
گه ره له نیوان من و ئیوه دا،
هه زاران دیواری به رلین هه بن.
من هه ره به رووتی ده تانبینم.
به رووتی.” (۱۰)

ل جهه کی دن د. عارف حیقو دبیزه:
“دوژا ژنی کریه ئالایی هه لبه ستین خوه و مینا سه رکرده یه کی سه رکه فتی،
هه ره جهه کی بگه هی و هه ره لبه ستا رۆندکین خامه یی وی هه مبیژ دکه، دی
ئالایی دوژا خوه (ژنی) ل سه ره چکلینه.
ژنی، بیاقه که به رفره ه ژه لبه ستا قوبادی داگیرکریه. ئه ژنی بوویه
ئه گه ری هندی کۆ وه رگر ب تامه زرووی ل هیقیا کامیرا هزرین قوبادی یه، کا
دی چ جوړه که قالی هونه ری ب هزرا وی قه هلاویسه.

(۱۰) هه ره ئه و چافکانی. رووپ ۱۴۵.

جورئەتەك د پەيغەمبەر ۋى دە ھەيە، كىم ھەلبەستقان ھەنە دكارن وان
 ديواران بشكىنن و خوه لى بدن... ھەر وەسا وەكو ھەر كوردەكى ئاگەدار ب
 دۆزا گە لى خوه، قوبادى ب ھەزاران پەيغەمبەر جوان و بالكيش ددەرحەقى مەتتى
 خوه دە ئاراندينە و كرنە گول و نىرگىز بۆ بەرچەمىن خورت و گەنجين كورد كۆ
 د نابقەرا عشقى و كارەساتى دە ژيانەكە نووتر و پيشكە قەترين ئاڧا بكن. "

ئەو د ھەلبەستا خوه دە، ژژنكى رە دببىژە، "خوه تازى و رووت بكة دا
 كۆ خوهدى قى شەقى قەلەمى خوه دابنە و ل بەر خوهديكى رابوستە و
 تەماشە بكة و ببينە كا ئەو چ ھونەرمەندەكى مەزنە.

“رووت بەرەوہ

تا خوا ئەم شەو،

قەلەمە سوورەكەى دانى و

ھيلى راست و چەپ نەكيشيت،

بە سەر عومرى ھيچ كەسبىكا!.

رووت بەرەوہ

تا ئەمشەو خوا،

بچيئە بەر ئاويئەى و

بە ئەسپايى بە خۆى بلە

اتەماشاكەن چ ھونەرمەنديكى مەزنم. ” (۱)

(۱) ھەر ئەو چاڧكانى. رووپ ۱۸۴ - ۱۸۵.

ژيان و مرنا، کهریم دهشتی، د پهرستگه‌ها نفیسینی ده یه ...

کهریم دهشتی هه‌لبه‌ستفان و نفیسه‌ره‌کی ب نافر و ده‌نگه. د سالتین هفتیان ده، ده‌ست ب نفیسینی کریه و حه‌تا نهۆ، شیاپه جه‌کی گرنګ د قادا ئه‌ده‌بیاتا کوردی ده، بۆخ وه په‌یدا بکه. چه‌ند دیوانین هه‌لبه‌ستان، وه‌رگه‌راندینه، چه‌ند به‌ره‌مین بیانی و فه‌کولینین گرانبها ئه‌فراندینه. د پرانیا فه‌ستیقالین ئه‌ده‌بی ده، هه‌لبه‌ست خوه‌ندنه. هه‌لبه‌ستین وی ژ ئالیی فورم و نافرۆکی فه د سه‌رکه‌تنه. زمانئ وی خوه‌شه و هه‌فۆکین وی ب هؤستایی هاتنه دارشتن.

ئه‌و د گه‌له‌ک بوارین ئه‌ده‌بی دا سه‌رکه‌تیه. نفیسین ل جه‌م وی، ژیاپه و نکاره بییی وی بژی.

ئه‌و دبیزئ: “نفیسن ژ بو من، به‌زم و شاهیا هه‌بوونییه. گوڤه‌ند و خوه‌شیا ژیاپه‌یه. ژ به‌ر هندئ، هه‌ر جه‌ی لی بم، هزری د نفیسینی ده دکم. چنکو دزانم، بییی نفیسین، ده‌لم و نامینم. بی نفیسین، هه‌ست ب هه‌بوونا خوه‌ناکم.”^(۱) ل جه‌کی دن، ب فی ره‌نگی باسی په‌ره‌ستنا کارئ ئه‌ده‌بی دکه و دبیزه: “ده‌ما د پرؤسا نفیسینا هه‌لبه‌ستی ده، ل ژیر ستوونین وی پهرستگه‌هی رادوه‌ستم، خوه‌ب ته‌نی دبینم و خاچا من د ده‌سستی من ده‌یه، هزری د پاله‌وانین

(۱) کهریم دهشتی. دؤستی هه‌میشه چاوه‌روانمانه. هه‌ولیر ۲۰۰۱، روپ ۳.

دیروکی ده، دکم: نیتشه‌ی، کۆ ب کوشتنا خوه‌دایان، داویا دیروکی راگه‌هاند.
مه‌سیه‌ی، کۆ ب هه‌لگرتنا خاچی، ته‌فایا قوربانیان دارشت. ” (۲)

“چهند چه‌می چه‌مانه له چوارنی چاوی چوارشه‌ممه

ده‌نیرمه لای کچانی بابل

کچانی به‌ته‌نبا دوو جارن له ده‌رگه ترازان

جاریکیان ئاسویی شوو ده‌که‌ن

جاریکیان ستوونی که ده‌مرن

شای بابل بۆ خاتری ئەمیپیا ناومیدی کردن

که تووشی ته‌ماشنا و ته‌لاری میدیا بوو

باخی هه‌لواسراوی بۆ بالای دروست کرد” (۲)

نقیسه‌ر هزرخان دبیژه: “که‌ریم ده‌شتی یه‌که ژوان که‌سان، هه‌ر ژناقه‌ندا
سالین هه‌شتیان، باش خویا بوو. هه‌ر وه‌سا د سالین پشته‌ی سه‌ره‌لدانی ده،
منا داره‌ک ل به‌ری، به‌ره‌می خوه به‌خشی. یه‌که ژوان نووخوازین موورکا
ره‌سه‌نا کوردینی، پی‌قه دیار، ژده‌می بۆری، نه‌هاتیه دابرین. هه‌ر د گه‌ل
بزاڤا خوه یا هزری ژی، دۆماندیه و د بیره‌دۆزیا نووکرنی ده، گه‌له‌ک به‌ره‌م
ئافراندنه. ”

(۲) هه‌ر ئه‌و چافکانی، رووپ ۶.

(۳) که‌ریم ده‌شتی. دره‌ختی هیکمه‌ت. هه‌ولێر ۲۰۰۱، رووپ ۱۰۶.

“ھەموو خەوتوون

پاسەوانەکان

خەفەرەکان

سوارەکان

شەمەنەفەرەکان

پاسەوانەکان: خەوتن بۆ ئەوان ژەحری چاومانە

خەفەرەکان: خەوتن بۆ ئەوان کوژانەووی ئایندەییە

سوارەکان: خەوتن بۆ ئەوان پایزی ئەقلە

شەمەنەفەرەکان: خەوتن بۆ ئەوان باستیلی ئەبەدییە

پاسەوانەکان ئەو کاتە خەوتن

کە نیشتمان بە تۆزى ئاگاھى خەرقى خوین نەدەبوو

خەفەرەکان کاتیک خەوتن

کە منالەکان بە تۆزى مەرھەمەت ئایندەیان دنەخشانە

سوارەکان کاتیک خەوتن

کە کتیبەکان بە تۆزى خویندەووە رزی نەدەبوون

شەمەنەفەرەکان ئەو کات خەوتن

کە ھەموویان لە بەر بارانی مەرگ دا چاوەرمانی سەفر بوون”^(٤)

^(٤) ھەرئەو چاڤکانى، روپ ٢٩.

عارف هیتۆ ل سەر ههلبهستقانی، نووژهنکرن و ئهزمونا وی دنقیسه:
 “کهریم دهشتی، یهکه ژ ههلبهستقانی خوهدی سهبرورهکا دریژ و ئاقز، د واره
 نووژهنکرن ههلبهستا کوردی ده. ئه یۆننن بارکریین گهرم، د ههلبهستا وی ده،
 ب ئهشکه رای ديار دبن و بهر ب کوراتیا هزرهکا ئاززاندی قه دمهشن.
 پارازتنا سهربخوهی یا وینه یین ههلبهستی، د ناق ریژکین پیک قه گریدایی
 و سهربخوه ده، جوانیهکا بالکیش، ددنه ههلبهستی، کۆ مرۆف دکاره تام و
 چیژهکا تاییهت ژئی وهگره. زیدهباری قی چهندی ژئی، ههولدانهکا داهینه رانه د
 واره سهر ژ نوو داریشتنا باوه رین ههیی و میتۆلۆژی یا کوردی ده، کریه و
 شیاپه ب هۆستایانه خوه ژ قه گیرانا روت یا بوویهر و باوه ران قۆرتال بکه.
 هه ر وهسا بهراد و قه ریژا په یقین ئاقزین ل بهر په قینی و راما نا قه شار تیا ل
 پشت ریژکان کۆ خوهنده قانی ژئی، به شداری داهینانا خوه دکه، جوانیهکا دن
 دده ههلبهستین وی یین نووژهن و خوهشی هه مبیژ. ب راستی، ده می مرۆف
 ههلبهستین کهریم دهشتی دخوینه، مرۆف ههست ب جیهانهکا به رفره ها نووخواز
 و ئاززاندنهکا که قنار دکه. هه ر ئه زهل دا و حه تا ب ئه بهد، مرۆف پرسین
 مرۆقاتیی دازرینت و ل به رسقین گه شبین و دلفه کهر دگهره. کهریم دهشتی،
 شیاپه بازدانهکا بهرچاڤ د فۆرم و ناقه رۆکا ههلبهستا کوردی ده بکه، ستیلی
 وی یی ههلبهستنسینی، هه قساره که خوه سهر قه یه کۆ ژ هه موو هه قچاخ و
 هه قالین بهری خوه جوودایه. ئه مین خوهنده قان ژئی، د سه فه را وی یا
 ئۆدیسسه سی ده، به شدارن و راستیین نه پهن دگهرن. هه قیخوازن کۆ

ههلبه ستفانی به هره مه ند، تم د سه رکه قتن و نووژه نکرنا ههلبه ستا کوردی ده،
به رده وام به. ”

“جه تگ ته و او بوو

به لام ئالووشی توله ده یه ارین

جه تگ او هره کان په کیان که وتبوو

له بهر ده رگا

له په نجه ره

له بن دیواران

له شوخته و شه قامه کان

به سه ریشتی کورسیه له نه تیه کان

سه یری دنیا یان ده کرد

په شیمانی چاوی پی داده خستن”^(۵)

محسن قوچان، باسی ئه فراندن و جهی وی د ناڅ ههلبه ستا نوو یا کوردی
ده، دکه و دیپژه: “که ریم ده شتی، ههلبه ستفانه که ژ هوندری که سایه تیا
خو ه ش چنیک و پرتین شکه سستی لیکدده. په یکه ره کی پیروزی جوانی پی
مشت ژ ئیشانی، خو ه شی، مرن و زندیبوونی بکه که تواره که به رجه ست،
گیانی خو ه دیشینه، په رداخه کی بادا ئه زه لی و خودی خو ه به ری هه بوونی پی

^(۵) هره ئه و چاڅکانی، روپ ۶۲.

سهرخووش دكه . ئەقاهه ئانكويه كۆ چەندە هەلبەستفانەكی زاتیە، هەر وەسا دەنگی سەردەمییه، دەنگەكە د گێژەفانكا هەبوونا مرۆفاتیی دە، گۆمێن مەند دكه لافاو و ب سروودان گیانی خوه نووژەن دكه . . .

كەریم، هەلبەستفانەكی یاخییه ل سەر تاشتین هەی، ب نافەرۆك قە رۆخسار قە، ب هزر و رەوشەنیرییا خوه، دقە شەرەنیخەكی د جەرگی دیرۆکی و گیانی ئاهین هەیی دە، پەیدا بکە . بکە بارۆقەكی ویرانکری بەرەف ئافاكرنه که نوو . نوو وەك خەونین وی، نوو منا دیتنن وی یین بی وینە . کەسەکی زیدە هەستیاره . هەست ب گۆتگۆتین دەنگین ئاخى د دانوستاندنا دیوار و پشکوژکین گولا دكه . ئافرینن ژار و هەژارا، دبنە تۆکا خوهندەدۆکی و بیهنهنگی د پیستی وی دە، دچینن . ژ بلی كۆ کەریم دەشتی، د نافە چەندەها دەنگان دە، بژارەیه، هەر وەسا ئافاكرهكی نه چاقلیکەرە و د چاوانیا دەنگان دە، ئیکانهكی وەكو خوهیه . پشكداریا کری د پەیدابوونا تاییه تمەندیەکا کەریمی، د جیهانا هەلبەستا نوو یا کوردی دە . . . ”

“کە ئیوه جی دایم

ریبوارى

ناوه خته م لای ئیوه

هەر بۆیهش دەچمه وه لایى گۆرى دۆستانم

دەزانم رۆژى دى میوانى ئەبەدیى ئەوانم”⁽¹⁾

⁽¹⁾ هەر ئەو چاقلانی، رووب ۱۰۰ .

سه عدولا په رُوش، ل سهر هه لبه ستفانيا وي دپه يفه و دبېژه:

“که ريم ده شتي شایر، ئەگەر چ د ژيانا خوه يا رُوزانه ده، هه رده م ب له زه، ل د هه لبه ستي ده، ب هووربوني و ل سهر خويه. هه لبه ستي وي پر مانه نه و ب زمانه کی خوه ش، پاقر دنفسينه و هه فوکين وي جوان داربژتي نه.

ئو هه لبه ستفانه کی به هرده م نه، پر سه ليقه و تزي به ره مه. هه ره سا د بياقي نفيسينا ره خني، تيزاندين و فه لسه في ژي ده، جهی تليين وي خويابه. ب هزرا من، حه تا نهو ره خنا کوردي، پيته کی ژ هه ژي، ب في هه لبه ستفان، نفيسه ر و ره وشه نيري ناقدر نه دايه. ل باوهر دکم کو شایري مه زن و هه لبه ستا هيژا، منا مهرجانين بن ده ريباي نه، دي هه ر رُوزه کی نينه ديتن.

که ريم ده شتي، ژ وي چهندي ده رکه تيه کو نه زيان که سه کی دي، باوه ريی ب هه لبه ستفانيا وي بينه، چونکی هه لبه ست، نفيسين و پرتووکين وي، گرؤقا في راستيی دسه لمينن.”

“مه ستيم وه ک عاشق وايه

يا رووي له زيني شامه

يا خود رووي له خودايه

خوا پارچيکه له زين و

زين پارچي له خودايه

له مياني من و زين دا

من شهلای مهالم
توانم له وه دایه^(۷)

ئەو د ساڵا ١٩٥٥ی دە، ل باژیری هەولیری ژ دایک بوو. ساڵا ١٩٨٠،
فاکولتەیا یاسایی ب داوی ئانیە حەتا ئەڤ بەرەمێن ژیری گەھاندنە چاپە:

١. خاک و هەلۆ. دیوانا هەلبەستان.
٢. تەمەسپییه کانی رۆه. دیوانا هەلبەستان.
٣. وردە گەلا. دیوانا هەلبەستان.
٤. پیاوۆی رۆژەهلات. دیوانا هەلبەستان.
٥. درەختی حکمەت. دیوانا هەلبەستان.
٦. دۆستی هەمیشە چاوەروان مە. دیوانا هەلبەستان.
٧. رەگەکان ئەلکسی هیلی، رۆمان، ژ فارسی وەرگەراندیە.
٨. سەفەری بۆ رۆژەهلات، هەرمانن هەسسە، ژ عەرەبی وەرگەراندیە.
٩. ئەدەب و فەلسەفە. ڤەکۆلین.
١٠. پیاوۆی رۆژەهلات و ئەوانی دی. هەلبەست.

(۷) کەریم دەشتی. دۆستی هەمیشە چاوەروانمانە. هەولیر ٢٠٠١، رووپ ٨٢.

دلشاد عەبدوللا، ب ئەزموونە کە نوو دە ی قادا

هەلبەستی ...

دلشاد عەبدوللا، هەلبەستقانه کی ژیره و شیا یه جهیّ خوه د دلیّ
خوهنده قانان ده بکه و رۆله کیّ د پیشقه برنا هەلبهستا کوردی یا نوو ده ببینه.
هەلبهستین وی ژ ئالییّ فۆرم و نافه رۆکیّ شه سه رکه تینه. زمانیّ وی ره وانه و
هه فۆکیّن وی ب هۆستاتی هاتینه دارێژتن. هەلبهستین وی ژ وینه یان مشتین و
مۆسیقا وان نه رمه و دچه نافه کورراتیا دلیّ خوهنده قانی. ئەو ب گهرمی د نافه
قادا هەلبهستا کوردی ده یه و نفیسینی گه له ک ئالیین ژیا نا وی داگیر کریه.
ئەو وه ک پرانیا هەلبهستقانیّن کورد، ب دۆزا گه لیّ خوه شه گریّدا ییه و
خوه دان هه لویستین شو ره شگی رانه یه. لیّ دیسان دۆزا مروّقی ب گشتی، خه ما
وی یا هه ری مه زنه. ئەو نه ته نیّ دژی شه ر، کوشتن و ویران کرنیی ه، به لکو د
گه ل ناشتی، ته نا هی و ئافا کرنیی ه. ئەو د قیّ هەلبهستیّ ده، ب ناشکه رای ی
هه لویستا خوه دده خویا کرن و دبیژ ه:

" له یه که م هه لمه ت دا

خه نجه ر له کالانی گیر بوو

به ئامان و زه مان نه ده هاته ده ریّ

که له به رده می یه کیّک دا وه ستا بووم

وام مهزهنده دهکرد ئەو کەس دوژمنه
 نه يکوزم دهمکوژي.
 من ههله بووم ئەو کەسه هه و نه بوو
 ئەوی تريان پرۆزه ي منه بۆ کوشتن
 دهچمه بهردهمی
 سلاوم لیده کا سلاو دهستينمه وه.
 من دوژمنی خۆم به زهحمهت دهناسمه وه.
 دوژمن کييه؟
 دهستم ل سهر مشتووی خهنجهر سارد دهبيته وه
 زمانم تهتهله دهکا
 رهنگم دهبزركي
 کەسيک نيه بشي بيی به دوژمن!
 دهمی خهنجهر به لای خۆم دا دهسوورينم
 ئەوهی پيوسته بکوژري
 ته نيا خۆمم. " (1)

سه باح رهنجهر، ل سهر رهوشا ههلبه تسقانيا وی دنقيسه: " ديه کم
 دهركه تنی ده، ژ ته م و مژيی دوور لکه فه و نقيسينی ب ئازادی وهردگره و دقئ
 تشتين ئاسایی ژ ناڤ بيه، ب ئەزمونه که نوو بهی مهيدانی و هه ر تشتی نوو

(1) گۆمی پۆنگ. ديوانا ههلبهستان. ههولير 2005، روپ 25.

بکه. ئەو دخوازه ژ بو تشتين نوو، بيه سه نته ره کي نووخواز. خاله کا گرنګ د
هه لبه ستين وي ده هه يه، کو کار ل سهر جوانيا جهی دکه. ده ما کار دکه، ئەو
هه لبه ستين خوه ژ وي جهی ژي، جوانتر دکه. ب زمانه کی سفک و پاقر دنفيسه و
ئو زمان هاريکاري وي دکه کو روماني بنفيسه. ^(۱)

ئو د قی هه لبه ستا خوه ده، باسی ژنان و بيھنا وان دکه، کو چاوان ههر
يه ک دبه فيکيه ک، باخچه يه ک و بيھنا خوه ل دهر دوران به لاق دکه. ئەو ل سهر
وي بيھني، ژ به هشتي هاته دهر خستن، لي نها بيھنا ژني، تيکه لي هه می تشتان
بوويه، ئەفجا دي ژ کوودهری نيته دهر خستن!.

"ياره کانم"

ههر يه که و ميوهی دارين

ههر يه که و باخیک

بوئيان دهر وا به ناو ميرگ و ليره وار

تاميان دهنيشي

له سهر په لک و قه دی دار.

دهوريان دهن

مار و مير و بالدار و بييال

بوئي ژن تيکه لي ههر روئیک بي

^(۱) گۆڤارا "کاروان"، هه ژمار ۱۷۸، سال ۲۰۰۴، روپ ۸۰.

ده ناسرېتهوه

له سهر نهو بونه له بههشت دهرکرام

ئېستاکی ټیکهلی هه موو شت بووه

له کوی دهرده کریم؟" (۲)

که ریم ده شتی ل سهر هه لبه ستقانيا وی دنقیسه: "دلشاد عه بدولایی شاعر، که سه که کو د ناڅ جوانیږن رۆحی ده کار دکه و د ناڅ به ختیاریی ده خه نقییه. ئه و د نقیسینا هه لبه سته ده، سروشته که کووره، ئانکو سروشته داره کا ئیستیوایی کو تاکیږن نوو ژ قورمی وی شین دبن، نه کو ژ چه ق و تاکیږن سهری داری. به رۆڅاژی پرانیا هه لبه ستقانا، هه ر هه لبه سته که کو بنقیسه، پیکهاتیه ژ گشت نه زموونا وی."

"به ری قولینگه کان دا وهرهوه

تو نهو رییه شارهای

له خوارستانهوه ټیکهلی بههشت ده بی.

زوو هه والم پیده گا

به بون دهرانم نریک بووینهوه

بوئی گوله هاجیله زوو په رت ده بی زور دهر وا

به خو به چه تری مشه ما

له بن داریکی لاریکا

(۲) گؤڅارا "رامان"، هه ژمار ۱۰۵، روپ ۰.۶.

دهست له ناو گیرفان
 تهماشای بارانی رحمت ده کهم
 له بن دوورترین ئاسمانی دنیا
 که هاتیته وه
 له لای یه کهم قانه پونگی رۆخی گۆماوه کان بوسته
 له وی یه کتری ده بینین
 که پیر ده بین
 قه دری ئەو شوینە چه په ک و
 ئەو دیمه نه وردیلانه
 زیاتر ده گرین. " (٤)

وی ژێ، مینا گه له ک هه لبه ستفانین کورد، ژيانا خوه دایه نفیسینی و
 نکاره دهست ژێ بهرده. به لی " ئەو کاره کی زه حمه ته و پیوستی ب قوربانی و
 بهرخوه دانی هه یه. هه لبه ست ژ بو وی، د ژیانێ ده، هه لویسته که گرنکه.
 د. موحسین ئەحمه د عومه ر د هه قبه یقینه کی ده، قی پرسێ ژێ دکه: " د
 ژيانا وه ده، تشته کی دی هه یه کو جهی هه لبه ستی بگره؟ گه لو تو دکاری
 دهست ژ هه لبه ست نفیسینی بهردی؟ " ئەو ژێ ب قی رهنگی بهرسقا وی ده:
 " هه لبه ست ب بریاری نایی نفیسین و ب بریاری ژێ، دهست ژێ نایی بهردان..

(٤) گۆمی پۆنگ. دیوانا هه لبه ستان. هه ولێر ٢٠٠٥، رووپ ٦٢.

چاوان فتيقي بيبي شرينيا خوه يا بي تام و تاله، ژيان ژي ژبو من، بي
هه لبه ست يا بي تامه. من هه لبه ست خوه ش دقي و تاکه خوه شي و په ناگه هه
بو ژيان و خوه پاراستني. ^(۵)

"کتبيک له مالي خاني دا له شيوه ي په ياله
ده خرايه سهر لوان
نه وه ي ده بخوارده وه زاري لي بهر نه ده دا
تا نه و او ي نه کړ د با
که دا يده نا سهر له نوي پر ده بو ووه وه
مهم هي من له پهر ي به را يي دا
هي من له پهر ي دوا يي دا
هي من، زين ووتی.
هي من و هي تو
نه و مشتومره دريژه ده کيشي
نه وه ي به مهم ده ستيپده کا
به زين کو تايي دي.
مهم پروژه ي نه شقيکي دانسقه و ده گم نه
هه ر سه د سال جاريک دوو باره ده بيته وه
له سه ده ي هه قده م دا هي خاني و

^(۵) ه.ج. ديوانا هه لبه ستان. هه ولير ۲۰۰۵، روپ ۶۱.

له سەدەى تازەش دا ھى منە. ⁽¹⁾

عەبدوڵا قەرەداغى، ل سەر ھەلبەستىن ۋى دىيژە:

"جارنا ب كارئانينا مشه چاڤكانينين رهوشه نىبرى، ھەلبەستىن دلشاد گران
دكن كۆ، نەشىن مۆسىقا دەروونى خوەندەقانى ب ھىسانى پياريزە. ڤى خالى د
جەوھەر دە، ژ ئاليەكى ڤە، پەيوەندى ب مشه چاڤكانيان، مشه رهوانگەيا
ھەلبەستى ڤە و ژ ئاليەكى دن ڤە ژى، ب ئالوزيا دەروونى ۋى ب خوە ڤە ھەيە.
"

"كە گەيشتمە سنە

باسى مەلا خدر و ئەو شىرەيان دەکرد

كە شمشىرى خان دەگەرا بۆ مل پەلدانى

ئاي لە گىلى پاشا و مىران

كەى با و بۆران سىگم دەگرى بە زنجىران؟

ھەوت سالە ئەوھى خويندوو مەوھ دەورىان دەكە مەوھ

رستەيەك لە ناو رستەكان ئاسىيە

دەلبى تىرۆژە ناگىرى

وھكى پەيالەى مەى تال ھەر قوومە و تامىك

ھەر وووشە و ھەرفى خەيالىك دەبەخشى

ھانا بۆ كى بېھم بۆ لىكدانەوھى؟

⁽¹⁾ گۆمى پۆنگ. ديوانا ھەلبەستان. ھەولتەر ۲۰۰۵، رووپ ۷۹.

وہ کی چہ خماخہ کہ ھوور راقہ دکا

شدریخہ ی بی. " (۷)

وی گہ لہ ک پۆستہ رھہ لہ بست ژی نفیسینہ کۆ، ژ وینہ یین سہرکە تی پرن
و ژ مانایہ کہ کور مشتن کۆ، خەمین مروۆقی بندەست ھمییز دکن. وان
پیویستی ب شروۆقہ کرنی نینہ، چنکو ب زمانہ کی سادہ و ھیسان یین ھاتینہ
قہ ھاندن.

" ھەند یچار ھەست دەکەم یەکیک

لەو دیوی دەرگاوە وەستاو

کە دەیکە مەو، کەس نیە

لە خۆم دەپرسم: چاوەروانی بەس نیە؟ " (۸)

" دەرگای ژوورە کەم دادەخەم

گۆر دەرگای نیە

کی لە پشتەوہ کلیلی دەدا؟ " (۹)

(۷) ھەج. دیوانا ھەلبەستان. ھەولێر ۲۰۰۵، رووپ ۳۲-۳۳.

(۸) گۆمی پۆنگ. دیوانا ھەلبەستان. ھەولێر ۲۰۰۵، رووپ ۱۰۴.

(۹) گۆمی پۆنگ. دیوانا ھەلبەستان. ھەولێر ۲۰۰۵، رووپ ۱۲۹.

ئەو د سالا ۱۹۵۶ ى دە، ل باژارى ھەوليرى ژ داىك بوويه . فاكولتا چاندىيى ل باژارى بەغدايي ب داوى ئانيه . ھەر ژ دەستپيكا سالىن ۱۹۷۰ ى دەست دايه نقيسينا ھەلبەستان و د كۆقار و رۆژنامە يىن كوردى دە بە لاڤ كرينه . كارى رۆژنامە قانىي دكە و سەرنقيسەرى كۆقارا "ئايىدە" يە . ديوانىن وى يىن ھەلبەستان كۆ ھەتا نھا ھاتىنە چاپ كرن ئەقن:

- ۱ . جوانيە كان .
- ۲ . پياسە ي پەپۆلە كان .
- ۳ . بە فرنوس .
- ۴ . شەوى دووھ م .
- ۵ . بزيوونى ناويك .
- ۶ . ھەوليك بۆ كوشتنى كات .
- ۷ . مانگى نيوهرۆ .
- ۸ . گۆمى پۆنگ .

نژاد عهزیز سورمی و په‌رستگه‌ها هه‌لبه‌ستی^۱

ئو شاعره‌ك هه‌ستنازكه. د ئه‌فینه‌كا گهرم ده دسوژه. ئه‌فین ژى دكاره وه‌لاتیان ی، چافین شوخه‌كی به. دقئ هه‌لبه‌ستا خوه ده، باسی وی ئه‌شقا مه‌زن دكه. هه‌ر چه‌نده ژیک دووركه‌تی نه، لی چو جاران ده‌ست ژى به‌رناده. هه‌می شه‌فی، شه‌مالكه‌كی د ده‌ستی خوه ده دگره و د په‌نجه‌ره‌یا ژورا وی ره هه‌لبه‌ستان دره‌شینه.

" جاریکیتتر هاته‌وه به‌ر په‌نجه‌ره‌كه‌م...

له وه‌ته‌ی لیک دابراوین، لیم ناگری!!

هه‌موو شه‌وی، مؤمیکى به ده‌سته‌وه‌یه له په‌نجه‌ر را

شیر پزینی ژووره‌كه‌م ده‌كا. " (۱)

ئو د په‌رستگه‌ها هه‌لبه‌ستی ده دژى، خوه د هه‌مبیزا وی ده فه‌دشیره. گه‌ر هه‌لبه‌ست نه‌به، ژیان لی دبه دۆزه‌خ. ئه‌و هه‌می كۆچك و سه‌رایان، قوربانى هه‌فۆكه‌كی دكه. به‌لی، ئه‌و ژ بو هه‌لبه‌ستی ژ داییک بوویه. هه‌لبه‌ستی هه‌می ژيانا وی داگیر کریه.

"ئه‌ی شعر!

(۱) چهند كۆته‌لیكى جه‌نازه‌یی دیوانا هه‌لبه‌ستان، سال ۱۹۹۵ كوردستان، رووپ ۳۸.

ئەي سېلەي ھەموو رۆگەکان
 ئەوەتا دەمبېنى روو لە تۆ دەکەم.
 ئەوەتا ھەموو کۆشک و بالەخانە بەرزەکان،
 بە چواردایکی تۆ نادەم...
 ئەي شەعر. ئەي سېلەي ھەموو رۆگەکان!
 مەن لە رۆژیکى رەشانگى گۆرى ھاوین لە دایک بووم
 تۆ نەبای
 لە چزووی خەمزەپەک دا دەمردن...
 ئەي تەمەنى ھەيوەدا!
 سېلەي رۆگە و پەرسنگاگان
 دادرەسى زمانى بەدنیپادى...
 ئەي شەعر...! " (۱)

کوردستان د ناڤ ئاگرى دە د شەوتە و ل ھەر ئالىی وەلاتى شەرە.
 وێرانکرن و ھەرفاندنا ب ھەزاران گوند و ب دەھان ھەزاران ژى، شەھیدبوون.
 ئاگر دبارە و ئەو ژى د ناڤ دە دۆرپێچە کرپە. ئەسمانى وى ژى بریندارە و
 ستیڤین وى ژى نزم بوونە، ژ چار ئالیان شەرە شەرە، لى ھەوار دکە و ژ
 خەلکى، برسى تێھنى و شەھیدان رە دبێژە: وەرن ناڤ ھەمبێژا ھەلبەستى،
 بەلکو تەنا و ئارام بژین:

(۱) چەند کۆتەلیک جەنازەیی دیوانا ھەلبەستان، سال ۱۹۹۵ کوردستان، رووپ ۲.

"لَيَّوَه بَه بَارَه كَان ژَه هَرَن، كَهف هَه لَدَه دَه ن
 شَه پَوَلَه نَارَامَه كَان سَه رَشِيئِي حَه لِيَانَدَه لَووشِي
 نَه وَه جَارِي كِي تَر مَم لَه چَا وَه رَوَانِي خَوْم دَا:
 نَاسْمَانَم بَغِينْدَار... نَه سَتِي رَم نَه وِي...
 خَه وَنَه كَانَم لَه بِيخَه وَه هَه لَدَه كَه نَم.
 نَه وَه جَارِي كِي تَر مَل يِن'
 چَموَك لَه كَه نَارَه كَانَم دَه نِي م'
 گَلِي نَه كَانَدَرَن دَه كَوَلَرَن.
 جَارِي كِي تَر مَنَم،
 سَنوَوَرِي نَشْتَمَانِي نَاو گَرِيَان وَ پِيكَه نِي نَم دَه كِي شَمَه وَه:
 لَه بَا كَوَرَه وَه: شَه رَه
 لَه بَا شَووَرَه وَه: شَه رَه
 لَه رَوُژَه لَاتَه وَه: شَه رَه
 لَه رَوُژَا وَا وَه: شَه رَه " (1)

گه لئى كورد ب هه زاران شه هيد دانه، لئى مينا هه مى گه لئىن جيهانى، ده ما
 شو رهش سه رده كه فن، ئيدى جارنا شه هيد برسى، تپهنى و كه سين بى مراد،
 ناگه هنه هيقى و نارمانجان، بهلكو جارنا دهينه ژ بير كرن، چنكو كه سى دافدوژ
 و يارينگافى دهين و دهست دادنينه سه ر دهستكه قتنين شو ره شى و نارمانجين

(1) چهند كۆتەلێك جەنارەبى دىوانا هەلبەستان، سال ١٩٩٥ كوردستان، د رووب ٧٤

خوه يين گه نى مسووكه ر دكن. ئه و ب قى چەندى دئيشه و دلتهنگ دبه و گازى
وان بندهست و هه ژاران دكه. وان ميقانى وى قولچا قالا يا بچووك دكه. ئه و
قولچا كۆ دستين گه نى نه گه نى. به لى قولچا پيروزا هه لبه ستى... چنكول
جه م وى هه لبه ست، "ده ريايه كا پاقره و ب ده قى سه يان پيس نابه." "

"وهرن شه هيدەكان!

برسيه كان!

تينووه كان!

رهنج به خه ساره ديشكوه كان...!

وهرن ره بهن و كچه بى يئراده كان... وهرن!

وهرن بهلكو ئاسووده بيكتان

له بانيزه چكوله كهى شير دهسكه وئته وه.

وهرن...!

وهرن...!

هه ر ئه و كوشه بچووكه ماوه دهستى

دز و جهرده و بازرگاني شهر و

سه ر سه رى و

شه لاتي و هه لبه رست و بهر تيكور و

سوزانى و فيرور رست و ماستاوچى و

هيزى RR نه گاتى...!

وهرن... وهرن!

هەر ئەو گۆشە بچووکه ماوه

هەناسە یەکی لی مابی

قومه ئاویک و لەتە نانیک،

دینه وایی و زەردەخەنە یەکی تی دا بی... " (٤)

سەباح رەنجەر دبیژە: "نەژاد عەزیز سورمی، دیارترین هەلبەستقانه، کۆ
ب شیوازەکی بەرفەرەه و پینگاڤین داھینەرانه، هونەری مۆنتاچ و گرتەکا
(لەقتا) سینەمایی، ئی رستەیا هەلبەستا نووخوزیا کوردی نیزیك کری و کریه
ئەزمونەکا ئەدەبی. بەلی" وی ئەڤ شیوازە پەیدا و بلند کر. پاشی ژی، د ناڤ
هەلبەستا کوردی دە، جەهێ خوە کر و بەر ب پیش دە چوو...

"چرایەک لە هوسنی تو هەلبوو،

بوتمەوهریکی بی سەرەتا و بی کۆتایی

نە لە خوا دەترسی،

نە شەرم لە ئادەرنیان دەکا،

بە بەر چاوی با

بە بەر چاوی بەفر

بە بەر چاوی باران

راوی پەپۆلان دەنی...

بوونەوهریکی بی سەرەتا و بی کۆتایی

(٤) چەند کۆتەلیک جەنازەیی دیوانا هەلبەستان، سال ١٩٩٥ کوردستان، روپ ٨٣.

نه له خوا دهترسی،

نه شهرم له ئادهر نیان دهکا... " (۵)

ئو د سالا ۱۹۵۷ ی د ل باژارکی گه لاله سهر ب باژاری چۆمان، ژ داییک بوویه. فاکولتا ئه ده بیاتی ل زانکویا به غدایی ب داوی ئانیه. نه ژاد عه زیز سورمی، هه لبه ستین خوه د کۆشار و رۆژنامه یین کوردی ده، به لاق کرنه و ژ بو چه ندین زمانین بیانی ژی، هاتنه وهرگه راندن. د کاری هونه ری ده ژی، سهرکه تیه و چه ندین پرتووکین گرنگ ل سهر وینه، کاریکاتیر و تاپیۆگرافیایی، د رۆژنامه گه ریا کوردی ده، چاپ کرنه. ئه ندامی یه که تیا نفیسکارین کورده. ئه و رۆژنامه فانه کی ژیره و ئه ندامی سه ندیکا رۆژنامه فانیین کوردستانی یه و سهرنیقیسکاری رۆژنامه یا خه باتیییه. هه تا نها ب ده هان پرتووک چاپکرنه، ئه و ژی ئه فن:

۳ دیوانین هه لبه ستان.

۸ پرتووکین د واری رۆژنامه گه ریا کوردی ده.

۴ پرتووک ژی، ژ زمانین به یانی وهرگه راندینه.

جه ندین پرتووک ژ بو چاپی به رهه فکرنه.

(۵) ژ پارچه هه لبه ستین به لاقنه کری.

ههتا كۆستهم هه به ، مه وجود سامان ، بهرگريي ژدۆزا مروۆقى دكه

ههلبه ستقانه كۆ ههست نازك و بىرتيهه . ب دريژيا سالان ، د ناه ئه زمونا پيشمه رگايه تى و تاوارگه كۆچبه رىي ده ، ژيايه و شيايه جهي خوه د ناه ههلبه ستا كۆردى ده بكه . زمانى وي ره وانه و په يه و هه قۆكين وي ، ب هونه رى داريژتنه . وي ب تفهنگ و قه له مى ژى ، هه لوه ستين خوه يين شۆره شگه رانه هه بوونه و دۆزا مروۆقى ئه و دۆرپيچ كرىه . ئه وى بو هندی دنقيسه كۆ خه مين مروۆقى كيم بكه ، ژيانا وي خوه ش بكه . ژ بهر هندی ژى ، ل دژى زولم و سته ما فاشيان راوه ستايه ، گه له ك ئاستهنگ و كۆسپه يين د رىيا مروۆقى ده شكاندنه و ب راست ژى ، مروۆق ل جه م وي ، مه زنترين سه رمايه يه .

به لى " ئه و ل ته ناهيى دگه ره و دخوازه ئه ق گه ردوونه بيه جيهانه كا خوه ش ، كۆ تيرا هه ميان بكه . لى مخابن ناگه مى و د قى پارجه ههلبه ستا ژيى ده ، دگه هه كۆمتى بيزارى و بيه يقيى . هه كيم مه لا صالح ، دببژه : " ئه و د ههلبه ستا خوه ده ، دده خوياكرن كۆ ، هندی گه رىا و هندی ب چاقى خوه ته ماشه كر ، نه گه ها وي هيقى . خوين د لاشى ده هه شك بوو و چاڤ لى كز بوون . لى هه ر دارستان ديت . دارستانا مروۆق/گورگ ديت . دارستانا هه مى ئاليين ژيانى داگر كرىه و بوويه لحيقه كا مه زن و

هه می تشت به رزه کریه. ژ بهر هیندی ژی، ئەو دگهره و دخوازه خوه ژ
قی دارستانی رزگار بکه. له ورا ژی، ژ بو وی، کۆچکرن بوویه بهرنامهیی ژیانئ.
(۱)»

”چاوم پڑا، خوینم رڑا

ههر جهنگل و گورکم ب می، تا چاو برکا جهنگله، جهنگله، جهنگله

جهنگل پیخهقی دنیایه

جهنگل سیبهری ریگابه

بوویه مم به (کهشتهوه) جوانم

ب کۆچ زاخدراره ژیانم.” (۲)

مه وجود، د کۆچه ریا خوه ده، گه له ک دلتنگ و بیچاره بوویه. جارنا ژی
تووشی نامۆبوونی دبه. چه کیم مه لا صالح دپیژه: ”شاعر د قی گهشت و وه غه را
خوه ده، گه له ک دوهسته، چنکۆ هه می رییین جیهانی دشه قینه. هه ر دچه و
دگه هه ته قایا ری، گوندان و هه میان دناسه. ئەڤ گهشتا بهرده وام، وی بیئاقهت
دکه و مینا که له که کا بهر باهۆزی ئی دهی، خه نقاندن و مرن دکه قه بهر چاقان.
ئەڤ هه می گهشته، ژ بو هندیه کۆ، ئاقه کا ته نا و بی پیل ببینه و ژیاننا خوه ب
خوهشی ببۆرینه.” (۳)

”هه ی ئەو مانگه ی به جه علی شۆره بیه کی چه توون زامار کراوی

(۱) کۆفارا ”کاروان” هه ژمارا ۱۷۹، سال ۲۰۰۴. کۆردستان، هه ولێر.

(۲) هه ر ئەو چافکانی، رووپ ۳۵.

(۳) هه ر ئەو چافکانی، رووپ ۲۸.

تۆش وەرە بە سەر یەئزە تاراوگەم دا هەلگەری.

- منیش هەر سوارە پالدەرە کە بووم، پەنجە کانم لە
پیستی شەو و رۆژ هەلدەسوو.

- کە چاوانیشم هەدە گلۆفت،

لە دەریاوە خورم دەب می، نەرم نەرم مالاوایی لە میژوو دەکرد.

- ئینجانە یە کیش لە ئیرگزه جار، لە رۆخ پەنجەری خەو دانرابوو.

- ووشەکان هیچ پەنجەرە یەکی کراوەیان ناوی

- دەریا ئاویزانە بەژیان،

من جۆلانە ئاسا بە دەریا ئاویزانم

دەریا هەموو نەینیه کانی هەلگرتوووە. " (٤)

رەخنەگر و شعرناسی هۆلاندی م. داناوب، د پیشگۆتتا دیوانا وی یا ب
زمانی هۆلاندی، چاپبویی دە، دبێژە: "ئەقە هەلبەستین مەوجود سامانی، ب
زمانی دلی، ب رەوانی و سادەیی، ب زمانی ئاشی، باسی مرن، ئازادی، تاراوگە،
ئەفین و بەره قانیا مروقی، د پیناقا مانی دە دکن. هەلبەستین وی هەوارە کا
بێدەنگە، د دەمەکی دە کۆ سیاسەت و بەرژەو هندی، جوانترین بهایین مروقی
بن پی دکن. " (٥)

(٤) هەرئەو چافکانی، رووپ ٣٨.

(٥) هەفتە نامە یا "برایەتی" هەژمار ٦١، سال ١٩٩٨.

د. فەرهاد پیرمال دبیژە: "دیوانا وی" ھاوبەشی رۆح "ب کۆرتی. ئەزمونەکا شعری یا مۆدیرنە و دوپاتا وی چەندی دکه کۆ، نابە ھەلبەست د ناڤنەتەوہیەکی، یان ژێ ئایینزایەکی دە، بیته سنۆر کرن. ⁽¹⁾"

"گوند ھەبە فریشتە سەر ما بردووہ کانی ھەشار داوہ.

ھەبە پریەتی لە کەچی کافرۆشە بە قەدی چنارە ھەلواسراوہ کان

گوند نشینە کانم دی لە نیوان دو ریگا

دو دنیای تەواو جیاواز دەبینین

گوند نشینە کانم ب می، گەنجینە یان ئەستیرە فیراریە کانی

گوند نشینە چلکە کانم دی خۆیان بە شینایی دەشۆن و لە گەل ھاژە ی

جۆگەلە و تن یفە ی بی ئارامی مانگ، جووت دەبن ب نیو دەریا

ئەلکترۆنیاکان دا گوزەرم دە کرد پاپۆرە ویلە کانم دی بی کاپیتان لیتر

دەبوونەوہ بەرەو پەرستگای بو شایی

کەنارە نارنجییە کان لە چارۆگە کان جیمە بوون مندالانی ئاوم بینی، خویان

لە باوکە جارس و دایکە ئاوسە کان دەشاردوہ و بزر دەبوون

دەریام بینی لە سەر خووانی شەیتان

بە گژۆگیا و قەوزەو و ماسی و ئاھەنگە کانیوہ و جەژنیان دە کرد

دەریام ب می تەژی مۆییدیک تایتانیک و پیرەمیردە نووی -نەک ئان

دەریام بینی بە بی مالاوایی و ئاگایی گوناھە کانی دەنووسی ئەوہ

⁽¹⁾ ھەر ئێ و چاڤکانی.

ئەمىستى داۋىي ئەم ھەموو دېتنە
 داۋىي ئەم ھەموو گەران و دۆزىنەو و عومەر لە دەستدانە
 زەمەن لە ژىر پىمان پال كەوتوو
 شوپىن لە بەرچاوما وەسوسە دەكا
 خەرىكە تەواو دەختىم و
 پەنا دەبەمە بەر دوا دلۆپ جوانى!!^(۷)

مەوجود سامان ل سەر مەسەلا كۆ، ل رۇڭاڭا "مرنا ھەلبەستى" ھاتىە
 راگە ھاندن، دىيژە:

"ئەڭ نووچەيىن كۆ دەرھەق "مرنا ھەلبەستى" ل رۇڭاڭا دەيىنە بەلاڭكرن،
 نە نوو نە و مەدىا وان وەلاتان ژى، رۆلەكى بەرچاڭ دىيىن. مەسەلا مرنا
 ھەلبەستى، فەلسەفەيى و ھونەرى ب گشتى، بەرى سەدان سالان ژى، ھاتىە
 باسكرن. ب ھزرا گەلەك زانان، ھەلبەستقان و ھونەرمەد ئىين ئەورۇپى،
 پرۇژەيىن مۇدەرنىزمى، سەرنەكەت و پرسگرىكىن رۇحى ژ بو مرقى ئەورۇپى
 پەيدا كرن. ھەر وەسا، مرنا ھەلبەستى رھىن كەڭتر ھەنە. دەما، دانتى
 شاكارىن خوە نڧىسىن، گەلەك كەسان وەسا ھزر كرن كۆ ئىدى داھىيان و
 ئافراندن راوہستان و ئەڭە ژى داۋىيا ھەلبەستىيە. ھەر ئەو ھزر ل سەر
 شەكسىپرى، رامبۆ و مەھوى ژى ھەبوون و ئەڭ پىكۆلە ھەر بەردەوامە و دوبارە
 ژى دىبە^(۸)

^(۷) رۇڭنامەيا "ستاييل" ھەژمار ۱۴، سال ۲۰۰۴.

^(۸) ھەڧتەنامەيا "برايتى" ھەژمار ۴۶، سال ۱۹۹۷.

"ئەي سنۆرەكانى بى باوەرى
ئەي سنۆرەكانى بە يەك نەگەيشتن
من گرهوى هات و نەهاتى ئەم كيشە بى كۆتاييە هەلدەگرم و دەببەم
لە سەر چيايەكى تەنيا... .
تەنيا تر لە تەنيايى مالكاولى خۆم دەنيئىرم
دلنيام لەو ياربه گشت مەلە لە قەفەسى هەلاتووەكان دەكۆزىن و
كەسيش نيه بباتەوه. "^(۱)

مەوجود سامان، ل سەر پرسا نووخوازيى دبيژە: "زاراڤى نووخوازيى،
 ئەورۆپيە و ئەفە زى گەلەك ئاليين كۆمەلايەتى، ئاڤاكرن، ئيدارى و ...
 قەدگرە. يا گرنگ ئەو كۆ ئەف نووخوازيان نەو ل جەم مە، يا بوويە مۆدەرن.
 مخابن ب سەقەتى زى ژ جەم عەرەبان گەهەشتى مە. گرفتارى ۵۰٪ ژوان
 چيپوويە. وان هەوار و فيخانه كۆ ئەو پرۆژەيەكا رۆژاڤاييە و هەندەك دبيژن
 ئەمپەرياليە و هەنە زى، ئاليى مرقاڤاتيا وى وەردگرن. ئەم ل ئاليى مرقاڤايەتى
 تەماشە دكن. نووخوازي ل جەم من، كەلشەيەكا روت و مری نينه، بەلكۆ
 دياردەيەكا زندى يا ناڤا ژيانتيە و دڤى د ناڤ بچووكترين حالەت دە، بيينن. د
 ناڤ بواريئەزى، فەلسەفى، ئيدارى و بيناسازيى دە رەنگ بدن. نەخو ئەگەر
 ئەم كۆرد، ب تەنى د هەلبەستى دە نووخوازين، هنگى دبه كۆميدەيەكا گەلەك
 رەش. " ^(۱۰)

^(۳) رۆژنامەيا "دەنگى مەت" ھەژمار ۲۹، سال ۱۹۹۸.

^(۱۰) ھەر ئەو چاڤكانى.

"عیشق ھەمیشە تەنیا

پیاسە لە تەك ریبوارە تەور بە دەستەکان دەکا
لە تەنیشت ئەو مینارنە گوزەر دەکا کە فەتوای کۆشتنیان دەرکرد
لە پال ئەو ئافەرەتانەیی کە بوختان بە سوخمەیی سووری خویان دەکەن
بە ئیو ئەو ھەرزەکارانە تێدەپەری
کە لە پشت قەلا و بارەگا کۆمپۆنەکانی حیزب
تەمەنیان بە موجزەیی شۆرەشەکی نارەس سپارد...
عیشق زۆر تەنیا بە ئیو گاران و گۆران و گۆرانیکان گوزەر دەکا.
کەسیش نیە بە جورەتەووە سلاویکی شەرمی لیک سلاو ئەی ئیشق
خەیاپلاو ئیشق

کە بە ھەلە و گوناھێکی فیزیکی کەوت مە سەر ئەم خاکە!!" (۱)

ل سەر پرسیا بەرگریی دبیژە: "ھەتا ببینم کۆ مرۆڤ، وەك مرۆڤ رەفتاری
ناکە و رەفتار دگەل نابی کرێ. ھەتا ببینم کۆ ژیان، ھەمی دەمی پرسیارەکە و
جداھیک دگەل مرئی نینە. ھەتا ببینم کۆ وەلاتین دئی، مینا دیناسۆران، ھەڤ
دو دخون و دکوژن و ب دەھان روودانین دن پەیدا دبن. من باوهری. ب
بەرگریی ھەیه و دی ھەلبەستا بەرگریی نفیسم." (۲)

"سالگاریکە من لە ئیو کینگی

ناومییدی و سەبرینا سەما دەکەم

(۱) کۆڤارا "کاروان" ھەژمار ۱۷۹، سال ۲۰۰۴.

(۲) رۆژنامەیا "دەنگی مەت" ھەژمار ۲۹، سال ۱۹۹۸.

سالگاریکه من درهختی خەم و ماتەم بە خوینما تیراو دەکەم
سالگاریکا من لە زمانی ئاو و ئاگر پرسیار دەکەم
سالگاریکه من ماچی ئازادیکە دەکەم لە زیندانە ئەوە ئیستاکە منم

دۆنایدۆنی

خەون و خۆشەویستی ئیوه. " (۱۳)

ئەقە پەیقین خوارئ، قی مانایی ل جەم وی ددن:

" جوانی: دین و باوەریا وییە. بەرگری: ژیان دارستانە.

ئەورۆپا: پەرتبوانە (ژ هەفکەتنە)

چیا: د هەمی سەفەرین وی دە، هەقالی وی بوویە و ئەو پاراستییە.

هەلوپست: نقیژا وییە.

هەلبەست: پیاسە یە د گەل خەونی.

رەخنە یا کۆردی: هۆفکە هیشتا ددانین وی نەهاتنە.

ئافرەت، ژن: دەستپیک و داویا هەبوونییە " (۱۴)

ئەو د سالای ۱۹۵۷ ی دە، ل بازاری هەولیری ژ دایک بوویە. د سال ۱۹۷۶

ی دە، دەست دایە نقیسینی و بەرھەمەین خوە، هەلبەست، گۆتارین رەخنەیی

ل سەر سینە مایی، هزری و شانوی نقیسنە. هەلبەستین وی ، ژ بۆ زمانین

عەرەبی، فارسی و هۆلاندی هاتینە وەرگەراندن.

(۱۳) مەرئەو چافکانی.

(۱۴) مەرئەو چافکانی.

ھەتتا نھۇئەڧ بەرھەمىن ژيىرى چاپكرىنە :

- ۱- "پەرىنەوہ" . ديوانا ھەلبەستان، ۱۹۸۶ ى كۆردىستانا باشوور.
- ۲- "فرمىسكى بەرد" . ديوانا ھەلبەستان ۱۹۸۶ دىمەشق.
- ۳- "دۇنايدۇن" . ديوانا ھەلبەستان ۱۹۹۱ ھۆلانددا.
- ۴- "فرمىسكى بەرد" . ب زمانى ھۆلاندى ۱۹۹۲.
- ۵- "ديوانى رۇح" . ب زمانى ھۆلاندى ۱۹۹۶.
- ۶- "ھەر تەنيا بەفرە شىۋە نىت دكا" . ديوانا ھەلبەستان . چاپا دويى
۱۹۹۸.
- ۷- "دۇنايدۇن و پەرتىبون" . ديوانا ھەلبەستان ۲۰۰۴.

نووخوازی و هه‌ئوئیسیتین ویره‌ک، د به‌ره‌میین فه‌ره‌اد پیربال ده...

نقیسه‌رک خوه‌دان شیانن بلمده و د گه‌له‌ک بوارین ئه‌ده‌بی: رۆمان،
چیرۆک، هه‌لبه‌ست و فه‌کۆلینن ئه‌ده‌بی ده کار دکه و سه‌رکه‌فتن ب ده‌ست فه
ئانیه. ب کوردیه‌که ره‌وان، سفک و خوه‌ش دنقیسه. ئه‌و نقیسه‌ره‌ک ویره‌که و ژ
به‌ر وی چهندی، گه‌له‌ک سه‌رگیزی ژ خوه ره چی کرنه. ژ به‌ر کۆ چه‌ندین
سالان ل ئه‌ورۆپا ژیايه و ژ به‌ره‌میین وی ژی، خویایه کۆ خوه وه‌ستاندیه و
ئاگه‌هداری ل سه‌ر پرانیا خوه‌ندنه‌گه‌هین ئه‌ده‌بی، یین که‌فن و نوو ژی په‌یدا
کرینه. ژ له‌وره ب فۆرمین نوو هاتیه ناڤ قادا ئه‌ده‌بیاتا کوردی و جهه‌ک تایبته
ژ خوه ره چیکریه. وی ب قان فۆرم و ته‌کنیکین نوو، شیايه کاره‌کی گرنه‌گ ل
سه‌ر بزاقا نووخوازی کوردستان بکه. بیگومان هه‌ر ریازه‌ک یان ژ
ئه‌فراندنه‌که نوو، دگه‌ل و لدژ په‌یدا دبن. ل هه‌ر چاوا به، وی بزاقا نووخوازی
پیش ده بریه.

ئه‌نوه‌ر مه‌سیفیی نهمر، ل سه‌ر به‌ره‌میین وی، ب قی ره‌نگی دنقیسه:
"فه‌ره‌اد پیربال، یه‌ک ژ نقیسه‌رین ویره‌کین نوویین ئه‌ده‌بی کوردی یه. ب
تایبته‌تی پشتی کۆ ژ فه‌ره‌نسا فه‌گه‌ریا و ل بازاری خوه ئاکنجی بووی. د

ههلبهست، چیرۆك و گۆتوبیژین خوه ده، هه قۆكین ئازاد دنقیسه و گهلهك ب ئاشكهرای دیه برینیی ژ ناخ و دهروونی خوه دكه. ژ بهر هندی ژی، جارنا هن رهخهگر هیرشی دکنه سه بهرهمین وی. من د سالا ۱۹۸۳ ی ده، یه کهم بهرهمی فههاد ب نافی "ژنهك" خوهند و هه هینگی ژ بو من باوهری چیبوو کۆ نفیسه رهکی خوه دان شیان ب ری فه یه. گهلهك نفیسه ره قین ئاشکه را نفیسینه یان دنقیسن، لی فههاد هونه رمه ندانه تر فی کاری دکه و فی چهندی، ئه و ژ نفیسه ری دن جودا کریه و سه ده م ژی، راستگویی یا وی یه. د. فههاد پیربال، یه ک ژ دهنگین نوو یین ئه ده بی کوردی یه و ژ بیرکنا وی، ژ بیرکنا په نجه ره یه کا مالا ئه ده بی کوردی یه. فههاد گهلهك پوته و بهای دده ته کنیکا نافه روکی. "(۱) ئه و د فی ههلبهستا خوه ده، دده خویا کرن کۆ ئه و ههلبهستی دنقیسه، ل سه ر جاده یان وینه یان دخه ملینه، مۆسیقای دادرژه و پارسه ژی دکه، لی کهس د زمانی وی ناگه هه! ئه و جیهانی تاری دبینه.

"شیر ده نووسم، کهس له زمانم حالی نابی."

نیگار ده کیشم، له سه ر جاده کان دا

وهك قه حیه قه له نده ره کان خویان ده فرۆشن.

مۆسیقا ساز ده کهم،

له ناو میترۆمۆنه کان دا سوال ده کهن.

(۱) نامه یه کا وی کۆ ژ بو من هنارتبوو.

ئاو دەخۆمهوه، تینووم دەبی.
نان دەخۆم، برسیم دەبی.
تەماشای دەکەم، کوێر دەبم.
گویی هەلەدەخەم، کەر دەبم
بۆن دەکەم، دەر شیمهوه. " (۱)

نقیسەر و هەلبەستقن، هزرقان ل سەر هەلبەستقن وی دنقیسه:
"فەرهاد پیربال، ئیک ژوان نووخوازی هافی و پیتر د بی یاسایی ده
ئەفراندنی دکه. ئەز دکارم ببیژم کو گەلەك جارن پیتر هافییه و کارتیکرنه کا
مشه ل سەر بزاقا نووخوازی ل کوردستانی، کریه. نه مازه ب ئانین و
دانه ناسینا گەلەك فۆرمین جیهانی، بۆ ناڤ قادا تۆره و هزرا کوردی. " (۲) به لی
ئەو د قی هەلبەستا خوه ده، دیسان ژ ژیانئ بی هتیقیه و خوه هافی دبینه.
ئەو دخوازه دەستی هەلبەستی بگره و بهر ب جیهانه کا دن بچه ...

"ئییستاش ئەوهتا

هه موو بوونمان، رابردوومان

وه کی تووکی تا هەلەدەوهری

زەمین چلکای و به سەر چاوه پەمەییکانی تۆ دا

(۱) پینچ کتیب و نیو. دیوانا هەلبەستان. کوردستان ۲۰۰۵.

(۲) نامەیه کا وی کۆ ژ بۆ من هەنارتبوو.

ئاسمانیش ژههر به سهر مهره که بی من دا ده ژئینی.

ئهم جیهانه وهلاتی ئیمه نیه

با برۆین، هاوڕیم، ئهی شیر

جیهانیکی دیکه لهولا چاوهڕیی

ههنگاوه برینداره کانی ئیمه دهکا. " (٤)

نقیسه ر ته لهعت، ب فی رهنگی ل سه ههلبهستین وی دنقیسه:

"هر چ نقیسی به، هن کهس ل دژ بوونه و هنین دن ژئی، ل گهل بوونه و دهستخووشی لی کرهه. لی قهت ب بیدهنگی ده ریا ز نه بوونه! ده د ناڤا ئه ده بی کوردی ده، ئه قه کارهکی نوو به کۆ فه رهاد ههول دده، تشتی د ناڤا خوه ده، بنیره ده ر قه ویی ده ر قه ژئی، د ناڤا خوه ده، بهلینه. " (٥) ئه و د فی ههلبهستا خوه ده، باسی ئه شقه که مه زن دکه کۆ، قهت نکاره دهستی ئه فیندارا خوه بگره، رابمووسه و همبیز بکه، چنکو ب هه زاران کیلۆمه تران ژئی دووره.

"تو وهک موسیقاییت، وهکو خهون، وهکو وهخت، وهک ئاسۆدهیی:

هه رگیز ناتوانم له ئامیزی خۆمت بگرم،

توند توند به خۆمه وهت دهگۆشم

(٤) پینچ کتیب و نیو. دیوانا ههلبهستان. کوردستان ٢٠٠٥.

(٥) رۆژنامه یا کوردستانی نوئ، ژماره ١٨٢٨، سال ١٩٩٩.

ماچت ده کهم
ده تلیمه وه
که چی هیشتا هه زاران فرسه خ
هه زاران سه راب
لی نیوان دهستی تینووی من و
چاوا شیرینه ئاویه کانی تو دا هه یه. " (1)

فواد رهشید محمه د ده کۆلینه که خوه ده، ل سه ره هه راد پیربال،
هۆسان دنقیسه:

"فه رهاد پیربال دئی ب هه ر فۆرم و شیوازه کی به، وی گۆلا راهه ستیایی
بشلقینه و هزر و هه ستین خوه نده قان و هه لبه ستقانان بهه ژینه و هه ر چاوا به،
فۆرمه که نوو، په یقه که نوو، ده قه که نوو، بئافرینه. " (2) ئه و دئی هه لبه ستا
خوه ده، باسی وه لاتپاریزی و دلسۆزیا خوه دکه. دخوازه ژ باژاری ته وریزی،
دندکین گه نمی ژ بو چووکی هه ولیری ببه. ژ فینیزی گلۆپان ژ بو جاده یین
تاریین سلیمانی و ژ ستوتگارتی ژ، شتلین چناران ژ بو جاده یین خه مگینین
زاخویی ببه.

(1) پینج کتیب و نیو. دیوانا هه لبه ستان. کوردستان ۲۰۰۵.

(2) کۆفارا زانکۆیا دوهمکی، ژماره ۲، سال ۲۰۰۰.

"لە تەوریز

دانەپەك گەنم ھلگرتەوہ

گۆتم "بۇ چۆلەكەپەكە بىرسى دەپپەمەوہ ھەولیر"

لە رىگای نیوان بەزىلو و قىنیز

درەوشانەوہى چەپكى گلۆبى ئەلترىكم دیت

گۆتم: "دەسكەنەى دەكەم، دەپپەمەوہ بۇ كۆلانە تارىكەكانى سلیمانى".

لە شتوتگارت

جریوہ جریوى رەنگىنى پۆبەى چنارانم دیت

گۆتم: "دەیانچىم

دەیانبەمەوہ بۇ شەقامە خەمگىنەكانى زاخۇ".^(۱)

عەبدال نۆرى ل سەر ھەلبەستقانىا وى، وەھا دنقىسە: "فەرھاد پىربال، ھەلبەستقانىك پىگىرە. پىگىرى ب دۆزا نەتەوہیا خوہ قە ھەپە، ژ بەر كۆ پرانىا ناقرۆكا نقىسىنەن وى، دەربرىنى ژ دۆزى دكن. ژ قى زىدەتر ژى، وەھا دەى بەرچاڤ كۆ پىربال، كەسەكى وەلاتپاریزە و شىايە شىواز و زمانىن نووین ئەدەبى بىختە د خزمەت و دەربرىنا تىشتەكى كەفن دە، كۆ ئەو ژى دۆزا نەتەوہى و دامەزاندنا دەزگەھى نەتەوہى "وہلاتى"، نەمازە د قى چاخى

^(۱) پىنج كىتب و نیو. دیوانا ھەلبەستان. كوردستان ۲۰۰۵.

ده كۆ چاخى جيهانگيرىيى يه و شارهزا بۆ ويى چهنديى دچن كۆ ئىدى پىدقى ب
 دهزگه هين نه ته وه يى نه مايه و هيدى هيدى سينور يى بهر ب هه لوه شاندى قه
 دچن. لى هه ر چاوا به، پىگيرىا وي ب دؤزا نه ته وه يى قه، نووخوازيا وي ل جه م
 من كيم ناكه، چنكو خزمه تکرنا وه لاتی بۆ مه كوردان، تشته كى نوو و
 نووخوازه. لى ئه ق پىگيرىا پىربال د نيرينا كه سه كى ئه ورؤپى ده، تشته كى
 كه فنخوازه. " (۹) ئه و د قى هه لبه ستا خوه ده، باسى ره وشا گه لى كورد دكه
 كۆ، چاوان د ناقبه را دو ده رىايين مه زن ده دژى، لى هه ر تپه نييه ! چاوان سه ره
 گه لى وي، مينا چىايين وي بلنده، لى هه ر ديل و ئىخسیره ! وه لاتی وي، پره ژ
 په ترؤلى، لى مالا وي ساره ! و ل سه ر ئاخا خوه يا پىرؤز، غه ريب و بيانیه .

"سه دان ساله وام له نيوان دوو گۆمى شينى (وان) و (قه زوين) دا

كه چى هيشتا، هه ميشه تينووم.

سه دان ساله سه رم ته باى چياكانم بهرز، كه چى هه ميشه

هه ميشه ديلم.

سه دان ساله له سه ر پشتى منه كه بۆريه نه وته پىچاوپىچه كان

فه رده برنج و قه رتاله رۆناكيه كان

به ره وه لاته به سته له ك و دووره ده سته كان ده گويزر ينه وه:

خانوى خوشم سارد

(۹) كۆقارا په يف، ژماره ۱۱، سال ۱۹۹۹.

له سهر سنووره تاریک و تهزیوهکان دا ههر ساتیک

گولایهکی ساوای دیکهه له برسان دهمری.

له سهر خاکی نیشتمانی خوشمدام و له خۆم بیگانهه. ⁽¹⁰⁾

د. عارف حیو، ب فی رهنگی ل سهر نفیسکاریا وی دنقیسه:

"فهراه، د قادا ئهدهبیاتا کوردی ده ناههکی بهرنیاس و بهرچاقه، ژ بلی ههلبهستین نووژهن و نووخواز، ههر وهسا چیرۆکنقیسهکی داهینه ره و کۆمهکا نفیسین و پرتووک، د واری ئهدهبی کوردی ده نفیسینه. د واری ههلبهستی ده ژی، شیایه شیوازهکی تاییهت ب خوه فه چیبکه. دهمی ناههروکا ههلبهستی پشتی سه رهلدانی، پاناههکی دی یی بهرفره هتر و کوورتر ب خوه فه دیتی، بیگومان کۆ پیدفی ب شیوازه، زمانهکی نووتر به کۆ بکاره باری ناههروکی ههلبگره، ب فی چهندی، ههلبهستا فهراه، زیده باری مفایی ئهپستمی و نازاندنا ئاریشهیان، ههر وهسا خواهشیهکی ژی دده وهگرگی. ههر کهسی ناهی فهراه ل سهر ههلبهستهکی ببینه، ئیکسهه دی هزر بکه کۆ دی تشتیهکی ههیی و ههقههه ب ژیا نا روژانه فه، ب شیوازهکی نه سروشتی یی سه رنجراکیش بخوینه. ئه فه ژی، دبه ئه گهری نازریان و پالدا نا خوه ندنا دهقی. ئه ز ههلبهستین فهراه، سه رکه تی، تامخوه ش و مفادار دسه نگیم. تشتی ژ هه موویان بالکیشتر ژی، ئه وه کۆ د. فه هاد د نووکرن و داهینانه که بهردهوام

⁽¹⁰⁾ پینچ کتیب و نیو. دیوانا ههلبهستان. کوردستان 2005.

ده دژیت. هیڅیدارم کؤ ئه څه پروسه بؤ ده مین بهین ژی، ل جه م وی به رده وام به. (۱۱) "ئو د قی هه لبه ستا خوه ده، باسی غه ریپی و دهر به دهریا خوه دکه. ل وه لاتی، ژ بؤ دیتنا هه څه دو، د ناڅبه را مه ده، چهند مزگه فته ک هه بوون، لی نها ژ بؤ سلاڅه کی، د قی چهندین دهریا و ئاسمانان بهرین.

"ئهی هاوریانی دهر به دهریم!
جاران ئه گهر بمویستایه بتانینیم
ماوهی ریگا: بینینی ته نیا چهند مزگه وتیک بوو
به لام ئیستا
نیوانمان هیندهی به دبه ختی،
لاتی و وهی هه زبکا، له یه کتر دووره
ده بی چهند دهریا و ئاسمانان پهی کهین
بؤ ئه وهی بتوانین که میک له قاوهی
ناوچاوی یه کتر بخوینه وه؟
جاران ئه گهر بمویستایه بتانینیم
ماوهی ریگا: سلهمینه وهی به رده م
ته نیا ئینز بیاتیک، ئه منیک، مه خفه ریگ بوو
به لام ئیستا

(۱۱) نامه یه کا وی کؤ ژ بؤ من هنارتبوو.

نیوانمان هیندهی تاراوگه،

خه م و خه فهت هه ز بکا له یه کتر دووره

ده بی چه ند ده ریا و ئاسمانان په ی که بین

بو ئه وهی بتوانین به یه کتر بلین ئیواره باش! " (۱۲)

پرانیا به ره مین وی، ژ ئالیی فۆرم و ناقه روکیی قه سه رکه تینه و جهی
خوه د ناقه قادا ئه ده بیاتا کوردی یا نوو ده کرینه. ئی جارنا هه لبه ستان ب
ره نگه کی سه یر و ئه نتیکه دنقیسه، خوه نده قان سه وداسه ر دبه و نکاره بگه هه
ئارمانجین وی:

"هه موو رییه ک ده چیته وه سه ر بانه.

هه موو رییه ک بانه، ده چیته وه سه ر.

هه موو رییه ک سه ر بانه، ده چیته وه.

هه موو سه ر بانه، ده چیته وه رییه ک.

هه موو سه ر ده چیته وه بانه رییه ک. " (۱۳)

عه بدال نۆری ژی، ل سه ر قی مه سه لی، وه ها دنقیسه: "هه ر چاوا به، ب
نیرینا من، ئه ق شیوازه " شیوازی یاریکرن ب په یقی و گوهارتنا جهین په یقان

(۱۲) پینج کتیب و نیو. دیوانا هه لبه ستان. کوردستان ۲۰۰۵.

(۱۳) پینج کتیب و نیو. دیوانا هه لبه ستان. کوردستان ۲۰۰۵.

"نه هندی که هی و سه رکه تیه ژ بهر کۆچ ناده و ناگه هینه، ژ بلی تیکشیلانی و سه رنیشیی. ئەز دبیرۆم رۆل و ئەرکی ئەدەبی ژێ ئەق نینه." (۱۴)

جارنان ژێ، ههلبهستان ب تهکنیک و فورمه که جودا دنقیسه کۆ بیگومان ل ژیر کارتیکرنا مه دره سین ئەورۆپی مایه و نکاره خوهنده قانی رازی بکه، یان ژێ نه خه ما ویه کۆ خوهنده قان رازی بیه. ئەو نقیسینی د بن خیچین رهش ده بهرزه دکه و هندهک په یقان د ناڤ کفانان ده دهیله کۆ د داویی ده، ئەو دینه هه قۆکهک.

هه ر ژ سالا ۱۹۷۹ی، ده ست دایه نقیسینی و د کۆقار و رۆژنامه یین کوردی ده، به لاق کرینه. سالا ۱۹۸۳ ی، فاکولتا ئادابی ل زانکۆیا سلیمانی ب داوی ئانیه و دکتۆرا ب ئەدەبی کوردی، ل زانکۆیا سۆربوونی، ل فه رهنسای و هرگرتیه. د زانکۆیین هه ولیر، کۆیه، سلیمانی و خانه قینی ده، وانه گۆتنه. سه رنقیسه ریا قان کۆقارین کوردی: وه رگیزان، ویران، شعر و شینی بوویه. ب ده هان گۆتار و قه کۆلینین ئەدەبی ل کوردستان و ده رفه یی وه لاتی به لاق کرینه. هه تا نها ۵ رۆمان، کۆمه له چیرۆکهک و ۳ دیوانین هه لبهستان چاپ کرینه.

(۱۴) کۆقارا په یف، ژماره ۱۱، سال ۱۹۹۹.

فهرهیدۆن سامان، ل که ناری ته ناهیی دگهره

مرۆقل جه م فهرهیدۆن سامان، مه زنترين سه رمایه یه . ژ بهر هندی ژی، خه مین وی هندی چیا نه . ئه وه له به ستخانه که ژیر و خوه دان شیانین بلنده . هه له به ستین وی ژ ئالیی فۆرم و نافه رۆکی فه ، سه رکه تینه ، ژ وینه یین جوان مشتین، هه فۆکیین وی ب هۆستاتی هاتینه دارپژتن. هه رچه نده د گه له هه له به ستان ده ، بیه تیقی و بیئۆمیدیا خوه خویا دکه ، لی دیسان ژی، وی باوه ری ب سه رکه تن، ئاشتی و ته ناهیی هه یه . ئه وه هول دده و خه باتی ژی دکه کۆ خه مین مرۆقی سقک بکه و ب باوه ریه کۆ دی تاری بره فه و رۆناهی فی گه ردوونی فه بگه ر.

سه دیق سه عید رواندزی، دبپژه: "فهرهیدۆن سامان، رۆمانسیانه دچه د نافه کورراتیا خه مان ده ، و رووپه لین بیرئانینین خوه فه دکه . ئه و رووپه لین کۆ ژ دلته نگه و بیه تیقیان پرن، چو رۆناهی و خوه شیان تیده نابینه . به لکو" یا ژ بیرئانینین وی مایی، وینه یین نه خوه ش و تراجیدینه کۆ، به رده وام وی ئازار ددن و دئیشینن. ⁽¹⁾ وی دقئ هه له به ستی ده دقئ بده خویا کرن کۆ کوردستان یا بوویه که لایه کا ئاشۆپ و وه همی. کوردستان برینه که و هه ر خوین ژی دزی.

(1) رۆژنامه یا "ئاسۆی رۆشنجیری"، هه ژمار ۱۱، سال ۲۰۰۰.

چاښي دژمنی ل سهره و بهرده وام پیلانین گه نی دادریژه . دیرۆكفانه كی
پینووس شكهستی، دیرۆكا مه دتقیسه .

"من له نیو دوورگایه كك دا جیمام
قهلای بهره قانی وههم و
رووگهی نزی دهرۆزه یه
قهله می شكاو میژوونووسیکه
میژووی مردوو شۆر و مردوونیژه
ته نی چاوه نایینه كان دنووسیتیه وه
تیخی زمانیکه
خوی له برینه كان دهسوی
ته وری دهستیکی ره شه
رۆژ نیه، درهختی رۆحی خودا نه بریتیه وه." (1)

محهمه د بهغدادی، د شه کۆلینه که خوه ده، دبیتزه: "ئهگه ر ئهم ب دورستی
ل سهر ههلبه ستقانیا فرهیدۆن سامان، رابوه ستین و ئاگه هداریا ل سهر
رهسه نی و ئه فراندنن هونه ری ههلبه ستا وی پهیدا بکین، دی بینین کۆ زمانی
وی یی ههلبه ستی، هیسان و سقکه و ئاشۆپا وی شه کری و فره هه و وینه یین

(1) نزیکتر له ئه وین، دورتر له مهرگ. دیوانا ههلبه ستان، کوردستان، ههولیر، سال 1999. رووپ 15.

وی ژ جوانی و رندیی مښتن. " (۳) ټه و د قی هه لپه ستا خوه ده، باسی
ټه فینداره کی دکه کۆ د سهرده مه کی ټالۆز و خه راب ده دژی. وی چو هیقی و
ټومید نین، ژیان سوخره یه و ل به ندا گۆدۆیه .

"له و بیابانه وشکه لانه ټوپه لیک ته م بوو
پشکوویی گری ټه فینیش له چاوانم دایسا
له په رستگای یادیکی ویران دا
دوا نویژم بو ته م کرد
خۆر ټاوا بوو
تیشکه کانی پی به خشمیم
گیژهلووکه، یاخیووونی
بیابان، وشکه لانی و بهرگیک له لم
گیایه ک بووم له نیو گر دا روام
له سهر ټاو دا وشک بوومه وه
مه رگ ناوی نام چاوه نواری. " (۴)

شیرین ئیبراهیم دبپژه:

(۳) روژنامه یا پاشکوویا "ټالای ټازادی"، هه ژمار ۳۴، سال ۱۹۹۴.

(۴) نزیکتر له ټوین، دورتر له مه رگ. دیوانا هه لپه ستان، کوردستان، هه ولیر، سال ۱۹۹۹. رووپ ۴۹.

"هەلبەستقانى زمانەكى رەوان و بېگىرى ب كار ئانىە . پەيقىن وى ژ
 كورراتيا دلى دەردكەقن مينا ھەر ھەلبەستقانىەكى دن، ژ پەيقىن نازك و جوان
 پېقەتر، تىشتەكى دن بەرچاڭ ناكەقن. ھەر چەند بېئۆمىدىا خوھ ژ قى رۆزگار
 ھافى خويا دكە ژى، لى بەردەوام ھول دەدە خوھ بگەھىنە وان ئارم و ھىقيان.
 " (۵) ئەو د قى ھەلبەستا سۆفیانەدە، تكا و ھىقيا ژ خوھدايى مېھرەبان دكە كۆ
 ئەقینەكە پاقر ژ و ب سۆز بدتى. چىنكو ئەو د سەردەمەكى دە دژىت كۆ
 وەفادارى، سۆز و ئەقینا راستەقىنە نەمايە .

"خودايە ئەقینم پى بېخىشە

وەك مىشتى ھەتاو

تا ژوورى تارىكى ناخم رۆشن بېتەوہ

ئەقینم پى بېخىشە

وەك چۆرى ئاو

تا ھاواری تىنوویەتى منى خىتاو

نەگاتە كەشكەلانى ئاسمانت

من ماسیەكم لە نیو ھەوزىكى كۆنكرىتى دا

شەپۆلە بەردىنەكان، دەمخىكىن

زەمەن تۆفانى پۆلايىن ئاسا تىدەپەرى

(۵) رۆژنامەيا "برايتى، ئەدەب و ھونەر" ھەژمار ۱۹۹، سال ۲۰۰۰.

بهشی خۆشه و پستیمان ناکهت
ویراناگهین
کۆشکی کریستالی ئەندیشه ویران دهبن
چراکان ده کوژینه وه
باخه کان ووشک
گوله جوانه کان ده پۆکینه وه
شه پۆله هاره کان ده روون خامۆش. " (1)

ئەو دبیژە:

"ههلبه ستقانی داهینه، خوه دان دله کی مه زنه. ههلبه ست ژى، هونه،
جوانى و چيژا ژيانى دبه خشينه. خوه داوه ندی ههلبه ستى، لانه ت و نه فره تى ل
وان ههلبه ستقانا دكه كو ملكى كه سان يان پاته خوه ريڤن ده بارا بن...
ههلبه ستقان پيشمه رگهيه، زيندانى سياسيه، شه هیده، کارکه ره، وه زيره،
سه رۆك کۆماره، لى پله و بلندبوونا وى، هه ر ههلبه ستقانيا وى يه. " (2)
ئو د
شى ههلبه ستى ده، نيشان دده كو هه ر چه ند د به رى ده، گه لى كورد د ناڤ
ئاگر، سۆتن و ويرانكرنى ده ژيايه، لى ترسا وى نها ژى هه يه كو بۆبلا ت و
كاره سات بي نه سه رى كوردان. ژ به ر هندى ژى، ئه و ل به ندا پيغه مبه ره كتيه كو
به ي و گه لى مه رزگار بكه .

(1) نزيكتر له ئه وين، دوورتر له مه رگ. ديوانا ههلبه ستان، كوردستان، هه ولپتر، سال 1999. رووپ 57.

(2) رۆژنامه يا "دهنگى ملة ت"، سال 1997.

"ئېمە بەر لەو چىرۆكانەش ئازارېك بووين
 برين پردى پەرىنەوھى ھەنگاوى ھەلدېرېك بوو
 رېكە بزر بووھكان رووھ ھەوراز و نشيو بوون
 لە كۆشكى كاغەزى خەيال دا
 ئەوېنە تەرشى سەرابە
 منىش بادشاھەكى بى تاج
 ھزرەكان رەوھ دالېكن
 لە نيو تارمايەكان دا ھەلدەفرن
 ئېمە سروودى ئاوازەى ئاوابوونين
 ھەمىشە دوا چىرۆكى شەوېكى دېكەى مالاوايى دەچرن
 سەردەم وېژدانى خەوتووى پشیلەيەكە
 كارەسانەكان نېچىرەكى دەستەمۆن" ^(۸)

سەدىق سەعید رواندزى، د جەھەكى دن دە، دېيژە:

"فەرەيدۆن سامان، ھەلبەستى دكە زمانەكى پاك كۆ دەربىنى ژ خوە،
 من، تە و ھەموويان بكە. ديمەنن جوان و كرېت، مەرگ و ژيانى ب ھەلبەستى
 نيشا مە ددە. شەر و تەناھيى نيشا مە ددە. ب خوەندنا ھەلبەستان، مەرۆف
 ھەست دكە كۆ ئەو خوەدانى دەنگى خوە يى تايبەتە. ھەلبەستىن وى ژ ئالىي

^(۸) نزيكتر لە ئووين، دوورتر لە مەرگ. ديوانا ھەلبەستان، كوردستان، ھەولېر، سال ۱۹۹۹. رووپ ۲۲-۲۳.

فۆرم و ناقه رۆكى قه سه ركه تينه . خاله كا دن يا گرنگ ئه وه كو ناقه نشانين
 ههلبه ستين خوه، ب جوانى ههلبه ژيره و په يوه ندى ب ناقه رۆكى قه ههيه. ⁽⁹⁾
 ئه و د قى ههلبه ستى ده، ژ بو دژمنى دده خويا كرن كو، ئه م و ئه و ژ هه ژ جودا
 نه و د ناقه را مه ده، ده ريبه كا كوور يا خويناوى ههيه. تا دژمن پيلان و
 ئاسته نگان د ريبا مه ده دانه و براتى بنپى بكه، ئه م ناگه هين هه ژ . نابه
 به هه شت ژ بو وان به و دۆزه خ ژى، ژ بو مه !

"سه ره تامان كو تايى بوو"

كو تايى كانيش، سه ره تاي ديكه ن

په رينه وه، گه شتى مه حاله

خولميشه خه ونه كانى به يه ك گه يشتن

نيوانمان ده ريبه كى قوولى سه سه ره ت

پردىكى ئاگرين

منم بارسته يه ك خوين

توپه لىك خوله ميش

ته رمىكى بيسه روشوئنه. ⁽¹⁰⁾

شيرين ئىبراهيم، د جهه كى دن ده، دبپژه: "ههلبه ستقان هزرى د وان
 ريكين مه زن ده دكه كو، چو جارن نه گه هن هه ژ. ئه قه ژى، وى چه ندى

⁽⁹⁾ رۆژنامه يا "ناسۆى رۆشنبرى"، هه ژمار 11، سال 2000.

⁽¹⁰⁾ نزيكتر له ئه وين، دوورتر له مهرگ. ديوانا ههلبه ستان، كوردستان، هه ولير، سال 1999. روپ 60.

دگه هینه کۆ، ئەوا د هزرا مرۆقی دە دورست دبه، مەرج نینه د یهك دەم دە، ب جی بهی، بەلکو دبه ب درێژیا دەمی، مرۆق هەر خەونین خوەش پیتقە ببینه، لی دیسان نەگه هە وی ئارمانجی. ^(۱) ئەو و هەر دلسۆزەکی کورد، دژی شەری براکوژیینه. ئەو دده خویا کرن کۆ سەرکەفتن تێدە نینه و ئەگەر ئەو شەر ببه، هینگی دی کوردستان بیه گۆرستان. خەلکی مە ژێ، دی ل سەر گۆرین کە سوکارین خوە گرین و ب دلین شکەستی سەری خوە چەمین.

"کۆچم دوا کۆچی بە دوو هاتووی سەفەریک بوو
 هەنگاو، سۆراخی بە شوینەهاتوو، ژوانی مەرگە
 لە نیو کانی هەتکووینی چاوی زارۆلان دا
 بو ناونیشانی کوردستانی دەگەریم بو خۆم
 گۆر هەلکەن خۆمم
 بو خۆیشتم تەرمی خۆمم بە گول دا داوہ
 کراسی تەمم پۆشی
 لە نیو کوانووی گر دا، سەما دەکەم
 گەمی تیکشکاوی ئەو گەشتە بی چارەنووسم
 شەپۆلی گری کۆچیکی سوور لە ئامیز دەگرم
 بە هەوراز و نشیو دا رادەبوورم

^(۱) رۆژنامەیا "برایەتی، ئەدەب و ھونەر" ھەژمار ۱۹۹، سال ۲۰۰۰.

تخووبه‌کان له بەردەم گێژەلووکەى کۆچى
وهرزه شوومه‌کان، په‌رت ده‌بنه‌وه. " (12)

فهره‌يدۆن سامان، د ساالا ١٩٦١ ى ده، ل باژارى هه‌وليرى ژ داىك بوويه.
سالا ١٩٨٤ ى، به‌شى ئابورى ل زانينگه‌ها به‌غدا ب داوى ئانیه. هه‌ر ژ ساالا
١٩٧٦ ى و فر ده، ده‌ست ب نفيسينا هه‌لبه‌ستان كریه و د رۆژنامه و كۆفارىن
كوردى ده به‌لاڤ كرىنه. ئەندامى ده‌سته‌كا نفيسه‌رىن چه‌ندین رۆژنامه و
كۆفارىن كوردى بوويه. ئەندامى يه‌كه‌تیا نفيسه‌رىن كورد، لقى هه‌وليرى و
سه‌نديكا رۆژنامه‌فانين كوردستانى يه.

(12) نزيكتر له ئه‌وين، دوورتر له مه‌رگ. ديوانا هه‌لبه‌ستان، كوردستان، هه‌ولير، سال ١٩٩٩. روپ ٢٤.

ههتا نهه به رهه مین ژیری چاپ کرینه :

۱. هونراوه یاخیه کان. دیوانا هه لبه ستان، هه ولیر سالا ۱۹۹۱.
۲. نزیتر له ئەقین، دوورتر له مهرگ. دیوانا هه لبه ستان، هه ولیر سالا ۱۹۹۹.
۳. یاسای بازرگان. وهرگیران. هه ولیر ۲۰۰۳.
۴. کارگیری کۆگاکان. وهرگیران. هه ولیر ۲۰۰۴.
۵. رهنگۆشه. ل سهر هونه ری شیوه کاریی. هه ولیر ۲۰۰۵.
۶. رۆژنامه فان. سلیمانی ۲۰۰۵.
۷. جادوگری دارستان. چیرۆکا زارۆکایه. وهرگیران ژ فارسی. سلیمانی.

سەباح رەنجدەر، د جیھانا خەونان دە، وندا دبه

هەلبەستفانەك خۆرتە و هەرد زارۆكتیا خوە دە، شەیدا و ئەقیندارئ
ئەدەب و هەلبەستی بوویە. د سالیڤ هەشتتیاڤ دە ژئ، ب گەرمی هاتیه قادا
نقیسینی. بەرھەمێڤ خوە د پراڤیا رۆژنامە و کۆفارێڤ کوردی دە، بەلاکریڤە.
هەلبەستتێڤ وی ژ بو چەند زمانێڤ بیانی هاتنە وەرگەراندن. هەلبەستتێڤ وی، ژ
ئالیئ فۆرم و ناڤەرۆکئ ڤە سەرکەتئ نە. ب کەرستتێڤ نوو (زمانەکئ کوردی یئ
پاڤرژ، وینەییڤ جوان، موزیقا نەرم، ناڤەرۆکەکە کوور و مانادار، مەنەلۆگ و
دیالۆگ، نەفەسەکا درێژ) هاتیه مەیدانئ و رۆلەکە بەرچاڤ، د هەلبەستا
نووخوازییا کوردی دە، لیزتیە.

کەمال غەمبار دبیژە: "سەباح رەنجدەر، د بزاقا هەلبەستا نووخوازییا
کوردی دە ستوونەکا سەرەکیە."

"ئەو وشانەئ ناتوانین بیلیین

پاکیزەئ سفری بوون

لە بەرزایەکانئ ڤریاکەوتن دینە خوارئ

مال و خیزان

دەباتە ناو ئاھەنگئ خورپەدارئ گەرەک و ئەلبومی رەنگاورەنگ

هاتو چوون ستاييشن بۆ
جيكردنهوهى خهون له ناو
بلاوكراره تاييه تيه كاني
كه تاريكى دانايه ته سهريان و داين ناخات
بۆنى شيلهى درهخت
ئاره زوويان وا به نر ده كاتهوه
ته ماشاي دمووچاوى ئه و ميوه پهرسته بكن
كه به بالنده كان ده ليين ئه ي هاورى⁽¹⁾

ئو و مرۆڤهك ههستداره و ههتقيني ههلبهستين وي، ژ خه مين مرۆڤى
بندهست و ئازارين مرۆڤاتي، پيك هاتنه. جارنا ئازارين وي هندی چيا نه و بارى
ژيانا ئالوز، وي دۆرپيچ دكه و ره شبنيني ل جه م خويا دكه.

"شانازی و روخسار پارا وی دایک

دوای مندالی خستنه سهر سه به ته

باوك له شكۆي گۆرانی به ره به يانی دا

بۆ كۆكردنهوهى پشت و په نا گۆويدرايه له كاني

ماته می رهز

له كهوتنى په رژين و هير شهينانی ره گى ته مبهل و زر

جوولهی دهستی دليكى نعوومبووی قير

(1) گۆڤارا "شين"، ژماره 10، دهزگه ها ئاراس.

له کاتی هه لکه نندی پهن قهتی و رهنگاله تابلون

رهنگه کان به یارمهتی ئاگر ئاماده کراون" (۲)

سه باح ره نجدهر، هه لبه ستفانه کی راستگویه و د رییا هه لبه ستی ده،
پاقری و دلسوزیا مروقی دده خویا کرن، ئه و دبیزه: "هه لبه ستفانی راسته قینه
، هه موو دهما مینا زارۆکه کی بزاقی دکه. هه ر دهما ری دا قی زارۆکی د ناڤ
خوه ده، وه ک مه زنه کی بلقه، هینگی دی خوه وندا بکه... که ریم ده شتی
دبیزه: "سه باح ره نجدهر، هه لبه ستفانه ک هیمن و ژ سه ر خوه یه. ئه گه ر
سه رکیشیی ژی بکه، ب ریا خوه ده دچه و دهنگی خوه، ب سه رکه سی ده،
بلند ناکه." (۳)

"رۆشنایی له ماله کان دا.

رهنگ و رووی مه نداله کانی کردوته وه.

خوا ئه ی هه همیشه دلگه رم.

هه همیشه دلنه رم هه همیشه ساده.

تانیکی له دارستانه کان دا

رهنگ و رووی ئاسکه کانی هه لپزر کاندوه.

راوکه ر، ئه ی هه همیشه دلسارد

هه همیشه دلره ق،

(۲) گۆفارا "شین"، ژماره ۱۰، ده زگه ها ئاراس.

(۳) "خهون وا خوی گتیرایه وه." دیوانا هه لبه ستان. روپ ۹.

هه‌میشه ئالۆز، مال و دارستان،

به‌شداریان له نووسینی کتییی چ ئیمه‌ی هیناکرد. " (٤)

ئە و ناخوازه، خوه ژ دیرۆکی دور بکه. ئە و بهایی دده کولتور و به‌ره‌مێن به‌ری خوه و دقێ ب رییه‌که ئاقلانه، جیهانه‌کا ژ یا نهۆ باشتر ئاڤا بکه. ئە و دبێژه: "من نه‌ڤیایه جیهانا که‌ڤن به‌رفینم و جیهانه‌که نوو دورست بکم. من ڤیایه د ناڤ جیهانا که‌ڤن ده، جیهانه‌که دن ببینم و وی ژی، بکم نمونه، رۆهنی و پاڤژیا به‌هه‌شته‌که هه‌تا هه‌تایی." (٥)

"نوسه‌ری هه‌موو ژیان،

گلۆپی مه‌ودایه‌کانی گه‌توگۆی ره‌ش کردوو.

هالیشه له جادووی تاریکی،

تاریکی یانه‌ی تایبه‌تییه.

ده‌شزانی سیسبوونی خونچه دانه‌نگیی خواجه.

دانه‌نگی خوا، زه‌نگی که‌وتنی ته‌واوی زه‌وییه.

زه‌نگ ده‌نگی مه‌رگ به‌گویی، ئه‌سمان.

براده‌رایه‌تی، ئاده‌م، ده‌گه‌یه‌نی.

پۆیسته ئیمه نایه‌ک بلین. " (٦)

(٤) هه‌ر ئه‌و چاڤکانی. روپ ٤٨.

(٥) هه‌ر ئه‌و چاڤکانی. روپ ٩.

(٦) هه‌ر ئه‌و چاڤکانی. روپ ٥٨.

زمانی وی سڻڪ و خواه شه. پر پووته ب زمانی دکه و راست دکه، چنکو وهك دبیژن: "گهلی کۆ زمانی وی نه به، ئه و ژی نینه. " له ورا د جهه کی مانیفیستا خواه ده، دبیژه: "زمان هلگری بیر و باوه ریڻ نه ته وییه. هه لبه ستقان ژی، د رییا زمانی ده، جوانیڻ نه ته وهی رادگه هینه. "(۷)

هه وه سا د جهه کی دن ده، باشتهر گرنگیا زمانی ده ستنیشان دکه و دبیژه: "هه لبه ستقانی کلاسیکین کورد، باشتهر د هه لبه ستا راسته قینه دگه هن و ژییڻ نهۆ داهینه ترن، چنکو پیتر بهای ددنه زمان و جوانیا وی ". (۸)

"دایکم گه نمه شامی له بیژنگ دده
 خوسشکم گوله بهر ژۆزه ده برژینی.
 براكانم له دهوری باوكم کۆمه لیان گرتوووه
 به ناوی خویان باتگیان ده کات لای هه لکورمیین
 نیازه کانی که بۆی جیبه جینه کران،
 ب سه ریان دابه شده کات.
 به لئینیشیان لیوه رده گریت.
 خیانهت له وه سیه تی نه کهن.

(۷) هه ره ئه و چافکانی. روپ ۱۴.

(۸) هه ره ئه و چافکانی. روپ ۲۰.

کۆسپ به ههست و هۆش و هیز، دبیته ئه و ریگایه
شوپن پیه کانت به یادگاری خوی دهزانی.
پیدا برۆیته هه موو شوپنیک.
به سهنگه ر و ژوانیشه وه
پردیش ئاوا دورست ده کری. " (1)

ئه وه وه ول دده، هه لبهستی به ر ب پیش ده ببه و رۆله که گرنگ ژ ی بگیره.
لی نه کو خوه ب سه رکیش و پیشهنگ ببینه. ئه و دبیره:
"من چو جاران هزر د هندئ ده نه کریه کو ئه ز د قی کاری نفسینی ده،
یه که م که سم، یان ژ ی ئه هونه ره، ژ دیتن و بیرین من پهیدا بوویه و ئه ز
پیشهنگی قی دیارده یی مه. ئه ه رهنگه بیرکرنه، نه خوه شه یه که خه ته رناکه ...
ئه رکئ هه لبه ستقانی ئه وه کو په یوه ندیین مرۆقی، ژیان و جیهانی بده مه. قی
دیتنی ژ ی، جوان بنقیسه و بگه هینه. " (10)
د. مارف خه زنه دار دبیره: "سروشت نه کو ژ قیره، ژ جه م صه باح
ره نجه در ی، به لکو ژ جه م هه می که سی و ژ هه می جیهانی، ژ بو مرۆقی
سه مبوله. "

"هه ساره دبیته گۆره پانی،

(3) هه ر ئه و چافکانی. رووپ ۸۴.

(10) هه ر ئه و چافکانی. رووپ ۲۴.

قوتابخانه‌ی سهره‌تاييت هه‌لدهری جيتری باران و هه‌تاو.

رووناکیه‌کی زهردی هیناوه،

ختووکه‌ی زهم می جوانی ده‌دا.

خوشیش له هه‌ردوو لاهه.

هاته ناو سیرنای کتییی دایک و باوک زیاتر له گۆرانیه‌کی گۆت:

که‌س له جیاتی که‌س برسی نابی

هیچ دره‌ختیک له جیاتی درختیکتر به‌ر ناده

گلۆپی ژووری له جیاتی چه‌یوان داناگیرسی

مار له جیاتی کیسه‌ل هیلکه ناکات. " (۱)

وی نفیسینا هه‌لبه‌ستی، ژ بوّ خوه کریه ئارمانجه‌ک و خه‌باتی ژ بوّ وی

دکه. ئەو هه‌می خوه‌شی و به‌ختیاریا خوه د هه‌لبه‌ستی ده‌ دینه. ژ له‌ورا

دبیژه: "هه‌لبه‌ست ئارمانجا به‌ختیاری و جهی هیقی و دلخوه‌شیا منه. د وی

رییی ده، مروّ دکاره په‌یوه‌ندی ب دنیا فریشتا فه‌ دینه. هه‌ر وه‌سا دی

خه‌ونین ته‌ خره‌که. ئەز خه‌ونی دنفیسیم، ده‌رباره‌ی خه‌ونا نانفیسیم" (۲)

"کوا سوبه‌ ده‌توانی،

خه‌ونی کۆلکه‌و باران بکاته

کتییی دانایی بالنده،

(۱) هه‌ر ئەو چافکانی. رووپ ۹۹.

(۲) هه‌ر ئەو چافکانی. رووپ ۸.

تیبیدا باله‌کان بیینی.

له زستانی پشوودان و تارامی

له به‌رۆجه‌که‌ی دره‌خته شاد و به‌رداره‌کان،

خه‌ویکی خۆشم کرد.

له خه‌ونم دا ریزیک ددانم به‌ربوونه‌وه،

ده‌لین تازیزیکت

ده‌ستت ده‌نێته په‌نجه‌وانه‌ی نسی

له رسته‌ی لیکدانه‌وه‌م سوخمه‌ی ته‌نکی نواله قه‌دی گرتوو،

تاسه‌ی هه‌سره‌تم، نایینیی و نایبا.

ده‌لێی بای ئەم ناوه کوژراوه. " (۱۲)

ئهو د ساڵا ۱۹۶۵ی ده، ل بازاری هه‌قلیری ژ دایک بوویه. د ساڵا ۱۹۸۰ ی و

قرده دنقیسه .

(۱۲) هه‌ر ئه‌و چاڤکانی. رووپ ۱۶۲.

ههتا نهئا به رهه مین ژیری چاپ کرینه :

۱. "ژیوان" دیوانا ههلبهستان، سالا ۱۹۸۸.
۲. "رووه که کانی خواوه ند" دیوانا ههلبهستان، سالا ۱۹۹۹.
۳. "خهون وا خوی گئرایه وه" دیوانا ههلبهستان، سالا ۲۰۰۴. مانیفیسته کا ههلبهستی، دگهل دیوانا خوه به لاق کریه.

هيووا قادر، خاچا خوه دگهرينه...

هيووا قادر، يهك ژ نفيسكارين خورت و نافداره، كو د فان سالين داويي ده، هاتيه قادا نه ده بياتا كوردى يا موديرن. نه و ب زمانى خوه يى ره سهن، ب هه فوكين خوه بين ژ وينه بين شعري داگرتى و موسيqa ره وان، هه لبه ستين خوه دخه ملينه.

نه و د ناف ناگر، كاره سات و بولانتين كوردستانى ده، مه زن بوويه. ژ خوه نه فه سه ري چل سالايه كول كوردستانا باشوور، شه ره كى قركرن و فه براندنى دژى گه لى كورد دهى كرن. له وره وى مينا هه ر كورده كى دلسوز و خه مخوه ري دوزا خوه، به هرا خوه ژ وان دهرده سه ري و سته مان وه رگرتيه. ژ له وره نه و نه چاره، كو رولا خوه د شه ري رزگاريى ده ببينه. ئيدى نه و ب نه ركى خوه يى پيروز دزانه، كو په يف و هه لبه ستان بكه گوله و فيشهك و ب نافچاڤين دژمنان فه بته قينه.

نه و ب زاراقى كورمانجيا ژيرى (سوراني) دنقيسه. نه م دى چه ند هه لبه ستين وى، بكنه كورمانجيا ژورى و هندهك ئاليين وان ژى، شروفه بكن.

به لي "هيوا قادري زي، مينا مه سيحي، خاچا خواهه دانيه سهر ملان و دگه رينه. نه و دزانه كو برينين گه لي وي، زين مه سيحي زي، پيترن. خه مين گه لي وي، ژ چيا گرانتري. ناي خويو، دژمنان ب مليونان بزمار و ميخ د لاشي گه لي مه ده کوتانه. ژ له وره زي، وه لات شه وتي و ويترانه... لي مه باوه ري هه يه، كو وي بزمار بشكين و برين زي ساخ بين.

"هه قال ديترن:

هند بزمار د لاشي ته کوتانه.

كو بي قه بهلاويسين،

تيرا جلين مه هه مانه. " (1)

نيس و نازارين وي پرن. برين كوورن. لي نه و دخوازه، كو نه هينه ژبير كرن. دلي ل سهر كه قران يان د روپه لين ديروكي ده، بهينه نقيسين. نه و ل جهه كي ناسي و موكم دگه ره، كو برين و نازارين خواه ل سهر بنقيسه، كو نه هينه ونداكرن. دگه ره. دگه ره و ژ هه ستيكين خواه باشر نابينه.

"ههر چ بيرئانينين من هه نه،

دي ل سهر هه ستيكين خواه قه كولم.

(1) ديوانا كيشوهريك ژ خهون. سويد 1998، روپ 20.

دا کۆب مرنا من ره، بمرن.

نه کول سهر بهژنا داره کي،

کۆ بهري مرنا من،

ئهو بهينه سوۆن و بمرن. " (1)

هيواب دۆزا گه لى خوه فه گريدايه. وي وهلاتى خوه، د ناق خويئا خوه ده
فه شارتيه. لى دكه و ناكه، نكاره وي ژ دهست و پهنجين دژمن و خوينريژان
رزگار بكه. ئه و دخوازه ل سهر رهوشا وهلاتى خوه يى داگيركړى بپه يفه و ژ بو
خه لكى جيهانا بيدهنگ بده خويا كرن، كۆ وهلات شهوتيه و دهه وارا مه وهرن.

"پينكى من زهر،

وهك چاقين ته.

وهك چاقين دهستگرتيا من.

بيناهيا چاقين من رهش،

وهك پورى ته.

وهك رهنگى وهلاتى شهوتى يى من. " (2)

ئهو نه ههر د دهردى وهلاتى خوه ده، شهوتيه. ئه و د دهريا چاقين
شوخته كى ده زى، خه نقيه. ئه و ئه فينداره كى شهيدا و دلپه رتیه. ئه فينا وي

(1) ههر ئه و چاكانى، روپ ۲۸.

(2) ههر ئه و چاكانى، روپ ۳۰.

گرانہ وئو خوه د ناڤ سيبه را وئ دہ، دبينه . وئ د ناڤ سيبه را خوه دہ،
دبينه . ئو هردو يه کن و ژ هه څ جودا نابن . ئه څين گهرمه و ئاگرئ وئ، نه سار
دبه و نه ژئ څه دمره .

”کوب ته ئئ مه و تو دگهل منئ .
ب ته ئئ من يه ک سيبه ر هه يه .
کوب ته ئئ يئ و ئه ز دگهل ته مه .
ب ته ئئ ته يه ک سيبه ر هه يه .
کو ئهم هه ردو ب هه څ ره نه ،
ب ته ئئ، مه يه ک سيبه ر هه يه .“^(۴)

ئو بيئئ کؤنترؤلا نه حه زئا، هه څدو دبينه . خوه وندا دکن و ب ته ئئ، د ناڤ
باخچه يئ ئه څينئ دہ دگهرن . ئائ ژ وئ ئه څينئ ! دهما ئو ده ستين وئ دگره ،
تليين خوه ژ بيرا دکه . ئئ تلي ژئ، د ناڤ پؤرئ وئ دہ، حه نه کان دکن و دليزن .

”دهما من ده ستين خوه خستن ناڤ بيئ وئ،
تلي ب جي مان .
شه څه کئ،

^(۴) هه ر ئو چاڅکاني، روپ ۲۵

من دقيا ژ ته ره ههلبهستهكي،

قه بېينم،

تلي نه بوون پي بنقيسم.

دهما روژا پاشتر، مه ههقدو ديتي، ته گوت:

ئو ههلبهستا ته يا دوهي د ناقد دهستين من ده مايي،

ب شهق ههتا سحاري د ناقد پوري من ده،

ل بېينا ته دگهريا. " (۵)

خويابه ئو ژ بو ئهقيني و ههقدو دژين. كهچك ژ بو هه رتشتي ئامادهيه. دكاره ههتا داويا دني د گهل ئهقينداري خواهه ره. خواهه گوري وي بكه و قوربانان بده. ئو ژي ئامادهيه. بهلي " ههردو ب سوژ و پهيمان.

"من ژ بو ته، باسي وهغهي كر،

ته گوت: دي ئيم.

من ژ بو ته، باسي مرنئ كر،

ته گوت: دي بمه قوربانان ته.

من گوت: پينووسي من تونهيه،

دا كوژ بو ته ههلبهستهكي بنقيسم.

(۵) هه ر ئو چاكانئ، روپ ۲۲.

ته گوت: ها قايه پينووسى سوراقا من،
 دهمه كه ليقيين خوه سور ناكم.
 من گوت. پا كاني كاغز؟
 ته جه تنكي خوه قه كر، ته گوت: تونه يه.
 نازل به ريكيين خوه گه ريام، من گوت: تونه يه!
 ته چ نه گوت...
 ب بيده نكي، ته دهقي خوه بهر ب من قه ئاني.
 من ئى ل سهر ليقيين ته،
 دو پارچه ههلبهست، ژ بو ته نقيسين. " (1)

ب راستى ئى، هيو قادر ههلبهستفانه كى ههستنازك و ژيره. ههلبهستين
 وى زوو دچنه د ناقدلى مروقى ده. پر ب مانا نه و خه مين مروقى بندهست
 همبىز دكن. بيئاستهنگ و گرى خوه دگه هينن خوهنده فاني. وى دبنه جيهانا
 دو ئه قينين مهن، وهلاتى و دلبرى. ئه و د ههردو ئه قينين خوه ده، ب سوزه
 و ئاماده يه كو ته قاياديواران بههرفينه و كو سپان بشكينه، دا كو خوه بگه هينه
 ئارمانج و هيقيان.

هيو قادر، د سالا ۱۹۶۴ ى ده، ل باژارى سليمانى، ل باشوورى
 كوردستانى ژ دايك بوويه. سالا ۱۹۹۲ ى هاتيه وهلاتى سويدى.

(1) هه ر ئه و چا فكاني، روپ ۲۱.

بەرھەمىن ۋى يېڭى چاپىرى، ئەقن:

۱. دىوانا چاۋەزەردەكان، ۱۹۹۲ ئى ل سلىمانىي.
۲. بەلاڭۇكا ھەلبەستان كلوۋەكەم پىرە لە باران و گول، ۱۹۹۶ ئى ل ستۆكھۆلمى.
۳. كىشۋەرىك لە خەون، ۱۹۹۸ ئى ل سوئىدى.
۴. رۇمانا ئاۋىنە سەراببەكان، ۱۹۹۶ ئى ل ستۆكھۆلمى.
۵. دىوانا ھەنار. ھن ھەلبەستىن ۋى و يېڭى ھەندىرىنى، ب زمانى سوئىدى. ۱۹۹۸ ئى ل ستۆكھۆلمى.
۶. دوو كلوورە بەفر، چىرۆك ژ بۆ زارۇكان. ۲۰۰۱ ل ستۆكھۆلمى.

چنار نامق ، هیلین سور دشکینه و بهره قانی ژ دوزا نافرته دکه

چنار نامق، هه لبه ستفانه که هه ست نازک و سه رکه تیه . د ده ستییکا سالیان ۱۹۹۰ ع ده، هاتییه قادا نفیسینی و هه ر زوو جهی خوه د دلّ خوه نده قانی ده چی کر. هه به ستین وی ژ ئالیی فورم و نافه رۆکی فه سه رکه تینه . زمانی وی خوه شه، هه قۆکین وی ب جوانی داریژتنه و ژ وینه یین شیرین یین ب موسیقی خه ملاندی پرن.

ئه و هه لبه ستفانه که ب دوزا مروقی، ئاریشه و گرفتاریین نافرته فه گ- ریډاییه . گه له ک جاران ل دژ ره وشت و ئاده تین که فن دنقیسه و جارنا خوه ل هیلین سور ژی دده و جقاتا کوردی یا پاشقه مایی، گونه هبار دکه . ب جه رگی شیران، هیرشی دبه سه ر کۆسپ و ئاسته نگین، کۆ دریا پيشکه تننا مروقی ب گشتی و نافرته ب تاييه تی هه نه و به ره قانیی ژی دکه . ئه و هه لبه ستفانه که راستگويه و فی چه ندی ژی، ئه و گه هاندييه پله یین بلند د براقا ئه ده بيا هه قچهرخ ده .

حوسین شیخانی دبیژە: " چنار نامق ی ب ئارامی و زیره کانه شیپایه چەند
پرسان ل دۆر هەبوونی بکە و مافی و ییە کۆ ل تەناهی و ئارامیی بگەرە. ژ لە ورا
ژی، هەلبەستین وی ب هیسانی دچنە دەروون و ناڤا خوهندەڤانی. ئە و ب
وینەیین شعری یین جوان و زمانه کی سڤک و هیسان، دەبرینی ژ وان هزر و
بیرین د دلی دە ڤه شارتی دکە. ل داوی، هەلبەستین وی، هەوارە که نه ترسه، ژ
ئافره ته که کوردستانی کۆ مافی و ییە خەوان ب گەله ک تشتان ڤه ببینه. " (۱)

الکه تو هاتی

نه شهو مه یلی خهوی مابوو

نه رۆژ چاوی هه لده هات سهیری ئاسۆ بکات

که سینه رت به لای شه وگار دا تییه ری

نیگه رانی روخساری رۆژی دا پۆشی

ئیدی بازیک به سهر شانما نه نیشته وه و

ئه ستیره کان سهر په نجه م کوژانه وه و

شیره کانم له تاریکی دا دهنووسی

سپیده یه ک به جریوه

(۱) گۆڤارا "بارش"، مه ژمار ۲۳، سال ۲۰۰۵.

خه يالم پرکه له خوښی
له جیی خه م دا، با به خه نده یه ک تاوس بم
ټه و کات به لښت پی دده م
دانه کانم نه شمارمه وه. " (۱)

نه وزاد ټه حمه د ټه سوه د دبیزه: "هه لبه ستین وی ویره کن و ب ناشکه رای
ل دژی رهوشتین که فن و
که توارئ گه نی دنقیسه. ټه و د رییا هه لبه ستین خوه ده، هی ریشی ده به
سهر جقاتا پاشده مایی و کاودانین کو بوونه سه دهمی بنیپکرنا مافین مروقی.
" (۲)

"زهمه ن دهو ستی
پیراناگه م خه ونه خیله کییه کانی شه و
بکه م به ده وارنش ټینی بیابانیکي بیوقره
پیراناگه م شه ونمی سهر نوخساری
ټه و ساتانه بسهرمه وه
په شیمانی دوا بن ویستگه ی بیپوده بیبانه
له که رنه قالی ټه م ټیواره مه رگه دا

(۱) پیکه کان بریبیان ده چیت بمخونه وه. دیوانا هه لبه ستان، روپ ۵۹-۶۰. هه ولتر ۲۰۰۵.
(۲) گزقارا "نووشه فقه" ب زمانی عره بی، هه ژمار ۱۵، سال ۲۰۰۴.

دوواييين كۆچە و

دوا شەقامى خەونەكانم دەپشكنم

دەمى دەبمە حوكممرانى ئەفسانەيى شارى ئەوئين دەمىكى دى ئەرشى

ئيشقم خاپوور دەكرى. " (۴)

بۆتان جەلال دىبىژە: "دقى بىبىژم كۆ چنار نامق، يەك ژوان ئافره تىن

شاعرىن كورده كۆ دەست ژ مافىن خوه بهرناده و قەلەمكى و پىرهكى تووژە، ل

دژ ھەموو ئادەت و رەوشتىن كەفن و بازىن گرتى. ئەو بەردەوام بەرەقانىي ژ

دۆزا رەوايا ئافره تى دكە و بەرگرىي ژ ھەست و بىرىن نازكىن وى دكە و ھەك

ئەندامەكا چالاک يا جقاتى خوه نيشان ددە. " (۵)

"نەمدەزانى

لە چاوەروانى تۆپە

يان گۆدۆپە

شەورۆژ وساتەكانم بە بىدارى دەسپىرم

ئىدى تەمەن بەشى شتىكىتر ناكات

لە قوتبى سەھۆلبەندانەو ھاتم و رىم ھەلە كرد

لە نيوان خاك و ئەسمان دا رامام و ئىستىكم كرد

كە خۆر نوپژى خۆشەويستى بۆ دابەستم

(۴) ديوانا ھەلبەستان، روپ ۴۹ - ۵۰.

(۵) رۆژنامەيا "خەبات"، ھەژمار ۱۹۰۸، سال ۲۰۰۵.

نەم دەزانی روژنیک دادیت
بە تاسەى ھەناسەى گەرمى
دەتویمەو و دەلیم جەخار تەو قەدەرەى وایلیکردم
لە پۆلى ھەوا و ئادەم بم. " (1)

فەیسەل دێھاتی دبیژە: "چنار، ب زمانەکی تاییبەت و وینەیی شەعری یین
دوبارەنەکری و

ئاوازی خوە یین نازک، خوە ب خوەندەقانی ددە ناسین. جیھانەکا
تاییبەت، زمانەکی تاییبەت، رتمەکی تاییبەت، ئاوازی خەمگینین تاییبەت و شان
ھەمییان، چنار ژ ھەلبەستقانی سەردەمی خوە جدا دکە " (۷)

"پاش دۆراندنی ئەم جەنگە نەمزانی روو لە کوی بکەم
چەند مۆسافیریکی سەیری بووین
سۆز لە ھەناومان دا دەرژا و کیشورەکانی ئەوینمان بە جیدەھیشت
سەیرکە چەند نامۆم بەرن بوونە!!
مردوکانیش گۆرەکانییان بە جیپێلا و کەوتنە
سەما تۆ گۆرانیت بۆ دەوتن
تەنییا من نەبی لەو گۆرەپانە سامناکە دا

(1) دیوانا ھەلبەستان، رووپ ۰۷۴.

(۷) گۆقارا گولان، ھەژمار ۰۰۸، سالا ۲۰۰۴.

رېتمیکم نه بوو بؤ ژيان تا نوته يه ک بؤ

خه مه کانم دابنيم

سه ما بکهن " (۸)

ديسان بؤتان جه لال دبېژه: "هه رکه سهک، شهرم بکه يان ژي پترى کؤ راستگو يان بيه ييقه و بنقيسه، مافى هندى نينه کؤ ده فراستى خه لکى به و خوه ب خودان پرؤسه يه کى ره وشه نبيرى بؤ ئه ده بى بزانه... ئه گهر شهرم و ترس ل جه م زه لامين هه لبه ستقان و نقيسه ره هبه و ئه و چهن د ب خرابى، نزمى و بيده سته لات بهيته زانين، پا هنگى دى چاوا ئافره تا هه لبه ستقان بکاره به رانبه رجقاتا گرتى رابوه سته؟ ئه فه بؤچوونه که کؤ دبه جاره کا دن ژي ئه فه پرسيا ره ژ نافه ئه ده بى کوردى ده هاتبه پيش و گوتوببىژ ژى، ل سه هاتبه کرن. " (۹)

"دهميكه ياسا چه ونه کان

جه سته م ده كه نه په يکهرى داروخاو و

له ئاته شنگاى زه مه نيک دا

ره ژووى رۆهم به (با) ده كه ن

(۸) گؤفارا گولان، هه ژمار ۵۰۸، سالا ۲۰۰۴.

(۹) رۆژنامه يا "خبات"، هه ژمار ۱۹۰۸، سال ۲۰۰۵.

وهكو ٺهشكي ههورٺي رهش
به نيو پردي څه يالي په نېوومان دا روډه چن
چامه کاني شهو پيدانيان لي ده رڙا
مندالي له خورافه ي پيري دا
سهري کاس کردين...
گه نجي هيند هه ناسه ي سهر د و دوو کله ي سپي به با کرد
له شه قامه کاني خوربه ت ده شه که ت بوو. ^(۱۰)

هه ره و سا فه يسه ل ديهاتي دبېڙه: "توئينن هه لبه ستي ل جه م چناري،
ثا فاکرن و نار ه زوويه کا ئيس تاتيکينه ژ بو کار تيکرنه کا کاريگه ر ل سه ر
ده رووني."

باستيرناک دبېڙه: "مروډ بېده نکه و وينه يا هه لبه ستي ب خوه دپه يفه ^(۱۱)"

"که روڙ پيلوي چاوه کاني
بو دوا سه ماي مالاوایي په لکه زيړينه ده گيرا
چهند مهمله که تيکي جيا جيا بووین
سارايه ک بووین به ژو تاريخ
به توئيله کاني فه نابوون دا ده گه راين و

^(۱۰) ديوانا به لبه ستان، روپ ۲۰.

^(۱۱) گوفارا گولان، هه ژمار ۵۰۸، سالا ۲۰۰۴.

دژايهتي مانگ و خور و ئهستيره و

بارانمان دهکرد

ئهسته م و سهيره بوونهوه و بچه کوله کان

له گهوره کان سل دهکهن و

تۆ له من و منيش له تۆ و

ههردووک له ئيشق و بهخته وهري و ساته کان. " (۱۲)

(۱۲) ديوانا ههلبهستان، رووپ ۶۳.

چەند ستیڤرین گەش د ئەسمانی ھەلبەستا نوو یا کوردی دە

د جقاتا مە یا پاشکەتی دە، ئاستەنگ و کۆسپین د رییا ژنا کورد دە گلهکن. د رەوشەك وەها خراب دە، ھەلبەت، ئەو نكارە رۆلا خوە ژى بلیزە. نەمازە د کارین ھونەری دە. لى دگەل ھندی ژى، وى خوە ھاڤیتیه قادا خەباتى و کارییه ئاستەنگان بشکینە و بەر ب پيش دە ھەرە.

بەلى" د قان سالین داویى دە، چەند خویشکین ژیهاتی ب گەرمی دەست ب نفیسینا ھەلبەستان (ب زاراقى کورمانجیا ژیری - سۆرانى) کرینە و ھندەکان دیوان ژى چاپ کرینە. ژ خوە ژ ھەلبەستین وان خویایه کۆ، ژ ئالیى فۆرم و نافەرۆکى ڤە سەرکەتینە. ب زمانەکى کوردی یى خوەش و سڤک ھاتینە نفیساندن و ب وینەیین جوان و ھەڤۆکین داگرتى خەملاندینە. ھەر وەسا ب بابەتین سیاسى، جقاتى و خەمین مروفى ڤە ڤەھاندینە. د ھەلبەستین خوە دە، بەرەڤانیى ژ دۆزا پیرۆزا گەلى خوە دکن و ل دژ ئادەت و رەوشتین کەڤن دراوہستن. داخووا گۆھەرین و پيشکەتنى دکن و ھەول ددن کۆ، قەید و زنجیرین دەست و پین ژنا کورد دە بشکینن و وى بگەھینن پلەیین بلندتر د بازارڤانیى دە. مروف دکارە ببیژە کۆ، ئەڤ ھەلبەستڤانە جھى شانازى و سەربلندیى نە و پاشەرۆزا گەش ل بەندا وانە. ئەم دى ل گۆر ژىى وان ریز

بکین، چنکو ب باوهریا من، ئەو، د ئەسمانی هەلبەستا نوو یا کوردی دە،
ستیرین گەشن...

ژیلا حوسینی

ئەو دبیژە: " ئەز د سالای ۱۹۶۴ ی دە، ل باژاری سەقز، د کوردستانا پیشکا
ئیرانی دە ژ دایک بوومە. د بنەمالەکا ئۆلپەرست و ئەدەبدۆست دە ژ یام. من د
پازدە ۱۵ سالیی دە میژ کریه! ل پستی چار سالان، ئەم ژ هەژ جودا بوون.
هەر ژ زارۆکتیی من دەست ب هەلبەست خوەندنی کر. بابی من، چیرۆک و
سەرھاتی ژ من ره دخوەندن، نەمازە یین حافزی شیرازی. هینگی وان
هەلبەستان کارهکی مەزن ل سەر مەژی و دەروونا من دکر. ب هزرا من،
هەلبەست زمانی هەست، شادی و خوەشتقییە.

ئەز باوهر دکم کۆ، تەقایا ژنن کورد هەلبەستقان و هەر ب شاعری ژ دایک
دبن. چنکو هەر ژ زارۆکتیی، دگەل خەم، دەرد، کۆسپ و رۆندکان دژین و مەزن
دبن. هەر ژ زارۆکتیی، وان دنیرن بەر چیکرنا فەرش، مافوور و تەقنکرنی. ئەو
ب وی رهوشی دبنە هونەر مەند. ژنا کورد ژ بەر گرفتاریین ژ یانی و کۆسپ و
ئاستەنگین جقاتی، نکاره پەیوەندیە که گەرم ب ئەدەبی قە دەینه. هەلبەستا
ژنی ژ یا زەلامی جودایه، چنکو هەلبەستا وی، هەوارەکا خەنقاندیه. ئەز ژی،

وهك ژن دخوازم رييهكي ژ بو دهربرينا قى ههوارى ببينم. نه و رى ژى، ب
باوهريا من، ههلبهسته... ” (1)

ژ قى ژيانا پر دهر د و خه مين مينا چيان خويابه كو، ره وشا وى كه مباخه.
ئه فه ره وشا ژنا كورد ژى دهستنيشان دكه. ههلبهت د ژيانهك ولو ويران و
سهروين ده، ريبا رزگار بوون، بهرهنگارى و خوهراگرتنى، د ريبا نه ده بى ده يه.
ئه و ههلبهست و كورته چيروكى ژى دنقيسه.

ناموزگارى (1)

له و كاته دا شوخه كچيكى نازدارت،

كرد به بووكى ناو ژووره كهت

ده خيلت بم

ئاگات لى بى، بوونى په نجهى من نه ببسى

له ينجان و له سهر تاق و په نجه ره كهت

ئه گهر وتى:

“ بوونى گوليكى ههلوهر يو دئته لووتم ”

بلى:

“ گيانه دنيا به، جگه له تو،

(1) كوزارا ماموستايى كورد. ههژمار 13، روپ 35-26، زفستانا 1991-1992 سوئد. گوتارا نه حمه د
شه ريفى.

(2) هه ر نه و چاكانى، روپ 26.

گولیک نیه لهم جیهانه .”

نهکهی ناوی من بهینی

بهختهوهری له ژوورهکته ب توړینی.

* * *

دلنیابه لهو کاته دا، دلی تاسهم

وهک ئاوینهی ئهوینهکته

وورد... وورد... وورد شکاوه

جگه له تو، له ناو دلما هیچ شتیکیتر نهماوه

* * *

ئهگه هات و ژنیکت دی،

بهژنی به خهم داپوشیوه

چاوهکانی کز کز، کز کز ههگه پپوه

لیوهکانی وو شکهوه بوو

ئهلین بههاری نه دیوه...

ئهگه هات و به شیوه دا، له پر منت هاته یاد

دانه چله کی،

نه لیلی روژی ئهم هه ژاره

له ئهلبوومی یادگاریشما بووه

* * *

بەلگە (۲)

دلم بوخچە يەكى كراو يە
ئەمەى ھە يە لە روالەت دا، ھەر ئەو وە يە.
* * *

گەر ئەمزانى تەمەنى خۆشەويستى لات
ھيئەدە كور تە و
مىپەرەبانى جوانەمەرگە،
گەر ئەمزانى، وشە كانم ئەكەى بە ئەفلەقى زنجير و
شىراكانشەم بە بەلگە،
قەد نامناسى و بە پرچى خۆم ھەلەمواسى،
دلم ئەكرد بە مجرى پۆلا و ئاسن.

* * *

بەلام داخم درەنگ زانيم
دەمامك و درووخنەندەى بى ناوەرۆك

(۲) كۆڧارا سىرۋە. ھەژمار ۸۵، رۋوپ ۲۶، سال ۱۹۹۴.

میراتی ئەشق و هەناسەى ئەم سەدەیه .

* * *

مەهاباد قەرەداغى ^(٤)

د ساڵا ١٩٦٦ ى دە، ل بازاری کفری، نێزیک بازاری کەرکوکی، کوردستانا پشکا عیراقی، ژ دایک بوویه. ئەو مینا تەقایا زارۆکێن کورد، دگەل کارەسات، دەردەسەری و روودانان مەزن بوویه. ئەمازە د دەقەرە گەرمیان دە کۆ، هەمی رۆژی، ب چەکێن لەشکەرێ فاشیستان، دەتە ویران و تالانکرن. هەر ژ دەستپێکا خوەندنەگەهی، ئەشقا هەلبەستێ کە تە دلی. یەکەم هەلبەستا خوە د ساڵا ١٩٧٩ ى دە، نقیسی و ل ساڵا ١٩٨٠ ى، د رۆژنامەیا هاوکاری دە، بە لاق کر. لی هەر د وی دەمی دە، ئەو کە تە زیندانێن فاشییان و هینگێ ژیی وی چارە دە سال بوو. د سال ١٩٨٧ ى دە، پەیمانگە ه ب داوی ئانیە. ئەو کورته چیرۆک و گۆتارین ئە دەبی ژى د نقیسە و جار جار وەرگەراندنێ ژ زمانێ عەرەبی ژى دکە. د ساڵا ١٩٩٢ ى دە، دگەل هەقالی ژيانا خوە، چووێ وەلاتی سوید.

^(٤) مەهاباد قەرەداغی، بەرەم و ژيانا خوە ژ مە ره هەنارتیه.

مەھاباد قەرەداغى، ھەلبەسقانەكا ژىر، ھىشار، خوەدان تاقەت و شىانېن
بلندە. زىرەكانە، بابەتېن نقىسىنېن خوە ژ جەرگى جقاتا كوردى يا
پاشدەمايى دەرتىنە. مشە بابەتېن ئەدەبى، سىياسى و جقاتى ل سەر
رەوشا ژنا كورد نقىسىنە و د رۆژنامە و كۆقارېن كوردى دە، بەلاق كرىنە.
د شان سالىن داويى دە، ب گەرمى ھاتىە قادا نقىسىنې و ھەتا نھا ئەق
پرتووكېن ژىرى ژى، گەھاندىنە چاپى.

۱. نەخشەى دوارۆژى كرىكار. ھەلبەست، ھەقلىر ۱۹۹۲.
۲. پانۆراما. ھەلبەست، سوئد ۱۹۹۳.
۳. كۆچ. كورتە چىرۆك، سوئد ۱۹۹۴.
۴. شاخ كىلگەى گەنمە شامىە. ھەلبەست، سوئد ۱۹۹۴.
۵. دانپىدانىكى پىاوانە. ۱۳ كورتە چىرۆكېن د. نەوال
ئەلسەعداوى، ژ زمانى عەرەبى بۆيى كوردى. سوئد ۱۹۹۴.
۶. رنانى ژەھراوى. ۱۳ كورتە چىرۆكېن بولگارى يا فىسىلېن ھانچىف، ژ
زمانى عەرەبى بۆيى كوردى. سوئد ۱۹۹۴.
۷. شعر ھەناسەى گەردوونە. ۱۳ كورتە چىرۆكېن جىھانىيىن نوو.
سوئد ۱۹۹۴.
۸. ميداليا. ھەلبەست، سوئد ۱۹۹۵.
۹. لە پىناوى ژيانە ۋەى ئافرەت دا. قەكۆلېن، سوئد ۱۹۹۵.

بەرھەمىن نامادە ژ بۆ چاپى:

۱. فەنتازىيا . كورتە چىرۆك .
۲. ديوانەكە ھەلبەستان .
۳. قەكۆلىنەك ل سەر ژنا كورد (ئافرەتى كورد لە پەراويزى مېژوو دا).

۳ نزا^(۵)

مەرگم پېش مەرگت نەكەوئ
دەزانم گەر پېش تۆ بمرم
نەك ھەر ئەشك
ھەردوو گلىنەى چاويشت ھەلدەوهرئ
* * *

مەرگم پېش مەرگت نەكەوئ
پېش من بمرئ
رۆخى سپىم لە چاومەوہ دئتە دهرئ
* * *

قەت بە يەكيشەوہ نەمرين!
لە دواى ئئمە ...
كى جاويدانە ھەيرانئ

(۵) مەھاباد قەرەداغى . پاتۆراما ، ديوانا ھەلبەستان ، رووپ ۱۷۸ . سوئد ۱۹۹۳ .

خوشه‌ویستی پیروز بلی؟

* * *

گولدان^(۱)

که ده‌سته‌وانه‌ی ناسنیان

کرده دستم

پهنجه‌کانم بوون به ده‌چله نیرگز و

پینوسه‌که‌م بوو به

گولدان

که شیره‌کانیان سهر بریم

وشه‌کانم هر یه‌که‌یان بوون به وولاتیکی گوره و

تینوسه‌که‌م

بوو به گوره‌ترین جیهان

* * *

^(۱) مهرته و چافکانی. روپ ۱۸۳.

نہینیکان^(۷)

- دامونیشیان ہیناباہ

گولسورخی ہەر دلہ پر لہ نہینیکہ

بو پاسہوانی سیدارہ

راو نہدہ کرا

دامونیشیان لہ بہر چاوی کہول کرداہ

ئہو ہەر لہ گہل نہینیکان

کوچی دہ کرد

بہری دہ خرا...

* * *

کہژال ئہ حمەد^(۸)

د سالا ۱۹۶۷ ى دہ، ل باژاری کەرکووکی، پشکا عیراقی، ژ دایک بوویہ.
پہیمانگہا ساخلہ میی ل باژاری سولیمانیی ب داوی ئانیہ. ہەر ژ سالا ۱۹۸۳
ى و فر دہ دہست دایہ نفیسینا ہەلبەستان. لى د سالا ۱۹۸۶ ى دہ، بہرہم و

^(۷) ہەر ئہو چافکانی. روپ ۱۸۴.

^(۸) کہژال ئہ حمەد، بہرہم و ژیاننا خوہ ژ مہ رە ہنارتیہ.

نقیسینین خوه د رۆژنامه و کۆفارین کوردی ده به لاق کرینه . مشه فه کۆلین و گۆتارین ئه ده بی، جقاتی و سیاسی به لاق کرینه . ههتا نه کاریه به ره مین خوه چاپ بکه، لی سێ دیوانین هه لبه ستان و فه کۆلینه ک ب ناڤی (نیرایه تی دنیا ی کورد و ئه ده بی کوردی) ژ بو چاپی ئاماده کرینه . هه ر وه سا هه لبه ستین وی هاتینه وهر گهراندن بو زمانین فارسی، عه ره بی و ترکی ژی .

که ژال ئه حمه د هه لبه ستفانه کا ب ناڤ و ده نگه و وی ب نقیسینین خوه یین سه رکه تی، کاریه جهی خوه د نه خشا ئه ده بیاتا کوردی ده بکه . هه ر وه سا د سه مینه رین تایبه ت ده، هه لبه ست دگه ل موسیکی خوه ندینه و ئه فه هونه ره کی نوویه ل کوردستانی . وی ب ده هان فه کۆلین و گۆتارین به اگران ل سه ر ره وشا ژنا کورد نقیسینه و د رۆژنامه و کۆفارین کوردی ده به لاق کرینه . ئه و یه ک ژ هه لبه ستفان و رۆژنامه فانین ژیهاتی و ب هیزه .

(وته کان وتن)

شۆرهش و گهل

له سه ره تا دا، وهك كور و كچيك وههان

له سپیده ی رۆژانی ده زگیرانی دا

کور و درۆی گه وره گه وره ریز ده کات و

کچهش خهونی رهنگاله یی به و قسانه وه ده بینی

له دوا ی دا شۆرهش و گهل“ هه مان کور و کچین، به لام

دهبن به ژن و مېردى يهك
ئيدى ليرهوه ديروكى
خيانهت و ههرا و تهلوق دهستپى دهكات
/حزبيك واى وت/

رهشهبا وتى: كلېشهى ئەم دنيايم به دل نيه
ههول ئەدهم به ويدان كردن بيگوڤم
پيم وت: منيش وهكو تو به دلم نيه
بهلام دهمهوى به ئەقین بيگونجینم
/شهمال واى وت/

دواى شهو“ شهو ديت
رؤژيش شهوه
بهلام فانوسى خوڤيكي جوانكيلانهى تيا دسووتيت
/ئهمه قسهى شاعيره، نهك شعر نووس/

ريگا نهبوو
وشه كانم به قاچاخه رى دا هينا
تهقهيان لى كردم
ئەسپه كەم بهر كهوت و سه به ته گوله كەم رژا

ھاواريان لىٰ كىردىم. تۆ كىيىت؟
نا... وەلامم نەدانەوہ
چونكى دەمزانى چەك بە دەست
قەت لە قەلەم بە دەست ناگا
اوتن وای وتا

چارە نەبوو
ژەنەرال خۆشەويستى خۆى
بۆ پەپوولە يەك خويىندەوہ
تەنانەت وتى نازانم، من چۆن دەتوانم بكوژم؟!
لەو رۆژەوہ“ پەپوولە ناتوانى بفرى
ناتوانى بخوات“ بخەويىت
لەبەر ئەوہى دەزانى قەدەرى عشق
يان ژەنەرال دەگۆرى بە پەپوولە يەكى بچكۆلە
يان پەپوولە“ دەكات بە ژەنەرالىكى ئىجگار گەورە
ئا بەم جۆرەش
كوئايى بە يەككىيان دىت
ئەمە قسەى شەھرەزادە/
لە نيوان ريگا نەبوون و

چاره نه بوون دا، پردیگی دیرین ههیه
که ئەم سهری دنیا که مان
بهو سهرییه وه ده به سئیت
عەشقی ئازا“ هه میشه ده په رپته وه
که چی عاشقی تر سنو ک” به رده وام به چی ده مینیت
انازانم کی بوو ئەمهی وتا

دلسۆز جهمه^(۹)

د سالا ۱۹۶۸ ی ده، ل بازاری سولیمانیی ژ دایک بوویه. هه ر ژ سالا ۱۹۸۵
ی و فرده، ده ست ب نفیسینا هه لبه ست و کورته چیرۆکان کریه. مشه گۆتارین
ب نرخ و گرنگ، ل سهر ره وشا ژنا کورد نفیسینه و به ره مین خواه، د رۆژنامه
و کۆفارین کوردی ده به لاق کرینه. هه تا نها دیوانه که هه لبه ستان ب ناڤی (له
کۆتایی دا بیرم که وته وه، ته ماشای خۆم بکه م)، ژ بو چاپی ئاماده کرییه و د
نیزیک ده وی رۆناهیی ببینه.

^(۹) ژیان و هه لبه ستا وی، مه هاباد قهره داغی ژ مه ره هنارتیه.

دلسۆز حەمە، ھەلبەستقەنەكە بېرتیژە و دقان سالیڭ داویڭ دە - نەمازە
پشتی سەرھلانا كوردستانا باشوور و رهقا مەزن - ھاتیە قادا نفیسینا
ھەلبەست و چیرۆكان. ھەلبەستین وی ژ ئالیڭ فۆرم و نەقەرۆكی قە بلند و
سەرکە تینە .

نەو ژنە ی رهشەبای خوشویستووہ

۱.

ھەر دار و پەردووی ژنیك و
شەوی كە نار دەریایەکی یەكجار دلتنەك
یان ئەوہنا داستانیکى خویناوی دینیتە گۆرڭ
یان بەندەری ئەشقیکی نوڭ!

۲

تورەبی لە خوینما دەجمڭ و
سویندی فەنابوونت دەخۆم لە قومیکا
لە وەرزیكا
پیش ئەوہی لە ھیجرەتیكا سەرم بخۆی

که چی له دستم دهروینم لهم رقه یا- و
په نجهم له قترتا ون ده بی
له ژیر نینوکم گول ده گری
جاریکتر ده چمه وه ناو (نازانم) و
به بی ئاسمان بال ده گرم.
به بی زهوی سهوز ده بم
به بی ئومید- خوښم دهوی.

۳

تو ئهم کوژی
به زوقمی ئهم بیده تگیه ونم ده که یت
باشتره هه ر شتیک بلی
ده تو بلی، هه لم واسه بهم کوسته دا
لهم کلینسا بی ئیسایه، ده بی یه کییک له خاچ بدری
ئهم شهو بی مردن چون ده روات؟!!

۴

کیشنه که مان ته مه ن نیه
سه ری به فر و پایزی دل و گیان نیه

تۆ ھەر كاتى ئەلف و يىي عەشق فير بوويت و
دەستت گەيشتە بالاي بەرزى تەنھاييم و
لەم بېدەنگىك گەيشتى
ئەتخەمە ناو قوتابخانەى ئەم دلەوہ

۵

ھەر دەباريٲت و دەباريٲت
گوى ناداتە ھانكە ھانكى داتستانە روتەلەكان
لە بەر ئەم خورزما نارۆم
ئاي كە گۆنام ختوكەى دى بەم باو گژە
ھەر بە شنەى ئەو ھەناسانەى تۆ دەچن
كە پاش ئاسەورى گەيان
دەمباتە بەھەشتى خەويك

۶

مەترسە تۆ -
باوہر ناكەم دو چار بژيٲت
زەمەنیش شەھوہتى ھارى زەبروزەنگى سۇلاقىكە
ئەوہى دەپريژيٲتە زەوى... جاريٲتر كۆى ناكاتەوہ
مەترسە تۆ -

باوهر ناکەم - ژنیکی وهک من بیینی جاریکیتەر
به شهلالی ئەم هەموو ژەهرە دەیریزی، دەستنوێژی عەشق بشوات و
لەم دۆزەخی جیپێشتنە
هیشتا سوچدەیی خۆشەویستی بۆ کەعبەیی یدەتگیت بەری
مەترسە تو - باوهر مەکە دوو جار بژیت.

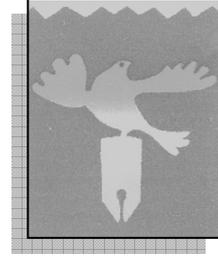
۷

گرتگ نیه ئەوهی رووی دا
ئەوهی له مه و دواش رووی دەدا
گوی نادەمه ئەو نەزیفەیی له رۆهم دی و -
تەمەنم له گەل خۆی دەبات
خۆ دەتوانم به رووسوری ئیستا بلیم
ئەم خاکەیی هەناوی سەوزم
بالای بەرزی مەوسمی ئەشقیکی بیی
هەر له ویش دا چرکەکانی ناو تاق و پەنجەرەیی بیرم
دایه دەست شیتی رهشه با!

ناڤەرۆك

- * پيشگوتن
- * ههلبهستفان و شۆرهشگهري خوه راگر دلزار
- * مه دحت بيخه و ئەزمونه كه دريژ... ..
- * شيركو بيكه س، ب چاقي ئەلهويه كي، ل بوويه ريڤ گه لي خوه دنيره
- * عه بدولا په شيو، ههلبهستفاني راستگو
- * له تيف ههلمهت ههلبهستفاني ته په سه ر و هه ژاران
- * شه وات و كوچبه ري د ههلبهستين ئەنوه ر قادر ده
- * سته م و زولما دژمنان، نه كاريه سه ري ئازاد دلزاري، بچه مينه
- * "ئه و سه عدولا په رۆشه كييه، هند ههلبهستي جوان دنقيسه !" (هيمن)
- * مروڤ و وهلات د ههلبهستين ره فيق سابري ده
- * بهرگري و خوه راگرتن ده ههلبهستين حه مه سه عيد حه سه ن ي ده
- * قوبادي جه ليزاده ديوارين د ناڤه را خوه و ژني ده ده رفينه
- * دلشاد عه بدولا، ب ئەزمونه كه نوو ده ي قادا ههلبهستي
- * نژاد عه زيز سورمي و په رستگه ها ههلبهستي
- * هه تا كو سته م هه به، مه وجود سامان، بهرگريي ژ دوزا مروڤي دكه

- * نووخوازی و هه لوئیستین ویرهك، د به رهه مین فه رهه اد پیربال ده
- * فه رهه یدۆن سامان، ل که ناری ته ناهیی دگه ره
- * سه باح ره نجه ره، د جیهانا خه ونان ده، وندا دبه
- * هیوا قادر، خاچا خوه دگه رینه
- * چنار نامق، هیلین سۆر دشکینه و به ره قانیی ژ دۆزا ئا فره تی دکه
- * چه ند سستی رین گه ش د ئه سمائی هه لبه ستا نوو یا کوردی ده
- * هه لبه ستقان و نفیسه ر: خه لیل دهۆکی

ذو شانين

ئىكەتيا نۇپىسەترين كورد

تايى دھۇكى

- (۱) نفيژهك مەستانە ل دۆر گونبەدا جزيرى/ فەكۆلين، د. فازل عومەر - ۲۰۰۴
- (۲) خەونين تازى/ ھەلبەست، روخوشى زىقار - ۲۰۰۴
- (۳) وەغەرەك د نەينين دەقى دا/ رەخنە و فەكۆلين، ياسرى جەسەنى - ۲۰۰۴
- (۴) بياقى خواندنى/ فەكۆلين، جەلال مستەفا - ۲۰۰۴
- (۵) لېەر دەرازينكا تىكىستان/ خواندنىن ويژەيى، سەلام بالايى - ۲۰۰۴
- (۶) خواندنگەھا برسېكرنى/ چىرۇك، صديق حامد - ۲۰۰۴
- (۷) ھزر و ديتن/ ھزر و رەوشەنبىريا گشتى، د. عارف حيتو - ۲۰۰۴
- (۸) چەند رىيەك بۇ دەقى/ فەكۆلين، صبيح محمد حسن - ۲۰۰۴
- (۹) بەرپەرەكى وندا ژ ژيانناما سەلىمى ئەسمەرى/ چىرۇك، انور محمدطاهر - ۲۰۰۴
- (۱۰) چەند خواندنگە شىوەكارى/ فەكۆلين، ستار على - ۲۰۰۵
- (۱۱) ژانين سىناھيى/ رۇمان، تحسين نافشكى - ۲۰۰۵
- (۱۲) قصص من بلاد النرجس، حسن سليقانى(الطبعة الثانية) - ۲۰۰۵

- (۱۳) گۆتارىن رەخنەيى / كۆمەلە وتار، ھۆشەنگ شېخ محمد - ۲۰۰۵
- (۱۴) گەريانەك د ناف باغى ئەدەبى كوردى دا، رەشىد فندى - ۲۰۰۵
- (۱۵) سۆتنگەھ / رۆمان، بلند محمد - ۲۰۰۵
- (۱۶) سىياپوشى زىمارى / چىرۆك، د. فازل عمر - ۲۰۰۵
- (۱۷) شانۇيا ھەققەرخ و چەند دىتن / سيار تمر - ۲۰۰۵
- (۱۸) فىان د دەمەكى ژاندار دا / رۆمان، محسن عبدالرحمن - ۲۰۰۵
- (۱۹) تەكنىكا فەگېرانى د كورتە چىرۆكىن (فازل عومەرى) دا / فەكۆلىن، نەفيسا ئىسماعىل - ۲۰۰۵
- (۲۰) مېرى و كەفۆك / چىرۆكىن زارۆكان، د. عبدى حاجى - ۲۰۰۵
- (۲۱) ھەزەدە چىفانۆكىن گورگا / چىرۆك، ب: محمد عبداللە (چاپا دوئى) - ۲۰۰۵
- (۲۲) روستەمى زالى / فلكلور، د. عارف حىتو (چاپا دوئى) - ۲۰۰۵
- (۲۳) شھىنا چىيايى سىي / چىرۆك، نزار محمد سعید - ۲۰۰۵
- (۲۴) جەمسەرى سىي / كورتە چىرۆك، خالد صالح - ۲۰۰۵
- (۲۵) ئەى رۆژ نەچە نافا / پەخشان، سەلام بالايى - ۲۰۰۵
- (۲۶) ز رەوشەنبىريا كوردى / فەكۆلىن - گۆتار، ناجى طە بەروارى - ۲۰۰۵
- (۲۷) زارۆكىن جىھانا ناشتى و ئاشوپى / فەكۆلىن، ھزرقان عبداللە - ۲۰۰۵
- (۲۸) دھۆك د سەربۆران دا / بىرەوهرى، صدىق حامد - ۲۰۰۵
- (۲۹) جاك درېدا و ھەلوەشاندىن / فەكۆلىن، د. فازل عمر - ۲۰۰۵
- (۳۰) داويا شەرقانەكى / رۆمان، عصمت محمد بدل - ۲۰۰۵
- (۳۱) پېلىن رەخنەيى / رەخنە، نعمت اللە حامد نھىلى - ۲۰۰۵
- (۳۲) دەما ھېشتا گىانەوهر دىشان باخفن / چىفانۆكىن مللى، و: حجى جعفر - ۲۰۰۵
- (۳۳) بەر ب دەقى خۆمالى / دەق و شرۆفەكرن، ئىبراھىم ئەحمەد سمۆ، ۲۰۰۵
- (۳۴) مېمېتىكس، ژ ھزركرنى تاكو ئايدىلۆجىيايى / د. فازل عمر، ۲۰۰۵
- (۳۵) كەلتۆر.. ناسىوناليزم و عەرەبكرن / فەكۆلىن، عەبدال نورى، ۲۰۰۵
- (۳۶) پەيفىن بى پەردە / فەكۆلىن رەخنا ئەدەبى، عبدالخالق سولتان، ۲۰۰۵

- (۳۷) نغستن د چاقىن نىرگىزى دا/ ھەلبەست، بەشىر مزويرى، ۲۰۰۵
- (۳۸) ژ فەلسەفا بەرخودانى/ ھەلبەست، رەمەزان عىسا، ۲۰۰۵
- (۳۹) ئەوئى دزى ھەميا/ كورتەچىرۆك، صبيح محمد حسن، ۲۰۰۵
- (۴۰) نزيارگەرى/ د. فازل عمر، ۲۰۰۵
- (۴۱) بىست سال و ئىقارەك/ رۆمان، صبرى سلىفانەى، ۲۰۰۵
- (۴۲) نغىسىن د نابقەرا نغىسەرىن خوداوند و لىگەريان ل ئازادىن/ فەكۆلىن، ھۆشەنگ شىخ محمد، ۲۰۰۵
- (۴۳) ژ چىرۆكىن مىللى يىن فلكلورى/ جمىل محمد شىلازى، ۲۰۰۵
- (۴۴) جواهر المبدعين/ مناقشات ادبىيە، اسماعيل بادی، ۲۰۰۵
- (۴۵) دىمەنىن پەچنى/ چىرۆك، كىشى عارف، ۲۰۰۵
- (۴۶) تىر ژ كفانا دوھىيىن و بەر تىنە من/ ھەلبەست، سەلمان كۆفلى، ۲۰۰۵
- (۴۷) كەقالەكى رويس/ ھەلبەست، شوكرى شەھباز، ۲۰۰۵
- (۴۸) دەولەت و عشقەكا كەقنار/ ھەلبەست، دەيكا داليابى، ۲۰۰۵
- (۴۹) شەقەن بى خەو/ ھەلبەست، بەيار باقى، ۲۰۰۵
- (۵۰) نازراندنا بەندەمانى/ ھزرقان، ۲۰۰۵
- (۵۱) چاخى رۆژ دپەيقىت/ ھەلبەست، شەمال ئاكرەبى، ۲۰۰۵
- (۵۲) دوو چەمكىن ھاقىبوون ياخييوون/ ئەمىن عبدالقادر، ۲۰۰۵
- (۵۳) راستى و تالان، صبحى مراد، ۲۰۰۵
- (۵۴) دەفتەرا بى گونەھىيى/ ھەلبەست، عبدالرحمن بامەرنى، ۲۰۰۵
- (۵۵) زمان و زمانقانى/ عبدالوھاب خالد، ۲۰۰۵
- (۵۶) ئەقەن، خەم و مرن/ ھەلبەست، طيب دەشتانى، ۲۰۰۵
- (۵۷) زىنداننا بچويك/ ھەلبەست، عزيز خەمجىن، ۲۰۰۵
- (۵۸) عشق د بەھشتەكا يوتوبىيى دا/ ھەلبەست، مصطفى سليم، ۲۰۰۵
- (۵۹) ئەزى د ھەمبىزا ھەناسىن تە دا/ چىرۆك، اسماعيل مصطفى، ۲۰۰۶
- (60) رۆمان ل دەقەرا بەھدىنان/ فەكۆلىن، رەمەزان جەجى، ۲۰۰۶

- ٦١) رابا گشتى، تىگەھ و پىناسىن و گوھۆرىن و پىشاننا زانستى/ فەكۆلىن، مسلم باتىلى، ٢٠٠٦
- ٦٢) ھەلبەستىن رەنگىن/ ھۆزان، و: تەنگەزارى ماريىنى، ٢٠٠٦
- ٦٣) تەفتىكەرا كورد، ھونەرمەندا بەرزە/ فەكۆلىن، و: مەسعود خالد گولى، ٢٠٠٦
- ٦٤) چاپەمەنىيەت رەوشەنىيەت دەفەرا بەھدىنان(١٩٣٥-٢٠٠٠)/بىبىلوگرافىيا، وصفى حسن رەئىنى، ٢٠٠٦
- ٦٥) شەفا فرىشتە رەقىن/ چىرۆك، اسماعىل سلیمان ھاجانى، ٢٠٠٦
- ٦٦) گولولكا ئالۇزىيى/ خالد صالح، ٢٠٠٦
- ٦٧) نقىزەكا بارانى/ ھۆزان، ھەفال فەندى، ٢٠٠٦
- ٦٨) رۆژ/ ھۆزان، ھىيار رىكانى، ٢٠٠٦
- ٦٩) عشق ل ژىر پىرا جىنودى/ بلند محمد، ٢٠٠٦
- ٧٠) وەرژى ئەفەنى/ نۆفلىت، يونس احمد، ٢٠٠٦
- ٧١) ئەفسانەيا سىرانىن بىندەستىن/ نجىب بالايى، ٢٠٠٦
- ٧٢) خەونەكا ئەمىرىكى، چىرۆكىن عزيز نىسىن/ و: خىرى بوزانى، ٢٠٠٦
- ٧٣) ھىزىنەك د زمانى كوردى دا/ رشىد فەندى، ٢٠٠٦
- ٧٤) خانى مامۇستايى سىيەمىن/ مەم شەرەف، ٢٠٠٦
- ٧٥) ژ ئاوازىن جوانىي/ ھۆزانىن، ناجى طە بەروارى، ٢٠٠٦
- ٧٦) پىداچوونەك لسەر ھىندەك بەلگەنامەيىن تايبەت ب كوردانقە/ فەكۆلىن، د. صلاح ھىرورى، ٢٠٠٦
- ٧٧) مەشا بۇكان/ ھۆزان، ھىقى بەروارى، ٢٠٠٦
- ٧٨) ئەو زەلامى دگەل خۇ لىك جودا/ شانۇ، سىيار تەمەر، ٢٠٠٦
- ٧٩) پەلەن عشقى/ ھۆزان، درباس مستەفا، ٢٠٠٦
- ٨٠) شەقىن سار/ رۆمان، ھەسەن ئىبراھىم، ٢٠٠٦
- ٨١) ھۆزان بۇ دەلانى/ ھۆزان، خالد حسين، ٢٠٠٦
- ٨٢) بالۇلكا شەكرى/ چىرۆك، حسن سلىقانى، ٢٠٠٦

- ۸۳) حەيرانۆك نامەيىن ئەقىنداران/ ئەدىبىي عبداللا، ۲۰۰۶
- ۸۴) مرن د قشلهيا پادشاهى دا/ چىرۆك، محسن عبدالرحمن، ۲۰۰۶
- ۸۵) چىقانۆكا گايى سۆر/ فلكلور، جمىل محمد شىلازى، ۲۰۰۶
- ۸۶) سەلوا ھىش بەلالىسكە/ ھەلبەست، لقمان ئاسھى، ۲۰۰۶
- ۸۷) بليجان/ رۆمان، پەرويز جىھانى، ۲۰۰۶
- ۸۸) لەغلىخانا گۇفەيى/ چىرۆك، مصطفى بامەرنى، ۲۰۰۶
- ۸۹) فەگەپ/ رۆمان، شاھىن بەكر سورەكلى، ۲۰۰۶
- ۹۰) فەدەرا من/ ھۆزان، سەلمان شىخ مەمى، ۲۰۰۶
- ۹۱) بېھنشىك/ فولكلور، محمد حسن بناقى، ۲۰۰۶
- ۹۲) ئلرمانج/ ھۆزان، سەبىر ھەكارى، ۲۰۰۶
- ۹۳) باكورى دل/ ھۆزان، دلشا يوسف، ۲۰۰۶
- ۹۴) خەونەك بىنەفشى/ چىرۆك، عصمت محمد بىدل، ۲۰۰۶
- ۹۵) نەيىن خامەي/ ھۆزان، سەبىر نەيلى، ۲۰۰۶
- ۹۶) ھەناسەك د پەرسىگەھا شعرى دا/ خواندنىن وپزەبى، سەلام بالايى، ۲۰۰۶
- ۹۷) شۆرشىن بارزان/ ھۆزان، ھەيدەر مەتىنى، ۲۰۰۶
- ۹۸) عەشقا مە چىرايەكى زەرادەشتى يە/ كورته چىرۆك، ئسماعىل مستەفا، ۲۰۰۶
- ۹۹) تەنھستان/ ھەلبەست، كەمال سلىفانەي، ۲۰۰۶
- ۱۰۰) رۆستەمى زال/ فولكلور، جەمىلى حاجى، ۲۰۰۶
- ۱۰۱) مقالات نقدىيە/ مجموعە الكتاپ، ۲۰۰۶
- ۱۰۲) بەرگۇتتېيىن كۆچەرەكى دەشتىنەبوويى/ ھۆزان، اسماعىل تاھا شاھىن، ۲۰۰۶
- ۱۰۳) دەف ج نابھىسن!/ كورته چىرۆك، تىلى سالج موسا، ۲۰۰۶
- ۱۰۴) شەفەكا بى نقيز/ ھۆزان، لايىق جەمال كوريمەي، ۲۰۰۶
- ۱۰۵) پارادوكسىزم و تىگەھى وى د ھۆزانا نوپخووا كوردى دا ل دەفەرا بەھدىنان/ فەكۆلېن، عىسمەت خابوور، ۲۰۰۶

- ۱۰۶) دۇسىيا بارزانی د سندۇقا پىلايى يا ستالىنى دا / قەكۆلین، وەزىرئ عەشۇ، ۲۰۰۶
- ۱۰۷) ھەلەبجە / ھەلبەست، سەيدايئ كەلەش، ۲۰۰۷
- ۱۰۸) چافئىن سىتافكى / رۆمان، تەحسین نافشكى، ۲۰۰۷
- ۱۰۹) باكورئ ھەلبەستئ / ھەلبەست، ئارزەن ئارى، ۲۰۰۷
- ۱۱۰) گەريانەكا بئ ھۇدە / چىرۆك، نەفيسا ئىسماعىل، ۲۰۰۷
- ۱۱۱) سورە برىنا شەفا من / ھەلبەست، سەلوا گولى، ۲۰۰۷
- ۱۱۲) عەشق د خلوەگەھا مرنئ دا / ھەلبەست، ئاشتى گەرماقى، ۲۰۰۷
- ۱۱۳) سرودىن رۆژھەلاتئ / چىرۆك، جەلال مستەفا، ۲۰۰۷
- ۱۱۴) ئاريانا سىنورئىن دوور / ھەلبەست، مەسعود خەلەف، ۲۰۰۷
- ۱۱۵) ئاوازئىن خامەيئ / لىكۆلین و رەخنە، نعمت اللە حامد نەيلى، ۲۰۰۷
- ۱۱۶) بەيتا سىسەبانئ / ھزرغان، ۲۰۰۷
- ۱۱۷) گەر تو ماباى / ھۆزان، سەلمان شىخ مەمى، ۲۰۰۷
- ۱۱۸) لەشى شەفى / ھەلبەست، سەلام بالايى، ۲۰۰۷
- ۱۱۹) دالەھى يئىن كەسەكى ب تنى / چىرۆك، د. عارف حىتو، ۲۰۰۷
- ۱۲۰) چەند ھزرئىن رەوشەنبىرى / گۆتار، ناجى تاھا بەروارى، ۲۰۰۸
- ۱۲۱) ھەلكولينا زمانئ / قەكۆلین، د. فازل عمر، ۲۰۰۸
- ۱۲۲) خەونەكا كىقى / ھەلبەست، دەيكا دالييئ، ۲۰۰۸
- ۱۲۳) ژبو رىنقىسەكا چىتر، ئىسماعىل تاھا شاھىن، ۲۰۰۸
- ۱۲۴) پەترۆمەكرنا گونەھان / چىرۆك، محسن عبدالرحمن، ۲۰۰۸
- ۱۲۵) رۆزانئىن شىتەكى / تىكستئىن ئەدەبى، ادیب عبدالله، ۲۰۰۸
- ۱۲۶) رۆژ ئافا دبىت دا بەھلىت / ھەلبەست، صدیق خالد ھرورئ، ۲۰۰۸
- ۱۲۷) باژىرئ دىنا و چەند چىرۆكىن دن / كارىكاتۆرە چىرۆك، تىلى صالح، ۲۰۰۸
- ۱۲۸) ئەقىن و ستران / ھۆزان، فىصل مصطفى، ۲۰۰۸

- (۱۲۹) گۆڧه ندا ژينى/ ھۆزان، د. خىرى نىمو شىخانى، ۲۰۰۸
- (۱۳۰) كەپەزى خەونان/ ھەلبەست، خەمگىنى رەمۇ، ۲۰۰۸
- (۱۳۱) بەندەر/ ھەلبەست، دىا جوان، ۲۰۰۸
- (۱۳۲) سىپھستان/ كورته چىرۆك، خالد صالح، ۲۰۰۸
- (۱۳۳) چىچوون/ ئەحمەد ياسىن، تىكىستىن ئەدەبى، ۲۰۰۸
- (۱۳۴) تىكىست د نابقبەرا گۆتارا رەخنەبى و رىبازىن ئەدەبى دا، ئەمىن عبدالقادر، ۲۰۰۸
- (۱۳۵) پايىزەكا شىن/ ھەلبەست، ترىفە دۆسكى، ۲۰۰۸
- (۱۳۶) دى چاوان پەرتوكان چىكەين/ فەكولەين، ھوشەنگ شىخ محەمەد، ۲۰۰۸.
- (۱۳۷) شەفەين براگ/ رۆمان، ھەسەن ئىبراھىم، ۲۰۰۸.
- (۱۳۸) beyond the red mountins ل پشت چىايى سور/چىرۆك، لقمان ئاسىھى،
 ۲۰۰۸. ۲۰۰۸.
- (۱۳۹) دەھ خەون/ ھەلبەست، كومەكا ھەلبەستفانان، ۲۰۰۸.
- (۱۴۰) راپرسىن و راوەرگرتن/ فەكولەين، مسلم باتىلى، ۲۰۰۸.
- (۱۴۱) فارى / تىكىستىن ئەدەبى، خالد حسىن، ۲۰۰۸.
- (۱۴۲) پرا ئارتا يان بەھايى گران/ سى شانوگەرىين ۋەرگىراى ، ئەنۋەر محەمەد تاھر، ۲۰۰۸.
- (۱۴۳) ترسا بى ددان/ رۆمان، ھەلىم يوسىف، ۲۰۰۸.
- (۱۴۴) بىرئانىين سەرخووش/ ھەلبەست، سىروان قچو، ۲۰۰۸.
- (۱۴۵) پائىزا پەيفان/ خواندنن ھزرى و رەخنەبى، سەبرى سلىفانەى، ۲۰۰۸.